COLUM
McCANN

Laureat BOOKER PRIZE

Transatlantic

NEW YORK TIMES BESTSELLER

Nominalizat de KIRKUS REVIEWS
drept unul dintre cele mai bune romane ale anului

Ingenios... Legăturile complexe pe care McCann le realizează între poveştile femeilor şi cele ale bărbaţilor din romanul său par scrise în aer, în apă şi – dat fiind faptul că subiectul se află la confluenţa dintre istoria americană şi cea irlandeză – în sânge. – Esquire

O altă impetuoasă tapiserie a vieţii, construită cu o mare artă... E o bucurie rară să îl citeşti pe McCann. – The Seattle Times

Colum McCann îşi emoţionează cititorii cu o poveste impresionantă, o scriere de înaltă clasă, pe care The New York Times Book Review *o numeşte „un emoţionant tur de forţă".*

Colum McCann demonstrează încă o dată de ce este unul dintre cei mai aclamaţi şi mai importanţi scriitori ai generaţiei sale, cu un roman ca un zbor planat pe deasupra continentelor, care saltă pe deasupra secolelor şi uneşte cu iscusinţă un grup de personaje foarte bine conturate, atât reale, cât şi imaginare.

ISBN 978-606-609-759-8

editura rao

www.rao.ro
www.raobooks.com

Ultima capodoperă
a unui scriitor talentat,
care îți taie răsuflarea…
Transatlantic *este*
cel mai pătrunzător roman
de până acum
al lui Colum McCann.
The Oprah Magazine

Una dintre cele mai mari reuşite
ale romanului Transatlantic
este modul în care – citindu-l –
simți istoria: pe cât de trecătoare,
pe atât de intimă
şi cât se poate de intensă.
Aceasta este calitatea
aproape supranaturală
pe care McCann
o descoperă la nesfârşit
în ceea ce priveşte miraculosul:
faptul că este inseparabil
de ceea ce trăim zi de zi.
The Boston Globe

Colum McCann,
originar din Dublin, Irlanda,
este autor a şase romane
şi două colecţii de nuvele.
A obţinut National Book Award,
International IMPAC Dublin
Literary Award şi alte
importante premii internaţionale.
A fost numit *Chevalier des Arts*
et Lettres de către guvernul francez
şi este membru al Academiei
de Arte din Irlanda.
În prezent locuieşte la New York
cu soţia şi cei doi copii ai săi.

Publicate la RAO:

Goana nebună a lumii
Zoli
Dansatorul

COLUM McCANN

Transatlantic

Traducere din limba engleză
GABRIELA TĂNASE

editura rao

Dedic acest roman Lorettei Brennan Glucksman.
În egală măsură, lui Allison și Isabellei.
Și, desigur, lui Brendan Bourke.

Autorul dorește să adreseze mulțumiri Fundației John Simon Guggenheim, pentru asistența financiară acordată în scopul efectuării cercetărilor și scrierii acestei cărți.

Niciun eveniment din istorie nu poate fi trecut sub tăcere. Indiferent cât de mult și-o însușesc oamenii, o distrug sau mint în legătură cu ea, istoria umanității refuză să tacă. În pofida surzeniei și a ignoranței, timpul care a trecut continuă să ticăie și la timpul prezent.

EDUARDO GALEANO

2012

Căsuța se afla pe malul unui lac.

Putea auzi vântul și ploaia biciuind imensa întindere de apă, răvășind copacii și iarba.

Începuse să se trezească dimineața devreme, înaintea copiilor. Era o casă pe care merita s-o asculți. Sunete ciudate veneau dinspre acoperiș. La început, crezuse că șoarecii se fugăreau pe plăcuțele de ardezie, însă recent își dăduse seama că pescărușii care se roteau pe deasupra casei dădeau drumul stridiilor din gheare, pentru a le sfărâma cochiliile. Se întâmpla mai ales dimineața, uneori însă și pe înserat.

Scoicile șuierau mai întâi prin aer, apoi, după un moment de tăcere, urma un zornăit, în timp ce se rotogoleau pe acoperiș până se prăbușeau jos, în iarba înaltă, stropită cu lapte de var.

Când scoica se izbea cu vârful, se desfăcea imediat, altfel – dacă ateriza pe oricare altă latură – ajungea să zacă acolo ca un obuz neexplodat.

Pescărușii dădeau roată cu mișcări acrobatice pe deasupra scoicilor sparte. După ce-și astâmpărau foamea, zburau din nou spre apă, ca niște escadroane gri-albăstrii.

Nu după mult timp, camerele începeau să prindă viață – ferestrele pocneau în timp ce erau deschise, apoi ușile și dulapurile, iar vântul dinspre *lough*[1] dădea buzna în casă.

---

[1] Un golf sau un braț de mare – denumire de origine celtică, folosită mai ales de irlandezi, asemănătoare cu *loch* în scoțiană și în vechea irlandeză și cu *lacus* în latină (n.tr.)

Cartea Întâi

1919

Umbra norilor

Era un fost bombardier modificat. Un Vickers Vimy[1]. Tot numai lemn, pânză şi cabluri. Era un avion mare şi greoi, dar Alcock îl privea cu duioşie, ca pe-un micuţ iute de picior. De câte ori se urca la bord, îl bătea afectuos cu mâna pe fuselaj, săltându-se apoi în carlingă, alături de Brown. O singură mişcare agilă. Cu mâna pe manşă şi cu piciorul pe palonier, se simţea deja plutind prin aer.

Cel mai mult îi plăcea să se ridice deasupra norilor şi apoi să zboare în lumina soarelui. Se apleca peste margine ca să vadă umbra mişcătoare a avionului, când mai lată, când mai îngustă, lunecând pe norii albi de dedesubt.

Brown, navigatorul, era mai rezervat – nu prea se simţea în largul său să-şi facă astfel cunoscute trăirile. Stătea puţin plecat în faţă, în carlingă, atent să deslueşească rapid orice semnal transmis de aparat. Era expert în a intui direcţia vântului, însă cea mai mare încredere o avea în tot ce putea însemna contact direct: busole, hărţi, nivelul combustibilului din rezervorul de sub picioarele lui.

---

[1] Bombardier britanic folosit cu succes în timpul Primului Război Mondial şi o perioadă după terminarea acestuia, atât în domeniul militar, cât şi în cel civil. Între cele două războaie mondiale, aparatul de zbor a stabilit mai multe recorduri pe distanţe lungi, cel mai faimos fiind atins cu ocazia primei traversări fără oprire a Oceanului Atlantic, un zbor realizat de piloţii Alcock şi Brown, în iunie 1919. (n.tr.)

Era exact momentul în care, în acel secol, ideea de gentleman căpătase aproape proporţiile unui mit. Marele război zdruncinase întreaga lume. De pe uriaşele tambururi de metal ale ziarelor se rostogoleau ştiri groaznice cu privire la dispariţia a şaisprezece milioane de oameni. Europa arăta ca un creuzet de oase.

Alcock mai pilotase avioane de luptă. Bombe de calibru mic lansate pe sub trenul de aterizare al aparatului de zbor. Îl simţea apoi cum, mai uşor, se smucea în sus, în noapte. Scotea capul din carlinga deschisă şi urmărea ciuperca de fum ridicându-se în urma lui. După care echilibra avionul şi lua direcţia spre casă. În clipele acelea, tot ce-şi dorea Alcock era să rămână un anonim. Să zboare mai departe prin întuneric, în spaţiul liber presărat cu stele. Apoi, în faţa sa apărea un aerodrom, cu sârma ghimpată luminată ca un altar într-o biserică ciudată.

La rândul său, Brown efectuase mai multe zboruri de recunoaştere. Avea un talent deosebit pentru tot ce însemna calcul. Putea transpune orice rută într-o serie de numere. Chiar şi la sol continua să calculeze, descifrând noi modalităţi de a-şi aduce avionul cu bine acasă.

Cei doi bărbaţi ştiau foarte bine ce însemna să fii doborât.

Turcii îl prinseseră pe Jack Alcock în timpul unui bombardament la mare distanţă deasupra golfului Suvla şi-i ciuruiseră aparatul cu foc de mitralieră, pulverizându-i elicea din stânga. El şi cei doi membri ai echipajului se aruncaseră în mare, îndreptându-se înot spre mal. Fuseseră apoi mânaţi goi spre locul în care turcii aduseseră nişte mici cuşti de lemn, pentru prizonierii de război. Deschise în faţa intemperiilor. Alături de el se afla un galez cu o hartă a constelaţiilor, astfel că Alcock îşi exersase talentul de navigator, blocat în tabăra turcească sub cerul ca bătut în cuie al nopţii. Era suficient să arunce o privire în sus pentru a şti ora exactă. Totuşi, dorinţa lui cea mai arzătoare era să cârpăcească un motor. Când fusese mutat într-un lagăr din Kedos, dăduse ciocolata primită de la Crucea Roşie în schimbul unui dinam, şamponul pentru câteva piese de tractor şi meşterise câteva ventilatoare artizanale numai din bucăţi de sârmă, de bambus, din buloane şi baterii.

Teddy Brown era şi el fost prizonier de război, după ce fusese forţat să aterizeze în Franţa, în timpul unei misiuni de recunoaştere. Un glonţ îi zdrobise piciorul. Un altul îi perforase rezervorul de combustibil. În timp ce avionul se prăbuşea, îşi aruncase aparatul de fotografiat, făcuse hărţile bucăţi şi le risipise-n vânt. El şi copilotul puseseră avionul B.E.2c pe burtă într-un lan de grâu noroit, opriseră motorul şi ridicaseră mâinile în faţa inamicului. Acesta venise în pas alergător din pădurea de la orizont, pentru a-i trage din epavă. Brown simţea mirosul benzinei care se scurgea din rezervor. Unul dintre friţi avea între buze o ţigară aprinsă. Deşi Brown era vestit pentru caracterul său rezervat, de data asta se trezise urlând, în încercarea de a-l opri pe neamţ – în ciuda strigătelor lui, acesta continua să avanseze, cu ţigara fumegându-i între buze. *Mă scuzaţi!* Un mic nor de fum se rostogolea mai departe din gura neamţului. *Nein, nein!* Disperat, Brown îşi aruncase braţele în sus şi zbierase din nou, de data asta în engleză: *For fucksake, stop!*[1]

Neamţul înţepenise, îşi dăduse capul pe spate, rămăsese o clipă astfel, încă mestecând ţigara aprinsă, după care îşi reluase goana spre avion.

Povestea asta îl făcea pe fiul lui Brown să moară de râs ori de câte ori o auzea, înainte să plece şi el la război, după douăzeci de ani. *Mă scuzaţi! Nein, nein!* De parcă neamţului îi ieşise cămaşa afară din pantaloni sau uitase să-şi lege şiretul la pantofi.

Brown fusese expediat acasă cu puţin timp înainte de încheierea armistiţiului, după care îşi pierduse boneta când, plin de entuziasm, o aruncase în aer în Piccadilly Circus. Fetele purtau ruj roşu-aprins, iar poalele rochiilor li se învârtejau în jurul genunchilor. Hoinărise pe malul Tamisei, urmărind firul apei până în punctul în care se contopea cu cerul înnegurat.

Alcock nu reuşise să se întoarcă la Londra mai devreme de luna decembrie. Îi urmărise cu privirea pe conaţionalii săi, în costume negre şi cu pălării melon, croindu-şi drum printre ruine. Pe o alee

[1] Pentru numele lui Dumnezeu, opreşte-te! (în lb. engleză în text, n.tr.)

din apropierea şoselei Pimlico, se alăturase unei găşti care făcea o miuţă, lovind şi el cu piciorul într-o băşică de porc. Se simţea de parcă ar fi plutit din nou prin aer. Îşi aprinsese o ţigară şi urmărise rotocoalele de fum ridicându-se în aer.

Când s-au întâlnit pentru prima dată la uzinele Vickers din Brooklands, la începutul anului 1919, Alcock şi Brown şi-au dat seama imediat că amândoi aveau nevoie s-o ia din nou de la capăt. Să-şi şteargă toate amintirile. S-o ia de la zero, oricât de greu ar fi fost, dar cu toată energia de care erau capabili, şi să uite de război. Să transplanteze o inimă nouă într-un trup bătrân. Nu mai voiau să-şi amintească de bombele neexplodate sau de prăbuşiri şi arsuri, sau de şirul de celule în care fuseseră închişi, sau de monştrii abisului cu care se confruntaseră noapte de noapte. În loc de asta, discutau acum animaţi despre Vickers Vimy. Micul şi rapidul aparat de zbor.

Vântul bătea cu putere dinspre Newfoundland, fugărind norii deasupra Atlanticului. O mie opt sute de mile[1] de ocean.

După ce sosiseră cu vaporul din Anglia, cei doi se instalaseră la hotelul Cochrane, aşteptând avionul. Vimy sosise împachetat în patruzeci şi şapte de lăzi mari din lemn. Spre sfârşitul primăverii. Un suflu îngheţat plutea în aer. Alcock şi Brown angajaseră hamali ca să care lăzile din port. Le încărcaseră apoi în căruţe şi pe spinarea cailor şi asamblaseră aparatul pe câmp.

Păşunea se afla la marginea localităţii St. John, pe un mic deal cu vârful retezat. O suprafaţă netedă de circa trei sute de iarzi[2], cu o mlaştină la un capăt şi cu o pădure de pini la celălalt. Urmaseră zile de sudat, lipit, polizat, cusut. Lăcaşurile pentru bombe fuseseră înlocuite cu rezervoare suplimentare pentru benzină. Lui Brown asta îi plăcea cel mai mult. Aveau să folosească bombardierul într-un mod cu totul diferit, scoţând din el tot ce avea legătură cu războiul, puterea de a produce masacre.

[1] Milă marină (1 852 metri) (n.tr.)

[2] Iard (0,9144 metri) (n.tr.)

Ca să niveleze pășunea, folosiseră detonatoare – după ce aprinseseră fitilele, spulberaseră stâncile cu dinamită, dărâmaseră zidurile și gardurile, apoi îndepărtaseră movilele de țărână. Deși era încă vară, un suflu rece se simțea în aer. Cârduri de păsări lunecau pe cer.

După două săptămâni, terenul era gata. Pentru cei mai mulți dintre oameni, nu era altceva decât o altă bucată de pământ, dar – în ochii celor doi piloți – arăta ca un aerodrom fabulos. Controlau pista acoperită cu iarbă și direcția vântului, studiind în ce parte se aplecau copacii și orice urmă de nor de pe cer.

Mulțimi de gură-cască se îmbulziră să vadă avionul. Unii nici măcar nu se urcaseră vreodată într-un automobil – era cu atât mai puțin probabil să fi văzut un aeroplan în viața lor. De la distanță avea forma unei libelule. Avea o lungime de 42,7 picioare[1], o înălțime de 15,25 picioare și anvergura aripilor de 68 de picioare. Cântărea 13 000 de *pounds*[2], după ce fusese încărcat cu 870 de galoni[3] de benzină și cu 40 de galoni de ulei. Unsprezece *pounds* pe piciorul pătrat. Cadrul de pânză era alcătuit din mii de cusături.

Rezervoarele suplimentare permiteau un zbor lung de 30 de ore. Avea o viteză maximă de 103 mile[4] pe oră, în absența rafalelor de vânt, o viteză de croazieră de 90 mph și o viteză de aterizare de 45 mph[5]. Biplanul era dotat cu două motoare cu răcire cu apă Rolls-Royce Eagle VIII, de 360 de cai putere și 1 080 rotații pe minut, cu doisprezece cilindri în două linii de câte șase, fiecare motor propulsând o elice din lemn cu patru palete.

Vizitatorii pipăiau lonjeroanele, ciocăneau în metal, trăgeau de pânza bine întinsă pe aripi, ca s-o audă șuierând. Puștii își așterneau numele pe o parte a fuselajului.

Fotografii prezenți își traseră husele negre deasupra lentilelor. Alcock poza în fața aparatelor, umbrindu-și ochii cu mâna ca un

[1] Picior (30,5 centimetri) (n.tr.)
[2] Pound (453,6 grame) (n.tr.)
[3] Galon (măsură de capacitate = 3, 34 litri) (n.tr.)
[4] Milă terestră (1 609 metri) (n.tr.)
[5] Miles / hour, mile/oră (n.tr.)

bătrân explorator. „A început numărătoarea inversă!" strigă el, apoi sări de la o înălțime de nouă picioare în iarba udă de dedesubt.

Ziarele scriau că totul era posibil acum – lumea devenise mai mică. La Paris se puneau bazele Ligii Națiunilor.

W.E.B. Du Bois convocase Congresul Pan-African, cu participarea delegațiilor din cincisprezece state. La Roma, lumea asculta discuri cu muzică jazz. Radioamatorii transmiteau semnale la o distanță de sute de mile cu ajutorul aparatelor cu lămpi. Într-o zi, deloc departe, urma să fie posibil să citești în aceeași zi *San Francisco Examiner* la Edinburgh, sau Salzburg, sau Sydney, sau Stockholm.

La Londra, lordul Northcliffe oferise un premiu de 10 000 de lire, în *Daily Mail,* primilor oameni care urmau să traverseze Atlanticul, aterizând pe celălalt mal. În competiție intraseră cel puțin încă alte patru echipaje. Hawker și Grieve se prăbușiseră deja în apă. Alții, precum Brackley și Kerr, stăteau pregătiți pe aerodromuri de-a lungul coastei, în așteptarea unor condiții meteo mai bune. Zborul trebuia efectuat în șaptezeci și două de ore. Nonstop.

Circulau zvonuri despre un texan bogat care ar fi dorit să-și încerce norocul, la fel ca și un prinț maghiar și, mai rău decât atât, un neamț de la Luftstreitkräfte, fost expert în bombardamente la mare distanță în timpul războiului.

Se răspândise vestea că redactorul-șef al publicației *Daily Mail,* adjunctul lordului Northcliffe, făcuse ulcer la gândul că un neamț ar fi putut câștiga premiul.

– Un neamț! Un neamț afurisit! Ferească Dumnezeu!

Trimisese reporteri pentru a afla dacă nu cumva inamicul, deși înfrânt, ar fi putut să câștige această cursă.

Redactorul-șef se agita neîntrerupt în tipografia de pe Fleet Street, unde erau culese literele fierbinți, cu mintea la viitoarele manșete. Pe căptușeala hainei, soția îi cususe un Union Jack, steguleț britanic, pe care-l pipăia din când în când cu evlavie.

– Dați-i bătaie, băieți! mormăia el. Voi doi. Dați-i bătaie, veniți înapoi acasă, la Blighty!

În fiecare dimineaţă, cei doi aviatori cazaţi la hotelul Cochrane îşi luau micul dejun – terci de fulgi de ovăz, ouă, şuncă, pâine prăjită –, după care străbăteau cu automobilul străzile abrupte şi urmau şoseaua ce ducea spre pădure şi spre câmpul acoperit de iarba pudrată cu promoroacă. Dinspre ocean veneau rafale reci de vânt. Îşi montaseră un dispozitiv electric în combinezoanele de zbor, ca să le poată încălzi cu ajutorul bateriei, şi îşi căptuşiseră căştile cu bucăţi suplimentare de blană, la fel ca şi mănuşile şi ghetele.

Trecu o săptămână. Apoi, două. Vremea proastă îi ţinea în loc. Nori. Furtună. Alte previziuni meteo. În fiecare dimineaţă, cei doi aveau grijă să se bărbierească. Un ritual executat la capătul acelui câmp. Într-un cort amplasaseră un lighean de metal alături de un mic arzător cu gaz, ca să încălzească apa. Un capac de roată le servea drept oglindă. Când terminau, vârau aparatele de ras în rucsacurile personale, ca să le aibă la îndemână atunci când aveau să aterizeze: voiau să fie siguri că, odată ajunşi în Irlanda, vor arăta decent, proaspăt raşi, nişte membri prezentabili ai imperiului.

În zilele tot mai lungi ale lunii iunie, spre seară, aşezaţi sub aripile aparatului de zbor, îşi aranjau cravatele şi le explicau ce aveau de gând să facă reporterilor canadieni, americani şi britanici, sosiţi acolo în speranţa că-i vor vedea decolând.

Alcock era din Manchester şi avea douăzeci şi şase de ani – uscăţiv, chipeş, îndrăzneţ, avea stilul unui om vizionar, gata oricând să izbucnească-n râs. Avea un ciuf des, brun-roşcat. Burlac, obişnuia să spună că iubea femeile, dar prefera motoarele. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să dezasambleze unul dintre motoarele Rolls-Royce, apoi să-l refacă. Îşi împărţea sendvişurile cu reporterii: adesea, cu o mâzgă de ulei pe coaja feliei de pâine.

Brown stătea aşezat pe lăzile de lemn, alături de Alcock. Arăta deja ca un om bătrân la cei treizeci şi doi de ani ai săi. Se ajuta la mers de un baston, din cauza şchiopătatului. Se născuse în Scoţia, dar crescuse undeva în apropiere de Manchester. Părinţii săi erau americani şi avea un uşor accent de yancheu, pe care îl păstra cu grijă. Se considera un atlantist. Citea poezii antirăzboinice scrise de Aristofan şi spunea că cel mai fericit era în zbor. Un solitar, deşi nu-i

plăcea singurătatea. Unii afirmau că arăta ca un paroh, deşi o scânteie de un albastru intens îi juca mereu în ochi şi se logodise recent cu o londoneză tânără şi frumoasă. Îi trimitea lui Kathleen scrisori de dragoste, spunându-i printre altele că i-ar plăcea să-şi arunce bastonul spre stele.

– Doamne Dumnezeule, exclamă Alcock, chiar i-ai scris aşa ceva?

– Desigur.

– Şi ea ce-a zis?

– A zis că aş rămâne fără baston.

– O, e clar! E moartă după tine!

În timpul discuţiilor cu presa, Alcock prelua iniţiativa. Brown asculta în tăcere, jucându-se cu acul de cravată. În buzunarul interior ţinea o sticluţă pătrată cu brandy. Din când în când se răsucea, o scotea din haină şi lua câte o duşcă.

Şi Alcock obişnuia să bea tărie, dar nu pe ascuns, ci fericit, în public. Se rezema de tejgheaua barului de la hotelul Cochrane şi intona *Rule, Britannia*[1] atât de fals, încât părea că dă dovadă de un umor ciudat.

Localnicii – în majoritatea lor pescari şi câţiva tăietori de lemne – se acompaniau cu bătăi ritmice în mesele de lemn, în timp ce cântau despre cei care-şi pierduseră viaţa pe mare.

Cântatul dura până târziu în noapte, cu mult după ce Alcock şi Brown plecau la culcare. Chiar şi de la etajul patru puteau auzi zgomotele din bar însoţite de hohote de râs şi, mai târziu, *Maple Leaf Rag*[2] scos cu forcepsul din pian.

Hei, şterge-o, frăţioare,
Eu poci vrăji astă naţie,
Poci zgâlţâi astă lume din ţâţâni
Cu Maple Leaf Rag.

---

[1] Cântec patriotic englez, asociat mai ales cu marina britanică, având la bază un poem scris de poetul scoţian James Thomson (n.tr.)

[2] Piesă de jazz creată de cunoscutul pianist şi compozitor Scott Joplin (n.tr.)

Alcock şi Brown se treziră la răsăritul soarelui, apoi aşteptară ca cerul să se lumineze bine. Evaluară timpul probabil. Se duseră pe câmp. Jucară gin rummy. Apoi mai aşteptară puţin. Aveau nevoie de o zi caldă, o lună luminoasă şi un vânt favorabil. Socoteau că ar putea efectua zborul cam în douăzeci de ore. Nu se gândeau la un eventual eşec, dar, pe ascuns, Brown îşi făcuse testamentul, lăsându-i toate posesiunile sale lumeşti lui Kathleen. Ţinea plicul în buzunarul interior al tunicii.

Alcock nu-şi bătea capul cu aşa ceva. Avea încă vii în minte terorile războiului şi se minuna uneori că încă mai era în viaţă.

– Ce mi s-ar mai putea întâmpla acum chiar nu-i mare scofală.

Bătu afectuos fuselajul lui Vimy, cu un ochi aţintit spre masa de nori ce se profila departe, spre vest.

– Exceptând, desigur, o blestemată de ploaie.

O privire aruncată-n jos dădea la iveală un şir de coşuri şi de garduri şi de turle cu vârful ascuţit; vântul tăvălea iarba înaltă ca pe nişte valuri argintii, râuri săltau prin albii, doi cai albi alergau frenetic pe câmp, şosele pietruite dădeau în drumuri forestiere – păduri, tufişuri, adăposturi pentru vaci, tăbăcării, şantiere navale, colibe de pescari, fabrici de prelucrarea codului, întreaga ţară... plutim pe un nor de adrenalină şi... Ia te uită, Teddy, acolo jos, un craniu pluteşte pe râu şi o pătură e întinsă pe nisip, o fată se luptă cu lopata şi găleata şi o femeie îşi saltă-n sus poalele fustei. Mai departe, un tânăr cu un pulover roşu călăreşte un măgăruş pe malul oceanului, haide, dă-i bătaie, să ne mai rotim o dată, să-l băgăm un pic în sperieţi pe acest flăcău cu umbra noastră...

În seara zilei de 12 iunie, fac un nou zbor de antrenament, de data asta în cursul nopţii, astfel încât Brown să-şi testeze hărţile Sumner. La 11 000 de picioare. Cu carlinga deschisă spre cer. Un frig teribil. Bărbaţii se ghemuiesc în spatele parbrizului. Le îngheaţă până şi vârful firelor de păr.

Alcock vrea să simtă avionul, greutatea, înclinaţia faţă de axa transversală, centrul său de greutate, în timp ce Brown continuă să

facă diverse calcule. Dedesubt, reporterii aşteaptă avionul. Pista de pe câmp e marcată cu lumânări în pungi de hârtie maro. Când Vimy aterizează, suflul aruncă lumânările în iarbă, unde continuă să pâlpâie un timp. Băieţii de prin partea locului dau fuga să le stingă, aruncând peste ele apă din găleţi.

Aviatorii coboară din aparatul de zbor în câteva aplauze. Surprinşi, o remarcă pe reportera ziarului local, Emily Ehrlich – părea cea mai serioasă persoană din mulţime. Nu pune nicio întrebare, doar stă deoparte. Are o căciuliţă pe cap şi mănuşi în mâini. Îşi notează de zor ceva în carnet. Scundă şi, fără să-i pese de modă, voluminoasă. Având cam patruzeci sau cincizeci de ani. Merge călcând greu pe câmpul noroit. Cu un toiag de lemn în mână. Are gleznele teribil de umflate. Arată ca o femeie angajată într-o cofetărie sau în spatele tejghelei unei prăvălii săteşti, dar ei ştiu prea bine că are un condei extrem de incisiv. Au văzut-o la hotelul Cochrane, unde locuieşte de mai mulţi ani împreună cu fiica ei, Lottie. În vârstă de şaptesprezece ani, aceasta mânuieşte aparatul de fotografiat cu o uşurinţă şi un stil neaşteptate, de parcă ar tot cocheta cu el. Spre deosebire de maică-sa, e înaltă, subţire, veselă şi curioasă. Râde aproape tot timpul şi îi şopteşte acesteia ceva la ureche. O pereche ciudată. Mama păstrează tăcerea; fiica face fotografii şi pune întrebări. Asta îi înfurie pe ceilalţi reporteri – o fată tânără aventurându-se pe teritoriul lor –, dar întrebările ei vin în rafală şi sunt la obiect. *La ce presiune a vântului rezistă pânza de pe aripi? Cum e să nu mai vezi oceanul de dedesubt? Domnule Alcock, aveţi o iubită la Londra?* La finele zilei, mama şi fiica traversează câmpul împreună, Emily spre camera de hotel, unde îşi scrie reportajele, iar Lottie spre terenurile de tenis, unde joacă mai multe ore-n şir.

Numele lui Emily tronează pe prima pagină a ediţiei de joi a cotidianului *Evening Telegram*, mereu alături de una dintre fotografiile realizate de fiica sa. O dată pe săptămână, este mandatată să scrie despre orice subiect doreşte: accidente la pescuit, dispute locale, comentarii politice, industria lemnului, sufragete, ororile războiului. Este faimoasă pentru unghiurile deosebite din care abordează subiectul. În unul dintre articolele despre sindicatul local al lucrătorilor din comerţ, oferă în anexă o reţetă de chec în două sute de cuvinte.

Cu altă ocazie, într-o analiză a cuvântării ţinute de guvernatorul Newfoundland, se aventurează în arta subtilă a păstrării gheţii.

Alcock şi Brown fuseseră avertizaţi să ţină garda sus, având în vedere că ambele nutreau o nostalgie faţă de Irlanda şi aveau şi un temperament aprins. Însă aviatorii le plăceau pe amândouă, pe Emily şi pe Lottie în egală măsură – erau o pată de culoare în mulţime, creată de pălăriile ciudate şi de rochiile lungi ale mamei, de pauzele curioase din momentele în care nu mai scotea niciun cuvânt, de silueta înaltă şi de pasul iute al fiicei sale prin oraş, cu racheta de tenis zbătându-i-se agăţată la centură.

În afară de asta, Brown citise reportajele lui Emily din *The Evening Telegram* şi putea spune că se numărau printre cele mai bune văzute de el vreodată: *Astăzi cerul trona indolent deasupra dealului Signal Hill. Peste aerodrom se aud bătăi de ciocan sunând ca tot atâtea clopote. Seara, apusul soarelui vesteşte luna.*

Urmează să plece vineri, pe 13. E un şiretlic folosit de piloţi pentru a păcăli moartea: alegi o zi nefastă, ca să se dovedească apoi că nu a fost aşa.

Busolele sunt agăţate la locul lor, tabelele cu calculul traversării sunt întocmite, staţia de radio e verificată, antişocul este învelit în jurul arborilor, bordurile lăcuite, pânza vopsită, uscată, apa din radiator purificată. Toate niturile, şplinturile, cusăturile sunt controlate şi răscontrolate. Pompa şi mânerele ei de control. Magnetourile. Bateriile care încălzesc costumele de zbor. Pantofii lustruiţi. Termosuri Ferrostat umplute cu ceai fierbinte şi Oxo[1]. Sendvişurile tăiate cu grijă sunt împachetate. Obiectele de pe liste sunt verificate. Lapte condensat Horlicks. Bucăţi de ciocolată Fry's. Patru bare de lemn dulce pentru fiecare. O sticlă de o jumătate de litru de brandy pentru situaţii de urgenţă. În căştile căptuşite cu blană îşi pun crenguţe de iarbă neagră, ca să le poarte noroc, şi două animăluţe de pluş – ambele pisici negre – sub parbriz, în timp ce o alta este legată de o bară din spatele carlingii.

[1] Concentrat de supă din carne de vacă, împachetat sub formă de mici cuburi care se dizolvă în apă fierbinte (n.tr.)

Când termină totul, norii se bulucesc şi ploaia răpăie peste ţinut, aşa că vremea proastă îi mai întârzie încă o zi şi jumătate.

La oficiul poştal din St. John's, Lottie Ehrlich ţopăie peste umbrele întinse pe podea şi se opreşte în faţa geamului acoperit cu un grilaj, în spatele căruia funcţionarul îşi dă chipiul pe spate pentru a o vedea mai bine. Lottie strecoară un plic închis pe sub geam.

Cumpără un timbru Cabot de cincisprezece cenţi şi-i spune funcţionarului că vrea să fie francat cu marcajul de un dolar, însemnând expedierea sa transatlantică.

– Of, exclamă el, nu mai am niciunul, tânără doamnă. S-au vândut toate cu mult timp în urmă.

Brown îşi petrece seara în holul hotelului, expediindu-i mesaje lui Kathleen. Telegraful îl intimidează, conştient că alte persoane pot citi ce scrie el. Ţine la aparenţe. Nu vrea să se afişeze.

Deşi are numai treizeci de ani, urcă greu scările, din cauza bastonului cu care loveşte tare în podeaua de lemn. Conţinutul a trei pahare de coniac îi circulă prin sistem.

E deranjat din gândurile sale de o umbră stranie care se prelinge peste balustradă şi o zăreşte pe Lottie Ehrlich în oglinda cu ramă de lemn frumos sculptată din capul scărilor. Tânăra arată pe moment ca o fantomă, dar figura ei se conturează rapid tot mai clar în oglindă, mai înaltă, cu părul ei roşu. Poartă un halat peste cămaşa de noapte şi are papuci în picioare. Se privesc puţin uimiţi.

– Bună seara, o salută Brown cu o mică ezitare.

– Lapte cald, zice fata.

– Pardon?

– Îi duc mamei nişte lapte cald. Nu poate dormi.

El dă aprobator din cap, apoi ridică degetul spre un bor imaginar şi face un pas în lături, încercând s-o ocolească.

– Nu doarme niciodată.

Are obrajii de un roşu-aprins, stânjenită că a fost văzută pe culoarul hotelului în halatul de noapte, îşi închipuie el. Ridică din nou degetul spre pălăria imaginară şi simte durerea pulsându-i prin

piciorul bolnav, apoi mai urcă trei trepte; coniacul face ca mintea să îi joace feste. Ea se oprește cu două trepte mai jos și i se adresează mult prea formal având în vedere situația în care se aflau:

– Domnule Brown!

– Da, tânără domnișoară?

– Sunteți pregătit pentru unirea continentelor?

– Ca să fiu sincer, zice Brown, aș face-o mai întâi cu o bună legătură telefonică.

Ea mai coboară o treaptă, apoi își ridică mâna spre buze ca și cum ar fi apucat-o tusea. Ține un ochi puțin închis, de parcă o întrebare, care nu se dădea dusă, i se implântase de mai multă vreme în minte.

– Domnule Brown!

– Domnișoară Ehrlich?

– V-ar deranja foarte mult...?

O privire rapidă spre podea. Se oprește de parcă ar avea mai multe cuvinte rătăcite în vârful limbii, mici ciudățenii fără vreo legătură unele cu altele și tot atât de greu de exprimat. Stă puțin pe gânduri, cântărindu-le, întrebându-se dacă se vor rostogoli afară. Lui Brown îi trece prin minte că poate ea, la fel ca toți locuitorii din St. John's, ar vrea să urce în carlingă la următorul test. Desigur, ceva imposibil. Nu pot să decoleze cu nimeni altcineva și cu atât mai puțin cu o tânără domnișoară. Nu le dăduseră voie nici măcar reporterilor să urce în avion, nici măcar la sol. Era un ritual, o superstiție, n-ar putea face așa ceva – și se întreabă acum cum s-o facă să-nțeleagă, de parcă e prins într-o capcană, victima propriilor peregrinări la miezul nopții.

– V-ar deranja mult, zice ea, dacă v-aș da ceva?

– Sigur că nu.

Ea coboară cu grijă scările și se îndreaptă-n fugă spre camera sa. El remarcă agilitatea cu care trupul ei tânăr se mișcă pe sub halatul alb.

Brown închide ochii o clipă, se freacă pe frunte și așteaptă. Poate un mic obiect care să-i poarte noroc? O amintire? Un suvenir? Ce prostie, să-i vorbească! Ar fi trebuit să spună nu. Fie ce-o fi! Se va duce în camera lui. Va dispărea.

Dar ea reapare la capătul culoarului, mergând cu pas apăsat şi rapid. Halatul lasă să se vadă un triunghi de piele albă în jurul gâtului. Se simte cuprins de o mare dorinţă de a o revedea pe Kathleen şi e fericit că simte asta, acest moment de rătăcire, această scară curbată în mod ciudat, acest hotel din fundul lumii, acest prea mult coniac. Pur şi simplu, îi e tare dor de logodnica sa. Ar vrea să fie acasă. Să se lipească de trupul ei zvelt, să-i vadă părul greu mângâindu-i clavicula.

Se ţine mult prea strâns de balustradă în timp ce Lottie se apropie. Ţine o bucată de hârtie în mâna stângă. I-o întinde. E o scrisoare. Atâta tot. O scrisoare. Se uită la ea. E adresată unei familii din Cork. Şi, dintre toate locurile, exact pe Brown Street.

– A scris-o mama.

– Da?

– Poţi s-o pui în sacul poştal?

– Nicio problemă, zice el, întorcându-se din nou să urce scările, în timp ce strecoară plicul în buzunarul tunicii.

Dimineaţa, bărbaţii o văd pe Lottie ieşind din bucătăria hotelului, cu părul ei roşu, ciufulit, cu halatul de casă strâns bine până la gât. Are în mâini o tavă cu sendvişuri împachetate în hârtie cerată.

– Sendvişuri cu şuncă, le spune ea triumfător, punându-le în faţa lui Brown. Le-am făcut special pentru voi.

– Mulţumim, tânără domnişoară!

Ea iese din restaurant fluturând o mână peste umăr, în semn de rămas-bun.

– Asta-i fata ziaristei?

– Chiar ea.

– Ce zici, nu ţi se par cam duse cu sorcova? îl întreabă Alcock în timp ce-şi trage pe el costumul de zbor, studiind ceaţa de afară prin fereastră.

Rafale puternice de vânt lovesc intermitent, venind dinspre vest. Deja au o întârziere de douăsprezece ore, dar acum a sosit timpul – ceaţa s-a ridicat şi rapoartele meteo pe termen lung sună pozitiv. Fără nori. Cerul arată de parcă ar fi fost pictat. Viteza vântului

este inițial destul de mare, dar probabil că se va calma spre circa douăzeci de noduri[1]. Mai târziu, pe timpul nopții, vor avea parte de o lună strălucitoare. Se urcă la bord în câteva urale ale spectatorilor, își prind centurile de siguranță, controlează încă o dată instrumentele de zbor. Un salut scurt cu ajutorul butonului de pornire. Contact! Alcock dă drumul acceleratiei și ambele motoare funcționează la putere maximă. Face semn să fie îndepărtate calele de lemn care blochează roțile. Mecanicul se apleacă, se strecoară pe sub aripi, înhață calele, se retrage și le aruncă la o oarecare distanță. Ridică ambele brațe în sus. Motoarele tușesc și scot fum. Elicele vâjâie. Vimy e poziționat pe direcția vântului. De fapt, într-un mic unghi. Rulează în sus, pe deal. Iar acum, o ia la goană. Miros de ulei încins. Accelerație și decolare. Un urlet incredibil al motoarelor. Copacii se conturează la distanță. În față zăresc un canal de drenare. Nu suflă un cuvânt. Nici *Doamne Dumnezeule!* Nici *Curaj, bătrâne!* Înaintează, hurducăindu-se sub vânt. Haide, hai! Simt avionul rulând greoi sub ei. Asta le provoacă teamă. Se mișcă mai încet decât oricând. În sus, pe pantă. Este extrem de greu. Plin cu combustibil. O sută de iarzi, o sută douăzeci, o sută șaptezeci. Se mișcă prea încet. Ca prin aspic. Pereții carlingii parcă se strâng în jurul lor. Sudoarea se acumulează în spatele genunchilor. Motoarele trag din greu. Vârfurile aripilor vibrează. Iarba de dedesubt e culcată la pământ și zboară-n lături, smocuri-smocuri. Două sute cincizeci. Avionul se saltă puțin și, imediat după, cu un suspin, se lovește de sol. Doamne, Jackie, ridică-l odată! La capătul câmpului, linia întunecată a pinilor se apropie de ei tot mai amenințător. Câți oameni și-au pierdut viața astfel? Dă-l înapoi, Jackie, frățioare! Trage-l într-o parte! Abandonează. Acum. Trei sute de iarzi. Sfinte Hristoase! O rafală de vânt saltă aripa stângă și aparatul de zbor se-nclină ușor spre dreapta. Și, în clipa aceea, simt cum decolează. Un val de aer rece în stomac. Teddy, ne ridicăm, ne ridicăm, ia uite! Un grad mai sus, un suflet mai ușor, iar avionul ajunge la câteva picioare, sus în aer, cu botul avântat spre cer și cu vântul fluierând prin bare. Cât de înalți sunt copacii aceia? Câți

[1] Nod (1,852 km/h) (n.tr.)

oameni au pierit? Câţi dintre noi s-au prăbuşit? Lui Brown îi trec prin minte toate zgomotele unui posibil impact. Cum plesneşte coaja pomilor. Sunetul ramurilor încâlcite. Şfichiuitul lor. Cum se zdrobesc de trunchiuri. Ţine-te bine, ţine-te bine! Sunt gâtuiţi de teroare. Se saltă puţin, de parcă astfel ar mai diminua din greutatea avionului. Tot mai sus acum, dă-i drumul! Cerul de dincolo de copaci e vast cât un ocean. Ridică-l, Jackie, ridică-l odată, pentru numele lui Dumnezeu, ridică-l! Au ajuns în dreptul copacilor. Eşarfele le flutură victorios la gât, în timp ce parcă aud aplauzele ramurilor de dedesubt.

– Cât pe ce să dăm de dracu'! urlă Alcock, făcându-se auzit în pofida zgomotului.

Îşi continuă zborul în rafalele de vânt. Botul e tot mai sus. Avionul se mişcă lent. O urcare agonizantă pe deasupra copacilor şi a acoperişurilor plate ale caselor. Atenţie acum, să nu se angajeze, să nu piardă necontrolat înălţimea! Continuă ascensiunea. Mai sus, încep o uşoară înclinare. Ia-o uşor, bătrâne! Un viraj maiestuos, bine echilibrat, o manifestare a unui soi de încredere în propriile forţe. Păstrează altitudinea. O înclinare mai accentuată acum. Până când vântul rămâne în urma lor şi botul coboară, şi pot spune că au plecat într-adevăr.

Fac semn cu mâna-n jos, spre mecanici, meteorologi şi celelalte câteva persoane strânse pe câmp. Fără Emily Ehrlich de la *Evening Telegram* şi fără Lottie: astăzi, mama şi fiica plecaseră mai devreme de acasă. Rataseră decolarea. Brown se gândeşte la asta cu părere de rău. Se bate peste buzunarul interior al jachetei, unde se află scrisoarea.

Alcock îşi şterge sudoarea de pe frunte, apoi flutură mâna în semn de rămas-bun către umbra lăsată de ei pe pământ şi îndreaptă avionul spre ocean. O linie de nisip auriu. Ambarcaţiuni care saltă pe apă în portul St. John's. Precum jucăriile din cada unui bebeluş.

Alcock ridică telefonul rudimentar şi strigă-n el:

– Hei, bătrâne!

– Da?

– Îmi pare rău pentru asta!

– Rău? De ce?

– Nu ţi-am spus.

– Ce nu mi-ai spus?

Alcock face o grimasă şi priveşte în jos, spre apă. De opt minute zboară pe deasupra oceanului, la o mie de picioare, cu vântul care bate puternic din spate şi cu o viteză de treizeci şi cinci de noduri. Se strecoară pe deasupra golfului Conception. Apa, o masă gri în mişcare, strălucind pe alocuri în soare.

– Nu ştiu să înot.

Pe moment, Brown nu ştie cum să reacţioneze – la gândul c-ar putea să cadă în ocean, să se zbată prin apă, să plutească un moment agăţat de-un stâlp de lemn sau de unul dintre rezervoare. Totuşi, Alcock nu se salvase înot după ce fusese doborât deasupra golfului Suvla? Cu ani în urmă. Nu, nici vorbă de ani. Cu doar câteva luni în urmă. Lui Brown i se pare ciudat, chiar foarte ciudat că, nu prea demult, un glonţ îi perforase pulpa, iar acum, azi, căra cu el acel obiect peste Atlantic, îndreptându-se spre un mariaj – o a doua şansă. Este ciudat că se afla acolo, la acea înălţime, cu oceanul cenuşiu nemărginit, cu motoarele Rolls-Royce bubuindu-i în urechi, menţinând aparatul în zbor. Alcock nu ştia să înoate? Sigur că nu poate fi adevărat. Poate că, se gândeşte Brown, ar trebui să-i spun adevărul. Niciodată nu-i prea târziu.

Se apleacă spre receptorul telefonului, apoi se răzgândeşte.

Se ridică fără probleme. Umăr la umăr în carlinga deschisă. Aerul îngheţat şuieră în jurul lor. Brown bate un mesaj pe aparatul de transmisie: *Totul e în regulă şi am pornit la drum.*

Telefonul constă într-o serie de fire electrice puse în jurul gâtului, care captează vibraţiile vocilor. În căştile lor moi sunt montate receptoarele.

La douăzeci de minute de la decolare, Alcock îşi strecoară mâna sub cască, smulge receptoarele şi le aruncă în abis. Mă deranjează, informează el cu ajutorul gesturilor.

Brown îi răspunde ridicând degetul mare în sus. Totuşi, e păcat. Nu vor mai avea alte mijloace de comunicare – rezumându-se doar

la note scrise sau la gesticulaţie –, însă cu mult timp în urmă îşi dezvoltaseră un limbaj propriu – fiecare tresărire sau tăcere deplină sau răsucire a trupului însemna ceva.

Au căştile, mănuşile, jachetele şi cizmele căptuşite cu blană. Pe dedesubt poartă combinezoane Burberry. Pentru că, indiferent de altitudine, chiar şi în spatele parbrizului, temperatura se va apropia de zero.

Ca să se pregătească pentru asta, Alcock stătuse trei seri într-o cameră frigorifică din St. John's. Într-una dintre seri, se lungise pe un vraf de pachete de carne şi încercase să doarmă. Câteva zile mai târziu, Emily Ehrlich scrisese în *The Evening Telegram* că, în apropierea lui, încă putea simţi miros de carne proaspătă de vacă.

Stă alături de fiica ei în dreptul geamurilor de la etajul trei, cu mâinile proptite pe pervazul din lemn. La început li se pare că aud ciripitul unei păsări, pe urmă motoarele, cum se ambalează la distanţă, şi sunt conştiente că au pierdut momentul – nu vor fi, deci, nici fotografii; totuşi, se simt cuprinse de un entuziasm ciudat atunci când zăresc avionul dispărând la distanţă, spre est, argintiu, nu cenuşiu, încadrat de rama geamului de la hotel. *Aceasta este o victorie a omului împotriva războiului, triumful rezistenţei omului faţă de grelele încercări prin care a trecut.*

Cerul albastru, lipsit de nori, se întinde vast în faţa lor. Lui Emily îi place să audă cerneala prelingându-se în stilou, zgomotul închiderii capacului. *Doi oameni zboară continuu peste Atlantic, ducând cu ei un sac de poştă, un sac mic din pânză albă, conţinând 197 de plicuri francate special, şi – dacă reuşesc – aceasta va fi prima livrare de poştă aeriană între Lumea nouă şi cea veche.* Încă un gând îi trece prin minte: *poşta aeriană transatlantică.* Supune cuvintele unui test, scriindu-le de mai multe ori pe hârtie, *transatlantic, trans atlas, transatlantic.* În final, distanţele cad învinse.

Dedesubt văd gheţarii plutitori. Oceanul acoperit cu valuri agitate. Ştiu că nu-i loc de întoarcere. Acum, numai calculele mai contează. Cum vor converti combustibilul în distanţă şi în timp. Să ţină

accelerația în punctul optim. Să anticipeze orice probleme și chiar dincolo de ele.

Brown își șterge aburul de pe ochelari, se întinde spre compartimentul din lemn din spatele capului, scoate sendvișurile și le desface din hârtia cerată. Îi dă unul lui Alcock, care își sprijină mâna înmănușată pe maneta motorului. E unul dintre numeroasele lucruri care-i stârnesc un zâmbet lui Alcock: cât e de extraordinar să rontăi un sendviș cu șuncă și unt, pregătit de o tânără într-un hotel din St. John's, la peste o mie de picioare deasupra oceanului! Sendvișul e cu atât mai delicios când se gândește cât de departe au ajuns. Pâine de grâu, șuncă proaspătă, puțin muștar amestecat cu unt.

Se întinde din nou în spate, să ia termosul cu ceai fierbinte, și răsucește capacul, privind cum se ridică o șuviță subțire de abur.

Simt zgomotul motoarelor în tot trupul. Uneori, li se pare ca un cântec – un ritm dinspre cap spre piept și spre degetele mari de la picioare –, pe urmă pierd ritmul și nu mai aud decât bâzâitul pur. Sunt conștienți de pericolul de a-și pierde auzul în timpul zborului și ca urletul motoarelor să li se imprime pentru totdeauna în minte, ca trupurile lor să devină un fel de gramofon; astfel că, în cazul în care reușesc să ajungă pe malul celălalt, e posibil ca zgomotul să le rămână permanent în urechi.

Menținerea cursului stabilit e o chestiune de geniu și de magie. Brown trebuie să navigheze folosind orice mijloace posibile. Pe podea se află un aparat de navigație Baker. Aparatul ce indică traseul și calculează distanța e prins de marginea fuselajului. Indicatorul de abatere e fixat sub scaun, la fel și cel de măsurare a înclinației. Sextantul e prins de parbriz. Mai sunt și trei busole, fiecare cu lumină proprie, vizibile în întuneric. Soarele, luna, norii, stelele. Dacă toate celelalte instrumente se strică, se pot ghida după acestea.

Brown se saltă cu un genunchi pe scaun și privește dincolo de fuselaj. Se tot răsucește și face calcule, folosindu-se de linia orizontului, de aspectul oceanului și de poziția soarelui. Scrie în carnetul său de note: „Avionul trebuie ținut mai aproape de 120 decât de 140" și, imediat ce expediază notița alături, Alcock ajustează ușor controlul,

echilibrează avionul şi scade acceleraţia la trei sferturi, ca să nu forţeze prea tare motoarele.

Pare că Alcock e călare pe un cal – felul în care avionul merge mai repede sau mai încet, greutatea schimbată, rezultat al arderii benzinei, galopul motoarelor, modul în care-l controlează, de parcă ar trage de hăţuri.

Cam o dată la o jumătate de oră, Brown observă că Vimy se lasă cu botul în jos şi-l urmăreşte pe Alcock cum schimbă centrajul pe spate, ca să-l îndrepte.

Corpul lui Alcock e în contact permanent cu Vimy: nu-şi poate ridica mâinile de pe comenzi, nici măcar pentru o secundă. Simte deja o durere săgetându-i umerii şi vârfurile încordate ale degetelor: n-au parcurs nici măcar o treime din drum şi o simte cum îi pătrunde prin toate fibrele.

În copilărie, la Manchester, Brown obişnuia să meargă la hipodrom, ca să vadă caii. În zilele de lucru, când se antrenau jocheii, Brown alerga pe pista Salford, într-un cerc tot mai larg pe măsură ce se făcea mai mare.

În vara în care împlinise şapte ani, sosiseră acolo călăreţi din America, de la Pony Express, şi făcuseră o demonstraţie în stilul vestului sălbatic de-a lungul râului Irwell. Din ţara mamei şi a tatălui său. Părinţii lui. Americani. Brown dorea să-şi cunoască originile.

Asistase la spectacolul dat de cowboy pe câmp, rotindu-şi lasourile. Aveau cu ei cai sălbatici, bivoli, catâri, măgari, mai mulţi ponei care ştiau tot felul de şmecherii, câţiva elani. I se părea că se plimbă printre focurile uriaşe din prerie, prin furtuni de nisip, prin buruieni înalte sau tornade. Însă cei mai uimitori erau indienii, care treceau ca la paradă prin faţa ceainăriilor din Salford, cu panaşele lor bogat ornate pe cap. Brown se ţinea după ei, încercând să capete un autograf. Tunet Bubuitor era unul dintre membrii tribului Blackfoot. Soţia sa, Josephine, o adevărată cowgirl, trăgea la ţintă fără greş şi purta jachete de piele minuţios brodate, iar la şold avea într-un toc un revolver cu şase gloanţe. Spre sfârşitul verii, fiica lor, Josephine, se îmbolnăvise de difterie şi, când ieşise din spital, se

mutaseră în Gorton, pe Thomas Street, vecini cu mătuşa şi cu unchiul lui Brown.

Duminica după-amiaza, Brown se ducea cu bicicleta la Gorton şi spiona interiorul casei prin geam, în speranţa că va putea vedea lucind monedele prinse în coiful cu pene. Dar Tunet Bubuitor îşi tăiase părul scurt, iar soţia lui, cu un şorţ în faţă, învârtea pe sobă o budincă Yorkshire.

După două ore de zbor, Brown aude un trosnet uşor. Îşi pune ochelarii, se apleacă în afara fuselajului şi vede mica elice de pe dinamul aparatului de transmisie rotindu-se o secundă fără rost, apoi oprindu-se ca retezată. Nu mai aveau contact radio. Fără niciun contact, cu absolut nimeni. Fără curent, urmează ca în curând să nu mai aibă căldură în interiorul combinezoanelor de zbor. Însă lucrurile nu se vor opri aici. O defecţiune poate duce la alta. E suficient ca o singură piesă de metal să se slăbească pentru ca întreg avionul să se dezintegreze.

Brown vede cu ochii minţii tabla de şah reprezentată de avion. Ştie toate mişcările riscante. O mie de mici mişcări posibile. Îi place ideea că este el însuşi un pion central, care se mişcă încet, dar metodic, pe tabla de şah. Calmul pe care-l păstrează e şi el o formă de atac. Peste o oră se aude un ţăcănit şi lui Alcock i se pare că aude din nou răpăitul mitralierei Hotchkiss. Îi aruncă o privire lui Brown, însă are deja pregătit un plan. Brown îi face semn spre motorul din dreapta, unde ţeava de eşapament are o fisură ce pare să se lărgească. Arată incandescentă, apoi se albeşte, pe urmă e aproape translucidă. În timp ce o bucată de metal protector se desprinde, din motor sare un nor de scântei. Zboară în sus pe moment, aproape mai rapid decât avionul, şi sunt apoi risipite de suflul elicei.

Nu-i ceva foarte grav, dar ei studiază împreună ţeava retezată şi, de parcă le-ar răspunde, zgomotul motorului se dublează. Trebuie să se obişnuiască cu asta pentru tot restul zborului, însă Alcock e conştient că zumzetul motoarelor îl poate face pe pilot să adoarmă, că acel zgomot ritmic poate să-i facă să le cadă bărbia-n piept înainte de a se prăbuşi în apă. E o treabă grea – îşi simte toţi muşchii

încordaţi. Smuciturile îi străbat tot trupul. Mintea îi e obosită, încordată la maximum pentru a evita norii, pentru a şti tot ce se petrece-n jur, pentru a cerceta orice orizont posibil. Creierul, inventând tot felul de viraje. Urechea interioară, luptându-se să echilibreze devierile până când singurul lucru în care poate avea încredere e numai visul de a ajunge la ţintă.

Când pătrund în straturile dintre nori, nu se panichează. Trag de urechile căştilor îmblănite, îşi repoziţionează ochelarii, îşi înfăşoară eşarfele în jurul gurii. Şi îi dau drumul. Teroarea c-ar putea fi înghiţiţi de ceaţa albă. Perspectiva zborului în orb. Nor deasupra. Nor dedesubt. Trebuie să negocieze spaţiul de mijloc.

Se înalţă ca să scape, dar norul persistă. Coboară. E tot acolo. O umiditate densă. Suflă greu. Nu pot să scape de ea. Căştile, feţele, umerii – totul este ud.

Brown se trage în spate şi aşteaptă ca vremea să se amelioreze, să-şi poată conduce avionul în bune condiţii. Caută o rază de soare pe vârful aripii sau un petic de cer albastru, ca să poată zări linia orizontului, să facă un calcul rapid, să stabilească longitudinea cu ajutorul soarelui.

Avionul saltă dintr-o parte în alta, croindu-şi drum prin turbulenţe. Simt podeaua cum se scufundă sub picioarele lor. De parcă scaunele s-ar rostogoli de sub ei. Se ridică din nou. Huruitul pare fără încetare. O izbitură. Inima le stă în loc.

Lumina este tot mai stinsă, abia se mai zăreşte printr-o altă gaură dintre nori. Soarele apune, roşu. Dedesubt, Brown zăreşte pentru puţin timp oceanul. O miime de secundă de frumuseţe. Ridică nivela de pe podea. O agită, o îndreaptă. Un calcul rapid. *Suntem la aproximativ 140 de noduri, pe traseul general, un pic prea spre sud şi est.*

După douăzeci de minute, îi întâmpină un alt val imens de nori. Se ridică printre straturi. *Nu vom trece de nori ca să vedem apusul soarelui. Va trebui să aşteptăm să vină noaptea şi să apară stelele. Ne putem sălta, să zicem, la 60 de deg*[1]*?* Alcock încuviinţează dând din

[1] *Deg,* prescurtare pentru *degrees* (grade în lb. engleză) (n.tr.)

cap, face un viraj şi strecoară lent avionul prin spaţiu. Un fulger roşu despică ceaţa.

Amândoi ştiu că mintea îţi poate juca multe feste atunci când eşti prins în nori. Poţi crede că avionul zboară în linie prin aer, chiar dacă este înclinat într-o parte.

Aparatul poate să plonjeze ajungând să se distrugă, iar ei să fie orbi la asta; sau se pot izbi pur şi simplu de apă, fără nicio avertizare. Trebuie să stea la pândă, să zărească orice rază de lună, să vadă o stea sau linia orizontului.

Ce mai previziuni meteo! Brown scrie pe hârtie şi îşi poate da seama din reacţia lui Alcock, care trage uşor de manşă, foarte prudent, că şi el este foarte îngrijorat. Îşi ridică gulerele mai sus, să se protejeze de burniţă. Picături de apă alunecă pe parbrizul deschis. Bateria instalată între ei continuă să trimită unde de căldură în combinezoane, dar simt aerul tot mai îngheţat şuierând în jurul lor.

Brown se ridică cu un genunchi pe scaun şi se apleacă peste margine, doar-doar va putea zări vreo breşă în nori, însă nu se vede niciuna.

Vizibilitate zero. 6 500 de picioare. Zburăm în orb, pe baza estimărilor. Trebuie să trecem de limita superioară a norilor. Încălzirea e şi ea pe butuci!

Le trosnesc urechile. Capul le bubuie de-atâta vuiet. Un mic lăcaş alb e în minţile lor. Urletul motoarelor se zbate între un perete şi altul. Uneori, Brown simte că motoarele stau să explodeze undeva, în spatele ochilor, obiectul de metal căpătând proporţii sălbatice, de care acum îi e imposibil să scape.

Ploaia apare prima. Urmată de zăpadă, apoi de lapoviţă. Carlinga fusese proiectată astfel încât piloţii să fie feriţi de vremea rea, însă grindina poate sfâşia pânza de pe aripi.

Se ridică prin ninsoare. Nicio lumină. Nicio scăpare. Se ghemuiesc, în timp ce furtuna urlă în jurul lor. Tot mai multă zăpadă. Din ce în ce mai greu. Coboară din nou. Simt împunsătura îngheţată a fulgilor pe faţă, care se topesc prelingându-li-se pe gât. Curând,

stratul alb începe să le danseze în jurul picioarelor. Dacă s-ar putea înălța deasupra pentru a privi în jos, ar putea vedea o cabină mică, deschisă și două siluete cu căștile îndesate pe cap săltând prin aer. Încă și mai ciudat. O cabină în mișcare, prin întuneric, în șuieratul vântului, și doi bărbați, cu trunchiurile tot mai albe.

Când Brown se uită cu lanterna la ceasul de control din spatele capului său, vede că un strat de zăpadă aproape a astupat indicatorul de benzină. Nu-i bine. Au nevoie să vadă acest indicator, ca să evite orice necaz cu carburatorul. A mai făcut asta înainte, ridicându-se periculos în carlingă și întinzându-se mult deasupra capului, dar niciodată pe o vreme ca asta. Totuși, trebuie s-o facă. La nouă mii de picioare deasupra oceanului. Ce nebunie mai e și asta?

Îi aruncă o privire lui Alcock, în timp ce avionul se zgâlțâie prins într-o turbulență. Trebuie să-l țină la orizontală. N-are rost să-i spună asta. Nu știu să înot, bătrâne. Dar nu crede că i-ar putea aduce zâmbetul pe buze.

Brown își trage mănușile, strânge mai bine urechile căștii și își ridică eșarfa, înfășurând-o peste gură. Se sucește-n scaun. Când se mișcă, piciorul bolnav îl doare. Se sprijină cu genunchiul drept de marginea fuselajului. Apoi cu cel stâng, cel bolnav. Se agață de bara de lemn și se ridică în aerul ce-i trece fluierând pe la urechi. Înghețat, ca un jet de cloroform. Curentul de aer îl împinge în spate. Simte înțepătura viscolului pe obraji. Hainele ude i se lipesc de gât, de spate, de umeri. Simte mucul ca un candelabru de sub nas. Încearcă să uite de degete, de creier, de tot trupul. Să uite de cele cinci simțuri. Acum, atenție maximă! Se întinde în vântul asmuțit, dar nu ajunge încă. Jacheta de zbor e prea voluminoasă. Trage fermoarul, vântul înghețat i se lipește de piept, apoi se întinde din nou spre spate și aruncă zăpada de pe geamul indicatorului cu vârful cuțitului.

Doamne, Dumnezeule! Cât e de frig! Aproape că îi stă inima-n loc.

Se ghemuiește repede înapoi în scaun. Alcock îi face semn cu degetul mare-n sus. Brown întinde mâna spre baterie, încercând să se încălzească. Nu e nevoie să-i mai scrie lui Alcock: *Încălzirea a cedat complet.* Pe podea, la picioarele sale, zac hărțile. Bate din călcâie,

atent să nu le murdărească. Îl ustură vârfurile degetelor. Dinţii îi clănţăne în gură şi se teme c-ar putea să şi-i spargă.

Deasupra umărului stâng, în dulăpiorul de lemn, se află termosul cu ceai şi o sticlă de brandy pentru urgenţe.

Îi ia un secol până să răsucească capacul termosului, însă apoi, licoarea îi eliberează pieptul din strânsoare.

Ele rămân în camera de hotel, cu masa încă trasă în dreptul ferestrei, în caz că avionul se întoarce. Mama şi fiica împreună, stând de veghe, aşteptând. N-a venit nicio ştire. Niciun contact radio. Nicio mişcare pe aerodromul improvizat. De douăsprezece ore e linişte acolo.

Lottie se trezeşte cu mâinile încleştate de pervaz. Oare ce s-a întâmplat? Se gândeşte că a fost o idee prostească ca maică-sa să trimită scrisoarea familiei sale din Cork. Poate că le-a distras atenţia. Se simte ca o complice acum. Brown n-avea nevoie de nicio grijă în plus, indiferent cât de mică; de ce îl oprise pe scări, de ce îi dăduse plicul? Şi, oricum, ce rost avea? Poate s-au prăbuşit deja. Trebuie c-au căzut. Au căzut. I-am dat scrisoarea. I-am distras atenţia. S-au prăbuşit. Poate auzi urletul avionului căzând, strecurat printre barele de lemn.

Simte răceala pervazului sub degete. Îi e silă de ea în astfel de momente, de comportamentul ciudat, de conştiinţa care urlă-n ea, de tinereţea ei. Şi-ar dori să-şi lase trupul în urmă, să iasă afară pe fereastră, să zboare prin aer şi în jos. Poate că asta e! Atunci, ăsta ar fi tot rostul? Da. Să vă salut, domnule Brown, domnule Alcock, oriunde v-aţi afla! Şi-ar dori să poată fotografia acel moment. Evrica. Rostul zborului. Să evadezi din propriul corp. E un motiv suficient ca să vrei să zbori.

Jos, în holul hotelului, ceilalţi reporteri se înghesuie în jurul aparatului de recepţie al telegrafului. Unul după altul iau legătura cu redactorii lor. Nimic de raportat. Au trecut cincisprezece ore. Fie Alcock şi Brown se apropie acum de Irlanda, fie sunt morţi, victime ale dorinţei lor de a reuşi. Reporterii încep primele paragrafe, folosind

ambele stiluri, elegiac şi de celebrare – *Astăzi, o mare punte între cele două lumi..., Astăzi, un mare doliu pentru eroi...* –, gata să fie primii care să pună degetul pe puls, gata să fie primii care să folosească telegraful atunci când vor fi primit veştile reale.

E aproape răsăritul soarelui – nu departe de Irlanda – când pătrund într-un nor din care nu mai pot ieşi. Nu se vede nimic. Niciun orizont. Numai un cenuşiu intens. La aproape patru mii de picioare deasupra Atlanticului. Încă întuneric, fără lună, fără să vadă oceanul. Coboară. Au mai scăpat de zăpadă, dar pătrund într-un imens val alb. Ia te uită, Jackie! Uite-l cum vine! Imens. De neevitat. Deasupra şi dedesubt.

Sunt înghiţiţi.

Alcock ciocăne în geamul indicatorului care măsoară viteza aerului. Nu se clinteşte. Ajustează acceleraţia şi botul avionului se ridică. Indicatorul continuă să stea nemişcat. Repetă mişcarea. Prea repede. Trebuie s-o dreagă.

Doamne sfinte, Jackie! Intră în picaj. Trebuie să riscăm.

Norul se strânge tot mai mult în jurul lor. Sunt conştienţi că, dacă nu ies acum din el, vor sfârşi prin a se prăbuşi. Avionul va accelera tot mai tare şi se va desface într-o imensitate de bucăţi. Singura cale de ieşire ar fi să coboare controlat în picaj. Să păstrezi controlul şi să-l şi pierzi în acelaşi timp.

Haide, Jackie!

Flăcări roşii izbucnesc din motoare, apoi Vimy rămâne o secundă nemişcat, se îngreunează şi se răsuceşte ca şi cum ar fi primit un pumn. Cea mai lentă formă de prăbuşire. Ca un oftat prelung. Am obosit de-atâta zbor, lăsaţi-mă să cad.

O aripă stă nemişcată, cealaltă se ridică.

Trei mii de picioare deasupra oceanului. Învăluiţi de nori, echilibrul lor este compromis. Nu simt că urcă. Nici că ar coborî. Două mii cinci sute. Două mii. Simt vântul şi ploaia plesnindu-le feţele. Aparatul se zgâlţâie. Acul busolei dansează. Vimy face giraţii. Trupurile lor sunt împinse cu putere înapoi, în scaun. N-au nevoie decât să vadă o geană de cer sau de mare. O imagine. Dar nu-i nimic

acolo în afară de norul gros şi cenuşiu. Brown îşi smuceşte capul în toate direcţiile. Niciun orizont, niciun centru, nicio margine. Doamne sfinte! Undeva ar trebui să se vadă ceva. Oriunde. Ţine-l bine, Jackie, băiete!

La o mie de picioare continuă căderea, nouă sute, opt sute, şapte sute cincizeci... Îşi simt omoplaţii turtiţi de spătarul scaunului. Sângele dă năvală-n cap. Gâtul le înţepeneşte. Ne ridicăm? Sau coborâm? Picajul continuă. S-ar putea să nu vadă apa înainte de a se prăbuşi în ea. Ar trebui să-şi desfacă centurile de siguranţă. Sigur că da. Teddy, asta-i soluţia. Trupurile le sunt în continuare prinse-n scaune. Brown întinde mâna în jos. Vâră jurnalul de bord în interiorul jachetei. Alcock prinde mişcarea cu coada ochiului. Ce tâmpenie glorioasă! Ultimul gest făcut de pilot. Să păstreze amănuntele. Dulcea recompensă – să se afle cum s-a întâmplat.

Acul instrumentului se roteşte implacabil. Şase sute, cinci sute, patru sute. Niciun tremur. Niciun geamăt. Urletul norilor. Nu-şi mai simt trupul. Alcock continuă picajul în masa infinită de alb şi gri.

Licărul unei noi lumini. Un zid de-o nuanţă diferită. Înregistrat într-o miime de secundă. Albastru, ca un şoc. O sută de picioare. Un albastru ciudat, în picaj. Oare am scăpat? Aici, albastru. Acolo, albastru. Am ieşit din nor, Jack, am scăpat! Ţine-l bine. Ţine-l bine, pentru Dumnezeu! Doamne sfinte, am scăpat! Sau nu? O altă linie neagră îi ameninţă. Oceanul aşteaptă drept ca un soldat şi e întunecat. Lumină acolo unde ar trebui să fie apa. Apă acolo unde ar trebui să se arcuiască lumina. Nouăzeci de picioare. Optzeci şi cinci. E soarele. Hristoase, este soarele! Teddy, soarele! Acolo. Optzeci acum. Şi soarele! Alcock începe să frâneze aparatul. Acolo. Dă-i drumul, dă-i drumul! Motoarele încep să se ambaleze. Se luptă să le stăpânească şocul. Oceanul revine la loc. Avionul se îndreaptă. Mai au la dispoziţie încă cincizeci de picioare, patruzeci, treizeci şi asta-i tot. Alcock se uită în jos, spre Atlantic, la valurile galopând sub ei acoperite cu spumă albă. Stropi de apă sunt proiectaţi pe parbriz. Cei doi piloţi nu scot niciun cuvânt până când avionul nu este adus la orizontală din nou şi îşi încep ascensiunea.

Stau înţepeniţi, muţi şi rigizi după teroarea îndurată.

Hei, fugi d-aci, măi, omule,
Nu mai sufla o țâră
Fiindcă nu-i acrobație mai babană
Decât Maple Leaf Rag.

Mai târziu vor face haz pe seama picajului, a prăbușirii, a zborului razant pe deasupra apei – *Păi dacă nu-ți trece toată viața prin fața ochilor, atunci, bătrâne, înseamnă că n-ai trăit deloc!* –, dar acum, când se înalță din nou spre cer, tac mâlc. Brown se apleacă în afară și bate drăgăstos cu palma în fuselaj. Cal bătrân ce ești! Corbule bătrân!

Revin la orizontală, zburând pe deasupra apei la cinci sute de picioare, în atmosfera clară. Acum apare și linia orizontului. Brown se întinde spre calculatorul de derivă și își îndreaptă busola. E aproape ora opt. Greenwich. Brown își caută înfrigurat creionul. *Riscant?* scrie el, urmat de o serie de semne de exclamare. Prinde cu coada ochiului un zâmbet pe fața lui Alcock. Este prima oară după atât de multe ore când n-au parte nici de ceață, nici de straturi de nori. Peste apă apare o masă mișcătoare, cenușie. Brown mâzgălește în carnețel, încercând să facă ultimele calcule. Merg spre nord, dar nu atât de mult încât să nu nimerească Irlanda. Brown socotește că traseul lor se află la 125 de grade, dar cu factorul vânt fixează busola la 170. Cârmește spre sud.

Simte cum așteptările năvălesc în inima lui – cum va fi să vadă iarba, o căsuță singuratică la orizont, poate și o turmă de vaci. Trebuie să fie atenți. Coasta e presărată de stânci înalte. A studiat geografia Irlandei: dealurile, turnurile rotunde, vastele întinderi acoperite cu calcar, lacurile care se fac nevăzute. Golful Galway. În timpul războiului, erau câteva cântece despre el. Drumurile spre Tipperary. Irlandezii sunt niște sentimentali. Mulți dintre ei au pierit. Mulți sunt vestiți pentru bețiile lor. Câțiva și-au dat viața pentru imperiu. Au băut și-au murit. Au murit. Au băut.

Închide capacul termosului de ceai fierbinte când simte mâna lui Alcock atingându-i umărul. Știe dinainte de a întoarce capul că-i acolo. Pur și simplu.

Ridicându-se nepăsătoare din ocean: stânci ude, iarbă întunecată, piatră – copac – lumină.

Două insule.

Avionul trece razant pe deasupra pământului.

Sub ei, o oaie și o coțofană care-i șade pe spate. Oaia saltă capul și o ia la fugă când aude avionul și, preț de un moment, coțofana continuă să-i stea cățărată-n spate: e o chestie atât de ciudată, încât Brown știe că-și va aminti mereu de ea.

Miracolul prezentului.

Munții, la distanță. Peticele formate de pereții de piatră. Drumurile sinuoase. Copacii scunzi. Un castel abandonat. O fermă de porci. O biserică. Și acolo, spre sud, turnurile de radio. Piloni de două sute de picioare într-un perimetru dreptunghiular, niște magazii, o casă de piatră pe malul Atlanticului. Deci e Clifden. Clifden. Turnurile Marconi. O vastă rețea de antene radio. Se privesc în tăcere. Hai să aterizăm! Jos cu el!

Își urmează traseul pe deasupra satului. Casele sunt cenușii. Acoperite cu plăci de ardezie. Străzile par neobișnuit de pașnice.

Alcock sloboade un urlet de bucurie. Oprește motoarele. Face un viraj și îl îndreaptă pe Vimy.

Aplauze în căști.

Până și firele de păr țipă fericite.

Unghiile fluieră ușurate.

Un cârd de becațe speriate, cu ciocul lung, țâșnește-n sus din iarbă.

Li se pare că-i un teren perfect de aterizare, dur, verde și neted, dar nu zăresc, în timp ce coboară tot mai mult, brichetele de turbă zăcând ca niște cozonaci, gropile săpate în pământul maroniu, sârmele ude întinse de-a lungul malurilor, ridicăturile triunghiulare de pământ la distanță. Nu văd nici roabele de lemn pentru cărat turbă, bătute de ploaie și de vânt, de la marginea drumului. Nu văd nici unghiul cazmalelor rezemate de roabe. Nu văd nici întinderile acoperite cu papură din preajma drumurilor abandonate.

Îl aduc pe Vimy pe pământ. O traiectorie fără greș. Aproape ca și cum s-ar putea apleca în afară pentru a apuca un pumn de pământ. Iată-ne! Avionul rămâne suspendat la un picior deasupra solului. Inimile aproape că le sar afară din cămașă. Așteaptă să-l atingă. Șterg vârfurile firelor de iarbă.

Se lovesc de ceva și se ridică din nou. Suntem pe pământ, am ajuns jos, Jackie, băiete!

Dar știu imediat că au încetinit prea brusc. Poate una dintre roți? Un cauciuc perforat? Au lovit ceva cu coada? Nu blesteamă, nu strigă. Nu se panichează. E o mlaștină, nu iarbă. Vârfuri de rogoz. Alunecă pe suprafața unei mlaștini verzui. Solul îi permite avionului, în pofida greutății lui, să patineze vreo cincizeci de picioare, șaizeci de picioare, șaptezeci, după care însă roțile se afundă în el.

Totuși, rezistă. Vimy se poticnește cu botul în jos și cu coada ridicată.

Surprinși, sunt proiectați brusc în spate. Partea din față a lui Vimy se lovește de sol. Partea din spate saltă-n sus. Brown se lovește cu fața de bord. Alcock trage manșa tare spre spate. Aproape că o îndoaie. Simte un fulger de durere prin piept și în umeri. Doamne sfinte, Jackie, ce-am făcut noi aici? Ne-am prăbușit?!

Tăcerea înlocuiește bubuitul motoarelor din capul lor. Mai tare ca niciodată. Parcă de două ori mai tare. Apoi, sunt străbătuți de un sentiment de ușurare. O simt infiltrându-se lent în trupul lor. Oare e tăcerea? E într-adevăr tăcere? Parcă îi izbește. Se strecoară prin craniile lor. Doamne Dumnezeule, Teddy, asta-i tăcerea! Așa arată ea.

Brown își atinge nasul, bărbia, își pipăie dinții, să vadă dacă sunt toți la locul lor. Câteva tăieturi, câteva contuzii. Nimic altceva. Suntem în viață. Înfipți perpendicular, dar suntem vii.

Vimy arată ca un megalit al lumii noi. Are botul îngropat la cel puțin două picioare în mlaștină. Coada sus, în aer.

– Am scrântit-o! zice Alcock.

Simte miros de benzină peste tot. Decuplează magnetourile.

– Repede! Afară! Jos!

Brown înhață jurnalul de bord, faclele de semnalizare și sacul cu scrisori. Se saltă peste marginea carlingii. Își aruncă jos bastonul,

care se implântă ca o săgeată în mlaştina de dedesubt, pe urmă sare şi cade pe o parte. O arsură în picior, atunci când loveşte pământul. Aleluia pentru pământ: e aproape surprins că nu-i făcut din aer. Da, e şi el un megalit viu.

În buzunarul combinezonului de zbor, Brown are un mic binoclu. Lentila dreaptă e cam înceţoşată, dar prin cea bună zăreşte oameni ţopăind prin mlaştină. Soldaţi. Da, soldaţi. Arată ca nişte jucării care aleargă spre ei, umbre întunecate profilate pe fondul cerului complicat al Irlandei. În timp ce se apropie, le poate distinge forma caschetelor, puştile atârnate de-a curmezişul pieptului şi felul în care le saltă cingătorile. Ştie că sunt în plin război. Totuşi, în Irlanda e mereu un fel de război, nu-i aşa? Niciodată nu ştii în cine sau în ce să ai încredere. Să nu tragă-n noi, se gândeşte el. După toate astea, să nu ne împuşte. *Scuză-mă. Nein. Nein.* Dar aceşti soldaţi sunt de-ai lor. Britanici, e sigur de asta. Unul dintre ei are un aparat de fotografiat, bălăngănindu-i-se pe piept. Altul e încă într-o pijamaua cu dungi.

În spatele lor cai şi căruţe, la ceva distanţă. O singură maşină. Mai mulţi oameni, venind dinspre oraş, aleargă pe drum, mici figuri cenuşii. Şi... ia te uită! Un preot înveşmântat în alb. Tot mai aproape acum. Bărbaţi, femei, copii. Alergând. În cele mai bune haine ale lor, de duminică.

Aa, liturghia! Trebuie c-au fost la liturghie. De asta nu era nimeni pe străzi.

Miros de pământ, atât de uimitor de reavăn: lui Brown îi lasă un gust precum ceva bun de mâncare. Îi zvâcnesc urechile. Trupul său parcă încă mai e în aer. Se gândeşte că e primul om care a zburat peste ocean şi se află aici, acum, exact la aceeaşi oră. A transformat total un simbol al războiului. Ridică micul sac de poştă în sus, în semn de salut. Iar ei se apropie din ce în ce mai mult, soldaţi şi oameni obişnuiţi, şi o burniţă uşoară cade din cerul cenuşiu.

Irlanda.

O ţară frumoasă. Totuşi, cam sălbatică cu propriii săi locuitori.

Irlanda.

1845–46

freeman

Cerul cu striaţii de un cenuşiu-deschis vestea sosirea zorilor. Frânghia era înfăşurată strâns în jurul babei de chei. Apa lovea ritmic digul Kingstown. Sări de pe schela de acces la bord direct pe mal. Douăzeci şi şapte de ani. Avea un palton negru şi la gât un fular lung, gri. Părul îi era pieptănat în sus, despărţit de o cărare.

Dalele pavajului erau ude. Aburi ţâşneau din boturile cailor, răspândindu-se prin ceaţa acelei zile de septembrie. Douglass îşi cără singur cufărul din piele spre trăsura care-l aştepta; încă nu era învăţat să-l slujească cineva.

Trăsura îl duse acasă la editorul său irlandez, Webb. O casă cu trei etaje de pe Great Brunswick Street, una dintre cele mai selecte străzi din Dublin. Nu mai fu necesar să-şi care singur cufărul – acesta fu preluat de un valet, prăbuşit acum sub greutatea lui. În dreptul uşii de intrare servitorii stăteau aliniaţi, urându-i bun venit.

Dormi apoi întreaga dimineaţă, până după-amiaza târziu. O cameristă îi umplu cu apă fierbinte marea cadă de fontă, apoi aruncă în ea o mână de sare cu aromă de citrice. Aţipi în cadă şi se trezi cuprins de panică, neştiind unde se află. Sări din apă, lăsând urmele tălpilor sale ude pe podeaua rece. Simţi asprimea prosopului când îşi frecă ceafa cu el. Îşi frecţionă energic tot trupul, care arăta ca sculptat. Era musculos, cu umerii laţi, înalt de peste un metru optzeci.

Auzea clopotele bisericii care băteau în depărtare. Un miros de iarbă proaspăt tăiată plutea în aer. Dublin. Cât de ciudat i se părea să se afle acolo: umiditatea era crescută şi se simţea un miros de pământ reavăn, răcoros.

De jos se auzi un gong. Masa de seară. Se opri în dreptul chiuvetei, se uită în oglindă şi se rase cu atenţie, apoi îşi netezi haina boţită şi îşi strânse cravata mai bine la gât.

La baza scării începea un culoar şi se opri pentru un moment dezorientat, nesigur ce uşă trebuia să deschidă. Împinse una la întâmplare. Bucătăria era plină de aburi. O servitoare aşeza farfurii pe o tavă. Era atât de palidă! Apropierea ei îi trimise un tremur de-a lungul braţelor.

– Pe aici, domnule, murmură ea, strecurându-se pe lângă el ca să-l conducă.

O urmă pe coridor şi o văzu aplecându-se puţin în timp ce îi deschidea o uşă. Focul sălta vesel, trimiţând limbi portocalii în căminul frumos sculptat. Se auzea zgomot de voci. O duzină de oameni se adunaseră acolo ca să-l întâmpine: quakeri, metodişti, presbiterieni. Bărbaţi în fracuri negre. Femei cu rochii lungi, elegante şi distante, cu o urmă lăsată de panglicile bonetelor pe pielea fină a gâtului. Când pătrunse în salon, începură să-l aplaude. Era atât de tânăr. Cu o ţinută frumoasă. Se apropiară de el, de parcă ar fi vrut să-l asigure că putea avea încredere în ei. Le povesti despre călătoria sa lungă de la Boston la Dublin, despre cum fusese nevoit să călătorească în cala vaporului *Cambria*, deşi ar fi preferat să facă o rezervare la clasa întâi. Şase albi protestaseră împotriva prezenţei sale pe puntea de sus, unde se aflau saloanele. Fusese ameninţat că va curge sânge. *Duceţi-l pe negru jos.* Fuseseră foarte aproape de o ploaie de pumni. Intervenise căpitanul, ameninţându-i pe albi că-i va arunca în mare. Îl lăsase pe Douglass să se plimbe pe punte şi chiar să ţină un discurs în faţa pasagerilor. Cu toate astea însă, noaptea fusese nevoit să doarmă în pântecul vaporului.

Ascultătorii dădură din cap aprobator, îi strânseră mâna pentru a doua oară, apoi îi spuseră că era un frumos exemplu de bun creştin. Fu condus apoi în sufragerie. Masa era aranjată cu cele mai fine

tacâmuri şi pahare. Parohul se ridică să spună rugăciunea. Felurile de mâncare fură excelente – miel cu sos de mentă –, dar el cu greu putu înghiţi ceva. Sorbi din paharul de apă, conştient că e pe punctul să leşine.

Fusese invitat acolo ca să le vorbească: pentru a povesti despre zilele petrecute în sclavie, despre cum dormise pe podeaua murdară a unei cocioabe, cum se înfăşurase într-un sac ca să nu moară de frig, cum încercase să-şi dezmorţească picioarele în cenuşa călduţă. Cum locuise un timp la bunica lui, apoi plecase pe o plantaţie. Deşi legea îi interzicea acest lucru, învăţase să citească, să scrie şi să pronunţe cuvintele. Apoi, le citise Noul Testament celorlalţi sclavi. Muncise pe un şantier naval alături de irlandezi. Fugise de trei ori. Fusese prins de două ori. Apoi scăpase, ajungând în Maryland la douăzeci de ani. Devenise un om de litere. Se afla acum acolo pentru a-i convinge pe britanici şi pe irlandezi să contribuie la eliminarea sclaviei prin mijloace morale, paşnice.

Avea o mare experienţă în domeniu – îşi petrecuse ultimii trei ani ţinând cuvântări în America –, însă cei de faţă erau oameni respectabili, ai bisericii şi ai imperiului, iar ţinutul era cu totul diferit. Era obligat să păstreze distanţa. Nevoit să formuleze cu precizie ceea ce dorea să transmită. Trebuia să clarifice lucrurile fără să lase impresia că ar avea un aer de superioritate.

Nervii încordaţi de-a lungul şirei spinării. Palmele tot mai umede. Inima bătând tot mai tare. Nu dorea să le stimuleze gustul pentru lucruri senzaţionale. Nici nu dorea să ascundă ceva. Ştia că nu era primul om de culoare sosit în Irlanda ca să ţină o cuvântare. Şi Redmond fusese acolo, înaintea sa. La fel şi Equiano. Aboliţioniştii irlandezi erau vestiţi pentru fervoarea lor. La urma urmei, veneau de pe tărâmul lui O'Connell[1]. Marele Eliberator. I se spusese

[1] Daniel O'Connell (6 august 1775 – 15 mai 1847), cunoscut şi ca Eliberatorul, a fost un lider politic irlandez din prima jumătate a secolului al XIX-lea. A militat pentru emanciparea catolicilor – inclusiv pentru dreptul acestora de a fi membri ai Parlamentului din Westminster, un drept ce nu li s-a acordat timp de peste 100 de ani – şi pentru denunţarea Actului de Uniune dintre Marea Britanie şi Irlanda. (n.tr.)

că în această țară se manifesta o mare sete de dreptate. Aveau să fie deschiși față de el.

Ceilalți oaspeți îl urmăreau de parcă o trăsură trecea în goană pe lângă ei, în pericol să se răstoarne subit exact în fața lor. Stropi de transpirație i se prelingeau printre omoplați. Se bâlbâi puțin. Strânse pumnul, îl ridică spre gură, tuși în el, apoi își șterse fruntea cu batista. Le spuse că, deși își obținuse libertatea, continua să fie privit ca un obiect aflat în proprietatea cuiva. O marfă. Un sclav. Considerat un bun ce putea fi cumpărat sau vândut. Înapoiat oricând *stăpânului* său. Chiar și acest cuvânt avea ceva vicios în el. Ar fi vrut să-l zdrobească, să-l distrugă. *Massah*. Putea fi biciuit, soția sa pângărită, copiii vânduți. Mai existau încă destule biserici în America care sprijineau acest sistem de proprietate: erau o pată de neșters pe obrazul creștinismului. Chiar și în Massachusetts putea fi încă fugărit pe străzi, bătut și scuipat.

Se dusese acolo, le-a mai spus el, ca să ridice o singură pălărie de pe cap, un gest care, multiplicat, ar fi însemnat o înălțare la ceruri. Dar a continuat să fie privit tot ca sclav și nimic altceva.

– Bravo! strigă un om mai în vârstă.

Auzi câteva aplauze. Un tânăr cleric se repezi să-i strângă mâna.

– Așa e! Bine zis!

Asentimentul se răspândi în toată sala. Servitoarea, în rochia ei neagră, își coborî privirea. După ce servi ceai și fursecuri în salon, Douglass dădu mâna cu cei prezenți și se scuză politicos. Femeile se retrăseseră în bibliotecă. Ciocăni la ușă, rămase ezitant în prag, se înclină ușor în fața lor și le ură noapte bună. Auzi un murmur de răspuns în timp ce se retrăgea.

Webb îl conduse sus, pe scara curbată, mărginită de lumânări în abajururi de sticlă. Umbra lor cădea alungită pe lambriuri. Un lighean. Un birou. Un țucal. Un pat cu un cadru de alamă. Își deschise cufărul și scoase o gravură cu soția și copiii săi, pe care o așeză pe pat.

– Suntem onorați să te găzduim, îi spuse Webb înainte de a trage ușa după el.

Douglass se întinse și suflă în lumânare. Nu putea dormi. Simțea încă zbuciumul oceanului în tot trupul.

De dimineaţă, Webb veni să-l ia cu o trăsură trasă de un cal. Dorea să-i arate oraşul. Douglass se aşeză alături de el, pe bancheta de lemn din faţă, expus intemperiilor.

Webb era scund, slab, cu faţa îngustă, cu o atitudine mândră. Folosea biciul în mod chibzuit.

La început, străzile i se părură curate şi tihnite. Trecură de o biserică înaltă şi cenuşie. Un şir de prăvălii mici, îngrijite. Canalele erau drepte şi bine întreţinute. Uşile vopsite în culori vii. Făcură apoi cale întoarsă prin centrul oraşului, dincolo de universitate, de parlament, pe faleză, spre Casa Vămilor. Mai departe, oraşul începea să se schimbe. Străzile erau tot mai înguste. Gropile din drum – tot mai adânci. În scurt timp, gunoaiele păreau să sufoce totul. Douglass nu mai văzuse niciodată aşa ceva, nici măcar la Boston. Grămezi uriaşe de resturi menajere erau aruncate pe malul unui canal. Se scurgeau, formând băltoace cu un miros îngrozitor. Zări bărbaţi zăcând pe treptele din faţa unor odăi de închiriat. Femeile erau în zdrenţe sau chiar mai rău de-atât: şi ele arătau ca nişte zdrenţe. Copiii se fugăreau în picioarele goale. Ziduri vechi, ruinate. Geamuri sparte, pline de praf. Şobolanii alergau peste tot în jur. Hoitul unui măgar zăcea umflat în curtea unei case de închiriat. Câini jigăriţi treceau abătuţi pe drum. Aerul era împuţit din cauza mirosului de drojdie de bere. O mică cerşetoare îngâna un cântecel cu glas răguşit, apoi o luă la goană după ce fu lovită în spate cu sălbăticie de bocancul unui poliţist. Prăbuşită lângă balustradă, păru că înţepeneşte acolo cu un rânjet pe faţă.

Se gândi că irlandezii nu ştiau ce însemna ordinea publică. Trăsura dădea colţ după colţ, cotind mereu, cenuşiul topindu-se în cenuşiu. Începuse să burniţeze. Străzile erau mocirloase şi gropile tot mai adânci. Auzi un acord de vioară şi un ţipăt.

Douglass îşi simţea toţi nervii încordaţi din cauza a ceea ce vedea în jurul său, şi totuşi se străduia să nu piardă niciun amănunt. Webb lovi uşor spatele calului cu biciul. Acesta tropăi înapoi pe Sackville Street, dincolo de Columna lui Nelson, apoi spre pod, traversând din nou râul.

Liffey curgea vălurit sub ploaie. O barjă joasă plutea venind dinspre fabrica de bere. Vântul sufla în rafale de-a lungul cheiului. Negustorii de peşte îşi împingeau roabele peste bolovanii din pavaj, lăsând în urma lor mirosul greu al fructelor de mare.

O ceată de băieţi zdrenţăroşi se ivi pe o parte a trăsurii. Şapte sau opt. Se căţărară pe spiţele roţilor în mişcare, sprijinindu-se periculos numai în vârful degetelor. Câţiva încercară să deschidă uşa trăsurii. Râsete, în timp ce se prăbuşeau în băltoace. Unul, cu o agilitate de maimuţă, se strecură până pe bancheta de lemn, lăsându-şi capul pe umărul lui Douglass. Gâtul şi faţa băiatului erau brăzdate de urmele roşii ale unor lovituri de curea. Webb îl rugase să nu le dea bani, însă Douglass îi strecură băiatului o jumătate de *penny*[1]. Ochii copilului se umplură de lacrimi. Îşi apăsa capul de umărul lui Douglass, de parcă ar fi fost sudat acolo. Ceilalţi băieţi săreau de o parte şi de alta a trăsurii, ţipând, împingându-se şi cerşindu-i bani.

– Ai grijă la buzunare! îl avertiză Webb. Fără bani. Să nu le dai ceva.

– Ce spun? îl întrebă Douglass.

Larma era asurzitoare: copiii păreau că scandează ceva.

– N-am idee, zise Webb.

Opri trăsura cu una dintre roţi pe trotuar şi strigă un poliţist, ca să-i împrăştie pe micii derbedei. Primul fluier se pierdu în vacarm. Fu nevoie de trei poliţişti ca să-i alunge de lângă trăsură. Gaşca o luă la fugă pe potecă. Îi putea auzi strigând:

– Mulţam, domnu'! Mulţam!

Douglass scoase o batistă să se şteargă pe umăr. Copilul îi lăsase o urmă lungă de muci pe mânecă.

Nu se gândise niciodată că Dublinul putea să arate astfel. Şi-l imaginase cu rotonde, colonade, capele liniştite la colţul străzilor. Galerii, pilaştri şi domuri.

Trecură pe sub un arc îngust, pătrunzând apoi în mijlocul unei mulţimi de bărbaţi şi femei. Erau strânşi pentru un miting în umbra

[1] Monedă folosită în trecut în Republica Irlanda, reprezentând 1/100 dintr-o liră irlandeză (n.tr.)

clădirii teatrului. Un bărbat cu părul roşu stătea cocoţat pe un butoi de heringi, răcnind ceva în legătură cu abrogarea legii prohibiţiei alcoolului. Păreau să se adune tot mai mulţi oameni. Râsete şi aplauze. Cineva reacţionă, strigând ceva despre Roma. Cuvintele ricoşau înainte şi-napoi. Douglass nu putea să înţeleagă ce spuneau – era de vină accentul sau însăşi limba? Vorbeau în irlandeză? Ar fi vrut să se dea jos şi să se apropie de ei, dar Webb îi şopti că sigur aveau să apară probleme.

Îşi continuară drumul printr-un labirint de străzi lăturalnice. O femeie cu o traistă cu napi încerca fără succes să vândă din foile verzi ofilite.

– Domnu' Webb, sir, domnu' Webb, onorabile!

Încălcându-şi propriile reguli, Webb îi întinse o mică monedă de aramă. Femeia o dosi imediat sub broboadă. Arăta de parcă rostea în gând o rugăciune. Şuviţele ei ude şi aspre erau zburătăcite de vânt.

În câteva secunde, fură asediaţi. Webb îşi croi drum cu greu prin perdeaua de mâini întinse. Săracii erau atât de slabi şi de palizi, încât arătau ca veniţi de pe lună.

Pe George Street, o doamnă îşi apucă mai strâns umbrela în curentul stârnit de trăsură. Un jurnalist care, întâmplător, îl văzuse trecând scrise după aceea că negrul aflat în vizită la Dublin arăta mai degrabă spilcuit. O târfă mai obraznică din colţul străzii Thomas strigă după el că i-ar plăcea să râdă de ce avea el mai bun şi că ar vrea încă şi mai mult. El îşi zări silueta în vitrina unei prăvălii şi păstră acea imagine în minte, uimit de ocazia ce i se oferise de a-şi afişa vanitatea în public.

Furtuna izbea trăsura, legănând-o dintr-o parte în alta. Douglass se străduia să descopere o geană de lumină printre norii întunecaţi. Nicio urmă. Ploaia se revărsa acum ca un torent. Cenuşie şi nemiloasă. Nimeni nu părea s-o ia în seamă. Ploaia făcea baloane în băltoace. Ploaia cădea pe zidurile înalte de cărămidă. Ploaia pe acoperişurile de ardezie. Ploaia pe însăşi ploaia.

Webb îl imploră să se mute jos, în partea acoperită a trăsurii, pentru a se apăra de potop. În cele din urmă, Douglass coborî. Cele două banchete din interior erau acoperite cu piele moale. Mânerele uşilor erau din bronz lustruit. Se simţea prost, ca un laş, îi era cald. Ar fi trebuit categoric să stea afară, să îndure vicisitudinile vremii, la fel ca Webb. Bătu din picioare, îşi descheie haina la gât. Din trupul său ţâşneau aburi. O baltă mică se forma pe jos, la picioarele sale.

Mai sus, în apropiere de catedrală, ploaia luă o pauză. Oraşul se deschidea în faţa ochilor săi, în lumina soarelui de după-amiază. Coborî şi rămase nemişcat pe pavaj. Copiii săreau coarda, scandând ritmic: *Chiorul Patrick Walker a întâlnit o fată, / care i-a născut o fiică, / aceasta s-a transformat într-o băltoacă murdară, / dar nu eşti tu de vină, domnule, / omule cu un singur ochi.* Se strânseră în jurul lui, îi pipăiră hainele, îi sustraseră pălăria, îşi trecură palmele peste părul lui creţ. *Coţofano, coţofano, / cum stai tu-n proţap întreaga zi, / cine oare, cin' se uită / cu ochi lacomi şi murdari?* Îi pufni râsul văzând cât de sârmos, creţ şi ciufulit era părul lui. Un băieţel îi testă masa de păr foarte creţ cu vârful unei nuiele, apoi o luă la fugă răcnind. O fetiţă îl trăgea de poalele hainei.

– Domnu'! Hei, domnu'! Ai venit din Africa?

Ezită un moment. Nu mai auzise o astfel de întrebare. Zâmbi forţat.

– Din America, răspunse el.

– *Cristofor Columb plutea pe un ocean albastru, / nu m-a vrut pe mine şi nici pe tine!*

Cel mai mic din gaşcă n-avea mai mult de trei ani. Pieptul îi era numai oase. Avea frunze adunate în părul murdar. Sub un ochi – o rană încă sângerândă.

– Domnu', hai să sari coarda cu noi!

Coarda se-nvârtea prin aer, lovind o băltoacă, apoi se ridica din nou răspândind stropii murdari în rotirea ei.

– Şase bănuţi, ce zici?

El avea grijă ca noroiul să nu-i împroaşte hainele deja pătate. Aruncă o privire spre pantofi: va trebui să-i cureţe cu grijă.

– Domnu', rogu-te!

– Hai s-o întindem d-aci!

Un băiat scuipă cu năduf şi o luă la fugă. Fata strânse coarda şi îi chemă pe ceilalţi copii, îndemnându-i să-i facă semn cu mâna de rămas-bun. Câţiva puşti rătăciţi se mai ţinură un timp după trăsură, până când se opriră obosiţi, înfometaţi şi uzi leoarcă.

Cu cât se apropiau mai mult de locuinţa lui Webb, cu atât străzile arătau mai liniştite. Un om cu o pălărie ţuguiată şi albastră aprindea lămpile de iluminat stradal. Acestea începeau să strălucească cu o mică aură în jur. Casele arătau calde şi tihnite.

Frigul îl pătrunsese pe Douglass până-n oase. Şi ploaia. Bătea din picioare ca să-şi mai încălzească degetele. Abia aştepta să intre-n casă.

Webb bătu clopotul trăsurii. În câteva secunde, majordomul deschise uşa şi alergă în jos pe scări cu o umbrelă în mână. Călcând prin băltoace, se duse spre Webb, dar acesta îi spuse: „Nu, nu, mai întâi oaspetele nostru, te rog!" Se simţea în aer un miros ciudat. Douglass nu-şi putea da seama ce era. Dulce, ca de pământ reavăn.

Urcă repede treptele, cu majordomul după el. Acesta îl conduse în salon, unde focul ardea în cămin. Văzuse focul de seara trecută, dar nu observase că era alimentat cu brichete de turbă.

Se dădu greu jos din pat ca să-i scrie Annei. Trebuia să fie realist. Ea nu ştia să scrie şi nici să citească, aşa că scrisoarea urma să-i fie citită cu glas tare de către prietena lor, Harriet. Nu dorea ca Anna să se simtă stânjenită. *Draga mea, sunt oaspetele unor oameni foarte valoroşi şi politicoşi. Gazdele mele sunt oameni plini de spirit, sociabili, deschişi. În aer e o mare umiditate, dar asta are darul să mă ajute să văd totul limpede.*

Simţea că se destinde. Era suficient să ştie că nu mai era urmărit, că nu mai trebuia să se uite tot timpul înapoi, că nu mai putea fi răpit în orice moment.

Uneori trebuie să fac câte o pauză, într-atât sunt de uimit că nu mai sunt un fugar. Mintea mi s-a descătuşat. Ei nu mai pot să mă vândă la licitaţie, nici măcar nu le mai poate trece prin cap aşa ceva. Nu-mi mai este teamă când aud zornăitul unui lanţ, sau pocnetul unui bici, sau scârţâitul unei clanţe.

Douglass aşeză o clipă tocul alături, apoi trase draperiile. Afară era încă întuneric. Niciun sunet. Pe stradă, un zdrenţăros singuratic mergea grăbit, chircit sub rafalele puternice ale vântului. Atunci se gândi că tocmai găsise un sinonim pentru Dublin: un oraş *chircit*. Şi el îşi petrecuse atâţia ani chircit în sine însuşi.

Îşi imagină cum arăta camera lor de zi: Harriet citind scrisoarea cu voce tare, Anna în rochia ei de bumbac şi cu părul înfăşurat într-o legătură de culoare roşie, cu mâinile împreunate în poală, copiii pe marginea scaunelor, atenţi, nerăbdători, derutaţi. *Cu dragoste eternă, Frederick.*

Strânse la loc draperiile şi se întoarse în pat, întinzându-şi picioarele până trecură dincolo de marginea saltelei. Degetele mari de la picioare se iţeau spre el din afara patului. Era ceva caraghios în asta şi se gândi că trebuia să includă acest amănunt în viitoarea sa scrisoare.

Pe masă se afla ediţia irlandeză a cărţii sale. Nouă-nouţă. Webb stătea în spatele său, în umbră, cu mâinile încrucişate la spate. Îl studia pe Douglass în timp ce acesta o răsfoia, inhalând mirosul de cerneală proaspătă. Douglass se opri puţin când ajunse la copertă, trecându-şi un deget peste portretul său. Se gândi că Webb îşi luase libertatea de a-l prezenta cu nasul drept, acvilin, cu maxilarul bine definit. Doreau să îndepărteze elementul negroid din el. Dar poate că nu era vina lui Webb. Era posibil să fi fost o eroare a graficianului. Un defect de imagine.

Închise cartea. Dădu apoi aprobator din cap. Se întoarse spre Webb şi îi zâmbi. Îşi mai trecu o dată degetele peste cotor. Nu rosti niciun cuvânt. Se aşteptau la atât de mult din partea lui. Fiecare schimbare. Fiecare gest.

Rămase neclintit un moment, apoi scoase stiloul din buzunar, îl agită puţin şi semnă o primă carte. *Pentru Richard Webb, cu prietenie şi respect, Frederick Douglass.*

Semnătura trebuie să conţină şi o doză de smerenie; era important să nu lase stiloul să facă înfloriturі.

M-am născut în Tuckahoe, în apropiere de Hillsborough şi la douăsprezece mile de Easton, în ţinutul Talbot. N-aş putea spune exact

ce vârstă am, pentru că n-am văzut niciun document cu o astfel de informație. Cei mai mulți sclavi nu știu ce vârstă au, la fel cum nici caii nu și-o cunosc pe-a lor și, din câte știu, aproape toți stăpânii vor să-i țină pentru totdeauna neștiutori.

Jos, în cufărul său, avea două greutăți de fier. I le făcuse special un fierar din New Hampshire: un prieten abolиționist, un om alb. Fiecare greutate cântărea șase kilograme. Fierarul îi spusese că topise lanțuri găsite în piețe în care bărbați, femei și copii erau vânduți la licitație. Fierarul se dusese peste tot și cumpărase toate lanțurile, le topise și făcuse din ele artefacte. Pentru ca oamenii să nu uite, precizase el.

Douglass nu dorea ca ceilalți să-i afle secretul. Doar Anna știa despre ele. Când le văzuse pentru prima dată, își lăsase privirea-n jos, spre pământ; însă apoi se obișnuise cu ele: era primul lucru pe care punea ochii dimineața, ultimul, seara. O parte din el tânjea încă după zilele în care lucra ca tâmplar: oboseala, dorința, foamea.

Răsuci cheia în broască, trase draperiile, ferit de lumina lămpilor cu gaz ale Dublinului. Aprinse o lumânare și își suflecă mânecile cămășii.

Ridică greutățile una după alta – mai întâi de pe podea, pe urmă sus în aer –, până când sudoarea începu să-i picure pe podeaua de lemn. Se așeză astfel încât să se poată vedea în oglinda ovală. Nu voia să ajungă lipsit de vlagă. Dorea să se simtă epuizat fizic – îl ajuta la scris. Avea nevoie de toate cuvintele din vocabular, ca să le poată aprecia greutatea. Avea impresia că le ridică și apoi le lasă să cadă spre vârful degetelor, punându-i mușchii la treabă și deschizându-i mintea pentru idei noi.

Era cuprins de febra creației. Dorea ca ei să afle ce însemna să fii înfierat: inițialele unui alt om să fie imprimate cu fier roșu pe pielea ta; să porți la gât un jug; să porți la gură o zăbală de fier; să treci oceanul la bordul unui vas cu oameni bolnavi de febră; să te trezești pe câmpul altcuiva; să asculți târguiala din piață; să simți lovitura de bici din piele de vacă; să ți se mutileze urechile; să accepți să stai încovoiat, gândind că poate te va înghiți pământul.

Era misiunea sa să facă să fie cunoscute toate aceste lucruri prin intermediul scrisului. Cămaşa lui albă era acoperită cu pete de cerneală. Uneori, în căutarea cuvintelor potrivite, ridica hârtia în sus, spre frunte. Mai târziu, când se îmbrăca pentru dineu – eşarfă, smoking, butoni, pantofi lustriţi –, arunca o privire în oglindă şi descoperea urme albastre de cerneală pe faţa lui. Webb îi spusese că, în irlandeză, omul de culoare era denumit *fear gorm* – omul albastru. Îşi freca faţa, mâinile, unghiile de la mâini. Se privea din nou în oglindă, lansa un pumn care se oprea la mică distanţă, zărindu-şi în ea încheieturile, cum i se albesc şi tresar.

Coborî scara curbată, apoi se opri, se aplecă şi îşi lustrui puţin botul pantofilor cu marginea umezită a unei batiste.

În hol, majordomul se înclină în semn de salut. Nu-şi putea aduce aminte numele acelui om, Charles sau Clyde sau James. Un lucru teribil să nu-ţi poţi aminti numele unui om. Răspunse dând din cap, apoi traversă holul în penumbră.

Webb angajase un pianist pentru acele serate. Douglass putea auzi notele zvâcnind prin aer în timp ce se apropia. Îi plăcea muzica clasică – Beethoven, Mozart, Bach –, însă auzise că urma să vină un muzician francez, pe nume Edouard Batiste, ca să concerteze la Dublin. Va trebui să afle mai mult; era important să fie informat, să nu dea impresia că este un ignorant. Nu putea să lase o astfel de impresie, dar nu trebuia nici să fie prea strident. O linie fină de demarcaţie. Nu-i prea era clar nici în ce fel de situaţie putea da totuşi un semn de slăbiciune.

Esenţial pentru un om inteligent era să ştie când – sau dacă – să-şi facă cunoscută nevoia profundă de a învăţa ceva.

Dacă platoşa sa prezenta o spărtură, ei ar fi putut să strecoare o lumină prin ea, să-l năucească, poate chiar să-l orbească. Nu-şi permitea nici cea mai mică greşeală. Şi nu era o scuză pentru aroganţă. Era o chestiune legată de apărare. Webb, desigur, n-ar fi putut pricepe aşa ceva. Îi era imposibil, având în vedere că era un quaker irlandez. Da, cu inima bună. Interpreta toate eforturile lui numai ca bunăvoinţă pură. Nu libertatea lui Webb era în joc. Ci *capacitatea* lui

Webb de a fi liber. Pe de altă parte, Webb nutrea idei proprii cu privire la cine era sclav, cine nu era şi linia de demarcaţie dintre ei.

O chestiune minoră, se gândi Douglass. Nu avea să-i permită să-i otrăvească ziua. Irlandezul fusese atât de prietenos... Iar el era oaspetele său. Nu trebuia să uite asta.

Majordomul împinse uşa, deschizând-o în faţa sa. Douglass intră în salon cu mâinile la spate, cu palmele încleştate. Se simţea cel mai bine atunci când intra astfel. O doză egală de respect şi de detaşare. Nu de trufie. Niciodată trufaş. Numai drept, înalt, solid.

Se gândea la cât de surprinzătoare era prezenţa sa acolo. Un tâmplar, un călăfătuitor, un lucrător pe câmp. Să ajungă la o asemenea distanţă. Să-şi lase soţia, copiii săi mult iubiţi. Să-şi audă paşii sunând pe podeaua din lemn. Singurii paşi într-o încăpere plină de oameni. Glasul parcă i se concentrase acum în mâini: înţelegea ce însemna să fii un singur trup. Străbătut de energie. Îşi drese vocea, continuând să păstreze un moment tăcerea. Îşi reaminti că cei prezenţi erau membri ai Societăţii Regale din Dublin. Fiinţe cu gulere înalte şi cu mustăţi bine aranjate. I se părea că are în faţă nişte antichităţi. Îi privi cu multă atenţie. Erau tipul de oameni care îşi agăţaseră săbiile deasupra căminelor. Avea să mai aştepte până când să-şi dezlănţuie întreaga furie.

Păşi spre ei şi le strânse mâinile. Încercă să le reţină numele. Reverendul Archibald. Fratele Harrington. Le va nota în jurnalul său mai târziu, la noapte. Acestea erau mici chestiuni legate de etichetă pe care nu trebuia să le uite. Pronunţia. Literă cu literă.

– Domnilor, îmi face plăcere să vă întâlnesc!

– Ne onoraţi, domnule Douglass. V-am citit cartea. O realizare remarcabilă.

– Vă mulţumesc.

– Sunt multe lucruri pe care le putem afla din ea. Stilul este admirabil, dar încă şi mai mult conţinutul.

– Sunteţi foarte amabil.

– Cum vi se pare că arată Dublinul?

– Mult mai plin de viaţă decât Bostonul.

Auzi râsete în jur şi, cu recunoştinţă, îşi dădu seama că îi dădeau un răgaz să se relaxeze. Webb îl conduse spre un scaun înalt

din centrul încăperii. O zări pe Lily, servitoarea, turnându-i ceai în ceaşcă. Îi plăcea ceaiul bine îndulcit. Slăbiciunea sa: iubea dulciurile. Faţa lui Lily, ce părea sculptată în lumină în timp ce se ocupa de ceai, cu trăsături bine definite, drăguţă, ca de alabastru. Părea că lunecă spre el. Frumoasele încheieturi albe ale mâinilor ei. Ceaşca de porţelan foarte fin. Se spunea că asta contribuia la gustul mai bun al ceaiului. Simţea ceaşca tremurându-i în mâini. Cu cât era mai subţire porţelanul, cu atât era mai puternic zăngănitul.

Spera ca modul în care-şi ţinea ceaşca pe farfurioară să nu arate vulgar. Se mişcă puţin pe scaun. Îşi simţea din nou mâinile umede şi reci.

Webb îl prezentă auditoriului. Nici în America Douglass nu prea asculta ce spuneau alţii despre el. Nu făceau decât să-l stânjenească. Uneori, din cuvintele lor reieşea un fel de caricatură a sa: conchistadorul de culoare, gentlemanul sclav, un Orfeu american. Şi, invariabil, toţi menţionau că tatăl său fusese un alb. Ca şi cum nici nu se putea altfel. Cum fusese smuls de lângă maică-sa şi de lângă fraţii săi, dus departe şi crescut o perioadă sub îndrumarea unor albi plini de bunăvoinţă. Douglass se gândea că prezentarea suna destul de monoton. Cuvintele i se dezintegrau în minte. Nu mai asculta. Scana feţele celor prezenţi. Le simţea nesiguranţa, observând o undă de perplexitate pe feţele lor în timp ce se uitau la el. Un sclav. Într-un salon din Dublin. Atât de remarcabil de elegant.

Ridică ochii, constatând că Webb terminase. Tăcere. Ceaşca continua să-i tresalte în mâini. Simţea cum liniştea îl împinge spre o zonă de disconfort. Ştia că, atunci când era nervos, devenea foarte atent la cuvintele folosite, le formula cu mai multă grijă şi fermitate.

Douglass propti cu atenţie ceaşca pe farfurioară.

Prefer să-mi fiu credincios mie însumi, chiar riscând să devin ridicol în ochii celorlalţi, mai curând decât să spun lucruri false şi să-mi fie silă de propria persoană. De când mă ştiu, am nutrit convingerea profundă că sclavia nu va putea să mă ţină pentru totdeauna încătuşat în braţele ei odioase. Acum, în această lungă şi sinuoasă călătorie, descopăr un nou aspect şi fac apel la dumneavoastră, domnilor, să luptaţi

împotriva despotismului, bigotismului şi tiraniei celor ce nu mi-ar fi permis niciodată să intru în această cameră.

La sfârşitul celei de-a doua săptămâni, îi scrise Annei că nimeni nu folosise vreodată apelativul *negrule* pe pământ irlandez – sau, oricum, nu până atunci. Fusese aclamat aproape peste tot. Încă nu era sigur ce să creadă, fiind puţin consternat. Simţea că ceva se cristalizează în interior. Poate, pentru prima dată în viaţă, se simţea bine în pielea lui. Era posibil ca el să nu fie decât o simplă curiozitate pentru ei, dar ceva din interior îl făcea să se simtă egalul celor întâlniţi şi, în toţi cei douăzeci şi şapte de ani ai săi, nu mai simţise niciodată aşa ceva. Ar fi dorit ca şi ea să se afle acolo, să constate acest lucru.

Ţara era rece şi cenuşie sub perdelele grele de ploaie, dar putea merge pe mijlocul unei alei sau să se urce într-o diligenţă sau să fluiere după o birjă fără să fie nevoit să-şi ceară apoi iertare. Da, era multă sărăcie peste tot, totuşi prefera să fie sărac, dar liber. Fără biciuieli. Fără lanţuri. Fără urme de fier înroşit.

Călătorea, desigur, într-o companie selectă, dar nici măcar pe cele mai lăturalnice alei nu auzise vreodată un cuvânt încărcat de vitriol. Atrăsese una sau două priviri încărcate de ură, dar poate că erau din cauza vestonului său croit mult prea elegant: Webb îi atrăsese deja atenţia că poate ar fi fost mai bine să pună pe el ceva mai modest.

Clopoţelul de la uşă sună îndelung şi leneş. Croitorul îşi ridică ochii, însă lucrătorii din atelier îşi continuară munca. Asta îl surprinse cel mai mult pe Douglass: nicio consternare. Niciun şoc. Nicio panică. Păşi spre rândul de haine de pe umeraşe. În sfârşit, croitorul se duse în spatele tejghelei şi îi salută, dând din cap:

– Bine aţi venit în atelierul meu, domnule!

– Vă mulţumesc.

– Toată lumea discută despre dumneavoastră, sir.

– Aş vrea o haină nouă.

– Desigur.

– Una croită mai lung, adăugă Webb.

– Sunt capabil să-mi aleg singur hainele, reacţionă Douglass.

Se înfruntară din priviri dintr-un colţ al atelierului în altul.

– Domnilor, îi invită croitorul, veniţi, vă rog, încoace!

Webb se apropie, dar Douglass îi puse mâna pe piept. O atmosferă îngheţată. Webb îşi lăsă privirea-n jos şi zâmbi silit. Îşi scoase portmoneul din piele marocană, îl pipăi, apoi îl strecură înapoi în buzunarul hainei.

– Cum vrei!

Douglass se duse cu paşi mari şi zgomotoşi, împreună cu proprietarul atelierului, într-o cameră din spate. Foarfeci, ace, tipare. Valuri prăfuite de stofă zăceau pe mese. De unde veneau acele materiale? Ce degete le ţesuseră?

Croitorul aduse o oglindă montată pe o ramă cu roţi.

Niciodată, până atunci, nu-i luase măsurile vreun alb. Croitorul stătea în spatele său. Douglass tresări puţin când simţi metrul pus în jurul gâtului.

– Îmi pare rău, sir, e prea rece?

Închise ochii. Îl lăsă să-l măsoare. Peste piept, apoi talia. Ridică braţele în aer pentru a i se lua măsura de la subraţ până la talie. Inspiră şi expiră adânc. Lăsă metrul vechi şi galben să-i măsoare braţul. Croitorul notă totul în carneţelul lui. Avea un scris subţire, cu litere clare.

Când termină, croitorul îl prinse pe Douglass de umeri şi-l strânse cu putere.

– Domnule, dacă-mi permiteţi s-o spun, aveţi un corp frumos şi vânjos.

– Ca să spun adevărul...

Aruncă o privire spre Webb, care aştepta în faţa atelierului. Quakerul stătea proţăpit cu faţa spre vitrină, privind strada. Părea că Liffey îl absoarbe în fundalul său cenuşiu.

– V-aş fi recunoscător, zise Douglass.

– Da, sir?

Se uită din nou spre Webb.

– Dacă mi-aţi face şi o vestă din păr de cămilă.

– O vestă, sir?

– Da, cred că voi îi ziceţi jiletcă.

– Aşa e, sir.

Croitorul îl întoarse cu spatele din nou, ca să-l măsoare peste piept, şi împreună ambele capete ale metrului la nivelul buricului.

– O puteţi trece în contul domnului Webb.

– Desigur, sir.

– Întotdeauna îi plac surprizele.

Mulţimea se înghesuia dornică să-l asculte – oameni onești cu pălării pe cap. Un miros frumos plutea deasupra lor. Stăteau aliniaţi în faţa bisericilor metodiste, în sălile de întrunire ale quakerilor, în saloanele din faţă ale vilelor. El se sălta pe vârful picioarelor şi îşi vâra degetele mari ale mâinilor în buzunarele noii sale veste.

După-amiaza, lua ceaiul cu membrii Societăţii împotriva Sclaviei din Dublin, ai Asociaţiei Hibernian sau ai conservatorilor, prieteni ai aboliţionismului. Erau bine informaţi, inteligenţi, îndrăzneţi în exprimare, generoşi cu donaţiile lor. Îl considerau foarte tânăr, chipeş şi om de lume. Putea auzi foşnetul rochiilor doamnelor care stăteau la coadă ca să dea mâna cu el. Webb îi spuse că nu mai văzuse niciodată atâtea tinere doamne dornice să participe la astfel de evenimente. Chiar şi una sau două din vechi familii catolice. În grădinile caselor frumos amenajate, femeile îşi răsfirau fustele ample pe băncile de lemn şi pozau alături de el în faţa artiştilor plastici.

Douglass avea întotdeauna grijă să facă referiri la soţia şi la copiii săi de acasă, din Lynn. Era ciudat, dar uneori, când vorbea despre Anna, femeile parcă se înghesuiau şi mai tare. Roiau în jurul său. Chicoteau într-un nor de umbreluţe şi batiste. Doreau să ştie ce purtau femeile de culoare din America. Le răspundea că n-avea idee, că lui i se părea că toate rochiile semănau una cu alta. Entuziasmate, băteau din palme, fără ca el să le poată înţelege.

Fu invitat la dineu de Lordul Primar. Candelabrele străluceau în palatul primăriei. Tavanele erau înalte. Tablourile – maiestuoase. Încăperile se succedau una după alta ca nişte fraze fabuloase.

Se întâlni apoi cu părintele Mathew[1] şi îşi uni forţele cu mişcarea pentru temperanţă. Străzile din Dublin erau pline de oameni bântuiţi

[1] Theobald Mathew (1790–1856), reformator catolic irlandez, care pleda pentru abstinenţa totală la alcool, cunoscut şi ca părintele Mathew. A pus bazele Societăţii pentru temperanţă la Cork, în 1838. (n.tr.)

de demonii alcoolului. Depuse jurământul. Se gândea că astfel va atrage un nou auditoriu. Oricum, el unul nu punea niciodată gura pe alcool. Se străduia să nu-şi piardă niciodată controlul. Totuşi, nu dorea să se simtă prin asta ca un stăpân: voia doar să fie demn. Purta emblema mişcării sus, într-un loc cât mai vizibil, pe gulerul noii sale haine. Îl făcea să se simtă mai înalt. Trăgea cu putere în plămâni aerul cenuşiu al Dublinului. Rareori era lăsat singur. Întotdeauna, una sau două persoane se ofereau să-l însoţească.

Descoperise ritmul accentului irlandez, cu coborârile, virajele bruşte şi repetitivităţile sale. Avea o înclinaţie naturală de a-l imita. *Măreaţă zi, înălţimea voastră! Pentru Dumnezeu, ne-oţi da şase peni, sir?* Imitaţiile sale stârneau încântarea gazdelor. Avea şi o altă intenţie, mai profundă – ştia că un lucru atât de simplu îl putea ajuta să atragă atenţia mulţimii. *Îmi face plăcere să mă aflu în străvechea Irlandă.*

Se afla de cinci săptămâni la Dublin. Faţa lui apărea pe afişe răspândite prin întregul oraş. Reporterii se întâlneau cu el la ora ceaiului, servit la hotelul Gresham. E ca un *leu*, scriau ei, ca o *fiară*, *ca o panteră elegantă*. Unul dintre ziare îi găsise şi o poreclă: *dandiul negru*. Izbucnise în râs şi rupsese ziarul în două – oare ei se aşteptau să se îmbrace în nişte zdrenţe din bumbac american? Îl invitară şi în clădirea Celor Patru Curţi[1], în cele mai grozave saloane, şi fu aşezat sub candelabre pentru a putea fi văzut mai bine. Când era condus într-o sală unde urma să ia cuvântul, aplauzele durau un minut întreg. Îşi scotea pălăria şi se înclina uşor în faţa celor prezenţi.

Când termina, se aşezau la coadă ca să-i cumpere cartea. Era uluit când îşi ridica privirea de la stilou şi descoperea un şir nesfârşit de rochii – doamnele aşteptau răbdătoare să le dea un autograf.

În unele zile se simţea obosit şi avea impresia că era un soi de pudel sofisticat, ţinut în lesă. Se închidea în camera lui şi se istovea, trăgând frenetic de greutăţi.

---

[1] The Four Courts – sau Cele Patru Curţi (de justiţie) – este clădirea care adăposteşte sistemul legal irlandez din luna noiembrie 1796, când a avut loc acolo un prim proces. (n.tr.)

Într-o seară, găsi pe măsuța de la capul patului nota de plată a jiletcii, împăturită cu grijă. Nu se putu abține să nu râdă. Probabil că aveau să-l taxeze și pentru fiecare gând care-i trecuse vreodată prin cap. La dineul din seara aceea, își puse vesta de păr de cămilă, agățându-și nepăsător degetele mari de marginea buzunărașelor, în timp ce aștepta desertul.

Nu trecea o zi fără să nu descopere încă un cuvânt nou: le nota într-un carnețel păstrat mereu în buzunarul interior. *Rapacitate. Inamiciție.*

Fenician. Cuvinte pe care le mai văzuse în *The Columbian Orator*[1] și acum le recunoștea. *Asiduu. Declarativ. Tendențios.*

Când descoperise prima dată limbajul, pe când era copil, se simțise ca și cum ar fi deschis, cioplind, un copac. Acum trebuia să fie mult mai grijuliu. Nu voia să facă vreo gafă. La urma urmei, se afla sub atenta supraveghere a lui Webb, dar și a celorlalți: rădăcină, floare, tulpină. Era esențial să-și țină nervii-n frâu. Să facă cunoscute lucrurile cu ajutorul misterioasei alchimii a limbajului. Atlantic. Atlas. În aer. Ținea sus imaginea propriului popor: uneori, era o greutate atât de mare, încât se clătina sub ea.

La Rathfarnham se dezlănțui, vorbind despre cei care biciuiau femeile, cei care răpeau oamenii, inclusiv pruncii din leagăn. Despre negustorii de sclavi și crescătorii de porci. Despre o beție sobră, cea a hoților de semeni ai lor. Despre indiferența fără limite, ura fanatică, răul nepotolit. Se afla în Irlanda, le spunea, ca să promoveze ideea de emancipare la nivel universal, ca să ceară respectarea standardelor de moralitate, ca să grăbească ziua eliberării pentru cei trei milioane de frați sclavi. Trei milioane, spunea el apăsat. Își ridica brațele de parcă ar fi vrut să-i țină pe toți acolo sus, în palmele sale. „Am fost disprețuiți și calomniați prea mult timp. Tratați mai rău decât cel mai de jos animal. Încătușați, arși, înfierați. Trebuie ca acest trafic ucigaș de sânge și oase să înceteze. Auziți vaietul trist din

[1] Apărută în 1797, *The Columbian Orator,* o colecție de eseuri politice, poeme și dialoguri, era folosită pe scară largă în școlile din America din primul sfert al secolului al XIX-lea ca element în procesul de educație. (n.tr.)

pieţele de sclavi. Ascultaţi zăngănitul lanţurilor. Ascultaţi-le, le spunea el. Veniţi mai aproape. Le puteţi auzi. Trei milioane de voci!"

După cuvântare, marele maestru de ceremonii de la castelul Dublin îl apucă de braţ şi, cu răsuflarea mirosind a whisky, îi şopti uimit că nu mai auzise niciodată asemenea cuvinte extraordinare. Un om care să se exprime în acest fel! Avea profunzime, era plin de perspicacitate şi folosea cuvinte cu o mare greutate, cum nu mai auzise până atunci.

– Faci cinste rasei dumitale, sir. Categoric: cinste.

– Chiar aşa?

– Şi n-aţi fost la şcoală, sir?

– Nu. N-am fost.

– Şi n-aţi luat nici lecţii particulare?

– Nu.

– Şi, dacă mă scuzaţi...

– Da?

– Cum puteţi explica o astfel de elocinţă?

Douglass îşi simţi pieptul strâns ca într-o gheară.

– O astfel de elocinţă?

– Da? Cum de...

– Mă iertaţi?

– Domnule?

– Trebuie să plec.

Douglass traversă salonul, cu pantofii lui bocănind pe parchet, cu un zâmbet lăţindu-i-se pe faţă în timp ce ieşea din clădire.

După-amiaza o zărea pe Lily făcând curăţenie prin casă. Avea numai şaptesprezece ani. Părul de culoarea nisipului. Ochii înconjuraţi de pistrui.

Închidea uşa şi se aşeza la masa de scris. Silueta ei plutea încă prin faţa lui. Pe scări se dădea de o parte, lăsând-o să treacă. Un miros de tutun venea dinspre ea. Lumea era din nou normală. Cobora repede în salon, unde citea revistele literare la care era abonat Webb, titlurile de pe cotoarele cărţilor, ziarele. Se pierdea printre pagini.

Auzea paşii lui Lily deasupra sa. Când constată, cu mulţumire, că se opriseră, se duse din nou sus, ca să-şi reia scrisul. Camera arăta acum imaculată, cu greutăţile sale nemişcate din loc.

Funcţionarii băncii din College Green expediară la Boston un ordin pentru ca 225 de lire sterline să fie depuse în conturile Societăţii Americane împotriva Sclaviei. Însemnau 1 850 de dolari. Douglass şi Webb ieşiră în stradă, arătând spilcuiţi în hainele lor noi din stofă de lână şi cu cămăşile albe de bumbac. Pescăruşii se roteau deasupra Dublinului în număr la fel de mare ca cerşetorii. În spatele mulţimii care scanda, îl văzu pe puştiul cu urme de curea pe faţă şi pe gât. „Hei, domnu' Douglass! strigă băiatul după el, domnu' Douglass, sir!"

Era sigur, în timp ce trăsura dădea colţul străzii spre universitate, că băiatul îi pronunţase şi prenumele.

Citise în ziare că O'Connell urma să se adreseze unei mulţimi imense în docurile oraşului. Tribunul poporului. Cel mai credincios fiu al Irlandei. Îşi petrecuse toată viaţa militând pentru emancipare şi pentru regim parlamentar. Abordase şi problemele abolirii. Eseuri strălucite, pline de fervoare şi de pasiune. O'Connell îşi riscase viaţa în scopul obţinerii libertăţii, fiind cunoscut pentru discursurile şi scrisorile sale, ca şi pentru promovarea statului de drept.

Douglass îşi anulă un angajament anterior, în Sandymount, ca să ajungă la timp. Ajunse în docurile pline de lume. Nu-şi putea crede ochilor cât de mulţi erau, de parcă Dublinul ar fi fost stors ca un burete într-o chiuvetă. Tot felul de oameni. Mulţimea era înconjurată de cordoane de poliţie. La un moment dat, se pierdu de Webb şi îşi croi drum spre scena pe care urcase O'Connell. Marele campion al libertăţii arăta impunător, însă obosit, bolnav: era aşa de când fusese eliberat din închisoare. Dinspre mulţime veni un vuiet uriaş. *Bărbaţi şi femei, locuitori ai Irlandei!* Larma atinse cote extraordinare. O'Connell ridică o portavoce şi, când începu să vorbească, cuvintele-i ţâşniră cu putere în sus, neînfricate, pline de încredere. Douglass era uimit de logica, de forţa retorică şi de umorul lui.

O'Connell avea darul de a ţine mulţimea în braţele sale întinse. Înaintă pe scenă. Mulţimea se mai potoli. Se răsuci pe călcâie. Se

plimbă de colo-colo pe scenă. Își aranjă peruca. Făcu pauze. Cuvintele sale erau transmise mai departe, de-a lungul cheiului, de oamenii cocoțați pe scări mobile.

– Abrogarea este dreptul lui Erin[1] și legea Domnului!

– Oriunde ne uităm, constatăm subjugarea totală în care ne-a adus Anglia!

– Nu urmărim folosirea forței!

– Asociați-vă, militați, veniți alături de mine!

Pălăriile fură aruncate în sus, în aerul poluat. Mulțimea scanda val după val de urale. Douglass stătea acolo pironit.

La sfârșit, un grup imens se strânse în jurul irlandezului. Douglass își croia drum printre zecile de perechi de umeri, cerându-și scuze în dreapta și în stânga. O'Connell se uită în sus și îl recunoscu imediat. Își strânseră mâinile.

– Sunt onorat, spuse O'Connell.

Douglass nu se aștepta la asta.

– Eu nu mai puțin, răspunse el.

Însă alții din jur se repezeau la rândul lor pentru a da mâna cu O'Connell. Douglass avea extrem de multe lucruri de discutat cu el: abrogarea uniunii, pacifismul, poziția clerului irlandez în America, filosofia militantismului. Se întinse să-i strângă din nou mâna irlandezului, dar deja o mulțime de trupuri se interpusese între ei. Mulțimea îl tot împingea înapoi. Un bărbat îi strigă la ureche ceva despre cumpătare. Un altul dorea să-i obțină semnătura pe o petiție. O femeie îi făcu o reverență și un miros neplăcut veni înspre el. Se întoarse cu spatele. Auzea numele lui pronunțat din toate părțile. Se simțea ca luat de vârtej. O'Connell era condus jos de pe scenă.

Când Douglass se întoarse, dădu cu ochii de Webb, care-l prinse de braț spunându-i că aveau o întâlnire pe Abbey Street.

– Numai o clipă.

– Trebuie să plecăm, Frederick.

– Dar trebuie să vorbesc cu el...

– Vei mai avea ocazia, te asigur.

---

[1] Denumire poetică, arhaică a Irlandei (n.tr.)

– Dar...

Privirea lui Douglass o prinse pe cea a lui O'Connell. Se salutară cu o înclinare a capului. Se uită după irlandez în timp ce acesta se îndepărta, încovoiat în haina lui de un verde crud. Ştergându-şi fruntea cu o batistă. Cu peruca răsucită pe cap. O undă de tristeţe. Dar să ai o astfel de autoritate, se gândi Douglass, acel farmec... Acea energie. Să fii capabil să stăpâneşti scena în acel mod extraordinar. Să strârneşti oamenii să-şi caute dreptatea, însă fără violenţă. Modul în care cuvintele sale pătrundeau până în adâncul sufletului oamenilor rămaşi încă în docuri, unde tot felul de gunoaie pluteau pe ape.

Peste două zile, în Conciliation Hall[1], O'Connell îl invită pe scenă, îi prinse mâna şi i-o ridică în aer:

– Uitaţi-vă aici, el este negrul O'Connell!

Douglass urmărea valul de pălării plutind pe sus, prin aer.

– Irlandezi şi irlandeze...

Îi cuprinse pe toţi cu privirea. Noroi şi adulare.

– Vă mulţumesc, le spuse el, pentru că mi-aţi oferit privilegiul de a vă vorbi.

Întinse mâinile şi calmă mulţimea, apoi le vorbi despre sclavie şi abolirea sa, despre negoţ şi ipocrizie.

Se simţea animat de o energie aparte. De un foc interior. Auzea vorbele sale reverberând prin mulţime.

– Dacă vă uitaţi la un singur om, spuse el, puteţi vedea întreaga omenire. Un rău făcut unui om este un rău făcut tuturor. Nimeni nu-şi poate apropria binele şi dreptatea. Aboliţionismul trebuie să devină un obiectiv natural pentru întreaga lume.

Se mişca pe scenă în sus şi-n jos. Îşi încheie jacheta. Era o mulţime diferită de tot ce văzuse până atunci. Auzi un murmur venind

[1] Fosta Sală a Concilierii a fost construită în 1841 şi a servit ca sediu al Asociaţiei Militanţilor în favoarea Abrogării, care urmărea ruperea uniunii dintre Marea Britanie şi Irlanda. La dispariţia lui O'Connell din 1847, asociaţia a fost desfiinţată şi clădirea a devenit siloz. În 1896 a suferit o nouă transformare, devenind Marele Teatru Liric şi mai apoi Teatrul Tivoli. În 1930, clădirea a fost preluată de presa irlandeză şi transformată în birouri. (n.tr.)

dinspre oameni. Făcu o pauză. Apoi își puncta cu grijă frazele. Se aplecă spre ei, căutându-le privirea. Era însă conștient că erau distanți – un lucru deranjant. Transpirația îi șiroia la baza gâtului.

Din spatele sălii izbucni un strigăt. Și ce-i cu Anglia? Are de gând sau nu să condamne Anglia? Nu era Anglia cel mai mare stăpân de sclavi? Nu Anglia promova sclavia? Nu acolo se aflau lanțurile opresiunii financiare? Nu exista nicio cale subterană pe care irlandezii să o poată urma, fericiți să scape de sub tirania Angliei?

Un polițist își făcea loc spre spatele sălii, casca lui cu vârf ascuțit dispărând prin mulțime. Cel care îl interpelase fu rapid redus la tăcere.

Douglass făcu o pauză mai lungă:

– Eu cred în cauza lui Erin, spuse el.

Un val de încuviințare trecea mai jos de el prin mulțime. Era conștient că discursul său trebuia să fie rațional. În sală se aflau preponderent reporteri ai ziarelor, care-și notau fiecare cuvânt. Discursul său putea avea ecou în Marea Britanie și în America. Se opri. Ridică o mână. Se răsuci puțin.

– Ce poți crede despre o națiune care se laudă cu libertățile sale și totuși oamenii sunt încătușați? E dăltuit în cartea destinului faptul că libertatea trebuie să fie asigurată la nivel universal. Această cauză este a întregii lumi.

Se simți cuprins de ușurare când mulțimea îl aplaudă. O'Connell urcă pe scenă și-i ridică brațul în sus încă o dată. *Negrul O'Connell!* scandă el din nou. Douglass se înclină în fața mulțimii și-l zări pe Webb în rândul din față, cu un braț al ochelarilor în gură.

La dineul din Dawson Street fu așezat de Lordul Primar, însă își trase scaunul în spate ca să discute cu O'Connell.

Mai târziu, în seara aceea, se plimbară prin grădinile primăriei, pășind solemn printre tufele de trandafiri învelite în saci pentru iarnă. O'Connell mergea puțin încovoiat, cu mâinile încleștate la spate. Ar fi dorit, îi spuse el, să le poată fi de un mai mare ajutor lui Douglass și oamenilor săi. Simțea o povară teribilă auzind că printre proprietarii de sclavi din sud se numărau mulți irlandezi. Lași. Trădători. O rușine pentru istoria și moștenirea lor. Nu avea să le permită o asemenea

pată. Sunt o ruşine şi o otravă pentru propria lor naţiune. Bisericile lor ar trebui excomunicate. Făcuseră un jurământ fals de supremaţie.

Îl apucă pe Douglass pe după umeri. Omorâse odată un om, îi spuse O'Connell. Într-un duel, în Kildare. Dintr-un motiv religios: trufia catolicilor. Îl împuşcase în stomac. Mortul lăsase în urma sa o văduvă şi un copil. Era încă bântuit de acest gând. Nu avea să mai ucidă pe nimeni niciodată, însă era gata să-şi dea viaţa pentru cauza în care îşi pusese toată credinţa: un om putea fi liber numai dacă era promotor al cauzei libertăţii.

Discutară plini de gravitate despre situaţia din America, despre Garrison[1], Chapman[2], preşedinţia lui Polk[3], perspectiva secesiunii.

O'Connell avea cunoştinţe enciclopedice, dar Douglass îşi dădea seama că marele om era epuizat. De parcă problemele pe care le aborda erau o povară mult prea grea şi se înfruptau din carnea sa, îşi făceau lăcaş din trupul său, apăsându-l nemilos în jos.

Simţi pe braţul său strânsoarea mâinii lui O'Connell şi respiraţia lui sacadată în liniştea dintre paşi. Un bărbat uscăţiv se oprise pe cealaltă parte a grădinii, bătând în ceasul ce-i atârna de un lanţ prins de vestă.

O'Connell îi făcu semn să plece, dar Douglass se gândi că recunoştea pentru prima dată în viaţa sa o mică înfrângere suferită de faimă.

Se spune că istoria este de partea raţiunii, dar acest lucru nu este deloc garantat. Evident, suferinţele trecutului nu vor putea fi niciodată

---

[1] William Lloyd Garrison a făcut parte din mişcarea pentru abolirea sclaviei. Numele său a fost legat de Societatea Americană pentru Colonizare, o organizaţie care milita pentru imigrarea negrilor eliberaţi în vestul Africii. (n.tr.)

[2] Maria Weston (Maria Weston Chapman) (25 iulie 1806 – 12 iulie 1885) a fost una dintre membrele mişcării pentru abolirea sclaviei. A fost aleasă în conducerea Societăţii Americane împotriva Sclaviei în 1839 şi a servit ca editor al ziarului acesteia până în 1842. (n.tr.)

[3] James Knox Polk (2 noiembrie 1795 – 15 iunie 1849) a fost cel de-al 11-lea preşedinte al Statelor Unite. S-a născut în Mecklenburg, Carolina de Nord. Membru al Partidului Democrat, Polk a mai servit ca speaker al Camerei Reprezentanţilor şi ca guvernator al statului Tennessee. (n.tr.)

răscumpărate de un viitor plin de fericire la nivel universal, dacă asta ar fi posibil. Răul comis de sclavie este o realitate constantă, de neeradicat, totuşi sclavia însăşi poate fi interzisă! Acest adevăr nu mai suferă amânare. A venit momentul adevărului.

Trăsura era pregătită. Venise octombrie, când urma să-şi continue turneul în sudul ţării. Toate lucrurile sale fuseseră curăţate şi călcate. Scrierile împachetate în pânză impermeabilă. Webb pusese servitorii să hrănească şi să adape caii. Douglass se aplecă să-şi ridice singur cufărul de călătorie. Cărţi noi, haine noi, greutăţile sale.

– Ce naiba ai putut să pui acolo? îl întrebă Webb.

– Cărţi.

– Lasă-mă pe mine, se oferi Webb să-l ajute.

Însă Douglass înhăţase deja cufărul.

– Pare foarte greu, bătrâne.

Încercă să mimeze că nu era greu. Dar simţea cum muşchii aproape că îi plesneau pe spate. Îl văzu pe Webb zâmbind pe sub mustaţă. Webb îl chemă pe birjar, un bărbat pe nume John Creely. Era un om mic de statură, slab, cu o faţă emaciată ca a unui băutor inveterat. Împreună, cei trei bărbaţi săltară cufărul pe marginea din spate a trăsurii şi îl legară bine cu o frânghie.

Douglass ar fi dorit să nu-şi fi adus greutăţile. O decizie pripită. Se temea că Webb ar fi putut gândi că era un vanitos.

Cu toată familiaritatea dintre ei, ajunseseră să nutrească o antipatie reciprocă. Lui Douglass i se părea că Webb are un stil bombastic. Era intolerant, uşor de ofensat, un justiţiar zelos. Webb fusese deranjat când primise nota de plată de la croitor. Aşa că reţinuse costul vestei din veniturile lui Douglass, pe care le contabiliza. Era stăpânit de un anume grad de avariţie. Îl simţea pe Webb urmărindu-l aproape permanent, sperând că va face un pas greşit. Se temea că devenise un specimen bun de observat.

Priponit. Permanent urmărit. Disecat. Douglass ura să-l audă spunându-i *bătrâne*. Asta îl făcea să-şi amintească de câmpuri, de bice, de pinteni ascuţiţi, de bătăile din hambar. Şi mai era şi chestiunea banilor adunaţi de Webb ca să-i doneze pentru cauză, în America. Seară

de seară, îl tot iscodea pe Douglass dacă primise vreo donaţie particulară. Asta îl otrăvea. Îşi întorcea buzunarele pe dos, exagerând, trăgea de ele, le scutura.

– Uite, îi spunea el, sunt numai un amărât de sclav.

Totuşi, Douglass era conştient şi de propriile neajunsuri. Ştia că uneori era nepoliticos, că se aventura să judece pe cineva, că era imprudent. Trebuia să înveţe să fie tolerant. Era conştient că Webb nu urmărea câştiguri pe plan financiar şi uneori părea să-şi ceară iertare pentru tonul uşor ranchiunos folosit câteodată în relaţia cu omul de culoare.

Strânseră bine funia pe cufăr. Servitorii ieşiră să-şi ia rămas-bun de la el. Lily se înroşi puţin când îi veni rândul să dea mâna cu el. Îi şopti că fusese o onoare deosebită să-l întâlnească. Că spera ca, într-o zi, să-l vadă din nou.

Douglass auzi un tuset în spate.

– Bătrâne, se întunecă în curând, îi spuse Webb.

Îşi strânseră mâinile încă o dată. Servitorii nu mai văzuseră niciodată un astfel de comportament faţă de un oaspete. Rămaseră nemişcaţi în timp ce trăsura dispărea dincolo de colegiu, pe Great Brunswick Street.

Circulau zvonuri cum că recolta de cartofi ar fi fost mănată, dar câmpul de la marginea oraşului arăta sănătos, verde, robust. Lângă Greystones poposiră pe un deal ca să admire lumina magnifică a amurgului deasupra golfului Dublin. În depărtare se vedeau curcubee strălucind deasupra mării înverzite de alge.

Webb făcea din când în când schimb de loc cu el, căţărându-se pe capră alături de Creely. Peisajul era uluitor. Garduri verzi, înflorite. Galopul păraielor. Când ploua, rămâneau în trăsură unul în faţa celuilalt, citind. Ocazional, se aplecau ca să-şi atragă atenţia reciproc cu o bătaie pe genunchiul de vizavi, dând citire cu voce tare câte unui pasaj interesant. Douglass recitea discursurile lui O'Connell. Constata cu uimire cât de agilă era mintea acestuia. Era impresionat de aplecarea lui spre tot ce era universal. Se întreba dacă va mai avea

şansa să-l întâlnească vreodată, să petreacă mai mult timp alături de el, să-şi discute propriile idei cu marele eliberator.

Trăsura se legăna pe drumurile desfundate. Mergea numai cu puţin mai repede decât o diligenţă sau o cabrioletă. Douglass constată cu surprindere că, la sud de Wicklow, drumurile dispăreau cu totul.

După-amiezile treceau ca un imens val auriu revărsat peste dealuri. Obloanele cerului se deschideau şi se închideau subit. O lumină strălucitoare urmată din nou de întuneric. Acel pământ avea parcă o inocenţă aspră.

Când stătea sus, pe capră, oamenii ieşeau din casele lor ca să-l vadă. Îl băteau pe umăr, îi strângeau mâna, îl binecuvântau, făcând semnul crucii. Încercau să-i spună lucruri despre proprietarii pământurilor, despre cei ce nu erau prezenţi, despre atrocităţile comise de englezi, despre persoanele iubite, acum departe de ei, dar Webb era nerăbdător să-şi continue drumul – aveau un program de respectat, discursuri de ţinut.

Copiii alergau în spatele trăsurii, adesea până la o milă, apoi rămâneau obosiţi în urmă, micşorându-se treptat în depărtare, contopiţi cu peisajul.

Wicklow. Arklow. Enniscorthy. Nota numele localităţilor în jurnalul său. Era izbit de realitatea cruntă, de foametea din ţinutul acela. În pensiunile în care înnoptau, proprietarii îşi cereau scuze pentru că nu mai aveau cartofi.

La Wexford, rămase în capul scării din faţa sălii unde avea loc adunarea. Era ascuns privirilor, dar el putea zări etajul de jos, unde era pusă o masă; pe perete, un afiş care îl înfăţişa flutura uşor în briza slabă.

În sală erau adunaţi boiernaşi de la ţară veniţi să-l vadă. Frumos îmbrăcaţi, curioşi, răbdători. Stăteau liniştiţi, aşezaţi pe scaunele lor, după ce-şi scoseseră fularele în aşteptarea lui. Cuvintele lui le stârniră entuziasmul – *I-auzi, i-auzi!* strigau ei, *Bravo!* – şi, după ce îşi termină cuvântarea, începură să-i vâre în mână tot felul de bileţele, prin care se angajau să organizeze bazaruri, sărbători câmpeneşti, vânzări de prăjituri, în scopul colectării şi expedierii de bani peste Atlantic.

Totuşi, când Douglass ieşi pe stradă, se simţi străbătut de-un fior rece. Străzile erau pline de irlandezi săraci, de religie catolică. Parcă erau osândiţi. Discutau despre revocarea uniunii, se organizau dezbateri clandestine. Casele le erau incendiate. Ori de câte ori petrecea ceva timp în mijlocul lor, le simţea atât neliniştea, cât şi emoţiile puternice. Papistaşii[1] erau dedaţi râsului, zaiafetului, tristeţii profunde, propriilor clişee. Un dansator îşi agita clopoţeii de pe costumul de clovn pe care îl purta. Copiii alergau pe stradă ca nişte păsări de pradă, agitând foi cu balade. Femeile scoteau scântei din pipele lor de lut. Ar fi vrut să se oprească şi să vorbească cu ei, însă gazdele sale îl zoreau să-şi continue drumul. Când arunca câte o privire înapoi, peste umăr, avea impresia că vede un şanţ numai pe jumătate săpat.

Fu condus pe o alee lungă mărginită de stejari maiestuoşi, spre un conac imens. Lumânări la ferestre. Servitori cu mănuşi albe. Îşi dădu seama că auzea în jur mai ales accente englezeşti. Magistraţi. Latifundiari. Aveau un stil melodic atunci când se exprimau şi erau bine informaţi, dar – când îi întreba despre foametea din ţara lor – răspunsul lor era unul standard, şi anume că întotdeauna fusese foamete în Irlanda. Că era o ţară căreia îi plăcea să sufere. Că irlandezii îşi dădeau singuri foc la casă. Şi că nu erau capabili să-l stingă. Că erau dependenţi, aşa cum fuseseră dintotdeauna, de alţii. Că nu aveau idee cum să se descurce singuri. Că încercau să stingă focul cu găleţi în care nu era apă. Aşa fusese mereu.

Trecură apoi la alte subiecte – chestiuni legate de democraţie, proprietate, ordine naturală, imperativul creştin. Pahare cu vin servite de pe o tavă mare, de argint. Refuză politicos. Dorea să afle mai multe lucruri despre forţele clandestine. Pe unele feţe din jur se aşternu o expresie severă. Ar fi dorit să afle mai multe despre emanciparea catolicilor. Citiseră ei acuzaţiile înflăcărate ale lui O'Connell? Era adevărat că harpiştilor irlandezi li se smulseseră unghiile ca să

[1] Termen dispreţuitor la adresa Bisericii Romano-Catolice, a învăţăturilor, practicilor şi credincioşilor săi. Termenul a fost adoptat în timpul reformei din Anglia, ţintindu-i pe cei loiali papei, şi nu Bisericii Anglicane. (n.tr.)

nu mai poată cânta? De ce fuseseră irlandezii lipsiţi de dreptul de a-şi folosi propria limbă? Unde erau apărătorii celor săraci?

Webb îl prinse de cot şi-l conduse afară, pe verandă. Îi spuse:

– Frederick, te rog, nu poţi muşca mâna care te hrăneşte.

Stelele se iveau pe cerul din Wexford ca într-o sită ciuruită. Ştia că Webb avea dreptate. Eşti nevoit întotdeauna să te aliniezi cuiva. Existau atâtea faţete ale fiecărui orizont... Putea face însă o singură alegere. Nu puteau încăpea toate deodată într-o singură minte. Adevăr, dreptate, realitate, contradicţie. Puteau stârni neînţelegeri. El avea o singură cauză. Trebuia să fie trup şi suflet cu ea.

Se plimba agitat pe verandă. Un vânt rece răscolea apa.

– Te aşteaptă, îi zise Webb.

Strânse mâna lui Webb, apoi intrară. O undă de răceală se răspândi în salon prin uşa deschisă. Băură cafea din ceşti subţiri de porţelan. Femeile erau strânse în jurul pianului. Douglass învăţase să interpreteze Schubert la vioară. Se putea pierde în adagio; chiar şi în ritmul acela lent, ele urmăreau încântate cu câtă agilitate i se mişcau degetele.

Îşi continuară drumul spre sud. Pe când traversau râul Barrow, greşiră direcţia pătrunzând într-un ţinut sălbatic. Garduri rupte. Ruinele unor castele. Mari porţiuni acoperite de mlaştini. Promontorii împădurite. Fumul de turbă arsă se ridica deasupra colibelor, subţire şi mirosind urât. Pe potecile noroite zăriră ceva asemănător unor zdrenţe umblătoare. Zdrenţele păreau mai vii decât trupurile de dedesubt. În timp ce treceau pe lângă ei, oamenii le aruncau câte o privire. Copiii arătau morţi de foame.

La capătul drumului, ardea o colibă. Fumul părea că ţâşneşte direct din pământ. Pe câmp, lângă nişte copaci piperniciţi, câţiva oameni se uitau ameninţător spre ceva aflat la distanţă. Gura unuia dintre ei arăta ca mânjită cu o pastă maro: părea să fi mâncat coajă de copac. Omul privi fără să se clintească trăsura de pe drum, apoi ridică toiagul de care se sprijinea, de parcă şi-ar fi luat rămas-bun. Străbătu, clătinându-se, câmpul, cu un câine în urma lui. Îl văzură prăbuşindu-se în genunchi, apoi ridicându-se şi mergând mai

departe. O femeie brunetă, tânără, culegea zmeură din tufe: toată partea din faţă a rochiei îi era mânjită cu roşu, arătând ca o vomă. Faţa i se încreţi într-un zâmbet. Gura strâmbă nu mai avea niciun dinte. Spuse în irlandeză ceva ce suna ca o rugăciune.

Douglass îl strânse de mână pe Webb. Acesta părea bolnav. Era palid ca moartea. Nu dorea să vorbească. Se simţea un miros greu plutind deasupra câmpului. Pământul fusese arat. Boala fungică îşi risipea putreziciunea în aer. Cultura de cartofi era ruinată.

– E tot ce au de mâncare, zise Webb.

– Dar de ce?

– Asta-i tot ce au, răspunse Webb.

– Nu se poate.

– Pentru toate celelalte se bazează pe noi.

Soldaţi britanici călare trecură în galop pe lângă ei, împroşcând cu noroi gardurile vii. Chipie verzi cu trese roşii. Ca nişte mici picături de sânge în peisaj. Soldaţii erau tineri şi speriaţi. La ţară, răscoala era pe cale să izbucnească: chiar şi păsările din copaci păreau că scot ţipete de durere. Li se păru că aud urletul unui lup, dar Webb îl asigură că ultimul lup fusese doborât cu o jumătate de secol în urmă. Creely, birjarul, începu să se tânguie că putea fi o *banshee*[1].

– Of, termină cu prostiile, zise Webb. Mână mai departe!

– Dar, domnule...

– Dă-i bătaie, Creely!

Se opriră în dreptul unei case impunătoare, pentru a vedea dacă îşi puteau hrăni caii. La poartă se aflau trei paznici. Deasupra casei vegheau ulii sculptaţi în piatră. Paznicii aveau în mâini lopeţi, dar cozile acestora fuseseră ascuţite la vârf. Stăpânii nu erau acasă. Fusese un incendiu. Casa era distrusă. Nimeni n-avea voie să intre. Aveau ordine clare. Paznicii se uitară la Douglass, încercând să-şi ascundă surprinderea faţă de prezenţa unui negru acolo.

– Plecaţi de-aici, le spuseră paznicii. Imediat!

Creely dădu bice cailor. Drumurile deveniră tot mai întortocheate. Gardurile vii se ridicau din ce în ce mai sus în jurul lor. Se apropia noaptea. Caii se poticneau. Botul le era plin de spumă.

---

[1] Zână prevestitoare de moarte (în folclorul irlandez şi scoţian) (n.tr.)

– Dă-i bice înainte, îi strigă Webb birjarului, din trăsură, unde stătea cu genunchii lipiţi de cei ai lui Douglass.

Sub o boltă formată de arbori, trăsura se opri brusc în scrâşnet de roţi. În jur era tăcere. Apoi, distinseră vocea unei femei prin bufniturile copitelor. Suna de parcă cerea o binecuvântare.

– Ce se-ntâmplă? întrebă Webb.

Creely nu răspunse.

– Haide, omule, se lasă noaptea!

Trăsura tot nu se clinti din loc. Webb deschise uşa cu o lovitură de picior, dându-se jos. Douglass îl urmă. Stăteau în umbra neagră a copacilor. Pe drum, zăriră o formă neclară: o femeie cu un şal de lână cenuşiu şi cu o rochie verde, jerpelită. Trăgea după ea un vraf de crengi, cu ajutorul unei chingi petrecute peste umăr.

Pe crengi zăcea un mic pachet alb. Femeia ridică privirea spre ei. Ochii îi străluciră. Vocea îi era sugrumată de o mare durere.

– Îmi veţi ajuta copilul, domnule? îl rugă ea pe Webb.

– Mă scuzaţi?

– Fiţi binecuvântat, domnule. Ajutaţi-mi copilul!

Ridică în sus copilaşul.

– Doamne sfinte, exclamă Webb.

Un braţ mic atârna într-o parte. Femeia îl puse la loc, sub zdrenţe.

– Pentru numele lui Dumnezeu, copilaşul moare de foame, zise ea.

Se stârnise o pală de vânt, iar ramurile copacilor se auzeau ciocnindu-se unele de altele.

– Uite, zise Webb, întinzându-i femeii o monedă.

Ea nu o luă. Îşi lăsă capul în jos, arătând de parcă ar fi intrat în pământ de ruşine.

– N-are nimic de mâncare, zise Douglass.

Webb se scotoci din nou prin micul portmoneu de piele şi-i întinse o monedă de şase penny. Femeia nu o luă nici pe aceasta. Ţinea bebeluşul strâns la piept. Bărbaţii aşteptau încremeniţi, simţindu-se ca paralizaţi. Creely îşi întoarse privirea în altă parte. Douglass se simţea negru ca pământul.

Femeia întinse copilul spre ei. Mirosul morţii era copleşitor.

– Luaţi-o, le zise ea.

– Nu putem s-o luăm, doamnă.

– Vă rog, onorabililor, luaţi-o!

– Dar nu putem.

– Vă rog, de o mie de ori, Domnul să fie cu voi!

Braţele femeii erau subţiri precum două funii prinse sus, la gât. Scoase braţul copilului afară din nou şi îi masă degetele. Palma începea deja să se înnegrească.

– Luaţi-o domnule, e flămândă.

Întinse copilul din nou.

Webb aruncă moneda de argint la picioarele ei, apoi se întoarse, cu mâinile tremurânde. Se urcă pe capră alături de Creely.

– Urcă, îi strigă lui Douglass.

Douglass ridică moneda din noroi şi o îndesă în palma femeii. Ea stătea nemişcată şi moneda i se rostogoli printre degete. Buzele i se mişcau, dar nu se auzea niciun sunet.

Webb lovi cu putere hăţurile de spinările negre şi lucioase ale cailor, apoi smuci trăsura înapoi, de parcă voia să se mişte şi să rămână pe loc în acelaşi timp.

– Haide, Frederick, strigă el. Urcă, urcă! Grăbeşte-te!

Caii începură să meargă mai repede. Printre mlaştini, pe malul mării, prin porţiuni mari de-un verde de necrezut. Se făcea tot mai rece, aşa că se opriră să mai cumpere pături. Înaintară în tăcere prin întuneric de-a lungul coastei. Plătiră un om care să alerge cu o lanternă în faţa lor până la un han. Copacii arătau ca sculptaţi în micul său glob de lumină.

Omul se prăbuşi după opt mile; nu era niciun han deschis pe acel drum. Se înghesuiră cu toţii în trăsură. Niciunul nu scoase vreun cuvânt despre copilul mort.

Ploua. Cerul nu părea deloc surprins. Depăşiră o baracă, unde soldaţi în uniforme roşii păzeau un transport de porumb. Le permiseră să adape şi să hrănească cei doi cai. Un bătrân stătea pe drum în apropiere de Youghal, aruncând cu pietre într-un corb cu aripile negre aşezat într-un copac.

În legătură cu foametea nu puteau face nimic, zise Webb. Nu stătea în puterea oamenilor să determine câmpurile să rodească din

nou. Astfel de lucruri se petreceau des în Irlanda. Aşa era legea acelui pământ, o lege nescrisă, de neevitat, îngrozitoare.

Ajunseră pe cheiul din Cork în răcoarea toamnei. Seara era clară. Nicio briză nu se făcea simţită. O ceaţă deasă şi nemişcată acoperea totul. Pietrele de pavaj străluceau întunecate.

Traseră trăsura în dreptul numărului 9 de pe Brown Street, unde locuia familia Jennings. Era o casă frumoasă din piatră, cu o grădină de trandafiri mărginind aleea.

Douglass deschise uşa trăsurii. Era epuizat. De câte ori se mişca, simţea un junghi puternic de parcă i se rupsese ceva în interior. Tot ce dorea era să se culce. Ştia însă că nu avea să poată dormi.

O fată neagră care a evadat. O chema Artela. O cicatrice mică deasupra ochiului. Aproape toţi dinţii lipsă. Litera A imprimată pe obraz şi pe frunte. Cicatrice pe spate, două degete tăiate.

De vânzare. Joseph, bărbat de culoare, bun meseriaş. Se poate ocupa de tâmplărie. Alte lucruri de vânzare: echipament de bucătărie, o bibliotecă conţinând cărţi religioase.

Disponibili imediat: şapte copii negri orfani. Cu bune maniere. Se prezintă bine. Dentiţie excelentă.

Coborî scara, ţinând în mână o lumânare aprinsă aşezată pe o farfurioară viu colorată. Mucul lumânării îi proiecta umbra pieziş, dansând pe perete, înaltă, scundă, lungindu-se ameninţătoare. Alunecă puţin pe trepte. Prin arcul format de vitraliul de deasupra uşii de la intrare zărea stelele.

Îi trecu prin minte să iasă puţin afară, dar era în cămaşa de noapte. Înaintă desculţ pe culoarul panelat cu lemn şi intră în bibliotecă. Încăperea era plină de cărţi. Lungi şiruri de gânduri prezentate logic. Le pipăi cotoarele cu mâna. Frumoase coperte de piele. Şiruri de verde, roşu, maro. Litere de aur şi de argint pe cotoarele dure. Ridică lumânarea şi, rotindu-se încet, urmări lumina sărind de pe un raft pe altul.

Moore, Swift, Spenser. Aşeză lumânarea pe o masă rotundă, apoi se duse spre scară. Sheridan, Byron, Fielding. Simţea lemnul rece sub tălpile goale. Scara era pe rotile şi avea o balustradă de alamă. Urcă treptele până ajunse în dreptul celui de-al doilea raft. Descoperi că, dacă se apuca bine cu mâna de raft, putea să gliseze cu scara de-a lungul său. Se propulsă astfel, mai lent la început, înainte şi înapoi. Apoi puţin mai repede, mai nepăsător, până când ajunse să ia viteză.

Trebuia totuşi să păstreze liniştea. Casa avea să înceapă să duduie în curând, când locatarii săi aveau să se trezească.

Douglass împinse din nou scara, la distanţă mai mare de raft de această dată, lunecând de-a lungul şirului de cărţi. Mai urcă o treaptă. Apoi şi mai sus. În încăpere plutea un uşor miros de seu. Lumânarea se stinse. Se gândi la copilaşii săi. Că le-ar fi plăcut să-l vadă făcând asta. Mult prea seriosul lor tată plimbându-se pe scara rulantă prin dreptul ferestrei, de unde putea să vadă soarele răsărind deasupra cheiului din Cork şi stelele dispărând în jos, pe lângă un pliu al draperiei. Încerca să-şi imagineze cum ar fi fost să se afle şi ei acolo, în casa aceea plină până sus de rafturi doldora de cărţi.

Sări de pe scară, îşi recuperă mucul lumânării şi se pregăti să iasă, când auzi scârţâitul uşii.

– Domnule Douglass!

Era Isabel, una dintre fiicele gazdelor sale, având puţin peste douăzeci de ani. Purta o rochie simplă, albă şi avea părul prins în sus cu ace.

– Bună dimineaţa.

– Da, e o dimineaţă superbă, răspunse ea.

– Mă uitam la cărţi.

Ea aruncă o privire scurtă spre scară, de parcă ar fi ghicit asta deja.

– Pot să vă servesc micul dejun, domnule Douglass?

– Mulţumesc, dar cred că mă voi duce să mai dorm puţin. Călătoria de la Dublin m-a istovit.

– Cum doriţi, domnule Douglass. Ştiaţi că n-avem servitori în această casă?

– Mă scuzaţi?

– Trebuie să ne descurcăm singuri, zise ea.

– Sunt fericit să aud asta.

Putea spune că aceşti prieteni ai lui Webb erau cu totul neobişnuiţi. Proprietari ai unei fabrici de oţet. Credincioşi aparţinând de biserica Irlandei. Nu făceau caz de averea lor. Casa avea o anume modestie. Era deschisă tuturor vizitatorilor. Tavane joase peste tot, cu excepţia bibliotecii, posibil cu intenţia ca oamenii să se încline pretutindeni, mai puţin în locul în care se aflau cărţile.

Isabel privi afară pe fereastră. Soarele se vedea răsărind deasupra unui şir scund de copaci din capătul grădinii.

– Şi ce părere aveţi despre ţara noastră, domnule Douglass?

Douglass fu surprins de întrebarea aceasta, adresată atât de direct. Se întreba dacă ea era interesată să afle un adevăr exprimat curajos – că fusese şocat de tot ce văzuse la ţară, că foarte rar putea exista o astfel de sărăcie, nici măcar în sudul Americii, că îi era greu, chiar şi acum, să înţeleagă motivul.

– Sunt onorat să mă aflu aici, zise el.

– Noi suntem onoraţi că aţi venit aici. Aţi avut o călătorie plăcută?

– Am mers pe drumuri lăturalnice. Erau multe lucruri de văzut. Locuri frumoase.

În tăcerea aşternută, ea se îndreptă spre fereastră. Privi afară, în grădină, unde se lumina tot mai tare, în timp ce razele soarelui se căţărau agile pe ramurile copacilor. Era sigur că ea dorea să-i mai spună ceva. Fata se juca cu marginea perdelei, răsucind pe deget un fir rebel.

– Va fi foamete, rosti ea în final.

– Unele porţiuni străbătute de noi au fost cu adevărat deprimante.

– Oamenii vorbesc despre foamete.

O privi din nou pe Isabel. Era slabă şi avea un aspect obişnuit – cu siguranţă nu putea spune despre ea că e drăguţă. Avea ochii de un verde intens, un profil oarecare, o ţinută naturală. Nicio bijuterie. Nimic pretenţios. Modul în care vorbea era plăcut. Nu era genul de femeie gata să-şi croiască drum spre inima unui bărbat, şi totuşi parcă lumina totul în jur.

Îi povesti despre copilul mort de pe drum. Remarcă faptul că era impresionată de cuvintele sale: descrierea drumului, grămada de crengi, moneda de pe jos, coroanele unite ale copacilor, întunericul care se aşternea în timp ce plecau mai departe. Arăta de parcă o povară îi apăsa umerii. Răsucise firul atât de tare în jurul degetului, încât acesta se umflase.

– Voi trimite pe cineva s-o caute. Pe drum.

– Ar fi un gest frumos, domnişoară Jennings.

– Poate o vor ajuta să-şi îngroape copilul.

– Da.

– Între timp, va trebui să vă odihniţi, domnule Douglass, adăugă ea.

– Vă mulţumesc.

– Iar mai târziu, vă rog să ne permiteţi mie şi surorilor mele să vă arătăm ţinutul. Sunt multe lucruri de care suntem mândri, aici, în Cork. Veţi vedea.

El auzea cum ceilalţi locatari încep să se trezească şi podelele de deasupra capului său scârţâind. Se înclină uşor în faţa ei, îşi ceru scuze şi ieşi afară, în hol. Era obosit, dar avea multe lucruri de făcut: scrisori, articole, o altă încercare de a scrie o prefaţă. Cartea sa urma să fie retipărită. Era un exerciţiu de echilibru. Avea nevoie să găsească tensiunea corectă. Ca un dansator pe sârmă. Nu avea să mai încurajeze gustul publicului pentru ceva senzaţional. Urcă repede scările, intră în camera lui şi deschise paginile pentru a face corecturile. Îşi scoase greutăţile. Rămase cu capul sprijinit de marginea mesei de scris. Apoi ridică greutăţile. Începu să tragă de ele şi să citească în acelaşi timp.

În scurt timp auzi tropăitul copitelor prin faţa ferestrei. Isabel trecea călare pe drumul pietruit. De la fereastra sa o urmări până când haina ei, de un albastru intens, se micşoră şi ajunse doar un punct în depărtare.

Covoarele erau scumpe. Faţa de pernă proaspăt spălată. Gazdele sale puseseră un buchet de flori abia tăiate într-o glastră de la fereastră, unde se unduiau în suflul brizei. Pe măsuţa de la capul patului

aşezaseră o Biblie. În cameră se mai aflau şi alte cărţi: *Ghidul păsărilor şi al animalelor sălbatice*, de Crace şi Beunfeld, *Charlotte, o poveste despre adevăr*, *Vicarul din Wakefiled*, *Cartea tuturor psalmilor, cu imnurile evanghelice şi imnuri pentru spirit*. Pe masa de scris găsi cerneală, sugativă şi hârtie albă.

Era o uşurare să revină la o viaţă privilegiată: călătoria din ultimele zile îl răscolise foarte mult.

Marea foamete[1]. Nu fusese conştient de însemnătatea acestui cuvânt până atunci. Mai văzuse foamete în America, dar niciodată un întreg ţinut ruinat de o asemenea năpastă. Nu reuşea să uite acea miasmă groaznică. Turnă multă apă în cadă. Îşi săpuni bine trupul. Băgă capul sub apă, ţinându-şi respiraţia, apoi se cufundă tot mai adânc. Chiar şi zgomotele din casă erau liniştitoare: putea auzi râsete venind din toate camerele. Ieşi din apă şi şterse aburul de pe geam. Era încă uimit să descopere că se afla în continuare în Irlanda. Ce se mai afla acolo, afară, ce alte nenorociri?

Foşnet de frunze în cădere.

Mai liniştitor decât cel al stropilor de ploaie.

Termină de scris, îşi puse greutăţile la locul lor, se întinse pe pat cu braţele încrucişate sub cap şi încercă să aţipească, dar fără succes.

Auzi venind de jos invitaţia la masă. Se spălă pe mâini şi îşi puse cea mai curată dintre cămăşile de pânză.

Masa era servită în familie, în stilul de la ţară: şiruri de farfurii, boluri, supe, legume şi pâine erau aşezate pe o masă uriaşă, de lemn, iar mesenii se învârteau în jurul ei, alegând tot ce-şi doreau. Părea că mulţi dintre membrii familiei Jennings nu consumau carne. Îşi puse un strat gros de pastă de sardele pe o felie de pâine, alături de nişte salată.

Oaspeţii se înghesuiau, râzând, să se servească. Familia Waring şi familia Wright. Ceilalţi oaspeţi erau un paroh, un taxidermist, un

[1] Marea foamete irlandeză (1845–1849) sau „An Gorta Mór" în irlandeză, cauzată de Phytophora infestans, o boală fungică ce pare a fi originară din America de Sud, s-a soldat cu 1 029 552 de morţi, 1 180 409 de emigranţi şi 725 de milioane de dolari pierderi economice. (n.tr.)

dresor de şoimi, un tânăr preot catolic. Erau încântaţi să facă cunoştinţă cu Douglass. Îi citiseră cartea şi doreau să discute despre ea. Casa arăta deschisă tuturor denominaţiilor şi ideilor. Discuţii extrem de volubile. Situaţia din America, poziţia abolţionişti1or[1], posibilitatea unui război civil, acceptarea legilor comerciale ale sudiştilor în vederea obţinerii unui avantaj, acţiunile teribile la care fuseseră supuşi indienii din tribul Cherokee[2].

Douglass era fericit să se afle în faţa unui astfel de asediu. Nimic din formalitatea care domina atmosfera din căminul lui Webb. Subiectele erau abordate din unghiuri incredibile. Rareori înainte toţi vectorii conversaţiei se concentraseră numai asupra lui. Webb urmărea totul din celălalt capăt al mesei.

Douglass se întreba dacă nu cumva îi întindeau o capcană, dar – pe măsură ce orele treceau – se simţea tot mai în largul său.

Constată cu surprindere că femeile rămaseră la masă alături de bărbaţi. În cea mai mare parte a timpului, Isabel păstrase tăcerea. Abia ciugulea din mâncare. Îşi umezea câte un deget şi aduna firimiturile din farfurie. Avea un aer oarecum timid, deşi – ori de câte ori intra în conversaţie – era tăioasă ca o lamă de cuţit. Lăsa să curgă repede ceva sânge, apoi se retrăgea. Douglass nu mai văzuse niciodată ceva asemănător. Se simţi derutat atunci când, într-o discuţie despre Charles Grandison Finney[3], se întoarse spre el ca să-l întrebe

---

[1] Abolţionismul reprezintă mişcarea politică în favoarea desfiinţării sclaviei negrilor, apărută la sfârşitul secolului al XVIII-lea în Statele Unite, Anglia şi Franţa. În secolul al XIX-lea, mişcarea a avut ca efect desfiinţarea sclaviei în Statele Unite după Războiul Civil american. (n.tr.)

[2] În data de 28 mai 1830 a fost promulgată legea *Indian Removal Act*, lege care îi permitea preşedintelui american din acea vreme, Andrew Jackson, să negocieze mutarea triburilor amerindiene din estul râului Mississippi la vestul acestuia, eliberând aceste teritorii spre a fi exploatate de către guvernul Statelor Unite ale Americii. Această mutare de populaţie s-a dovedit a fi catastrofală pentru cele cinci triburi – Chicksaw, Chocktaw, Muscogee-Creek, Seminole şi Cherokee – care şi-au părăsit pământurile, fiind nevoite să parcurgă mii de kilometri pe jos spre noua lor reşedinţă. (n.tr.)

[3] Charles Grandison Finney (29 august 1792 – 16 august 1875) a fost un preot american prezbiterian, lider al celei de-a Doua Mişcări de Redeşteptare din

ce părere avea doamna Douglass despre problema rostirii rugăciunii în public.

Douglass simți că se încinge sub guler.

– Doamna Douglass?

– Întocmai, zise ea.

– Poziția ei e destul de clară în astfel de chestiuni.

Îl zări pe Webb foindu-se în scaun. Irlandezul ronțăia o margine a șervetului legat la gât.

– Fără îndoială se aliniază, adăugă Douglass.

Era sigur că Isabel nu intenționase să-l stânjenească, însă simțea fierbințeala persistându-i în trup. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte. Își așeză cu grijă ceașca de ceai pe farfurioară, ca să nu zăngăne, apoi declară că masa fusese delicioasă, își ceru scuze și se îndreptă spre scări, atingându-i umărul lui Webb în timp ce trecea pe lângă el.

Nu le mai scrisese Annei și copiilor de câteva zile. Avea să o facă chiar atunci.

Sus, în cameră, se zări în oglindă. Părul îi crescuse des, în sus – arăta mai african. Se hotărî să-l lase așa.

Ușa nu se încuia. Propti un scaun sub clanță. Scoase greutățile dintre cămășile cu care le învelea ca să le ascundă. Erau momente în care i se părea că încă se află într-o biserică din Tuckahoe. Bârnele încrucișate din lemn. Lumina singulară ce se muta de la est spre vest în timpul serviciilor religioase de dimineața. Un șoim cu coada roșie trecând în zbor prin fața ferestrei. Sunetul puternic al orgii. Mirosul de iarbă ce pătrundea prin marea ușă albă de la intrare.

Posibil ca Annei să îi facă plăcere să îi fie citite scrisorile lui o seară sau două, dar destul de repede după aceea avea să le pună pe foc. Era mulțumit să știe că scrisorile se vor transforma în fum: atât de multe lucruri se petreceau în viața fiecărui om.

Orașul era întunecat, însă nu simțea că-l oprimă la fel de mult ca Dublinul. Începea să aibă impresia că, deși în amurg, lucrurile

---

Statele Unite. A mai fost numit Părintele Redeșteptării Moderne, fiind oponent al vechii școli de teologie prezbită, adept al perfecționismului creștin și scriitor religios. (n.tr.)

părea să se deschidă spre el. Clopotele bisericii sunau cu note înalte, de alamă. Pieţele de pe Saint Patrick's Street erau pline de lume. Lebede lunecau pe sub pasarelele ce traversau oraşul. Shandon Steeple[1] se profila pe cer. Chiar şi cartierele sărace arătau mai puţin groaznic. Era un oraş milostiv. Erau legiuni de săraci, dar – atunci când se plimba cu surorile Jennings pe chei – cerşetorii îi lăsau în pace. Bărbaţii ţineau în mâini pipe de lut aprinse. Îi ofereau lui Douglass un fum şi-l băteau pe umăr.

Ceva din muzicalitatea accentului îl atrăgea nespus pe Douglass: avea impresia că locuitorii din Cork lungeau frazele asemenea unor hamace lungi ce se legănau leneş în vânt.

Se bucură atunci când Webb îl anunţă, după şase zile lungi, că treburi urgente îl forţau să plece din Cork. Amândoi erau fericiţi să scape unul de altul. Douglass se simţea eliberat uitându-se după trăsura ce se pierdea în depărtare. Era prima dată într-o lungă perioadă de timp când se simţea cu adevărat lăsat în pace. Se privea cu un aer detaşat în marea oglindă, frumos ornată.

Trebuie să spun că, tot timpul petrecut aici, în Irlanda, m-am simţit tulburat. În loc de cerul albastru şi strălucitor al Americii, sunt înfăşurat în ceaţa pufoasă şi cenuşie de pe Insula de Smarald. Respir şi iată că sclavul se transformă într-un om! Deşi am văzut multe lucruri care ar putea face ca propriul meu popor să se teamă, sunt încurajat să-mi exercit propriul drept de exprimare. Respir liber aerul oceanului. Şi, deşi multe lucruri pe care le văd îmi împovărează inima, eu sunt, cel puţin temporar, eliberat din lanţuri.

Se plimba pe malul râului Lee, cu mâinile încleştate la spate. Un nou stil de mers pentru el. Cu paşi mari în public. Cu atitudinea unui om care gândeşte. Îi plăcea această postură, găsea că-i reda încrederea în sine. Auzi tropăitul unui cal în spatele său, pe pavaj,

[1] Shandon Steeple, cunoscută oficial drept biserica St. Anne, este cel mai celebru punct de reper al oraşului Cork. Biserica este numită şi „Mincinosul cu patru feţe", din cauză că cele patru ceasuri de pe turn arată o oră diferită. Numele de *Shandon* provine din vechea denumire în limba celtică *Sean Dun* (Vechiul Fort). (n.tr.)

şi sunetul blând al harnaşamentului trosnind. Isabel coborî şi merse alături de el, cu mâna mângâind gâtul calului. O peliculă lucioasă de sudoare acoperea trupul animalului.

Barje pluteau pe râu. Barje cu porumb. Barje cu secară. Barje cu vite. Barje cu sare. Barje cu porci. Oi trimise la abatoare în jos, pe râu. Mici butoaie cu unt. Făină de ovăz. Saci cu făină. Cutii cu ouă. Coşuri pline cu curcani. Fructe conservate. Sticle cu sifon şi apă minerală.

Priveau tăcuţi cum se scurgea acel fluviu de alimente. În spatele bărcilor, stoluri de pescăruşi se năpusteau să ciugulească resturile care rămâneau în spate.

Trecură pe lângă o prăvălie cu articole de navigaţie, o librărie, un atelier de croitorie. Mai jos, pe chei, ea trase calul mai aproape, de parcă i-ar fi oferit protecţie.

– Nu pot s-o găsesc.

– Poftim?

– Femeia pe care ai întâlnit-o pe drum.

Pentru un moment, nu-şi aminti la ce se referea Isabel – poate erau doar nişte vorbe aruncate accidental –, însă apoi îşi aduse aminte. Era mare păcat, îi spuse el, deşi cu siguranţă acel copil fusese deja înmormântat.

– Ai făcut tot ce-ai putut, zise Isabel.

El ştia că nu era aşa: nu făcuse absolut nimic. Fusese numai un martor tăcut.

– Nimic nu e mai rău, zise ea, decât un mic coşciug.

El răsuci în minte aceste cuvinte. Încuviinţă din cap. O plăcea. Începuse tot mai mult, în ultimele zile, să se gândească la ea ca la o soră mai mică. Era ciudat să gândească astfel – ochii ei verzi, mersul stângaci, foşnetul rochiilor ei simple –, dar aşa o simţea: ca pe o soră. Stăruitoare. Curioasă. Sâcâitoare. Explora noi idei împreună cu el. Aveau puţine limite. Ce credea el despre ideea creării unui stat nou, Liberia? Ce despărţea răzbunarea de un act de justiţie? Avea vreun plan în vederea returnării, împreună cu Garrison[1], a banilor primiţi de la bisericile frecventate de stăpânii de sclavi?

[1] William Lloyd Garrison, jurnalist american care a contribuit la succesul campaniei de abolire a sclaviei în Statele Unite (n.tr.)

Era mai tăcută atunci când discuţia revenea la cele ce se petreceau în jurul lor. Se oprea la jumătatea frazei. Răsucea îngrijorată brăţara de pe mâna stângă. Cu privirea pierdută. Cu vocea sugrumată.

Existau suficiente alimente pentru a fi hrăniţi de trei sau patru ori mai mulţi locuitori ai Irlandei, spunea ea. Însă acestea erau expediate la bordul vapoarelor peste tot în lume, spre India, China, Indiile de Vest. Întreaga cămară era golită de imperiu. Îşi dorea să poată face ceva în privinţa aceasta. Adevărul nu poate fi apărat păstrând tăcerea. Chiar şi propria ei familie avea depozite pline de alimente mai jos, pe malul râului. Sticle de oţet. Stocuri de drojdie de bere. Orz pentru malţ. Chiar şi cutii cu gem de fructe. Însă nu puteau fi pur şi simplu distribuite. Existau legi şi vămi şi drepturi de proprietate. Plus alte lucruri mai complexe. Alianţe de afaceri. Contracte extinse. Taxe. Nevoile săracilor. Crearea unor iluzii.

Îl izbea faptul că Isabel purta cu ea toate rănile unei vieţi privilegiate. Poate că şi el, la fel ca ea... Răsfoia Noul Testament. *Tuturor celor cărora li s-a dat mult li se va cere mult.* Şi, dacă el ar vorbi în numele irlandezilor săraci, ce s-ar întâmpla? Ce fel de limbaj ar putea folosi? Cui i s-ar adresa?

Politicile continuau să-i creeze confuzie: cine era irlandez, cine era britanic, cine era catolic, cine era protestant, cine stăpânea pământul, copilului cui i se scurgeau ochii de foame, casa cui fusese incendiată şi distrusă până-n temelii, terenul cui aparţinea şi de ce... Cea mai simplă cale de a interpreta toate acestea: britanicii erau protestanţi, irlandezii – catolici. Unii cârmuiau, alţii zăceau sub talpa lor. Dar unde îşi avea locul Webb? Şi unde şi-l avea Isabel? Bucuros s-ar fi alăturat dorinţelor de libertate şi dreptate, totuşi trebuia să rămână total credincios cauzei sale. Trei milioane de voci. Nu putea să se pronunţe împotriva celor care-l invitaseră acolo. Nu putea să-şi asume mai multe sarcini. Trebuia să analizeze tot ce conta. Iar ceea ce-i depăşea indicele de toleranţă era dreptul de proprietate asupra unui bărbat sau unei femei. Irlandezii erau săraci, dar nu sclavi. Venise acolo ca să reteze frânghiile care menţineau sclavia în America. Uneori se simţea istovit de nevoia de a-şi păstra în mod neabătut această cale. Era conştient că o minte inteligentă trebuia să accepte

contradicţiile. Iar recunoaşterea complexităţii trebuia echilibrată cu nevoia de simplitate. El încă era un sclav. Un fugar. Dacă se întorcea la Boston, putea fi oricând răpit, dus în sud, legat de-un copac, biciuit. De *stăpânii* săi.

Un întreg spectacol datorat faimei sale. Timp de mai mulţi ani, încercaseră permanent să-l reducă la tăcere. Acum, nu mai puteau. I se oferise şansa de a vorbi liber despre tot ce-l ţinuse legat în lanţuri. Şi avea să continue s-o facă până când inelele lor aveau să zacă risipite la picioarele sale.

Acum ştia ce-l mânase să vină acolo – şansa de a explora lucrurile, care-l făcea să se simtă atât liber, cât şi captiv. Nu era ceva la care s-ar fi putut aştepta să fie pe înţelesul chiar şi al celui mai asuprit dintre irlandezi. Cum era să fii total înrobit, să n-ai nici măcar dreptul la propria linişte a minţii.

Trupul său, mintea sa, sufletul său serviseră ani la rând profitului obţinut de alţii. Avea propriul său popor faţă de care se angajase. Trei milioane de oameni. Ei erau moneda libertăţii sale. Ce povară în plus ar fi însemnat încercarea de a-i sprijini şi pe irlandezi? Agonia lor, ambiguităţile lor. Erau destule ale sale.

Barjele trecuseră.

O mare de alimente, plutind prin faţa lui.

Soarele apunea deasupra acoperişurilor de ardezie ale oraşului Cork.

Uneori, povestea ceva anume publicului. Stăpânii de sclavi din America foloseau butoaie de tot felul. Mai ales pline cu Bourbon. Cu ulei de măsline. Cu vin. Băteau în lemn cuie lungi de şase inci[1]. Câteodată, puneau în interior şi cioburi de sticlă. Sau tufe cu ţepi. Pe urmă îşi aduceau *sclavul* – rostea cuvântul pe un ton profund – sus pe deal.

Pentru cele mai mici abateri. Poate fata uitase să încuie uşa de la grajd. Sau poate spărsese o farfurie. Sau poate se uitase pieziş la stăpâna casei. Sau poate uitase o cârpă de vase murdară. Nu conta. Trebuia să fie pedepsită. Asta era ordinea naturală a lucrurilor.

[1] Ţol sau inci (2,54 centimetri) (n.tr.)

Cam pe la jumătatea relatării, îi dădea sclavei un nume: Mary. Simţea o tăcere profundă aşternându-se peste irlandezii prezenţi. Mary, repeta el.

Iar *stăpânii* – cuvântul ţâşnea sălbatic de pe buzele lui – o forţau pe Mary să aducă butoiul din hambar. Era rostogolit prin praf, pe drumul plin de gloduri, până sus, în vârful celui mai apropiat deal. Îi aduceau şi pe ceilalţi sclavi ca să asiste. Deseori, stăpânii rosteau cu glas răstit versete din Cartea Sfântă. O forţau pe Mary să intre în butoi. Îi împingeau capul în jos, strivindu-i umerii în interior. Cuiele îi sfâşiau carnea.

Cioburile îi intrau în tălpi. Ţepii se-nfigeau peste tot în ea. Stăpânii băteau capacul. Legănau butoiul în spate şi-n faţă câteva minute. Şi recitau din nou versete din Biblie.

Pe urmă, butoiul era împins în jos, pe deal.

Se adunau mulţimi enorme. Li se adresa oamenilor alături de părintele Mathew[1]. Descoperise un limbaj comun cu cel folosit de mişcarea de temperanţă[2]. Ziarele continuau să-l numească negrul O'Connell. Afişe cu chipul său erau lipite peste tot prin oraş. Faima sa continua să se răspândească zi după zi. Participa la picnicurile organizate de cele douăzeci şi patru de doamne, membre ale Societăţii împotriva Sclaviei din Cork; erau încântate să-l vadă şezând sub un imens stejar, cu un elegant şervet albastru la gât, în murmurul unui izvor care curgea în spatele lui. Femeile îşi desfăceau panglicile bonetelor şi ridicau faţa spre soare. Îi sorbeau fiece cuvânt. Pe urmă plecau cu toţii, cărând coşurile de picnic şi umbrelele, mergând pe pajiştea acoperită de iarbă înaltă până la un pod din lemn. Acolo, Douglass îndrăznea să-şi scoată pantofii şi ciorapii, aventurându-se în apa rece ca gheaţa. Femeile întorceau capul, chicotind. Apa îi înnegrea manşetele pantalonilor.

---

[1] Theobald Mathew (1790–1856), fost cleric catolic irlandez reformator, cunoscut sub numele de părintele Mathew. S-a născut la Thomastown, lângă Golden, ţinutul Tipperary, la 10 octombrie 1790. (n.tr.)

[2] Mişcarea de temperanţă din Irlanda a militat pentru reducerea consumului de alcool. Din această influentă mişcare făceau parte atât lideri religioşi catolici, cât şi protestanţi. (n.tr.)

Reporterii se dădeau peste cap ca să discute cu el. Pagini întregi din ziare erau dedicate discursurilor sale. Primise donații de sute de lire ca să le trimită la Boston. Vânduse peste două mii de exemplare din cartea sa. Următorul lui popas urma să fie Limerick, apoi Belfast. De acolo va pleca în Anglia, unde își va negocia eliberarea, va plăti răscumpărarea și se va întoarce în America un om liber.

Se simțea foarte inspirat. Întotdeauna folosise citate din spusele altora, dar când vorbea acum, vocea sa era mult mai clar a sa proprie. Uneori și-ar fi dorit să vorbească pe o mie de voci, să le poate azvârli în tot atâtea direcții, dar avea una singură, iar aceasta servea unui singur țel: abolirea sclaviei. Într-o după-amiază, pe când trecea prin fața unei berării de pe Paul Street, auzi, aproape bucuros, pe cineva zicând că un *negru* tocmai trecuse pe-acolo – un *băiat negru* împuțit, oare n-avea o casă unde să se ducă, nu găsea banane pe acolo, nu știa că în Cork nu erau copaci în care să se dea huța, Cromwell îi tăiase deja pe toți, așa că șterge-o de-aci, *cioroiule*.

Se oprise, își umflase pieptul, nu cedase terenul – afișase o falsă furie, după care își continuase drumul îmbrăcat la patru ace, în vesta lui din păr de cămilă. *Negru. Negru împuțit.* Pentru prima dată, cuvântul era în mod straniu cât se poate de oportun. O cămașă veche pe care va trebui s-o mai poarte și pe viitor. Ceva de descheiat și de sfâșiat pentru ca, după aceea, s-o încheie încă o dată, și încă o dată, și încă o dată.

Cu câteva zile înainte de a pleca din Cork – o zi pe care avea s-o țină minte întotdeauna, liniștită, ca un drapel, un zmeu, o amintire –, auzi un ciocănit la ușa din Brown Street. Tocmai scria. Brațele îi erau stropite cu cerneală. Spatele îl durea, căci stătuse mult timp încovoiat deasupra mesei de scris. Împinse scaunul în spate și ascultă vocile care se auzeau venind de jos, apoi se reapucă de scris.

Spre seară făcu o baie, se îmbrăcă și coborî scările pentru dineu. În capătul mesei, lângă Isabel, stătea o femeie tânără. Nu părea în largul ei ocupând un astfel de loc. Cu capul tras între umeri, stângace, dar drăguță. Cu părul blond. Pielea foarte albă. I se păru o figură cunoscută, deși nu-și amintea unde o mai văzuse. Ea se ridică și își spuse numele.

– Bună seara, răspunse el confuz.

Peste masă se aşternu tăcerea. Îi era clar că ar fi trebuit să spună altceva. Tuşi, acoperindu-şi gura cu pumnul.

– Ce plăcere să vă întâlnesc, madam! adăugă el.

Putea simţi în încăpere o stinghereală tot mai mare.

– Lily pleacă în America, zise Isabel.

În acel moment, o recunoscu. Arăta foarte diferit acum, când nu purta uniforma. Părea încă şi mai tânără. Îşi aminti silueta ei pe scară. Se pare că părăsise slujba sa la familia Webb şi venise acolo de la Dublin.

– Va pleca din Cove peste câteva zile, mai zise Isabel.

– E minunat, reacţionă Douglass.

– A venit pe jos până aici.

– Doamne sfinte!

– Tu ai inspirat-o. Nu-i aşa, Lily?

– Eu?!

Se simţi cuprins de un mic atac de panică. Putea zări roşeaţa întinzându-se pe faţa tinerei. Arăta de parcă ar fi preferat s-o înghită pământul. El se întreba dacă plecase din casa lui Webb fără scandal. Cu siguranţă nu dorea să provoace consternare. Dădu politicos din cap, încercând să-i evite privirea. Îşi aminti cu un junghi ascuţit în inimă cum îi şoptise ea *la revedere*. Era bucuros că nu se mai întâmplase şi altceva din cauza prezenţei sale la Dublin.

– Discursurile tale, zise Isabel. Ele au inspirat-o foarte mult. Nu-i aşa, Lily?

Fata nu-şi ridică ochii.

– La Boston? o întrebă Douglass. Asta e intenţia ta?

Ea încuviinţă şi ridică puţin capul: avea o strălucire surprinzătoare în ochi.

– Poate voi încerca să ajung la New York, spuse ea.

Un murmur de aprobare străbătu salonul. Douglass mâncă repede, în tăcere. Deşi îşi ţinea ochii fixaţi în farfuria sa, le vedea totuşi din când în când pe Isabel şi pe surorile ei copleşind-o cu atenţia lor pe tânăra menajeră. O serveau cu diverse feluri de mâncare şi-i turnau o băutură răcoritoare dintr-o cană mare.

Fata părea că se forţează să-şi păstreze calmul, însă arăta de parcă, în orice moment, putea lansa un torent de cuvinte sau, la fel de uşor, să izbucnească în lacrimi.

Când Douglass se ridică, scuzându-se – mai avea mult de scris –, ridică un pahar în cinstea lui Lily şi îi spuse că-i doreşte tot binele din lume, că în aventura sa avea să fie însoţită de Domnul şi că şi el, la rândul său, spera să se întoarcă în curând în ţara sa natală, la soţia şi la familia sa.

Ciocniră cu toţii paharele cu apă. Fata îi aruncă o privire scurtă: nu putea spune dacă era una de teamă sau de supărare. Urcă treptele. Apariţia ei îl iritase. Ce se aşteptau de la el? Cum ar fi trebuit să reacţioneze? Îi urase, desigur, numai bine, dar ce-ar mai fi putut adăuga? Poate că avea să-i recomande a doua zi o familie bine situată, care să-i ofere ceva de lucru. Poate că Garrison sau Chapman cunoşteau pe cineva. Sau ar fi putut să-i sugereze un cartier din oraş, unde să-i fie mai uşor. De ce, se-ntreba el, venise ea tot drumul până la Cork pe jos? Şi pe o astfel de vreme?!

Se aşeză la masa de scris şi înmuie tocul în călimară. Avea multe de făcut, dar nu putu să scrie. Se răsuci fără odihnă sub cuvertură.

Păsărelele ciripiră furioase odată cu crăpatul zorilor. Întunericul se ridica ca un văl de pe Brown Street. Îşi auzi numele strigat de jos. Desfăcu perdelele. Isabel stătea printre bălţoace în mijlocul curţii din spatele casei.

– Lily a plecat în miez de noapte, îl informă ea.

Douglass simţi răceala pervazului. Un cocoş izbucni într-un cucurigu undeva, în spatele curţii, şi o găină se ridică în zbor.

– Poţi veni cu noi, domnule Douglass? îl întrebă ea.

Avea un ton alarmat.

– Un moment, vă rog!

Mai avea de trimis câteva scrisori. De semnat corespondenţa. Întâlniri de aranjat. De pregătit o dezbatere cu clericii de la catedrala din nord.

Trase perdelele şi puse ligheanul pe marginea ferestrei. Îşi scoase cămaşa de noapte şi umezi un prosop. Apa era foarte rece. Simţea cum i se strânge pielea. Îşi auzi din nou numele strigat de jos. Apoi,

un nechezat puternic al calului scos din grajd. Bocănitul copitelor. Pe sub arcadă trecură două dintre surorile Jennings, Charlotte şi Helen. Purtau jobene şi mantale verzi de ploaie. Isabel apăru şi ea după câteva secunde, cu mâna încleştată pe frâul calului.

Douglass se aplecă peste pervaz. Uitase pe moment că n-avea cămaşa pe el. Le văzu pe cele două surori mai mici întorcând capul şi chicotind.

Isabel aruncă harnaşamentele din piele pe spatele cailor: îl rezervase pe cel mai voinic pentru el.

Blestemă în gând. O menajeră. O simplă menajeră. Deci plecase devreme. Şi ce-i cu asta? Cu greu puteau da vina pe el. Totuşi, dorea să le facă pe plac. Era incapabil să le refuze. Se trase înapoi de la fereastră, lovindu-se cu capul de ramă. Poate că tânăra nutrea o dorinţă nebună. De parcă... nu, nu era posibil... cu siguranţă nu. Nu făcuse niciun gest nelalocul său. Absolut niciunul. Cu siguranţă niciunul.

Se duse spre masa de scris şi răsfoi hârtiile. Le aşeză într-un teanc, apoi îşi trase cămaşa şi ghetele. Domnul Jennings îi dăduse o pelerină impermeabilă. De pescar. Pelerina şi o pălărie neagră cu boruri late şi fără formă. N-o mai pusese niciodată. Îşi văzu imaginea în oglindă. Ce absurd! Oricum, era obişnuit să se autopersifleze. Coborî bocănind scările şi îşi vârî capul pe uşa bucătăriei. Domnul Jennings îşi lăsă brusc ceaşca de ceai în jos, stropind masa groasă de lemn. Douglass făcu o plecăciune exagerată în faţa lui şi-i spuse că va lipsi câteva ore, că fusese luat ostatic – se părea că fetele sperau să dea de tânăra servitoare din Dublin şi, dacă nu se întorcea până la căderea întunericului, îl ruga să trimită oameni care să-l caute, poate însoţiţi de un Saint Bernard... Tata Jennings se lăsă pe spate în scaunul moale, învelit în piele, şi izbucni în râs.

Douglass trase zăvorul de la uşa din spate, ieşi afară pe sub arcadă şi se duse spre intrare, unde-l aşteptau fetele deja călare. Zâmbiră la vederea lui: pelerina, pălăria cu boruri largi.

Nu mai călărise de mult timp. Se simţea ca un prost în timp ce se urca pe cal. Se lovi puternic cu glezna de scară. Animalul era negru şi musculos. Îi putea simţi sub el spinarea puternică. Surprins, o văzu pe Isabel descălecând, pentru a reajusta harnaşamentul pe burta

calului pe care se urcase el. Fata avea o forță de care nu fusese conștient până atunci. Făcu un pas înainte și bătu afectuos calul pe gât.

– Vom merge pe drumul spre Cove, îl anunță ea.

Călărire spre sud, de-a lungul cheiului, dincolo de temniță și de azilul săracilor. Surorile ei erau călărețe abile. Își țineau spatele drept. Isabel avea un stil mai agitat. Galopa în spatele diligențelor, cerceta interiorul lor, dădea înapoi, apoi își continua drumul. Cerceta împrejurimile, strigând-o din când în când pe Lily.

Străzile erau învăluite în ceața cenușie de octombrie. Vântul bătea rece peste râu, vestind apropierea iernii. Rafale de ploaie se revărsau deasupra lor. În fața spitalului pentru contagioși, un om înfometat gemea. Întinse implorator mâinile spre ei. Înainta în salturi lungi, arcuite, ca o maimuță. Îl depășiră. Subit, omul începu să se plesnească febril, de parcă ar fi fost atacat de albine sau de un acces de nebunie. Călărire mai repede. O femeie țâșni de pe o alee lăturalnică, cerșind un bănuț. Fire de păr îi creșteau pe fața roșie, umflată de febră. Îndemnară caii să meargă mai repede. Dacă se opreau să-i dea de pomană, nu mai aveau nicio șansă să iasă din oraș.

Douglass era bucuros că-și pusese mantaua și pălăria. Își dădu seama după câteva mile că pălăria îi umbrea aproape complet fața, că nimeni de pe marginea drumului n-ar fi putut descoperi cine se ascundea sub ea.

Orașul părea că se oprește în dreptul unui depozit cu ziduri de cărămidă, dincolo de care se vedea o pădure. Drumul șerpuia printre parcele de verdeață. Depășiră o diligență, făcându-le cu mâna pasagerilor din dreptul ferestrei. Diligența avea pe acoperiș un morman de cutii și de valize. Părea pe punctul de a se răsturna. Întrebară câțiva pasageri despre fată, dar nimeni n-o văzuse.

Douglass își ținea pălăria bine trasă pe ochi.

– Grozavă vreme, zise el prin stropii de ploaie.

Nu-și putea masca însă și accentul american.

– Chiar așa, domnule, pentru un yancheu!

Surorile Jennings zâmbiră în timp ce se îndepărtau de diligență. Încercă să le depășească, dar fetele erau mai pricepute decât el: îl înconjurară, dându-i ghes să meargă mai departe.

În sate, funii subţiri de fum se-ncolăceau prin aer. Era uimit de felul în care puteau locui irlandezii săraci, în bordeie săpate în pământ. Le zărea de pe drum, încropite din bucăţi de turbă, din iarbă şi din ramuri. Câmpurile lor erau foarte mici. Însă erau atât de multe garduri vii! Din când în când, se mai ivea câte un zid de piatră. Copiii arătau ca nişte umbre. Spectrali. Unii erau goi până la talie. Mulţi aveau bube pe feţe. Niciunul nu avea pantofi în picioare. Li se vedeau oasele prin piele. Ce mai rămăsese din viaţa lor.

Îi trecu prin minte scena din Dublin, cu micul băiat care se lipise de umărul său. I se părea că trecuse o veşnicie de-atunci. Acum, nu mai era speriat de oameni. Nu atât pentru că se imunizase, cât mai ales pentru că devenise conştient că nimeni nu-i voia răul. Se-ntreba ce-ar fi fost dacă acel drum s-ar fi continuat cu unul din Baltimore, sau din Philadelphia, sau din Boston şi cum ar fi reacţionat oamenii acolo.

Îşi dorea acum s-o găsească pe Lily, să-i ureze o călătorie sigură peste ocean. Dădu pinteni calului. Văzură pe drum mai multe siluete, ca nişte umbre, dar niciuna dintre ele nu era Lily.

În micile sate ploaia îi ferea de curiozitatea localnicilor. Călăriră mai departe înconjuraţi de frumoasele câmpuri scăldate de ploaie. Zgomotul copitelor părea a fi sunetul unui pistol. Pe cer se ivi un curcubeu. Făcură un popas sub un alun, unde cineva pusese o bancă joasă de lemn. Isabel scoase nişte sendvişuri şi un termos cu ceai dintr-un săculeţ atârnat de şa. Adusese până şi ceşti. Surorile sale se aşezară pe bancă. Se potriveau bine cu Isabel, doar că erau mai drăguţe şi mai liniştite decât ea, de parcă ar fi respectat o lege ciudată ce urmărea crearea unui echilibru. Surorile spuseră că se aventuraseră destul de departe, că nu mai puteau continua drumul prea mult. Era aproape ora mesei de prânz. Nu aveau s-o mai găsească pe Lily acum.

– Avem timp destul, le linişti Isabel. E încă devreme.

– Soră-mea nu mai judecă bine. Din păcate, şi-a pierdut minţile cu câţiva ani în urmă.

– Sunt zece mile până la Cove. Şi zece înapoi, zise Helen.

– Se va întuneca.

– O, vă rog să ne continuăm drumul. Vă implor!

Drumul se aglomera tot mai tare, din cauza diligenţelor şi a cabrioletelor pline ochi cu bagaje. Oamenii priveau drept înainte. Copiii erau înfăşuraţi în pături vechi, vărgate. Diligenţele se legănau amarnic. Clopotele cabrioletelor sunau în gol. Caii trăgeau tare, de parcă ar fi vrut să ajungă mai repede la grajd. Ei erau preocupaţi să-şi continue drumul.

Surorile Jennings galopară spre vest, apoi spre sud. Charlotte spuse că drumul era mai frumos şi mai liniştit în partea aceea, deşi continua la fel de întortocheat. Se mai zăreau oameni care, alături de familiile lor, se îndreptau spre sud, precum nişte pâraie care alergau spre mare.

Îi întrebau pe toţi cei întâlniţi dacă văzuseră o tânără servitoare, dar în zadar. Cu cât se apropiau mai mult de ocean, cu atât numărul celor care emigrau devenea mai mare. Vânzătorii îşi instalaseră marfa de-a lungul gardurilor vii. Oamenii doreau să-şi vândă până şi ultimele lucruri. Douglass şi surorile Jennings fură nevoiţi să încetinească ca să-şi poată croi drum prin mulţime. Totul era de vânzare. Viori, călimări, oale, pălării, cămăşi. Tablouri atârnate pe tufele de pe margine. Perdele pe crengile copacilor. Bucăţi de materiale imprimate cu o semilună, în culori odinioară atrăgătoare, acum stinse de trecerea vremii. O rochie frumoasă de mătase, brodată cu fir subţire de aur, era aruncată pe capra unei trăsuri.

Îşi mânară caii mai departe, spre stâncile care vegheau deasupra portului.

Un om se îndreptă spre ei. Avea două bucăţi de placaj prinse cu sfori de umeri, pe care erau scrise tarifele biletelor de călătorie spre Boston, New York, Newfoundland. Le anunţa şi cu glas tare, de parcă ar fi intonat un cântec. Câţiva copii încercară să-l buzunărească. El îi alungă cu lovituri de picior.

Îmbulzeala era atât de mare, încât fură obligaţi să descalece şi să-şi tragă caii de frâu prin mulţime.

Un preot tânăr trecea printre oameni în căutarea celor bolnavi. Ca să le ofere ultimul rit. Pipăia mărgelele mătăniilor în timp ce trecea printre ei. Îi aruncă o privire lui Douglass. Nu se mai văzuseră niciodată până atunci, dar – pe moment – ambii se gândiră că se

puteau recunoaşte unul în celălalt şi se opriră să-şi spună ceva; niciunul însă nu scoase vreun cuvânt.

Preotul merse mai departe pe sub crengile verzi ale unui copac, pe care atârnau jalnic câteva hăinuţe de copil.

– Părinte, strigă Isabel după el. Mă scuzaţi, părinte!

Preotul se întoarse şi păşi spre ei. Avea nişte ochi imenşi, în care se zărea o oboseală cruntă. Înfăşura strâns mătăniile în jurul degetelor. Faţa era severă. Vocea amară. Nu, răspunse preotul, nu văzuse pe nimeni care să semene cu Lily. Îşi îngropă vârful piciorului în noroi, de parcă ar fi încercat s-o găsească acolo. Le întoarse apoi spatele şi scuipă în mâini. Nu, repetă el pe un ton aspru.

Preotul merse mai departe, chemând oamenii în jurul său în irlandeză.

Isabel se cutremură şi atinse gâtul calului. Douglass îşi scoase pălăria şi trase de hăţuri. Surorile păstrau o tăcere plină de veneraţie. Pale de vânt veneau dinspre ocean şi se ridicau ca să-i întâmpine. Portul se curba în faţa lor ca un semn de întrebare. Peste zece corăbii punctau apele golfului. O mică şi tristă flotilă de catarge şi de pânze strânse. Numele lor erau şterse de valuri.

Merseră alături de cai până la zece iarzi de marginea stâncii. Oraşul se întindea dedesubt ca o fiinţă cuprinsă de spasme. Acoperişuri din trestie. Copaci încovoiaţi. Diligenţele târându-se ca nişte mici insecte de-a lungul malului, spre piaţă. Douglass ştia cât haos, câte dorinţe, câte boli mişunau acolo jos. Totuşi, era un loc plin de frumuseţe. Oraşul Cove îşi pleca genunchiul în faţa apei. Păsări înfometate brăzdau cerul pe deasupra stâncilor, planând ca purtate de vânt.

Legă frâul calului de-un copac şi se duse la marginea stâncii. Îşi scoase din nou pălăria. Vântul şi ploaia se învolburau cu putere în jurul său. Îi luă o secundă ca să-şi dea seama că Isabel se apropiase de el. Cele două surori rămaseră în urmă, aplecate deasupra cailor. Crestele valurilor se zbăteau, lovindu-se de malul de sub ei.

Isabel îşi înlănţui braţul de al lui. Îşi lăsă capul pe umărul lui. El era conştient că surorile îi urmăreau cu privirea. Ar fi vrut să se desprindă cu gentileţe de ea, dar ea continua să stea acolo, privind în jos spre oraş.

În curând urma să apună soarele şi oceanul avea să se întunece, iar ţinutul din jur avea să fie învăluit într-o ceaţă rece.

Se făcuse după-amiază când o descoperiră pe Lily. Înmuiată de ploaie şi dârdâind pe chei. Capul îi era înfăşurat într-un şal, iar trupul părea o mumie înfăşată într-o haină udă. Îşi cumpărase biletul de vapor şi aştepta să plece a doua zi de dimineaţă. Nu se uita la ei şi avea o neliniște profundă întipărită pe faţă.

Douglass şi cele două surori aşteptară deoparte. Se uitară la Isabel în timp ce se apleca spre Lily. Cu o expresie rugătoare. Păreau că se roagă împreună.

Isabel adusese cu ea mâncare suficientă pentru câteva zile. Înfăşurată într-o mică faţă de masă albastră. O legătură îndesată şi strânsă bine. O vârî cu blândeţe în mâinile fetei. Scoase din buzunarul hainei mai multe bancnote împăturite şi le puse repede în palmele lui Lily. Douglass tremura de frig. O vedea pe Lily mişcându-şi buzele, dar parcă nimic nu ieşea din gura ei. Ce-şi spuneau ele? Ce spunea tăcerea lor? Deodată, dinspre o prăvălie din apropiere se auzi un urlet. Ţipătul unei femei. Bufnetul unui pumn. Râsete din casa de raport. Departe, la distanţă, sunetul unei mandoline.

Isabel îşi scosese mănuşile şi insista să i le dea lui Lily. Apoi îşi desfăcu haina, scotocind pe sub gulerul rochiei. Cumva după o broşă. I-o dădu şi pe aceea lui Lily. Fata zâmbi. Isabel se aplecă spre ea şi o luă în braţe, şoptindu-i ceva la ureche. Lily încuviinţă din cap şi îşi trase şalul mai bine pe cap. Ce gânduri îi treceau prin minte? Ce decizie aprigă o făcuse să ajungă acolo?

Douglass se simţea de parcă prinsese rădăcini în pământ. Avea senzaţia că nu mai putea să-şi tragă picioarele-n sus. Tânjea după căldura unui foc. Îşi trase gulerul în sus şi tuşi în interiorul acestuia. Căldura respiraţiei sale i se risipi pe faţă. *O negresă. A fugit. O cheamă Artela.*

Isabel se întoarse spre ei şi îşi chemă surorile. Ele îi aduseră şi calul. Rochia ei lungă era plină de noroi pe tiv. Îşi frecă tălpile de pavaj şi se sălta serioasă în şa, dând pinteni calului pentru a-şi face drum prin mulţimea de pe străzi. Străbătură cu toţii oraşul, până dincolo de o prăvălie unde se organizau licitaţii, apoi merseră mai departe.

Preotul le văzu siluetele conturându-se sus, pe deal. O parte din sutană îi era acoperită de o dâră lungă de noroi, după ce alunecase și căzuse. Ținea încă mătăniile în pumn, dar nu la fel de bine strânse, așa că acestea se zbăteau pe șoldul său. Isabel ridică mâna ca să-și ia rămas-bun, însă preotul nu-i răspunse. Îi urmărea cu privirea ca un metronom, numai capul rotindu-i-se în timp ce trupul îi rămăsese înțepenit în loc. Pe urmă se îndepărtă și el, pășind prin iarba udă spre focurile aprinse de emigranți.

Caii erau transpirați de epuizare. Înaintau nervoși prin întuneric. Trecuse deja de miezul nopții când ajunseră acasă. Domnul Jennings îi aștepta în curte. Le pregătise mâncare, băuturi calde și pături. Cu toții se agitau prin curte.

Când Douglass își puse piciorul pe pavaj, genunchiul aproape că îi cedă. Primi o lumânare și o pătură. Se târî în interior. Umbra sa se multiplica peste tot pe scări.

Nu putu dormi toată noaptea. Spre ziuă, coborî în liniștea bibliotecii. Îl dureau genunchii. Își simțea umerii de parcă ar fi fost înnodați de gât. Intră pe nesimțite în încăpere. Isabel era așezată pe un scaun dintr-un colț, în beznă. Ridică ochii spre el atunci când intră: pentru el devenise un ritual să se urce pe scară și să se plimbe de-a lungul rafturilor pline de cărți. Rămase un moment nemișcat în cadrul ușii, apoi păși în interior și o luă în brațe. Numai atât. Îi presă capul de umărul lui, cu mâna așezată pe ceafa ei. Ezită un moment. Ea suspina. Când se trase înapoi, umărul cămășii sale era ud.

În ultima dimineață petrecută la Cork, Frederick Douglass se urcă singur într-o cabrioletă. Calul părea să-l asculte. Ținea ușor frâul în mâini. Se duse în sud-vestul orașului și se plimbă pe malul oceanului. Era liniște. Niciun vapor cu emigranți. Mareea se retrăsese și plaja arăta ca desenată, cu un șir de dune mici și ondulate de nisip. Ca un ecou perfect, una după alta, se întindeau până departe, spre orizont. Nu se vedea marea. Numai un nor. Dorul de casă îl străpunse ca un junghi: peisajul îi amintea atât de mult de Baltimore...

Când puse piciorul jos, apa țâșni în părți de sub gheată. O urmă efemeră. Terenul părea mobil sub el. Ridică piciorul, urmărind cum

se scurge apa și cum revine nisipul la loc. Era un lucru pe care îl putea face mereu, să lase urmă după urmă.

Nisipul părea să se întindă pe mai multe mile în jur, dar Isabel îl sfătuise să fie atent – zona era renumită pentru mareele ce avansau rapid, fără zgomot. Apa se putea insinua în secret, apoi se năpustea spre el și îl înconjura – și atunci urma să fie prins în capcană. Îi era greu să-și imagineze așa ceva. În ochii lui Douglass, totul arăta extrem de pașnic.

Se aplecă și, în nisipul mustind de apă, descoperi niște crabi pedalând din picioare. Ridică unul și-l puse în palmă. Creatura era aproape translucidă, iar ochii mici i se mișcau încet. Posibil să fi fost un crab lăutar. Se trăgea spre vârful degetelor lui, ezitând, apoi se întorcea. El își ridică brațul în aer și crabul se grăbi s-o ia în sus. Douglass îi dădu drumul în nisip, unde fugi să se ascundă. Cât de repede dispăruse...

Văzu în depărtare mai multe femei culegând scoici. Aveau eșarfe lungi înfășurate în jurul capului și purtau coșurile de paie legate la spate. Căutau ceva de mâncare. Citise în ziare că boala cartofului se răspândea tot mai mult și că prețul făinii se dublase în doar câteva zile, în timp ce rezervele de porumb erau mai mici decât oricând. Toți sperau ca recolta din anul următor să nu fie și ea distrusă.

Douglass merse de-a lungul malului. Un vapor cu un catarg înalt se vedea la orizont. Îl urmări cu privirea până ce dispăru. Când întoarse capul spre locul în care văzuse femeile, acestea păreau să fi fost înghițite de pământ. Numai capetele eșarfelor fluturau în vânt. Din când în când, reapăreau și se aplecau din nou, culegând ritmic orice lucru comestibil pe care îl puteau găsi.

1998

Parabellum

Bărbatul iese din liftul din metal strălucitor. Traversează holul pardosit cu marmură, îndreptându-se spre uşa batantă. Are şaizeci şi patru de ani. E zvelt. Cu părul grizonant. Muşchii îi sunt puţin tensionaţi de la partida de tenis din ziua precedentă.

Un costum bleumarin, puţin boţit. Un tricou albastru-deschis pe dedesubt. Pantalonii cu creţuri pe ei. Nimic îndrăzneţ, nimic extravagant. Chiar şi mersul are ceva liniştit în el. Pantofii bine lustruiţi calcă apăsat podeaua. Duce în mână o mică valiză din piele. Face un semn cu capul spre portar, care se apleacă să-i ia bagajul: numai un costum, o cămaşă, trusa de bărbierit, încă o pereche de pantofi. Sub celălalt braţ strânge o geantă diplomat.

Trece rapid prin hol. Îşi aude numele rostit în şoaptă din diferite colţuri. Portarul, un vecin mai în vârstă de pe canapeaua din hol, un spălător de geamuri. Este ca şi cum uşa turnantă a captat cuvintele şi începe să le depene. Domnul Mitchell. Senatorul. George. Sir.

În faţa clădirii de apartamente e trasă o limuzină neagră. Aşteaptă leneşă, numai cu un mic tremur al ţevii de eşapament. Simte o mare uşurare. Niciun reporter prezent. Niciun fotograf. Numai ploaia puternică din New York, atât de diferită de cea din Irlanda: grăbindu-se, nerăbdătoare, dând umbrelele peste cap.

Iese din clădire. E după-amiază. Dincolo de marchiză i se deschide o umbrelă, în timp ce uşa automobilului se dă rapid în lături.

– Mulţumesc, Ramon.

Are mereu un moment de teamă că s-ar putea ca cineva sau ceva să-l aştepte în interiorul automobilului. Nişte veşti. Nişte rapoarte. Nişte raiduri. Nicio capitulare.

Se strecoară în maşină şi se aşază pe bancheta din spate, lăsându-şi capul să se sprijine de pielea răcoroasă. Întotdeauna este conştient de acest moment, în care simte că se poate întoarce, că se poate reinventa. Cealaltă viaţă. De sus. În aşteptare. Recent, fusese subiectul mai multor comentarii apărute în ziare: tânăra şi frumoasa lui soţie, copilul abia născut, procesul de pace. Este încă uimit să constate că, după atâţia ani, continuă să trezească interes. Că e fotografiat. Prelucrat prin morişca electronică. Caricatura sa din paginile ziarelor – o figură serioasă cu ochelari. Tânjeşte după o perioadă lungă de linişte. Să fie lăsat să stea acolo, pe banchetă, cu ochii închişi. Să fie lăsat să aţipească puţin.

Uşa din faţă se deschide şi Ramon se strecoară în interior, se apleacă, scutură umbrela şi se uită peste umăr.

– Ca de obicei, domnu' senator?

Aproape două sute de zboruri în ultimii trei ani. Unul la trei zile. De la New York la Londra, de la Londra la Belfast, de la Belfast la Dublin, de la Dublin la D.C.[1], de la D.C. la New York. Avioane de linie, avioane particulare, chartere guvernamentale. Trenuri, automobile, taxiuri. Îşi trăieşte viaţa în două trupuri, două garderobe, două camere, două ceasuri.

– JFK, da. Mulţumesc, Ramon.

Automobilul se pune în mişcare, apoi pătrunde pe Broadway. O senzaţie cunoscută îl încearcă, de lucru pierdut subit, de tristeţe, amărăciunea de a fi închis într-un vehicul, faptul că pleacă.

– Numai un moment, Ramon, îi spune el şoferului.

– Domnule?

– Vin imediat.

Automobilul rulează încet până se opreşte. Deschide uşa, coboară, uimindu-l pe portar în timp ce trece grăbit prin holul de marmură. Urcă în lift, pantofii lui lustruiţi păcănind, lăsând în urma lor dâre de ploaie.

---

[1] Washington, District of Columbia, capitala Statelor Unite ale Americii (n.tr.)

Etajul nouăsprezece. Sticlă şi tavane înalte. Ferestre întredeschise. Şiruri lungi de rafturi albe cu maldăre de cărţi. Covoare persane elegante. Un lampadar aprins devreme într-un colţ. Se mişcă cu iuţeală pe parchetul brazilian. Izbit de lumină, chiar şi cu ploaia care cade afară. La sud de Columbus Circle. La est de Central Park. La vest de Hudson. Poate auzi de jos flaşnetarii care vin duminica. Muzică de jazz.

Heather se află în camera fiului lor, aplecată deasupra mesei pe care îl schimbă, cu părul strâns în sus. Nu-l aude intrând. El rămâne în uşă, privind-o cum trage marginile scutecului. Ea se apleacă şi-l sărută pe fiul lor pe piept. Îşi desface cocul şi se apleacă din nou deasupra copilului. Îl gâdilă. Bebeluşul râde.

Senatorul continuă să stea în uşă până când ea îşi dă seama că e acolo, în spatele ei. Îl strigă, ridică băiatul de pe masă şi îl înfăşoară într-o păturică. Zâmbind, se duce spre el cu scutecul murdar încă în mână.

– Ai uitat ceva?

– Nu.

O sărută. Apoi pe fiul lor. Se joacă cu degeţelele lui. Îi simte pielea pufoasă de pe picioruşe.

Ia scutecul – cald încă – şi îl aruncă în coşul de gunoi. Se gândeşte că viaţa e capabilă să producă cele mai extraordinare ciudăţenii. Un scutec cald. La şaizeci şi patru de ani.

Heather îl conduce până la lift, îl prinde de revere şi îl trage aproape de ea. Mirosul de bebeluş de pe mâinile ei. Cablurile liftului parcă jelesc.

Ea se teme cel mai tare de faptul că el ar putea să devină ţinta glonţului unui asasin.

Atât de multe crime au loc pe neaşteptate. Tânăra catolică şi soldatul britanic prăbuşit peste copilul ei, şuierul unui glonţ pătruns în spatele lui. Omul din taxi cu oţelul rece înfipt în gât. Bomba lăsată în faţa barăcilor din Newtownards. Fata din Manchester aruncată şase metri în aer, cu picioarele retezate în timp ce zboară în sus. Femeia de patruzeci şi şapte de ani unsă cu smoală şi fulgi, legată de un stâlp

de pe şoseaua Ormeau. Poştaşul orbit de-o scrisoare cu exploziv în ea. Adolescentul cu şase găuri de glonţ în genunchi, glezne, coate.

Când îl însoţise în Irlanda de Nord, în luna iulie a anului trecut, Heather fusese îngrozită văzând oglinzile pe roţi care erau plimbate pe sub automobilul lor înainte ca ei să se urce în el. George îi spusese că nu era decât o formalitate, nimic de care să-i fie teamă. El avea un comportament aparte, o demnitate caracteristică jumătăţii de secol, nesocotind pericolele.

Îi plăcea să-l urmărească când se afla într-o mulţime. Felul în care putea să uite de el însuşi, dând interlocutorilor senzaţia propriei lor importanţe. Avea încredere în oameni, era un bun ascultător. Nimic fals sau legat de politică în acest lucru. Pur şi simplu era felul său de a trata lucrurile. Se topea printre ei. Înalt, plecat de spate, cu ochelarii săi. Nici chiar croiala elegantă a costumului său nu mai conta. Uneori îl căuta cu privirea, descoperindu-l înghesuit într-un colţ, discutând cu cei mai ciudaţi oameni. Avea o înclinaţie subită de a-şi apropia pe câte cineva. O mână pe braţ. Un hohot de râs neaşteptat. Garda lui de corp era mereu într-o criză de nervi. Nu conta cine era. Sigur că era şi o slăbiciune a sa: incapacitatea de a spune nu. Îi era mult prea greu să întoarcă spatele cuiva. O politeţe demodată. *Aerul său* specific zonei New England[1]. Vedea cum petrecerea intra în derivă: ca un mic bazin cu apă care, pe neştiute, aluneca într-o parte. Tot mai mulţi oameni se înghesuiau în jurul lui. Spre sfârşitul seratei, îl vedea încercând să vâslească afară: acel înotător asediat fără speranţă, acum timid, gata să plece, obosit, încercând să se smulgă din adâncuri, totuşi nedorind să dezamăgească pe nimeni.

Ea îşi ţine piciorul în uşa liftului o secundă mai mult decât ar fi trebuit. Apoi, uşa se închide şi el pleacă şi tot ce mai poate ea să audă sunt cablurile controlate electronic ale liftului care coboară prin inima clădirii. Va reveni acasă în două săptămâni. În duminica de Paşte. Îi promisese.

Mai aude ţârâitul slab al soneriei liftului venind de dedesubt.

---

[1] Regiune din nord-estul Statelor Unite, formată din actualele state Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut şi Rhode Island. În secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, Noua Anglie a fost locul de naştere al literaturii, precum şi al filosofiei americane. (n.tr.)

Traficul din dreptul Centrului Lincoln. La intersecţia bulevardelor. Toată agitaţia zonei. Dansatori traversând piaţa grăbiţi. Cântăreţii ambulanţi sub copertină, cu picăturile de ploaie prelinse pe trombon.

Îi plăcea să se afle aici, în West Side, deşi uneori şi-ar fi dorit să trăiască mai departe, în est, numai ca să ajungă mai uşor la aeroport. O chestiune simplă, practică: să scape de un drum de o jumătate de oră, să poată sta un pic mai mult alături de ea şi de Andrew.

Ies pe Broadway. La stânga, pe Sixty-Seventh Street. Se întorc pe Amsterdam şi o iau spre centrul oraşului. Dacă Ramon prinde unda verde, pot merge cu viteză, iar bulevardul se va transforma într-o linie de copertine galbene. Dincolo de catedrală, spre est, prin Harlem. Vârtejul feţelor şi al umbrelelor. Pe 124th Street. Pictura murală cu Bobby Sands[1] pe zidul de lângă comisariatul poliţiei. Intenţionase să afle cine o pictase şi de ce. Ciudat să ai aşa ceva la New York. *Saoirse*[2] scris cu litere strălucitoare peste faţa grevistului foamei. Un cuvânt învăţat în ultimii câţiva ani. Străzile Belfastului erau, de asemenea, pline de picturi murale – înfăţişându-i pe King, Kennedy[3], Cromwell, Che Guevara, regina Angliei –, pictate pe frontoane şi pe pereţi.

Rapid, o intersecţie şi un viraj. Podul Triborough. Zăreşte apa. La distanţă, undeva în sus, pe fluviu, se află Yankee Stadium. Subit, îşi aminteşte de Fenway Park, la treisprezece ani: marea întindere verde, grozavă şi liniştită, în timp ce urcă în sectorul de la nivelul al treilea, prima dată pe un stadion de baseball, cu prinzători ca Birdie Tebbetts, Rudy York şi Johnny Pesky. Un băiat de la ţară. Prima dată în oraş. Urmărindu-l pe marele Ted Williams cum accelerează şi înscrie. Botezat cu afecţiune Puştiul, Bocănilă, Splendidul Aşchiuţă.

Îi şuieră încă în urechi primul gol înscris în lumina reflectoarelor. Fuseseră nişte zile bune. Cu mult timp în urmă, deşi nu foarte departe.

Se lasă pe spate, simţind răceala banchetei. În toţi aceşti ani, călătorise în toate felurile, în cavalcade, procesiuni, parade, dar ceea

---

[1] Bobby Sands, naţionalist irlandez, membru al mişcării Armata Republicană Irlandeză (IRA). Fiind arestat, a declarat greva foamei. (n.tr.)

[2] Libertate (în limba irlandeză în text, n.tr.)

[3] Danny Kennedy, politician unionist, fost adjunct al şefului Partidului Unionist din Ulster (UUP) (n.tr.)

ce-i place cel mai mult este această liniște. Să zbori pe sub radar. Măcar pentru o oră-două.

Își deschide geanta diplomat. Într-o clipă se află în cealaltă parte a podului. Ramon scoate o legitimație și o arată controlorului de taxe rutiere. Uneori, polițiștii încearcă să arunce o ocheadă în interior, dincolo de geamul fumuriu, ca și cum ar vrea să vadă ce e pe fundul unei ape. Pentru a evalua importanța capturii. Mă tem că sunt numai eu. Membrii aparatului său de lucru se află deja la Belfast și la Dublin. El refuzase să se lase înconjurat de agenți de securitate în timp ce era acasă, la New York, Washingtron, Maine. Nu vedea de ce-ar fi fost nevoie. Oricum, partea adversă cu greu ar fi putut băga o bombă sub mașina de tuns iarba.

Are mult de lucru. Un raport de la Stormont. Un memorandum intern privind dezafectarea de echipament militar. Un dosar trimis de MI-5 despre eliberarea unor deținuți. Toate istoriile secrete. Dorințe străvechi. Violența unor oameni slabi. Este sătul de toate acestea, obosit de permutări. Tot ce vrea e un cer clar, senin. Dă dosarele deoparte pentru moment și privește ploaia newyorkeză cum bate darabana-n geam. Totul în nuanțe de cenușiu și de galben. Blocurile de ciment din Queens. Reclamele de neon pe jumătate stinse. Turnurile de apă înclinate, cu lemnul putrezit. Trenurile suspendate mișunând pe deasupra. E un oraș primitiv, conștient de lipsurile sale, de cămașa pătată, de placa din locul dinților de altădată, de fermoarul uitat deschis. Dar e orașul lui Heather. Ea ține la el. Vrea să locuiască aici. Iar el trebuie să recunoască cu părere de rău că există și ceva atrăgător la acest oraș. Nu-i la fel ca Maine, dar nimic nu seamănă cu Maine.

Auzise odată că un om știe de unde vine atunci când știe cu certitudine unde ar vrea să fie îngropat. El știe deja unde – sus pe o stâncă, cu vedere spre mare, pe insula Mount Desert, în verdeață; cu linia orizontului vizibilă, cu stânci ascuțite, cu valuri mari spărgându-se până sus. Ar vrea un mic dreptunghi de iarbă deasupra micului golf, cu un gard mic și alb în jur. Câteva roci ascuțite la cap. Să-și semene sufletul în pământul roșu, accidentat. Să mă lase să mă odihnesc acolo fericit, să fiu prezent atunci când se ridică oalele cu homari spre suprafața apei încrețite de culmile valurilor, cu pescărușii unduind în zbor. Dar, Doamne, te rog să mai ai puțină răbdare. Cel puțin

încă douăzeci de ani. Chiar treizeci. Şi, de ce nu, treizeci şi cinci! Încă o mulţime de dimineţi. Ar putea chiar să atingă sfârşitul secolului.

Aude şuierul apei de ploaie sub roţi. Ramon apasă tare acceleraţia când e pe autostradă. Se îndreaptă spre Grand Central Parkway. De pe un culoar pe altul. Un bufnet înfundat, atunci când trec prin pasajele subterane. Apoi, afară, spre Van Wyck. Nu mai e loc de întors. Lumina se estompează printre acostamente în ploaia de după-amiază.

Paştele e la două săptămâni distanţă.

Ultima şansă.

Si vis pacem, para bellum.[1]

Ieri, în Central Park, în lumina galbenă a soarelui, ea prinsese la perfecţiune un revers, de parcă ar fi tăiat aerul cu racheta, astfel că mingea plutise o secundă şi apoi aterizase imediat dincolo de plasă. Ea se strecurase în faţă, râzând mulţumită de cât de îndrăzneaţă fusese acea lovitură, rotirea perfectă spre spate, în timp ce el se prăbuşea peste plasă. De jur împrejur, tot oraşul o aplauda – ovaţiile veneau dinspre frunze şi pomi, şi clădiri, iar un uliu cu coada roşie se rotea pe deasupra terenului, în timp ce câţiva nori se profilau pe albastrul cerului; o dădacă în fundal, plimbând căruciorul, în timp ce el era cuprins de o dorinţă nebună de a da un telefon la Stormont pentru ca scorul să rămână egal.

Când maşina trase la bordură, îi dădu lui Ramon un cadou.

Trei bilete pentru ziua de deschidere. La Mets. Sectorul doi. Nu departe de poartă. Du-te cu băieţii tăi, Ramon. Să ţină minte. Spune-i lui Bobby Valentine să mai slăbească chinga.

Îl cunosc atât de bine la JFK, încât se simte ca şi cum ar fi trecut în spatele ghişeului şi ar fi negociat de acolo. Drepturile pe care le aveai în calitate de pasager. Banii returnaţi. Întârzierile.

Stewardesele îl îndrăgesc, pentru că e liniştit şi modest. De la distanţă arată ca un om care se confundă cu peisajul cenuşiu, dar de aproape e fluid şi clar. Rezerva lui are o undă de flirt în ea.

---

[1] Dacă vrei pace, pregăteşte-te pentru război (în lb. latină în text, n.tr.)

Cei de la ghişeul agenţiei British Airways îl conduc dincolo de controlul vamal, spre zona VIP. Niciun fel de detector metalic. Niciun fel de control. Şi-ar dori să poată trece prin controale ca orice călător normal, dar angajaţii BA insistă întotdeauna să-i acorde o atenţie specială.

Pe aici, domnule senator, pe aici! Culoarul spre zona VIP e întortocheat şi pereţii au pete de vopsea. Cât de ciudat e să vezi nişte pereţi atât de prost zugrăviţi. O culoare mov care-ţi provoacă greaţă. Plinta e spartă şi zgâriată.

Îl conduc prin intrarea din spate în suita care luceşte aurie. Două fete îi zâmbesc plăcut la intrare. Fete cu eşarfe roşii, albe, albastre. Cu un perfect accent englezesc. De parcă ar servi toate vocalele deodată de pe limbile lor frumoase.

– E minunat să vă vedem din nou, domnule senator Mitchell!

– Bună ziua, doamnelor!

Şi-ar fi dorit ca ele să nu-i rostească numele atât de tare, dar încuviinţează din cap şi aruncă o privire spre numele de pe matricolele lor. O idee bună să îşi folosească prenumele. Clara. Alexandra. Le mulţumeşte amândurora şi aproape că aude roşeaţa cum freamătă, cuprinzându-le faţa. Se uită peste umăr, micul ticălos din el, şi e condus mai departe, spre capătul celălalt al suitei. Aici s-a întâlnit de-a lungul vremii cu staruri de cinema, diplomaţi, miniştri, industriaşi, mai mulţi jucători de rugby, scufundaţi până peste cap în vin. Figuri minore, cu o glorie publică efemeră, cu Rolexurile etalate afară din manşete. El nu e prea interesat să se afle în lumina reflectoarelor. Nu are nevoie decât de un fotoliu, unde să nu fie deranjat, să se poată ridica şi să îşi întindă picioarele la nevoie. Recent, la insistenţele lui Heather, se apucase să facă yoga. Iniţial, se simţise cam prost. Câinele jos pe labe. Poziţia delfinului. Într-un picior ca barza. Însă yoga se dovedise folositoare, relaxându-l extraordinar, de parcă i s-ar fi desfăcut toate şuruburile. În tinereţe fusese mult mai puţin suplu. Mai căpătase şi o anume agilitate mentală. Poate sta aşezat în poziţia lotus, cu ochii închişi, o poziţie foarte utilă pentru meditaţie.

Descoperă un loc care-i convine în colţul cel mai îndepărtat al salonului, unde ploaia curge decorativ prin întunericul de afară; se

poziţionează cu faţa spre fereastră şi o lasă pe tânăra sa însoţitoare să-i aranjeze fotoliul ca şi cum ea l-ar fi ales. Mâna ei pe ceafa lui.

Îşi plasează geanta diplomat ca o stavilă între ei. Trebuie să păstreze distanţa inclusiv pentru decor.

– Domnule senator, pot să vă aduc ceva de băut?

Devenise un adept al ceaiului. N-ar fi crezut asta niciodată. Apucături surprinzătoare. Totul începuse în nord. Iar acum nu mai putea scăpa de acest obicei. Ceai la micul dejun, ceai la prânz, ceai după-amiaza, ceai înainte de culcare, ceai între alte ceaiuri. Făcuse o artă din asta. Alegea ceainicul potrivit. Lăsa apa să curgă până când se răcea. O fierbea bine. Încălzea ceainicul. Punea frunzele. Lăsa să treacă timpul necesar pentru ca ele să-şi lase aroma. Udatul ceaiului, cum spuneau irlandezii. Nu-i plăcea alcoolul şi, de multe ori, ceaiul îi ţinea tovărăşie într-o seară lungă. Cu fursecuri. Sau cu biscuiţi, cum spun ei. Fiecare om are propriul său viciu. Al lui cu greu ar fi zguduit cerul sau iadul. Biscuiţi digestivi McVities.

– Lapte şi trei bucăţi de zahăr, te rog!

E atent să nu-i urmărească şoldurile legănându-i-se în timp ce traversează salonul. Se lasă în spate pe fotoliu. Dar, Doamne, cât e de obosit! Are în geanta diplomat mai multe pilule de dormit prescrise de un amic doctor, dar nu-i place ideea. Poate doar într-o situaţie de urgenţă. Un ziar mai mucalit scria despre el: *Un anume calm la Stormont*. Simte deja zilele dificile care aveau să urmeze, poziţiile schimbate, căutările semantice, încercarea nervoasă de a atinge un echilibru. El şi echipa sa le fixaseră un termen. Nu-l vor depăşi. Promiseseră acest lucru. O linie finală. Altfel, procesul se va târî în continuare ani întregi. Alţi treizeci de ani de rutină. Clauze şi note de subsol. Sisteme şi subsisteme. Viziuni şi reviziuni. De cât de multe ori fusese totul scris şi rescris? El şi echipa sa îi lăsaseră să-şi epuizeze toate mijloacele limbii. Zi după zi, săptămână după săptămână, lună de lună. Scoşi din sărite de plictiseală. Să tot discute învăluiţi de acel nor de vitriol până la atingerea unui fel prag, când aveau să-şi dea seama uluiţi că fusese posibilă o astfel de situaţie.

Uneori, părea că se joacă de-a v-aţi ascunselea cu sine însuşi. Deschizi uşa şi dai buzna. Numeri din nou până la douăzeci. Indiferent

dacă eşti gata sau nu, te iau cu lopata. Fugi repede şi te ascunzi. Pretinzi că nu ştii unde eşti.

În copilărie, obişnuia să se joace cu fraţii săi în casa mică din Waterville. Se ascundea în dulapul de sub scară, unde mama lui ţinea curmale în borcane. Un miros familiar. Borcanele erau înşirate sus, pe rafturi: micul său Liban, înghesuit şi curat. O mică rază de lumină venea dinspre hol şi pătrundea în interior, permiţându-i să vadă ceva prin întuneric. Se ghemuia într-un colţ, sub rafturile de lemn, aşteptând să fie prins. Fraţii lui îi ştiau atât de bine obiceiul, încât, odată, îl lăsaseră să aştepte ore-n şir, doar ca să-l scoată din ţâţâni, şi el, ca să-i enerveze pe ei, rămăsese complet nemişcat în dulapul de sub scară până la masa de seară, când veniseră să-l ia în sfârşit. Cârcei şi dureri în membre, totuşi uşor victorios.

Trecutul reapare în cele mai ciudate moduri, ca un somon care sare sfâşiind suprafaţa apei. Casa din Waterville – departe, pe malul râului Kennebec. Fumul morii, lunecând în jos, pe deasupra apei. Buşteni uriaşi sosind, agăţaţi cu ţapina, scoşi şiroind de apă din râul cenuşiu. Vaietul gaterului. Rumeguşul purtat de vânt. Sirena locomotivelor perforând timpanele. Oraşul parcă nu dormea niciodată. El distribuia ziare. Avea o bicicletă cu ghidonul spart. Sărea peste estacada de cale ferată. Ştia toate drumurile lăturalnice şi trecerile. Monedele zornăiau în buzunarele sale. Îi plăceau zilele în care suprafaţa râului se acoperea cu gheaţă, minunându-se de tot ce putea cără apa pe dedesubt: apă sub apă. Îi vedea pe lucrătorii din fabrici venind acasă la capătul unei zile lungi de lucru, după ce îşi dăduseră şi sufletul din ei. Dimineţi cu ninsori proaspete, albăstrui. Spre seară, zăpada era neagră din cauza zgurii.

Crescuse purtând hainele fraţilor săi. Mama lui zâmbea când vedea cămăşile trecând de la unul la celălalt, de parcă tinereţea era o ştafetă. Când nu mai era nicio nevoie de ele, le împacheta şi le ducea la Armata Salvării, o prăvălie de pe Gilman. *Ya hadi,* rostea ea. Dă-ne binecuvântarea ta!

Horatio Alger, prietenul lui, era un băiat cu multe calităţi. Mama lui – o libaneză, muncitoare într-o fabrică de textile. Tatăl său, orfan, era portar la un colegiu. O copilărie tipic americană. Uneori, ziarele

obişnuiau să ia peste picior astfel de lucruri. După terminarea colegiului, avusese parte de o viaţă agitată. Prejudicii, contracte, documente, ciocănelul judecătorului. Ar fi putut destul de lesne să ajungă avocat, cu papion la gât, sau un judecător de provincie, cu locuinţa în suburbiile unui oraş. Citea avid scrierile lui Webster şi Darrow. *O pledoarie pentru armonie şi pace. Nu opune rezistenţă răului.* Mistere elucidate de fapte. Ca avocat, ura să piardă. Nicio virtute pe locul secund. Profita de oportunităţi. Procuror, candidat la postul de guvernator, judecător federal. Cincisprezece ani la Washington. Şase ani liderul formaţiunii majoritare din Congres. Al doilea cel mai puternic om din America.

Ştiuse cum să dea cu banul şi să-i asculte pe cei care îl sfătuiseră cum să câştige: era uimit uneori că banul putea ateriza pe partea sa zimţată. Vietnam. Grenada. El Salvador. Kuweit. Bosnia. Mexic. Toate acele timpuri în care logica rămânea cocoţată pe cant. Îngrijirea sănătăţii. NAFTA. Pactul privind poluarea. Dividendele ocazionale ale schimbării.

Pe urmă se pensionase, gata să-şi urmeze propria cale, să practice dreptul, să respire uşurat, să lase în urmă bliţurile aparatelor de fotografiat. Refuzase chiar să fie numit în Curtea Supremă. Până când preşedintele îl sunase din nou. Şarmul degajat al lui Clinton. Ţelurile lui ambiţioase prezentate ca pe ceva uşor de atins. George, îţi cer o favoare, îi spusese preşedintele. Două săptămâni în Irlanda de Nord. E numai o conferinţă pe teme comerciale. Asta-i tot. O mică vacanţă peste apă. Senatorul fusese atras de idee. Avea să se ducă pentru două săptămâni, nu mai mult. Înainte să se dezmeticească trecuse un an, apoi trecuseră doi, apoi trei. Umbrele lui Harland şi Wolff[1] căzând peste Belfast. Locul în care fusese construit odinioară *Titanicul*. Speranţa vagă că va putea să dea o mână de ajutor în a întoarce din drum lungul şi albastrul gheţar plutind deasupra apelor adânci ale istoriei Irlandei.

Priveşte acum pe geam şi vede şirurile de avioane, micile vehicule în mişcare, lucrătorii de pe piste, semnalând cu bastoanele lor cu

[1] Harland and Wolff Heavy Industries, firmă bazată pe construcţii maritime, localizată în Belfast, Irlanda de Nord. Majoritatea vapoarelor firmei White Star Line au fost construite de către această firmă. (n.tr.)

neon. Toată această lume, mereu în mers spre un loc anume. Toţi în grabă. Legile fatale ce ne guvernează propria importanţă. Câţi oameni se aflau acum la bordul avioanelor, în zbor? Privind dispreţuitor peisajul ceţos şi confuz de jos. Cât de ciudat i se pare să-şi zărească chipul în geam, ca şi cum s-ar afla concomitent atât în interior, cât şi în exterior. Băieţelul privindu-l pe bărbatul în vârstă, din nou tată, surprins că se află acolo. Modul în care viaţa vine cu lucruri neaşteptate. Mereu neterminate.

Fusese întrebat de multe ori, de către reporteri, dacă poate explica ce se întâmplă în Irlanda de Nord. De parcă ar fi putut pescui o frază din aer, pentru a face o declaraţie concisă valabilă de-a pururi. Îl îndrăgeşte pe Heaney. *Două găleţi sunt mai uşor de cărat decât una singură. Indiferent de ce ai de spus, nu spune nimic.* Breşe temporare, calm intermitent, mari fracturi în peisaj. Nu reuşise nici măcar să-i adune pe reprezentanţii tuturor partidelor politice în aceeaşi încăpere, darămite să rezume întreaga situaţie într-o frază. Este unul dintre lucrurile deosebite caracteristice irlandezilor, felul în care contrag şi extind în acelaşi timp limbajul. Felul în care îl ciopârţesc şi-l adulează. Felul în care până şi tăcerile lor prind culoare. Stătuse ore întregi la o masă, ascultându-i pe oameni răsucind cuvintele, când pe faţă, când pe dos, fără să pronunţe măcar o dată cuvântul pe care-l căutau. Meandrele lor maniace. Devierile şi balansul. Şi apoi, dintr-odată, îi auzise rostind cu emfază *Nu, nu, nu!*, de parcă limba era compusă dintr-un singur cuvânt care avea vreun sens.

Paisley[1]. Adams[2]. Trimble[3]. McGuinness[4]. Aruncă în mijlocul lor un cuvânt şi pasul următor e să-i vezi aprinzând fitilul.

---

[1] Ian Richard Kyle Paisley, Baron Bannside, politician şi lider religios din Irlanda de Nord. În calitate de lider al Partidului Democratic Unionist, a fost ales, împreună cu Martin McGuinness, prim-ministru şi respectiv viceprim-ministru, la 8 mai 2007. (n.tr.)

[2] Gerard „Gerry" Adams, politician republican irlandez, preşedinte al partidului politic Sinn Fein (n.tr.)

[3] William David Trimble, Baron Trimble, politician britanic, primul prim-ministru al Irlandei de Nord din 1998 până în 2002, lider al Partidului Unionist din Ulster între 1995 şi 2005 (n.tr.)

[4] James Martin Pacelli McGuinness, politician irlandez, membru al partidului Sinn Fein, care a servit ca viceprim-ministru al Irlandei de Nord (n.tr.)

Ahern[1]. Blair[2]. Clinton. Mowlam[3]. Hume[4]. Robinson[5]. Ervine[6]. Major[7]. Kennedy[8].

McMichael[9]. O distribuţie grozavă. Aproape shakespeareană. Iar el stă pe margini, cu de Chastelain[10] şi Holkeri[11], aşteptând momentul în care distribuţia îşi va lansa săgeţile. Sau nu.

Trebuie să admită că zilele petrecute în nord avuseseră un caracter palpitant. Ca un dans pe sârmă. O nesăbuinţă care-i plăcea. O a doua adolescenţă. Sub stele. Era gata să-şi facă apariţia, în costum şi cravată, cu mâinile ridicate-n sus, de parcă s-ar fi predat. Fâşia costieră unu, fâşia costieră doi, fâşia costieră trei. Îi displăceau laudele, strânsul mâinilor, bătăile false pe spate, gesturile de admiraţie faţă de răbdarea sa, de controlul său. El vrea să combată tenacitatea fanaticilor. Ştie că e ceva pe potriva propriei sale forme de violenţă – modul în care nu se dă bătut în ruptul capului şi continuă să lupte. Ca un terorist care s-ar ascunde toată noaptea într-un şanţ cu apă. Frigul şi umezeala ar pătrunde în ghetele trăgătorului, cătărându-i-se în sus, pe spate, de-a lungul şirei spinării, trecând prin craniul său şi strecurându-se

[1] Patrick Bartholomew „Bertie" Ahern, politician, fost membru al partidului irlandez Fianna Fáil, care a servit ca Taoiseach al Irlandei între 1997 şi 2008 (n.tr.)

[2] Anthony Charles Lynton „Tony" Blair, politician britanic, lider al Partidului Laburist între 1994 şi 2007 şi prim-ministru al Marii Britanii din 1997 până în 2007 (n.tr.)

[3] Marjorie „Mo" Mowlam, politician, membră a Partidului Laburist şi membră a cabinetului britanic în calitate de secretar de stat pentru Irlanda de Nord (n.tr.)

[4] John Hume, fost politician irlandez din Derry, Irlanda de Nord, membru fondator al Partidului Social Democratic şi Muncitoresc, colaureat al Premiului Nobel pentru Pace în 1998, alături de David Trimble (n.tr.)

[5] Peter David Robinson, politician britanic, fost prim-ministru al Irlandei de Nord şi lider al Partidului Unionist Democratic (n.tr.)

[6] David Ervine, politician unionist irlandez, liderul Partidului Unionist Progresiv (PUP) (n.tr.)

[7] Sir John Major, politician britanic, prim-ministru al Marii Britanii din 1990 până în 1997 (n.tr.)

[8] Danny Kennedy, politician unionist, fost adjunct al şefului Partidului Unionist din Ulster (UUP) (n.tr.)

[9] John McMichael, lider al Mişcării Loialiste din Irlanda de Nord (n.tr.)

[10] John de Chastelain, general şi diplomat canadian, negociator al acordului de pace din Irlanda de Nord (n.tr.)

[11] Harri Holkeri, fost prim-ministru al Finlandei, negociator al acordului de pace din Irlanda de Nord (n.tr.)

afară prin pori – atât de frig, atât de groaznic de frig, veghind, aşteptând, până când stelele se sting şi o rază de lumină vesteşte sosirea dimineţii. I-ar fi plăcut să depăşească tenacitatea omului din şanţ, să reziste în faţa frigului, a ploii şi a noroiului, ca şi în faţa perspectivei de a primi un glonţ, să rămână acolo jos, printre trestii, sub apă, în întuneric, să respire printr-o tulpină lungă de trestie. Să stea până când frigul n-ar mai conta. Oboseala să învingă tergiversările. Să-i răspundă la respiraţie cu respiraţia sa. Teroristul să îngheţe atât de tare, încât să nu mai poată apăsa pe trăgaci. Şi apoi să-l vadă cum se târâşte descurajat dincolo de deal. Să-i slăbească ticălosului toată rezistenţa şi pe urmă să-l vadă cum iese afară din şanţ şi-i mulţumeşte, şi-i dă mâna; apoi, să îl escorteze în jos, pe poteca mărginită de spini, împungându-l în spate cu vârful cuţitului lui senatorial.

– V-am adus ceaiul, domnule!

Îşi împreunează palmele în semn de mulţumire. Ea îi aşază în faţă o tavă de argint cu sendvişuri mici, tăiate egal, biscuiţi şi nuci acaju.

– Nişte nuci[1], domnule senator?

– O, da!

Se străduieşte din greu să-şi stăpânească un zâmbet, dacă nu chiar un hohot de râs. Ar dori să-i spună că avusese parte recent de mult prea mulţi găgăuţi, însă e posibil ca ea să nu priceapă sau s-o ia ca pe o grosolănie, aşa că zâmbeşte stăpânit şi ridică ceaşca de ceai, lăsând-o să pună nucile pe masă. Într-adevăr, avusese de-a face cu o mulţime de tembeli. Membri ai forţelor paramilitare, politicieni, diplomaţi, funcţionari de stat. Pe poligonul reprezentat de Irlanda de Nord. Îşi dă seama că în acel conflict sunt implicate şase, şapte, opt părţi, poate chiar mai multe. Ca un licurici care scoate scântei la intervale regulate. Un context care se suprapune unui alt context. Nu-i nimic de câştigat în nord: nici petrol, nici teritorii, nici măcar vreun automobil DeLorean[2] al timpurilor noastre. El nu e plătit

[1] Nuts – nuci în engleză, dar şi proşti sau găgăuţi (n.tr.)

[2] În trilogia *Back to the Future*, DeLorean este automobilul transformat în maşina timpului de către „Doc" Emmett Brown. În film, zăpăcitul „Doc" creează maşinăria pornind de la un DeLorean DMC-12. Rezultatul este o maşină de neuitat, care a rămas în istorie datorită succesului ce a transformat seria *Înapoi în viitor* într-un adevărat cult. (n.tr.)

pentru munca sa: numai cheltuielile îi sunt decontate, asta-i tot. Nu are niciun salariu. Desigur, un efort considerabil pe plan politic, al lui, al președintelui, ceva pentru posteritate, poate chiar o mențiune în istorie, deși sunt căi mult mai simple de a obține așa ceva, vanități mai simple, marote mai abordabile.

Este foarte conștient că unii dintre ei au impresia că-l pot ține-n lanț la nesfârșit. Marioneta judiciară. Pace și justiție. Dar asta nu-l deranjează absolut deloc, nici măcar atunci când vede una dintre cele mai crude caricaturi publicate vreodată în ziare, cu el posomorât, bălăngănindu-se în sfori. Sau reacțiile lor batjocoritoare. Dar există ceva deosebit de feroce în el: și-a câștigat dreptul de a face o breșă în întuneric, de a cotrobăi alături de ei prin cele mai îndepărtate colțuri.

Irlandezii, la rândul lor, se tem mai ales de faptul că negociatorii ar putea tergiversa la nesfârșit, însă el nu va permite așa ceva, o interminabilă curgere a râului – curgerea râului, curgerea râului[1].Va avea peste optzeci de ani când Andrew se va duce la facultate. Tatăl va fi luat drept bunic. Strămoși îndepărtați. Toate acele străvechi fantome. În ziua în care s-a născut Andrew, în Irlanda de Nord s-au născut șaizeci și unu de copii. Șaizeci și una de căi pe care o poate lua o viață. Gândul încărcat de regret i se înfige ca lama unui cuțit în spate. Fiul său are acum doar cinci luni și el poate număra pe degetele de la mâini zilele petrecute alături de el. Câte ore fusese nevoit să stea în locuri dezolante, ascultându-i pe oameni certându-se din cauza unei singure virgule sau pentru plasarea unui punct, când tot ce își dorea el era să se întoarcă grabnic acasă, să-și vadă copilul foarte mic? Uneori îi privea cum discută, spunând prea puține lucruri sau mai nimic. Cuvintele plimbate de colo-colo, ca zmeiele pe cer. Logica dispărând pe după nori. Târâți de curenți, înăuntru și în afară. Prins în valul mișcător al vocilor lor. Auzea anumite expresii și ele îl purtau pe deasupra copacilor înspre ceea ce irlandezii din nord numesc cealaltă parte.

Afundat în cuvinte. Așezat în sala în care se desfășurau ședințele plenare, așteptând. Într-o atmosferă fragilă. Masculi înghesuiți unii în alții. Manifestând permanent o anume solicitudine, obișnuiau să

[1] Riverrun – referire la romanul *Veghea lui Finnegan* de James Joyce (n.tr.)

ridice mâna în semn de protest, declarând că nu meritau atâta stimă, deşi clar le era pe plac.

În unele zile şi-ar fi dorit să poată goli sala de toţi bărbaţii şi să o umple în schimb cu femei. Şocul extraordinar produs de trei mii două sute de mame. Cele care căutau înfrigurate prin molozul supermarketurilor rămăşiţele soţilor ucişi în atentate. Cele care continuau să spele cu mâna aşternuturile de pe patul fiului pierdut. Cele care puneau încă o ceaşcă cu ceai pe masă, în caz că se producea un miracol. Cele elegante, cele mânioase, cele inteligente, cele cu părul strâns în plase pe cap, cele epuizate de toate aceste dispariţii. Ele purtau doliu – nu cu fotografii în mână sau jelind în public sau bătându-se cu pumnii-n piept, ci cu durerea întipărită-n ochi. Mamele şi fiicele, şi copiii, şi bunicii, în egală măsură. Ele nu purtau războaie, dar sufereau de pe urma lor. Oase şi sânge. De câte ori auzise asta? Cât de des existau două feluri de a spune un singur lucru? Fiul meu a murit. Se numea Seamus. Fiul meu a murit. Se numea James. Fiul meu a murit. Se numea Peader. Fiul meu a murit. Se numea Pete. Fiul meu a murit. Se numea Billy. Fiul meu a murit. Se numea Liam. Fiul meu a murit. Se numea Charles. Fiul meu a murit. Se numea Cathal. Fiul meu se numeşte Andrew.

Afară ploaia bate-n geam. Cărucioarele cu bagaje sunt împinse grăbit dintr-un loc în altul. El ia un fursec şi suflă în ceaşcă, să se răcească ceaiul. Duminică seara, în Irlanda. Miercuri seara, la Londra. Joi, la Washington DC, la firma lui de avocatură. Vineri seara, la New York. Duminică pleacă din nou spre Anglia şi Irlanda.

Uneori, e cuprins de senzaţia că nu se mişcă deloc: mii de mile în avioanele presurizate, aceeaşi ceaşcă de ceai în acelaşi salon VIP de la aeroport, acelaşi oraş, acelaşi automobil elegant.

Se întreabă ce s-ar întâmpla dacă avionul ar întârzia. Cât de uşor ar putea ajunge acasă! Apoi s-ar urca în lift, ar băga cheia în uşă, ar aprinde lampa şi ar devenit celălalt bărbat, care-l interesează în mod egal.

Este condus ultimul la îmbarcare. Un privilegiu deosebit. De parcă n-ar trebui să fie văzut. Un gând interesant: să poată fi invizibil. Să posede o influenţă anonimă.

La Washington este întotdeauna recunoscut. O mână îndesată în a lui, un ghiont amical, o bătaie pe spate. Pe coridoarele puterii. Nu-i plăceau galele, petrecerile în grădină, covoarele roşii. Bliţuri, conferinţe de presă, camere de luat vederi. Lucruri necesare, dar obositoare. Şi la New York era recunoscut, dar nimănui nu părea să-i pese. Oraşul era atât de tupeist, încât îl obseda numai propria sa existenţă. În Maine se simţea ca acasă, printre oameni la fel ca el.

Şi aici, sus, în această naţiune plutind printre nori şi în aer, îl cunosc cu toţii. Personalul se grăbeşte să-i agaţe haina în cui, să-i aşeze micul bagaj de mână în compartimentul de deasupra capului. Aruncă o privire-n jur şi, cu mulţumire, constată că locul de alături este liber. Nu mai e nevoit să salute persoana de lângă cu o uşoară înclinare a capului sau să-i adreseze un zâmbet silit, în semn că-şi cere scuze. Îşi poate începe acum rutina. Locul de la fereastră. Geanta diplomat lipită de piciorul său. Labele picioarelor uşor extrase din pantofi – deşi încă îi mai păstrează, îi va arunca mai târziu. Ideea de a-ţi scoate pantofii înainte de decolare îi sună cam necioplit.

Stewardesele circulă pe culoarul dintre scaune. O tavă, nişte cleşti. Întinde mâna după şervetul alb, îşi tamponează fruntea cu el, apoi îşi curăţă bine degetele. Cât de repede se răceşte acel şervet cald. Numai de data asta ar dori să aibă la el unul dintre acele afurisite de telefoane portabile. Cum le spun ei? Celulare. Mobile. De mână. Să poată suna acasă. Dar refuzul lui de a accepta unul se transformase într-o chestiune de onoare. O idee de care se agaţă, un mod demodat de a-şi da cu pumnii-n piept. Trăise aproape şaizeci de ani fără un astfel de lucru: n-avea rost să înceapă acum. Ar fi realmente ridicol. Toţi asistenţii săi au câte unul. Echipa sa de negociere. Toţi reporterii. De mai multe ori, exact înainte de decolare, împrumuta un mobil de la cineva din avion, numai ca s-o mai audă puţin pe Heather. Vorbea cu mâna căuş peste telefon, ca să nu deranjeze.

Un meniu îi alunecă în poală, dar ştie pe de rost alegerea facută pentru luna aceea: cremă de homar, salată verde, pui cordon bleu, tăiţei asiatici, muşchi de vită, risotto de ciuperci. Se pare că britanicii vor să-şi câştige o mai bună reputaţie pe plan culinar. Tot ce e mai bun. Sunt nişte oameni duri şi intransigenţi, deşi, în ultimul an şi ceva, se mai înmuiaseră cumva. Stânjeniţi de tot ce au făcut în Irlanda în

decursul secolelor. Gata să se retragă. Să iasă de acolo cu coada pe sus. Se vor spăla pe mâini într-o clipită, numai că nu vor s-o facă în faţa întregii lumi. Par uimiţi că Irlanda de Nord încă există. Cum fusese posibil să creadă că ţara asta le-ar fi putut fi de folos? Acum, totul se rezuma la mândria lor. Mândrie odată cu creşterea imperiului, mândrie odată cu decăderea lui. Vor să fie siguri că pot face pasul în spate, păstrând un grad de demnitate. Un strigăt de încurajare. Pe ei! Ta-ra! Voaiori ai propriilor experienţe. În prezent, la o răscruce majoră. Iar irlandezii de mai jos, din sud, sunt confruntaţi cu o dilemă exact opusă. Stânjeniţi de faptul că teritoriul le-a fost răpit. Secole de dorinţe de recuperare. Ca şi cum ai tânji după o femeie măritată. Şi acum, subit, ea e aici, o poţi înhăţa, dar nu mai eşti sigur deloc că încă o mai doreşti. Un alt gând. O altă zestre. Igrasia din încăperea unde e stocat trecutul. Unionişti, naţionalişti, loialişti, republicani, plantatori, galezi. O galerie nesfârşită plină de chipurile lor. O încăpere după alta. Tablou după tablou. Bărbaţi pe cai voinici. Drapele în bătălie. Asedii şi maluri de râu. Un talmeş-balmeş de abrevieri ale teroriştilor.

Iniţial, nu reuşise să distingă accentele. Consoanele sonore. Cu muchii dure şi ascuţite. I se părea o limbă total diferită. Ei veneau la microfon. Trebuia să se aplece în faţă, ca să încerce să descifreze ce spun. Punctuaţii mici reflectând amărăciunea. Ah! Ai! Sigur! Nu e vina noastră, domnule preşedinte! Şase din douăzeci şi şase, nu se poate. Au smuls nenorocita de uşă lovind-o cu piciorul, asta au făcut! I-au făcut vânt pişăciosului de Peader din elicopter! Cu tot respectul datorat, domnule senator, noi nu discutăm cu asasinii! Dacă domnul preşedinte ar vrea să ştie care-i situaţia, de ce nu vine măcar o dată la Shankill?

Aruncau pe podea conţinutul a nenumărate sertare. Dar, curând, îi ajunsese din urmă. Putea să facă diferenţa între un accent din Belfast şi unul din Dublin, între Cork şi Fermanagh şi chiar între Derry şi Londonderry. Întreaga geografie translatată la nivelul cuvintelor. Istoria din spatele fiecărei silabe. Bătălia de la Boyne[1].

[1] Bătălia de la Boyne a avut loc la 11 iulie 1690 (după calendarul gregorian), între cei doi rivali la tronul Angliei, Scoţiei şi Irlandei: catolicul Iacob al II-lea şi protestantul William al III-lea sau William de Orania, care îl detronase pe Iacob în

Enniskillen[1]. Duminica însângerată[2]. Fiecare mic detaliu avea o cheie. Gary era un Prod[3]. Seamus un Taig[4]. Liz locuia pe Shankill Road. Bobby pe The Falls. Sean se dusese la St. Columba. Jeremy la Campbell. Bushmills, o denumire pentru whisky-ul preferat de protestanţi. Jameson, cea a whisky-ului consumat de catolici. Nimeni nu conducea un automobil de culoare verde. Cravata ta n-a fost niciodată oranj. Te-ai dus să-ţi faci vacanţa la Bundoran sau la Portrush. Arborează-ţi drapelul. Alege propria otravă. Alege propriul călău.

Sfinte Dumnezeule, ce mai pânză de păianjen întortocheată! Una pe care mai bine s-ar culca. Una care necesita o eternitate ca să-ţi găseşti odihna.

Cu toate acestea, începuse să-i placă pe cei mai mulţi dintre ei: politicieni, diplomaţi, negociatori, funcţionari publici, agenţi de securitate, chiar şi megafoanele din faţa porţilor. Fiecare dintre ei cu o anumită partitură. Cu o anumită generozitate. Cumva, toate rufele murdare înşirate la vedere. Cineva îi spusese că un bun irlandez e acela pregătit să se abată din drumul său cincizeci de mile numai ca să audă o insultă – şi chiar o sută de mile, dacă era una cu adevărat bună. Autopersiflare. Uitare. Conştientizare. Ceva legat de certurile lor nesfârşite îl atrăsese în oala cu lipici şi rămăsese acolo. Caracterul lor complex şi confuz. Limitele iniţiativei sale. Fascinaţia faţă de imposibil. Dorea să fie alert şi să înveţe tot ce se putea. Şi exista întotdeauna o cheie în orice moment anonim. Femeile de la cantină. Îl salutau dând din cap, prinzându-i privirea. Zâmbetul trist. Marile

---

timpul Revoluţiei Glorioase din 1688. Bătălia a constituit o tentativă eşuată a lui Iacob de a-şi recâştiga tronul. Datorită importanţei sale simbolice, este una dintre cele mai cunoscute bătălii din istoria insulelor britanice. Este comemorată chiar şi în zilele noastre de către membrii protestanţi ai *Orange Institution*. (n.tr.)

[1] Oraş din comitatul Fermanagh, Irlanda de Nord, parte a unei campanii ample de a aduce provincia Ulster sub control englezesc. În 1594 a avut loc asediul castelului din Enniskillen. (n.tr.)

[2] Duminica sângeroasă – eveniment care a avut loc la 30 ianuarie 1972 în Derry, Irlanda de Nord. Armata britanică a omorât 14 locuitori după o manifestaţie a Asociaţiei pentru Drepturi Civile din Irlanda de Nord. (n.tr.)

[3] Peiorativ folosit pentru protestanţi (n.tr.)

[4] Peiorativ folosit pentru romano-catolici (n.tr.)

lor amăgiri. Cum se înclinau spre el. *Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule senator, dar e încercarea unui nebun!* Ei bine, fie ce-o fi, dar eu voi continua să particip.

Nu putea să spună că nu ştia ce gândeau ei despre el atunci când venise prima dată – un fraier liniştit. Arabul. Yankeul. Judecătorul. Înălţimea sa în haine de lucru. Mohammed. Mahatma. Ahab. Zelosul. Îl botezaseră, nu se ştie din ce motiv, Sârbul. Pe el nu-l interesa să joace un rol de irlandez sau de libanez. Nu era de el să dea dovadă de o inimă simplă, ancestrală: dorea ca prezenţa sa acolo să fie cel mai mic continent posibil.

Totuşi, era sigur că unii ar fi dorit să aibă măcar o izbucnire de mânie. Sau să se poticnească cumva. Să spună ceva greşit. În acest fel, o parte din vină ar fi trecut de pe umerii lor pe ai lui. Însă el concepuse modalităţi de a se topi în fundal, de a păstra tăcerea, de a-i privi pe deasupra ochelarilor. Îi displăcea propria importanţă în acest proces. Ceilalţi facuseră posibil să se ajungă aici: Clinton, Reynolds, Hume, Major. Tot ce dorea el era să se încheie un acord. Să-l tragă pe pământ, de sus, din locul de unde plutea asemenea uneia dintre acele maşinării greoaie din prima parte a secolului – cutii din aer, lemn şi sârme, cu ajutorul cărora reuşiseră să treacă oceanul.

O geană roşie de soare afară, pe fereastră. Ghemotoace de nori risipiţi pe cerul dimineţii. Dedesubt, Londra. Vâjâitul şi luminile avionului. I se umflaseră picioarele în timpul zborului. Întinde mâna şi îşi scoate puloverul din compartimentul de deasupra.

Se simte puţin stânjenit de faptul că Heather e cea care se ocupă acum de garderoba lui. Ea cunoaşte un croitor persan, care îi face costumele la două rânduri. Îi ia ceva timp să-l tragă pe el. Cam cât ţi-ar lua să spui „facut la croitor". Puloverele le are de la Cenci sau dintr-un magazin asemănător. Se simte confortabil în ele. Mici aduceri aminte. Ciudat cum e stimulată dorinţa de distanţă. Îşi poate trage puloverul pe el şi se regăseşte instantaneu pe Sixty-Seventh Street. Tot atât de ciudat cum viaţa se poate remodela cu atâta uşurinţă. Poate că eşecul care-l roade cel mai tare e legat de prima sa căsătorie. Pur şi simplu n-a funcţionat. Amândoi depuseseră eforturi, el

şi prima sa soţie, şi rezistaseră cât de mult putuseră. Însă eşuaseră – ce s-a stricat a rămas stricat. Cenuşa nu se mai transformă în lemn. Iniţial se temuse că fiica sa mai mare ar fi putut să-l vadă cu noul său costum şi cu noile cravate şi că n-ar fi scos niciun cuvânt despre asta, doar că tăcerea ei ar fi pătruns până în miezul eşecului.

Îşi trage jacheta pe el. Înaintează. Pas cu pas. E cel de-al şaselea pasager care debarcă din avion. Îi lăsase pe alţii să treacă înaintea lui. Trupul său parcă aparţine vag de cabina avionului. Aerul acela din spatele călcâielor.

Când ajunge cam la jumătatea culoarului, îl surprinde o mână care-l prinde de cot. O bombă? Un asasinat? O încălcare a deciziei de încetare a focului? Însă e un tânăr cu ochii albaştri şi cu un inel pe-o nară. Trebuie că ocupase un loc din faţă. I se pare vag familiar. Poate e un pop-star sau ceva asemenea. Sau cineva din lumea cinematografului. *Vă urez noroc, domnule senator, ne rugăm pentru dumneavoastră.* Cu un accent englezesc. I se pare ciudat să audă că acel tânăr se roagă. Femeile în vârstă din Irlanda de Nord obişnuiau să îi spună aşa ceva. În timp ce-şi potriveau plasele de păr, cu degetele pe care erau înfăşurate mărgelele albe ale mătăniilor.

Îşi extrage braţul din mâna tânărului şi avansează pe culoar. Dar, Dumnezeule, cât urăşte să facă asta! Cine va fi acolo ca să-l întâmpine? Ce fel de detalii legate de securitate de această dată? Întotdeauna sunt tot mai severe de partea aceasta a iazului. Sau, pur şi simplu, aveau să-l conducă până la un alt terminal. Siluetele lor se conturează la capătul culoarului. O tânără cu păr scurt şi blond ridică mâna în semn de salut: îşi aminteşte numele ei, deşi s-au întâlnit numai de două ori. Lorraine. Şi doi noi agenţi de securitate. Vin spre el, păşind iute. Nu se poate citi nimic pe feţele lor, niciun colaps subit. Nicio durere întipărită pe ele. Mulţumesc Domnului pentru asta!

– Cum a fost zborul, domnule?

– Mulţumesc, perfect!

Un mic schimb de replici, dar de ce s-ar plânge? Agenta s-ar sinchisi cu greu să-i aducă vreo pernă. Coboară repede scările spre automobilul care-i aşteaptă, apoi se îndreaptă spre terminalul doi.

– Ne pare rău, domnule, dar avionul dumneavoastră are o întârziere de treizeci şi cinci de minute, îi comunică ea.

Lorraine are agăţate de cingătoare trei telefoane mobile. În mers le leagănă cu stil şi graţie, prinzându-şi degetele mari sub curea: Vestul sălbatic al telecomunicaţiilor.

În salonul British Midland au o zonă rezervată pentru el. Ceai, patiserie, iaurt. Ea îi întinde un memo şi el îl parcurge rapid. Un raport despre Ahern şi Blair. Concesii cu privire la organismele propuse din nord-sud. O clauză dintr-un document-cadru de acum trei ani. Statutul consiliului şi autoritatea sa. Se pare că un acord provizoriu e în cărţi în legătură cu fâşia costieră doi.

Pe moment, îşi permite luxul unui zâmbet. Ora două la New York. Heather şi Andrew dorm.

Nordul se iveşte dedesubt. E surprins de lumina soarelui de dimineaţă. Porţiuni de-un galben viu pe întinderile acoperite cu noroi. Câmpuri late, acoperite cu iarbă deasă. Un loch şi o păşune. Un estuar argintiu şi un loch imens. Un nor mic, rătăcit de turmă, care alunecă spre vest. Avionul coboară şi apare oraşul Belfast, întotdeauna mai mic decât s-ar aştepta. Braţele înalte ale macaralelor de pe şantierul de construcţii navale. Labirintul de străzi laterale. Terenurile de fotbal. Apartamentele. O paragină iritantă. Apoi, din nou, dincolo de acele locuri, o masă incredibil de verde. Nu mai văzuse, până atunci, acel pământ atât de bine luminat: o zi clară cu numai câţiva norişori de dimineaţă. E obişnuit cu potecile mărginite de tufe cenuşii, de ziduri înalte. Avionul se îndreaptă spre aterizare pe deasupra lochului Neagth. O tristeţe vagă când atinge pista, o tensiune la baza gâtului.

Pe iarba de dedesubt umbra avionului se tot micşorează până atinge mărimea adevărată, apoi dispare. *Bun venit pe aeroportul Belfast International. E posibil ca lucrurile din cuşetă să se fi mişcat în timpul zborului.* Stewardesele se agită să-i aducă haina. E din nou condus afară printre cordoanele de securitate, pe lângă o mică cafenea şi un chioşc, unde aruncă o privire rapidă spre titlurile ziarelor înşirate pe mici plase de metal. Nimic despre distrugeri. Un semn bun.

Afară, pluteşte un miros vag de pământ de fermă îngrăşat cu bălegar. Trei automobile aşteaptă. Gerald, şoferul său, îl salută înclinând capul şi vine să îi ia geamantanul.

În mașină, Gerald îi întinde o foaie cu câteva numere pe ea. O mică zbatere în piept că s-ar putea să fie vreo veste rea, dar sunt numai rezultatele la baseball, copiate de mână de pe Reuters. Le parcurge rapid. Ziua de deschidere. Ah, da! Salut și aleluia! Au câștigat cei de la Sox.

– Un start bun, spune el.

– Așa este, domnule senator. Oakland? Unde-i asta?

– Foarte departe de aici. În California.

– Da, la soare.

– Gerald, ai grijă să-mi aduci mereu vești bune!

– Voi face tot ce pot, domnule senator.

Convoiul de mașini traversează aeroportul și se îndreaptă spre autostrada M2. Câmpuri și garduri vii și ferme din loc în loc. Nu e mult trafic până în apropiere de oraș. Ar putea să se afle în orice mare oraș american, cu deosebirea că, atunci când ridică ochii înspre cer, vede drapelele fluturând pe deasupra cartierelor de locuințe, ca desenate pe linia orizontului, revendicându-l, colorându-l. Unioniștii preferă Steaua lui David, republicanii – drapelul palestinienilor. Mici războaie, mari teritorii.

Scrisă pe un zid de pe șoseaua din apropiere de Ballycloghan, cu litere mari, albe, pe fond gri, apare o nouă mostră de graffiti: *Nu te vom uita niciodată, Jimmy Sands.*

Vederea acesteia aduce un zâmbet amar până și pe fața lui Gerald în timp ce depășesc locul, pentru că, bineînțeles, ei nu-l vor uita niciodată pe *Bobby*.

În primele zile – când procesul era abia la început – obișnuia să-și conducă mașina spre clubul de tenis Stranmillis, mergând pe malul Laganului.

Nouă sau zece terenuri în aer liber, toate acoperite cu gazon artificial, presărat cu nisip rugos. Dur pentru glezne. Dar îi plăcea să bată mingea acolo, înainte și-napoi: juca cu mai tinerii funcționari publici. La început erau grijulii să nu-l bată, până când își dăduseră seama că avea ceva de neînfrânt în el. Juca fără oprire, se lupta pentru orice minge, un jucător de fund care acoperea bine acea linie,

lovind tot timpul mingea peste plasă. Din fotografii nu reieşea asta, dar era un bărbat foarte vioi.

Luxul care vine odată cu vârsta înseamnă renunţarea la vanitate: putea juca ore nenumărate prin burniţa irlandeză. Purta pantaloni scurţi, albi şi şosete lungi, iar deasupra o bluză de trening albastră. După aceea, folosea ocazia să-şi râdă pe sub mustăţi de el însuşi, proptit în faţa oglinzii din vestiar.

Într-o dimineaţă devreme, fu surprins în timp ce ieşea de pe terenul aflat cel mai la nord, îndreptându-se spre un grup de femei adunate în faţa clubului. Mergea liniştit printre acestea. Pe băncile din spate erau arborate diverse bannere: TURNEUL JUCĂTOARELOR DE TENIS DIN ÎNTREAGA IRLANDĂ. Îi plăcea această noţiune. Cel puţin, ele puteau juca tenis împreună. Privirea îi fu atrasă de o femeie bătrână aflată într-un scaun cu rotile, în spatele terenurilor. O femeie robustă, cu un păr de un cenuşiu uimitor. Trebuie să fi avut cam nouăzeci de ani, dar stătea ţeapănă în scaunul său. Avea un aer aparte de generozitate. Se oprea la capătul fiecărui teren şi scria ceva pe plăcuţa de afişaj cu un creion, după care le striga pe jucătoare şi pe arbitri. Avea o voce cântătoare. I se păru că distinge un accent american, dar nu era prea sigur.

Se întoarse mai târziu în ziua aceea, la capătul unei serii de şedinţe plenare la Stormont. Gâlceava obişnuită. Ziua îi stinsese tot focul interior. Turneul era încă în toi. Îşi desfăcu cravata, îşi scoase haina şi se alătură publicului care urmărea finala.

O văzu pe femeia din scaunul cu rotile poziţionată în spatele terenului. Avea un pled scoţian de lână pe genunchi. Încuviinţa din cap după fiecare punct înscris şi bătea din palme la sfârşitul jocului: tare, cu putere, animată. N-ar fi putut spune de partea cărui jucător era, dacă era un suporter. Din când în când râdea tare, lipindu-şi capul de umărul tinerei de lângă ea. Mici ropote de aplauze izbucneau în amurg.

Acestea erau momentele cele mai pe placul său. Refugiul în anonimat. Fragmente de viaţă obişnuită. Irlanda fără război.

Meciul se încheie într-un ropot de aplauze politicoase şi însoţitoarea împinse scaunul cu rotile al bătrânei. Aceasta întinse mâna după un mic pahar de plastic cu şampanie.

Rămasă singură un moment, el observă că o roată a scaunului se agăţase de marginea gazonului artificial şi se îndreptă spre ea.

– Lottie Tuttle, îi spuse ea, întinzându-i mâna.

– George Mitchell.

– O, ştiu cine sunteţi, domnule senator, v-am văzut de dimineaţă cu reverul acela teribil.

El îşi lăsă capul pe spate şi izbucni în râs.

– Sunteţi americancă?

– Doamne sfinte, nu!

Termină şampania din micul pahar.

– Sunt din Canada. Să zicem.

– Să zicem?

– Din Newfoundland.

– Frumos loc.

– Mă numeam Lottie Ehrlich pe atunci. Cu mult timp în urmă.

– Înţeleg...

– Realmente mă trag din druizi.

Ea râse şi, împingând roata din stânga, răsuci graţios scaunul pe rotile. Acum era conştient de elementele irlandeze din accentul ei.

– Locuiesc lângă peninsulă. În Strangford.

– A, da, zise el. Am auzit de acest loc. Lângă loch.

– Adevărat, zise ea râzând din nou. Ar trebui să ne faceţi o vizită, domnule senator. Veţi fi foarte bine primit. Avem o căsuţă mică lângă apă.

– Ei bine, sunt destul de ocupat acum, Lottie.

– Sperăm că veţi putea pune capăt acestui dezastru, domnule senator.

– Şi eu sper.

– După aceea, veţi putea să vă perfecţionaţi reverul.

Lottie zâmbi şi se îndreptă spre câştigătoarea turneului ca să vorbească cu ea. Îşi propulsa singură scaunul pe rotile, iar la un moment dat întoarse capul spre el zâmbind.

– Realmente, domnule senator, problema dumneavoastră este că nu vă proptiţi bine pe piciorul din spate.

Se mai văzu cu ea de câteva ori după acea primă întâlnire. Lottie venea des la club. Toată lumea spunea că fusese o jucătoare bună odinioară. Își pierduse nepotul în timpul conflictului, cu mai mulți ani în urmă. Senatorul nu întrebase niciodată cum pierise băiatul: nu dorea să se implice într-o situație în care ar fi fost nevoit să aleagă de partea cui se situa, cine era de vină, cine era ucigașul, cine pusese bomba, cine folosise glonțul de cauciuc, al cui guvern.

Ce-i plăcea în special la Lottie Tuttle era insistența ei de a-și propulsa singură scaunul cu rotile.

O văzu într-una dintre dimineți cum se îndrepta singură spre mijlocul unui teren. Purta o fustă albă și largă și o bluză de asemenea albă. Chiar și racheta ei era veche, cu un cadru de lemn frumos și fileu din catgut colorat în alb și roșu. O femeie tânără se afla de partea cealaltă a fileului, de unde îi servi câteva mingi. Jucară astfel o jumătate de oră. Lottie reuși să dea numai trei sau patru lovituri și, după aceea, se duse epuizată în spatele terenului, își înfășură brațul umflat într-un prosop cu gheață, apoi ațipi învelită cu o pătură.

Trebuie să facă față provocării la Stormont[1]. Șiruri de clădiri scunde. Nu arată precum un palat. Ei spun că e mai degrabă un gulag. O denumire bună. Adecvată.

Automobilul său se apropie încet. Mulțimea e adunată afară, în fața porților. Lumânări aprinse pe o parte, drapele pe cealaltă. Așezat pe bancheta din spate, își ține capul plecat. Zărește, totuși, în spatele mulțimii, un om purtând o pancartă și simte un fior de entuziasm: *Se produce incredibilul.*

Aleluia, gândește el, în timp ce porțile se deschid și automobilul trece printre ele în lumina bliților care erup prin ferestre.

Din parcare o ia pe jos spre clădire și urcă treptele câte două: deși suferă încă din cauza diferenței de fus orar, vrea să aducă cu el un suflu nou de energie în clădire.

---

[1] Suburbie a Belfastului, fost sediu al Parlamentului Irlandei de Nord (1922–72) și, începând cu 1998, al Adunării Irlandei de Nord, precum și locul în care se află castelul Stormont, fostă reședință a prim-ministrului Irlandei de Nord, iar din 1998 biroul prim-ministrului provinciei (n.tr.)

Sunt acolo cu toţii: nordul, sudul, estul, vestul. Unioniştii la un capăt al coridorului, republicanii la celălalt. Guvernul irlandez, în sălile de jos. Britanicii, în cele de sus. Tinerii diplomaţi facând curse între ei. Moderaţii, şi ei prin jur. Tinere şi drăguţe observatoare din partea Uniunii Europene trec grăbite de colo-colo, ţinând în mâini carnete de note. Se aude clămpănitul tastaturilor. Miros de cafea arsă.

Calcă cu grijă, dar plin de energie: strângeri de mâini, schimb de priviri, saluturi scurte din cap, zâmbete. Tim. David. Maurice. Stewart. Claire. Seamus. Charles. Orla. Rory. Françoise. Bună dimineaţa. Îmi pare foarte bine să vă văd. Raportul va fi gata până la prânz, domnule senator.

Un pas săltat. De-a lungul coridorului cenuşiu, mohorât. Intră într-o mică sală de baie. Îşi schimbă repede cămaşa. Îşi trage repede mânecile. Urăşte ideea că s-ar putea ca cineva să-l vadă gol. Se apleacă spre oglindă. Părul îi e mai alb decât ar trebui să fie. Şi cam rărit pe creştet.

Îşi trece repede pieptănul prin păr, îşi trasează cărarea, apoi se stropeşte pe faţă cu puţină apă rece. Un nume de râu îi trece subit prin minte, nu ştie de ce: Kennebec. E un cântec pe care l-a auzit odată, la un dineu din Dublin. *Pluteşte pe frumosul râu, pluteşte uşor pe el şi ascultă glăsuirea veselă şi clară a ciocârliei venind spre noi de pe mal.* Irlandezii au nişte melodii grozave, deşi cântecele lor de dragoste sunt triste, în comparaţie cu cele de război, care sună mai vesel. Le-a ascultat deseori, târziu în noapte, intonate în barurile hotelurilor, sunetul lor navigând până sus, în camera lui.

Membrii aparatului său tehnic îl aşteaptă în anticamera biroului. Martha. David. Kelly. Şi ei au cearcăne negre din cauza nesomnului.

Sună jos, în hol, invitându-i pe de Chastelain şi pe Holkeri. Urmaţi de propriile aparate tehnice, atât irlandezi, cât şi britanici. Un lung şir de oameni foarte obosiţi.

– Cum a fost zborul, domnule senator?

– Perfect, răspunde el.

Ei zâmbesc puţin strâmb şi încuviinţează din cap: sigur că n-a fost perfect. Au toţi propriile poveşti legate de război. Zboruri amânate. Aniversări uitate. O conductă de apă spartă pe Joy Street.

O invitaţie la nuntă anulată la Newcastle-upon-Tyne. Un cauciuc spart pe drum de la Drogheda. O nepoată bolnavă în Finlanda. Există un numitor comun în vieţile lor separate. Sunt cu toţii sătui de acest proces, însă termenul-limită îi face să se trezească.

– Deci, spuneţi-mi, îi întreabă el, în ce punct ne aflăm?

Tot ce au ei este un proiect de şaizeci de pagini, două guverne, zece partide politice, mai puţin de două săptămâni. Fâşia costieră unu. Fâşia doi. Fâşia trei. Nimic bătut în cuie. Urzeala incredibilă a limbii. Toţi acei mici ciucuri încă în suspensie. Cei mai mici dintre atomi. Nodurile prost legate. Există posibilitatea unei anexe. Zvonul cu privire la o nouă redactare. O propunere de amânare. Pe ce poziţie se situează acum cei de la Londra? Sau cei de la Dublin? Sau cei din labirint? Sau i se spune Long Kesh?[1]

A fost înaintată şi o propunere de transcriere a discuţiilor din şedinţele plenare. Ce se înţelege cu adevărat prin *negocieri de substanţă?* A cercetat echipa de securitate afilierea politică a angajaţilor cantinei? Circulă un zvon cu privire la o fermă de la graniţa cu Tyrone, unde au fost ascunse lăzi întregi de grenade propulsate de rachete. Cineva a lăsat să transpire un raport al MI-5, dat publicităţii de *Times* la Londra. Vă rog, ar putea cineva să scoată din uz *The Sunday World?* Paisley organizează un protest în faţa porţilor. Aţi auzit că Mo Mowlan şi-a scos din nou peruca? Poţi crede c-au încercat să aducă un înregistrator pe bandă magnetică în Stormont, ascuns într-o canapea? Din închisoare vin zvonuri despre încercări de asasinat. O bombă de 220 de kilograme a fost dezamorsată la Armagh. Cineva a aruncat un cocteil Molotov în curtea unei grădiniţe catolice. Coaliţia Femeilor a apelat la calm şi la decenţă. Lumina din biroul lui David Trimble a ars până la patru şi jumătate dimineaţa. Cineva ar trebui să aibă grijă ca graffitiul despre Sands din Ballycloghan să fie şters. Singurul lucru care funcţionează fără greşeală sunt aparatele de fotocopiat. Aveţi grijă, cuvântul *proiect* trebuie să apară clar de-a curmezişul fiecărei pagini. Oare au fost aduse clarificări legate de consiliul ministerial nord-sud?

---

[1] Membri ai Armatei Eliberării Naţionale (INLA) închişi în Labirint (închisoare cunoscută şi sub numele de Long Kesh) (n.tr.)

Sar cu toţii jos de pe pervazurile pe care au stat aşezaţi, plutind puţin prin aer până-n mijlocul încăperii. Fiecare cu un anume stil în zbor.

Spre amiază, rămas singur, aprinde lampa de pe biroul său. Un smoc mic de raze înclinate de lumină. Biroul fusese curăţat. Fotografiile şterse de praf. Documentele puse unele peste altele, formând un morman înalt. Luminiţa roşie de pe robotul telefonic e aprinsă. Parcurge mesajele, şapte în total. Penultimul e de la Heather. Trebuie că a sunat la miezul nopţii. *Ascultă*, zice ea. Sunetul somnului copilului tău. *Ascultă*. Respiraţia uşoară a lui Andrew. De două ori la rând, apoi a treia oară.

Şaizeci şi unu de copii.

Îşi desface butonii de la manşete, apoi îşi suflecă mânecile, sună la recepţie şi cere încă un ceainic plin.

În timpul unei veri petrecute în Acadia, învăţase să joace şah. O mişcare după alta. Schimb de piese. Menţinerea pe poziţie. Pauză. Schimbul incredibil între rege şi tură îl uimise. Trebuia să mute regele mai întâi în cele două pătrăţele. Îl fascina marginea tablei de şah. Era şi o zicală: *Calul la margine este hain.*

Învăţase să ţină calul pe muchie, în siguranţă, până când, spre sfârşitul jocului, putea să-l mute de-a lungul întregii table, la opt pătrăţele distanţă.

Timp de trei zile, el şi aparatul său de lucru stau la Europa. În centrul Belfastului. Ei îi spun „hotelul din plăci melaminate". Palatul din bucăţi. Bucăţi din zidul său spulberate de douăzeci şi şapte de ori în ultimii câţiva ani. Hotelul cel mai atacat cu bombe din Europa. Dintr-un anume motiv, este totuşi hotelul preferat de jurnalişti şi e în relaţii apropiate cu majoritatea lor. Obişnuiesc să-şi petreacă timpul în barul cu pian, de dimineaţă până seara. I-a văzut, deseori, în faţa primului pahar plasat în faţa lor, pozând cu un aer degajat, impenetrabil. Stau în spatele barului ca şi cum ar fi fost forţaţi să vină acolo şi să bea. Ca o obligaţie. Şi apoi, băutura dispare subit din primul pahar pentru ca, după o jumătate de duzină, să uite de toate. Ce

s-a întâmplat la Sarajevo, fără îndoială. Srebrenica. Kosovo. De parcă în Irlanda de Nord s-ar fi simțit retrogradați și ușor melancolici. Însăși ideea de proces de pace le stârnește tuturor emoții. O parte misterioasă din ei tânjește după un eșec epic. Ies aproape în fiecare seară în căutarea unor butoaie aprinse cu smoală și a fetelor cu genunchii făcuți praf de gloanțe. Sau, alteori, caută o scurgere de informații, o urmă de scandal, ceva sectarism sexual. Când intră în hol, îl imploră să le furnizeze un citat. El îi înțelege, le înțelege dorința de-a avea un miez al relatării. De a furniza lumii propria versiune a evenimentelor. Evită cât poate reporterii trimiși de tabloide: *the Sun, the Mirror, the News of the World.* E atent alături de cine se urcă în lift, ca să evite vreo fotografie surprinzătoare luată de ei.

Ei îl consideră un om provenit dintr-un alt secol, politicos, rezervat, judicios, un american de modă veche – totuși, nu e decât o altă formă de deghizare: dedesubt intuiesc că este omul sfârșitului de secol XX, așteptând să-i vină timpul, așteptând momentul său. Nimeni nu reușise să-l ghicească pe deplin – dacă e mânat de teama de rău sau de perspectiva binelui sau dacă se află într-o complicată situație de mijloc. Mister. Tăcere. Somn.

Sus, apartamentul său e mic și întunecat. Patul e îngust. Cuverturile sunt lustruite de atâta folosire. Dar, cel puțin, are un bol cu fructe proaspete pe masă și flori. Liliac înflorit de Paște: un ghiont gentil.

Geamantane pe podea. Haină. Cămașă. Curea. Pantaloni. Heather nu e lângă el ca să facă ordine. Se întinde epuizat, tremurând după efortul din acea zi. Îi pare rău că cei doi agenți de securitate trebuie să-i păzească ușa. I-ar plăcea să-i invite în interior, să poată sta relaxați, cu picioarele pe masă, să-și toarne ceva de băut din minibar. Sunt oameni buni cu toții, însă slujba lor e să stea treji noaptea întreagă la ușa cuiva, să păzească pe cineva obișnuit să doarmă oriunde, oricând.

Camerele de hotel îi adâncesc sentimentul de însingurare. Urmele lăsate de cei care-au stat acolo înaintea sa.

Una dintre asistentele lui își pierduse o lentilă de contact, care se rostogolise pe podea lângă una dintre ferestrele din sufrageria de jos. Se așezase în genunchi, căutând printre plăcuțele de lemn. Praf, fire din covor. Își găsise lentila agățată de o bucățică de tapet. Dar, când o

prinsese între degete, remarcase pentru prima dată că tapetul era mai nou decât cel de sus, de pe pereți. Un pătrat perfect, însă hârtia fusese prost lipită. O parte din tapet începuse să se jupoaie. Văzuse dedesubt o pată ca de arsură, o negreală ștearsă, roșcată acum. Foarte probabil, o bombă cu gaz explodase acolo în urmă cu câțiva ani. Vechile hieroglife ale violențelor.

Auzise că femeile din Belfast obișnuiau să pună pături ude în dreptul ușii, pentru orice eventualitate.

Își trage propria pătură în sus, pregătindu-se să se culce. Are cu el un fel de garderobă mobilă, care-l însoțește peste tot, un set de fantome la pândă. Își găsește pijamaua și o îmbracă grăbit. E ușor apoi să adoarmă, chiar dacă numai pentru câteva ore.

Hume. Trimble. Adams. Mowlam. Mallon. McMichael. Cooney. Hill. Donoghue. McWilliams. Sager. Unul după altul, toți vin la el în birou. Aerul îngrijorat al bărbaților și al femeilor. Fiecare are ceva de pierdut. Aceasta – după cum a descoperit el – e o parte a spiritului lor de sacrificiu. Capacitatea de a accepta eșecul. Costul a ceea ce-ar putea lăsa în urmă.

Acum sunt relaxați în preajma lui. Îi știu obiceiurile. Lui nu-i mai place să se așeze în spatele biroului. A rupt-o cu acel teritoriu. În schimb, le iese în întâmpinare și se așază la mica masă de lângă fereastră, înconjurată de patru scaune din lemn.

Odată cu fiecare nou vizitator, cere o nouă provizie de fursecuri și un ceainic fierbinte. Le toarnă ceaiul el însuși. Unul dintre micile sale gesturi. Nu e sigur dacă e un expedient, dar îi place ritualul. Tăvile goale sunt stivuite pe biroul său. Și asta e o parte a rutinei sale. Nu vrea să fie deranjat în timpul convorbirilor. Decență sau afișaj: nu e sigur care dintre acestea.

Duce apoi tăvile jos, la cantină, unde femeile cu părul prins în plase se grăbesc spre el agitate și pline de scuze.

– Ce v-o fi venit, domnu' senator?!

– Dați-le naibii de tăvi, domnu' senator!

– Of, nu trebuia să faceți asta. Nu-i treaba dumneavoastră!

– Dacă n-aveați o nevastă, v-aș fi ţucat!

– Poate veniţi la mine acasă şi-mi faceţi bucătăria lună, domnu' senator. Ăsta da proces de pace, v-o spui io!

Dacă e goală cantina, se aşază pe un scaun într-un colţ. Îi place să le privească, să audă cântecele lor, să simtă toată agitaţia. Ele îi amintesc de femeile din Maine. De chelneriţele din restaurantele ieftine de la marginea drumului. De femeile din gheretele de încasare a taxelor pe autostradă, cocârjate în spatele unui ghişeu cu sticlă fumurie.

Una dintre ele, care se ocupă de pregătirea ceaiului, Claire Curtain, are o cicatrice pe partea stângă a frunţii sub forma unei potcoave perfecte. Într-o după-amiază se prinsese că el o priveşte şi îi spusese cu veselie că era urma lăsată de o bombă – obişnuia să meargă să asculte muzică de fanfară şi în apropiere se afla un regiment călare; bomba explodase în timp ce mergea pe un bulevard mărginit de copaci. Fusese lovită la cap, rana lăsând pe frunte o cicatrice cu forma unei potcoave. Îşi mai amintea că, în momentul în care îşi revenise după contuzie, văzuse copitele cailor atârnând în copaci.

Coridoarele zumzăie. Dinspre mulţimea adunată afară se aud slab scandări. Huruitul nervos al elicopterelor deasupra. Urcă scările din spate până la biroul său, cu un pachet de biscuiţi McVitie's Digestive ascuns sub haină.

Cu o vară în urmă, Gerald îl dusese la o fermă de pe Plantation Road, din Derry. Fusese la o conferinţă organizată la Coleraine şi era încă devreme: nu-l aşteptau să revină la Belfast înainte de miezul nopţii.

Iniţial, ar fi vrut ca Gerald să-l ducă pe coastă şi apoi să urce spre promontoriu; şoferul în schimb o luase spre sud, pe nişte drumuri lăturalnice, întortocheate, spre meleagurile sale natale.

Castanii îşi arcuiau coroanele pe deasupra şoselelor. Câmpuri cu oi şi vite la păşune. Umbrele tufelor şi ale copacilor care se lungeau în lumina apusului. Locul îi amintea de Maine-ul inferior: aceeaşi vegetaţie luxuriantă, cu ploi din abundenţă.

Trecuseră pe lângă o pădure tânără, sădită cu grijă. Gerald îi arătase vechea sa şcoală, câmpurile, clubul de box. Era ora nouă sau zece seara, dar cerul era încă luminos, cu păsări trecând în zbor pe deasupra căpiţelor de fân.

– Aţi mai fost pe aici, domnu' senator?

El scuturase din cap în semn că nu. Trecuseră peste un deal mic şi Gerald trăsese maşina în faţa unei porţi vopsite în albastru. Jos, sub ei, în vale, se vedeau bolovani răsturnaţi de-a curmezişul râului. Stejari enormi erau încovoiaţi deasupra apei. O serie de garduri vii se pierdeau spre orizont, mărginind ferme la mare distanţă. Pe malul râului erau vizibile urmele lăsate de roţile de tractor.

Gerald se dăduse jos din maşină şi se sprijinise de poartă, cu bărbia prinsă-n palme. Un fuior de fum se ridica în aer: un foc de lemne, o ciudăţenie într-o seară de vară atât de caldă.

– În copilărie locuiam pe partea cealaltă, îi spusese Gerald.

Îi arătase mica fermă pitită într-un luminiş, printre stejarii falnici.

– Sor-mea e acolo acum.

Ştia ce dorea Gerald să spună. „Nu-i nicio problemă", se gândise senatorul. Era seara târziu, dar o oră putea să mai treacă.

– Ar trebui s-o suni, Gerald!

– Of! E acolo cu copiii ei. Sigur ar face un atac de cord.

Şoferul se foise în tăcere, ca şi cum aştepta un răspuns. Dar se lăsase tăcerea. Lumina se stingea lent deasupra câmpiilor. Senatorul întinsese mâna spre poarta albastră. Când împinsese zăvorul, poarta scârţâise şi căzuse apoi la loc. Ţâţâna era ruginită. Câteva aşchii albastre căzuseră jos, în iarbă.

– Vreau numai să-mi întind puţin picioarele.

Era ciudat cât de denivelat putea fi câmpul: din poartă i se păruse drept şi neted. Bulgări de pământ. Movile vechi de gunoi de grajd. Buruieni ţepoase şi tari. Păşise spre copacii uriaşi şi nemişcaţi. Lipăia prin noroi cu pantofii lui buni.

Gerald strigă după el şi auzi bufnetul uşii unui automobil închizându-se. Bâzâitul surd al motorului. Se uită în spate şi văzu maşina lunecând încet, cu acoperişul puţin vizibil pe deasupra gardului viu.

Auzi din nou claxonul. Ridică mâna în semn de salut, dar continuă să meargă pe câmp. Umbra sa cădea oblic în lumina tot mai stinsă a serii. Spre nord, cerul căpăta acum toate culorile, iar la mare distanţă era vizibilă aurora boreală. În nuanţe de roşu, verde, purpuriu. Simţea manşetele pantalonilor măturând iarba. Mici stropi de noroi săreau în urma paşilor săi.

Ajuns la râu, se gândi un moment că ar trebui să se întoarcă pe drumul pe care venise. Sunetul puternic al unui claxon. Niciun automobil însă. Nu-l mai putea vedea. Îşi desfăcu cravata. Bolovanii folosiţi pentru traversarea râului erau alunecoşi. Studie adâncul apei. Ultimele raze de soare formau cercuri luminoase pe suprafaţa râului. Avea impresia că vede ţâşnind un roi de peşti minusculi. Se agăţă de-o ramură şi se încovoie puţin, gata-gata să cadă în apă, dar cumva ateriză în siguranţă pe bolovanul din mijlocul râului.

Agitând frunzele căzute pe el. Miros de muşchi, de trestii şi de păstrăvi. Îl trecu un fior de entuziasm la gândul că mai puteau exista momente ca acela. Ridică ochii spre stejarii enormi. O geană de lumină pe cer. Se prinse de smocurile de iarbă lungă de pe malul celălalt şi se trase-n sus. Un picior îi alunecă în apă. O umflătură rece în jurul gleznei. Se căţără repede pe malul abrupt. Pantoful ud îi rodea călcâiul. Auzi din nou claxonul la o oarecare distanţă.

Cam la cincizeci de metri de casa fermei, o zări în curtea din spate. În dreptul sârmei pentru rufe. Printre nişte cioplituri gri din piatră şi două maşini abandonate. Era tânără şi purta un şorţ în faţă. Părul îi era strâns într-un coc negru la spate. Sârma pentru rufe se întindea treizeci de metri de-a lungul curţii. Albă, prinsă între două prăjini înalte. Un coş mare stătea sprijinit de şoldul ei. Aduna nişte cearşafuri imense, albe. Sora lui Gerald.

Mergea de-a lungul sârmei şi desfăcea cârligele din lemn unul după altul, apoi le prindea în păr.

Soarele se contura imens, acum pe linia orizontului, spre vest: cearşafurile împrumutau nuanţe purpurii.

Auzi cum sună la distanţă telefonul din casă: ţârâitul părea purtat prin aer. Sora lui Gerald se aplecă şi puse coşul cu rufe pe dale. Păşi obosită spre intrare. În prag se opri puţin, ca să-şi tragă sufletul. Ţârâitul se opri.

Câteva secunde mai târziu, auzi un ţipăt venind din casă şi o văzu alergând cu părul prins în cârlige şi cu şorţul învolburat către sârma cu rufe, de unde smulse ultimele cearşafuri, aruncând în jur priviri sălbatice.

Automobilul lui Gerald venea pe alee, claxonând. Senatorul ieşi de sub copaci. Gerald coborâse geamul şi acum zâmbea.

– Fă cunoştinţă cu domnul senator, îi spuse el.

– Ah, sigur, uită-te la pantofii lui, zise ea. Ce i-au făcut bietului om?!

– E numai greşeala mea, zise senatorul.

– Eu sunt Sheila.

– Ce plăcere să vă cunosc!

– V-a lăsat să mergeţi peste câmp?

– N-aş spune asta.

– N-a avut niciodată prea multă minte Gerry al nostru...

Îl prinse de cot şi-l conduse spre casă. El îşi curăţă bine pantofii pe covoraşul închis la culoare de la intrare, apoi păşi în ciorapi pe un coridor pardosit cu gresie. Un val de căldură venea dinspre o sobă mare, roşie. Miros de mâncare pregătită recent. Pe rafturi, tot felul de vase simple. În camera din faţă, trei copii stăteau liniştiţi în faţa unui televizor. Un spectacol cu diferite jocuri. Erau în pijama. Sheila îi strigă. Vocea ei era clară şi autoritară. Copiii închiseră televizorul şi se ridicară în picioare, întinzându-se ca să-i dea mâna. Cu pistrui. Cu părul blond-deschis. El se lăsă pe un genunchi în faţa lor, îmbrăţişându-i pe după umeri.

Îi întrebă cum îi cheamă: Cathal, Anthony, Orla. Un junghi de regret îi trecu prin inimă: le arătă o fotografie a lui Andrew, dar ei nu părură să înţeleagă gestul; priveau numai, fără să spună nimic.

Pe urmă fu condus la masa din bucătărie şi auzi şuierul subţire al ceainicului deja aprins. Gerald stătea vizavi de el, cu mâinile împreunate şi cu un zâmbet larg pe faţă.

În capătul celălalt al încăperii, fluturaşii de noapte se înghesuiau pe buza lămpii aprinse. Pereţii erau acoperiţi cu un tapet cu desen floral. Pe o măsuţă văzu un şir de fotografii. În mai multe dintre ele, apărea un tânăr frumos cu părul lung. La un moment dat, acesta dispăru: omul ajuns la o anumită vârstă plecase. Senatorul fu năpădit de teamă: oare cumnatul lui Gerald era implicat în tulburări? Poate fusese un asasinat. Poate o condamnare. Un schimb de focuri. Deţinut. Simţi o undă de teamă înţepenindu-i umerii. Poate că făcuse ceva complet greşit mergând peste acel câmp, intrând în acea fermă unică, scoţându-şi pantofii. Poate că unii aveau să spună că se dăduse

de partea cuiva. Nu mai era sigur deloc cum ar fi putut să iasă din acea situaţie. Tot timpul petrecut în Irlanda avusese grijă să facă cele mai potrivite alegeri. Cât de simplu era totuşi să calce-n strâchini...

Nişte faruri luminară tavanul. Noaptea cădea atât de repede... Automobilele circulau pe şoseaua din apropiere. Poate fuseseră urmăriţi. Poate cineva făcuse fotografii. Sigur perdelele erau desfăcute puţin. Se întoarse cu spatele spre fereastră. Îşi ridică mâna ca să-şi ascundă faţa. Lumina unui alt set de faruri străbătu încăperea. Blestemă în gând şi îşi înnodă degetele strâns.

O văzu pe sora lui Gerald îndreptându-se spre el. Era micuţă, slabă, suplă. Îi putea vedea acum mai bine faţa. Avea ceva dur în privire. Simţi cu surprindere un miros de sudoare venind dinspre ea. Sheila întinse mâna spre măsuţă. Se opri un moment şi atinse una dintre fotografii.

– L-am pierdut cu şase ani în urmă, zise ea.

– Mă scuzaţi?

– Pe soţul meu.

– Îmi pare rău.

– În Marea Nordului.

Sheila aruncă o privire iute spre copiii ei, aşezaţi pe covor în apropiere de fereastră.

– Lucra pe o platformă petrolieră.

Vorbi apoi mai încet:

– Nu discutăm despre asta în faţa copiilor.

El se simţi cuprins de un val de uşurare. Simţi dorinţa de a-i mulţumi. Sheila intuise teama sa. Ar fi vrut s-o prindă de mână. Fericirea că greşise. Confirmarea acestui fapt. Dar ce-ar fi putut să spună? Îşi închipuise tot ce putea fi mai rău. Irlanda. Întotdeauna tot ce era mai rău.

Aruncă o privire afară pe fereastră.

– Gerald, n-ai vrea să tragi draperiile?

Ar fi vrut să se sprijine de spătarul scaunului şi să se relaxeze. Printre ceştile de ceai şi farfurii. Putea să fie cinic a doua zi: era timp întotdeauna pentru asta.

Ridică ceaşca spre buze. Mereu se forma deasupra ceaiului o peliculă rece. Se uită spre ceasul de pe poliţa de deasupra căminului.

Era aproape zece şi jumătate. Sheila puse din nou ceainicul la fiert. Senatorul îşi întinse picioarele în faţa sa. Auzi copiii mişcându-se prin jur, şoptindu-şi ceva. Părea că ceva îi amuza. Faimosul lor vizitator. Accentul american? Statura sa? Poate modul în care-şi înmuia biscuiţii în ceai? Chicoteau acum şi văzu o undă severă trecând peste faţa Sheilei. Îi privi fix pe copii şi se făcu linişte. Parcă o mică cortină se lăsase şi peste ochii ei.

Sheila tăie încă o felie de chec cu fructe. Gerald băgă în priză încălzitorul electric. Mai avea ceva de povestit. Senatorul aruncă din nou o privire spre ceas. La ora unsprezece se va ridica şi îşi va lua rămas-bun. Copiii chicotiră din nou.

Întinse mâna pentru a o da cu ea, dar în loc de asta Sheila îl trase spre ea ca pe un membru al familiei. Se gândi că-l va săruta pe obraz.

– Vreţi să vi-l ţes? îl întrebă ea la ureche.

– Îmi pare rău, nu înţeleg.

O altă şoaptă.

– Vă veţi scoate pantofii la Stormont, nu?

Se uită în jos şi văzu că ciorapul din piciorul său drept era găurit. Ea râdea acum, cu faţa ridicată spre el.

– Va dura numai un minut, îi zise ea.

Mai târziu, în acea noapte, vorbind la telefon cu Heather, o auzi cum se prăpădeşte de râs şi, trei zile mai târziu, într-un pachet expediat expres, deschis şi examinat de serviciile secrete, găsi cinci perechi de ciorapi noi, gri, niciuna pentru sâmbătă sau duminică, pur şi simplu pentru că dorea ca el să fie atunci acasă.

În a cincea seară se mută la un alt hotel. Circulau zvonuri despre un atac cu bombă. Altele despre o încercare de asasinat. Aşa că de dimineaţă îşi împachetează pijamaua, periuţa de dinţi şi hainele, iar seara echipa de agenţi de securitate îl mută vizavi, la Hilton, pe malul apei. De acolo se va duce la favoritul său, The Culloden.

O chestiune minoră. De fapt, tot timpul şi-l petrece în birourile de la Stormont. Pe acele coridoare întunecate.

Vorbeşte la telefon cu Blair şi cu Ahern. De asemenea, cu preşedintele Clinton. O scrisoare cu cele mai bune urări soseşte de la Nelson Mandela. O notă scrisă de mână de la Vaclav Havel. Seara

târziu, el şi cu Holkeri se plimbă-n sus şi-n jos pe holuri. Raze subţiri de lumină se strecoară pe sub uşi. Şoapte prin umbrele din spate. Aşteaptă să-i fie aduse noi proiecte de fraze, paragrafe, documente întregi. Îşi aduce aminte că somonul înoată în direcţia greşită, împotriva curentului. De Kennebec. De meandrele sale. De vârtejul iute din dreptul morii. Dâre de lumină printre bulboane, ca şi printre undele staţionare.

Când soseşte curierul diplomatic de la Londra, duminică seara – cu o întârziere de două zile –, inima îi sare din piept. Fâşia costieră doi. De la Ahern şi Blair. Ştie chiar din momentul în care citeşte documentul că nu va fi acceptat. Discută cu de Chastelain şi cu Holkeri, însoţiţi de aparatele lor de lucru. O undă de îngheţ pluteşte prin atmosferă. Îşi aminteşte de un poem de Frost din timpul şcolii. *Cred că ştiu ale cui sunt aceste răni.* I se pare că aude din nou acele versuri, venind intermitent din depărtare. *Mile de străbătut până adorm.* Sunt momente în care ar dori să poată aduce o simplificare absolută în procesul de pace. Să nu mai fie o chestiune de tocmeală.

Citise nenumărate volume privind filosofia non-violenţei. Despre cum trebuie înţeleasă pacea în toate dimensiunile ei morale. Coexistenţa reală a tuturor celor care există. Calea de mijloc exclusă. Depăşirea crizelor de personalitate. A trufiei bazate pe superioritate culturală. Tensiunea între conştiinţa individului şi responsabilitatea colectivă. Nevoia de a anunţa oficial, tot timpul, lucruri deja spuse.

Mai târziu, în conferinţa de presă, îşi ridică mâinile ca să-i calmeze pe cei prezenţi. E un gest pe care îl practicase îndelung. Un adevărat act artistic: îşi ridică palmele cu degetele întinse, dar nu în dreptul feţei, suficient de mult cât să-i domolească pe participanţii la convorbiri. Capacitatea de a abate o întrebare fără să pară că o respinge. Lasă o pauză lungă înainte de a da un răspuns. Vorbeşte pe un ton egal, cu mult calm. Roteşte privirea peste tot prin sală. Lent. Judicios. Încearcă să nu-şi tot potrivească ochelarii pe nas – un gest mult prea artificial. Ştie deja că sunt gata să dea vina pe el. Să invoce faptul că a întârziat, greşelile facute, lipsa de atenţie. Nu contează. Negocierile trebuie să continue.

Adresează mulțumiri celor câțiva prim-miniștri și oficialilor guvernamentali. Ei merită o mulțime de laude. Efortul uriaș. Energia. Concentrarea. Ardoarea. Eleganța lor. Îi îndeamnă pe toți să continue. Sub dictatura bunului-simț. Convorbirile sunt în curs. Vă puteți reformula întrebarea? Această afirmație, domnule, nu este corectă.

Blițurile izbucnesc. Sună un telefon mobil. Sala e străbătută de un val de râsete nervoase. Continuă să dea răspunsuri vage. Merge pe vârfuri în jurul adevărului. E atent ca politețea să nu degenereze în furie. Misiunea lui e să elimine confuziile. Revine din nou la formulări simple. Reiterează motivul pentru care se află cu toții acolo. Populația Irlandei de Nord a așteptat suficient de mult timp.

Acum mai au nevoie de semnături. După aceea, vor negocia pacea. E conștient că vor urma ani de altercații. Nu există o baghetă magică. Tot ce dorește e ca vârful peniței să se proptească pe hârtie. Dar acum își dorește mai mult decât orice să iasă din sala unde se desfășoară conferința de presă, afară, la lumina soarelui, într-o dimineață fuzionată cu seara dinainte, astfel încât să poți avea în același timp răsărit și apus, est și vest. În astfel de momente își dă seama că e un om căruia îi plac cuvintele încrucișate, pijamalele, papucii. Tot ce-și dorește cu adevărat e să ia avionul spre New York, să intre în holul apartamentului de pe Sixty-Seventh Street, să profite de a doua sa șansă, de acea liniște reală pe care i-o conferă faptul că e tată.

Îi trimite lui Heather un e-mail, ca să-i spună că va sosi în curând acasă. Cel mai târziu, în duminica de Paște. E atent la felul în care îl formulează, în caz că e interceptat. Nicio înfloritură. Nicio mărturisire de dragoste. Apasă butonul *Send* și apoi se duce să se plimbe prin Lady Dixon Park, în miez de noapte, printre trandafiri, rostogolind ocazional câte o pietricică cu vârful piciorului, cu echipa de agenți de securitate urmându-l pas cu pas.

Câteva zile mai târziu, ziarele publică o fotografie a sa. În ediția de Paște. Senatorul rostogolind o pietricică cu vârful piciorului. În semiîntuneric. Departe de orice sursă de lumină. Chiar în Vinerea Mare.

În Irlanda de Nord, nimic – nici măcar ce-i evident – nu scapă vreodată atenției.

E ca şi cum şi-ar imagina că vizitează un siloz gol. La început stă pe fundul său, complet în întuneric. Mai multe siluete se conturează pe acoperiş. Se uită-n jos, cu ochii adumbriţi, apoi încep să toarne boabe peste el: cuvintele. Iniţial, ca o ploicică. Plini de trufie, istorie şi resentimente. Zdrăngănind prin gol. El se ridică în picioare şi sunetul metalic se schimbă în jur, până când începe să cadă ca o ploaie torenţială şi trebuie să se ţină bine şi să lovească cuvintele în lături, ca să-şi creeze un mic spaţiu în care să poată respira. Aerul se umple în jurul său de paie tocate şi de praf. De pe propriile lor câmpuri. Ei îşi revarsă şi îşi vântură amărăciunea adunată şi, în tăcere, tot ce face el e să le azvârle fără încetare acele cuvinte, să le respingă. Refuzul de a se lăsa înecat în ele. Dar ceea ce nimeni nu a remarcat, nici măcar el însuşi, e faptul că cerealele continuă să se acumuleze şi silozul să se umple, însă şi el se ridică odată cu nivelul boabelor, iar sunetul începe să fie şi el diferit, cuvânt după cuvânt căzând în jurul său, zidindu-se dedesubt. Şi acum – în vârful silozului – reuşeşte să se agaţe şi să se şteargă de praf şi stă acolo, pe picior de egalitate cu cei care au răsturnat boabele, uimiţi de limbajul care se află acum adunat sub ei. Se privesc unii pe alţii. Au trei căi de a se da jos de pe siloz. Se pot prăbuşi în grâu sufocându-se în el, pot sări de pe margine şi abandona totul sau pot învăţa cum să-l semene treptat la picioarele lor.

Un zvon în acea dimineaţă pluteşte prin aer. E îmbrăcat într-un palton gros, gri, cu un fular la gât şi o pălărie simplă de fetru pe cap. Nu poartă una cu fundul turtit, de teamă c-ar putea fi interpretată drept un semn de partizanat. Cererile confuze ale procesului de pace. Se află în automobilul care se îndreaptă spre Stormont; îl bate pe umăr pe Gerald exact când acesta frânează.

– Sunteţi sigur, domnule senator?

Vede agenţii de securitate cum se grăbesc să-şi ocupe poziţiile în momentul în care coboară. Aerul îngheţat îi înţeapă obrajii. Zorii vestesc ploaia. Lasă uşa automobilului întredeschisă, în caz de nevoie. Bărbaţi şi femei stau în jurul butoaielor, încălzindu-şi mâinile. Ridică capul atunci când îl zăresc. Aduseseră cu ei maldăre de lumânări, care stătuseră aprinse toată noaptea. Rezemate de zid, şiruri peste şiruri de buchete de flori. Cum de e posibil să discute despre

morţi? Îşi imaginase nenorocirile prin care trecuseră aceşti oameni. Un fel de tărâm al stafiilor. Câte nopţi stătuseră ei în faţa acelor porţi, aşteptând? Prăvăliaşi. Instalatori. Muzicieni. Măcelari. Tinichigii. Profesori. Nenorocirile şi dificultăţile îndurate. Se simte în largul său printre ei. O adolescentă cu ochii trişti. Un bărbat trăgându-şi jos de pe cap gluga jerpelită, ca să-i vorbească. Da, domnu' senator. Cum vi se pare? Cam frig pentru domnia voastră! Reporterii îşi fac drum prin mulţime. O femeie cu vălul musulman pe cap: chiar şi ea are un vis irlandez. O dorinţă pluteşte prin frigul muşcător. Se ridică un susur de murmure.

Se opreşte lângă mulţimea adunată. Nu e prea sigur dacă e ea sau nu. Îi vede faţa la distanţă. Încearcă s-o vadă pe deasupra capetelor. Mulţimea e agitată. Ea este la marginea baricadelor, într-un scaun cu rotile. Înfăşurată în câteva pături. Îşi face loc cu blândeţe printre oameni şi se duce spre ea.

– Bună dimineaţa.

– Bună dimineaţa, domnule senator.

Pe moment, numele ei îi scapă. De la Stranmillis. Îşi pierduse nepotul.

– Nu jucaţi tenis astăzi?

– Mă gândesc să vin să văd ultimul set.

– O, da, speram asta, răspunde el.

– Oricum, joc şi set câştigat, domnule senator.

– Până acum.

– S-o faceţi pentru noi, spune ea şi, după o pauză, adaugă: Vă rugăm!

El încuviinţează din cap. Pătura scoţiană e trasă în sus până la gât. Are cel puţin nouăzeci de ani. Cum de e posibil să stea afară pe frigul ăsta? E izbit de o idee: cât de uşor i-ar fi să spună da, da, va face ca lucrurile să meargă, va depune toate eforturile pentru ca procesul de pace să funcţioneze. Deşi, acum, nu depinde de el. Nu e ceva al său: e proprietatea altora.

– Îţi mulţumesc că ai venit, Lottie!

– Vă urez mult noroc, domnule senator!

– Îţi mulţumesc!

– Domnule senator! Fiica mea, Hannah. V-aţi întâlnit cu ea?

– Desigur.

Realmente o versiune mai tânără a lui Lottie. Cam de cincizeci-şaizeci de ani. Energică, perspicace.

– Nu vă putem mulţumi suficient de mult, domnule senator, zice Lottie.

– Pentru nimic, răspunde el.

– O, e mare lucru, sigur că e!

Lottie răsuceşte scaunul rulant, îşi scoate mănuşa şi îi întinde mâna, spunându-i:

– Nu ştiţi cât înseamnă asta, domnule senator.

– Voi face tot ce pot.

E condus înapoi spre automobil şi, dintr-un motiv ciudat – nu e sigur de ce –, se aşază pe bancheta din faţă, alături de Gerald, şi îşi propteşte palma de tabloul de bord, de parcă ar fi o graniţă ce trebuie traversată, un loc de unde nu e cale de întors. Automobilul alunecă printre porţi şi bariera cade în spate. *Nu ştiţi cât înseamnă asta.* Poate că ea are dreptate: poate că petrecuse tot acest timp fără să ştie cu adevărat ce însemnau toate aceste lucruri. Iar acum, însemnau totul. Va avea grijă ca acest lucru să se întâmple. Până la sfârşit. Nu va da înapoi. Aude un alt strigăt în spatele său, o scandare şi un bubuit de *lambeg*, toba irlandeză.

Coboară în faţa clădirii. Îi spune lui Gerald să se ducă acasă şi să se odihnească, dar ştie că şoferul său va rămâne în parcare, cu scaunul lăsat pe spate, cu radioul mergând, în timp ce aburul de la motor se adună pe parbriz, tot răsucindu-se în acel spaţiu strâmt, căutând să se odihnească puţin.

Urcă scările în clădirea posomorâtă de birouri. De-a lungul coridoarelor se simte o presiune. Înaintează, strânge mâini, strânge umeri. Îi ştie pe nume. Sunt politicoşi, respectuoşi – şi speriaţi. E posibil să fie şi câştigători, şi perdanţi. Un lucru valoros. O dată la o mie de ani. Pace.

Urcă scările spre etajul trei. Pe casa scării pluteşte o duhoare de fum de ţigară. Când intră în biroul său, crapă puţin geamul.

Spre prânz, vine o ştire. Un asasinat în Derry. Un membru al forţelor paramilitare. S-au dat declaraţii. Comunicate de presă.

Oameni dedați violențelor. O reacție fără rost. Trevor Deeney. În timp ce se afla în mașină alături de soția sa. Fusese împușcat de la mică distanță. Din ce cauză? Există vreodată o cauză? Vor fi represalii. Moarte ucigașilor. Fratele lui Deeney deschisese focul într-un bar numit *Soarele răsare*. Un șir nesfârșit de ironii. Își reazemă fruntea de birou. Legați de o roată, nu ne vom sfărâma.

Si vis pacem.[1]

Întinde mâna după telefon. Nu putem lăsa ca așa ceva să se întâmple, spune el. Trebuie să dăm o declarație incisivă. Să tragem o linie. Să nu arătăm teamă.

Para bellum.[2]

Trece din birou în birou. Redactează comunicatul de presă. Sunt cu toții de acord: nimic nu ne va deraia acum. Am ajuns prea departe. Ajunge. Nu ne predăm. Ne-am asumat acel dicton. E al nostru. Nu. Nu abandonăm.

Mai târziu, aude că mama lui Bertie Ahern murise la Dublin. Totuși, Taoiseach[3] va sosi cu elicopterul mâine după-amiază. Și Blair urmează să sosească însoțit de escorta sa. Brokerii de putere. Conducătorii. Oamenii împovărați cu această moștenire. Vor fi toți adunați într-un singur loc. Într-o singură clădire. Totul amorsat. Se aude că vor fi prezenți și o mie de jurnaliști. O mie. E uluit. Din toate colțurile lumii. El trebuie să coordoneze acest sfârșit de partidă. Nimic altceva nu mai contează. Stă așezat în spatele biroului și deșurubează capacul stiloului. *Nu intră în discuție sub nicio formă vreo pauză sau vreo întrerupere. Intenționez să le spun părților că nici măcar nu voi lua în considerare o astfel de cerere. Nu va exista nicio pauză, nici pentru o săptămână, nici măcar pentru o zi sau pentru o oră. Fie ajungem la un acord, fie declarăm că am eșuat să ajungem la un acord.*

Deschide fereastra mai mult. Vântul bate dinspre mare. Toate acele vapoare în depărtare. Toate acele generații care au dispărut. Șapte sute de ani de istorie. Prefigurăm viitorul atunci când ne imaginăm trecutul. Înainte și înapoi. Peste ape. Trecutul, prezentul,

[1] Dacă vrem pace. (n.tr.)

[2] Să ne pregătim de război. (n.tr.)

[3] Denumire a prim-ministrului Republicii Irlanda (din lb. galeză vorbită în Irlanda, însemnând lider) (n.tr.)

viitorul care ne scapă. O naţiune. Totul permanent schimbat datorită prezentului. Elasticul încordat al timpului. Până şi violenţele sunt stopate. Chiar şi acestea. Uneori, tot pe căi violente. *Nu ştiţi cât înseamnă asta, domnule senator.*

În următoarele două zile mai mult nu va dormi, mai mult nu va mânca. Nici nu se va duce la hotel. Refuză să părăsească biroul. Va dormi lângă birou. Se va spăla la chiuveta din mica toaletă. Va lăsa apa să curgă. Va extrage săpun lichid din distribuitor. Îşi va spăla mâinile cu grijă, metodic. Îşi va stropi ceafa cu apă. Va străbate coridorul. Se va întâlni cu Hume şi cu Trimble. Va asculta cu atenţie fiecare cuvânt rostit de ei.

Ambii, oameni cumsecade. Piloni ai procesului. El urmează să petreacă câteva ore la telefon cu Clinton, trecând în revistă fiecare faţetă a procesului. Un vis al tuturor. Se aud mai mulţi paşi pe coridor. Proiect scris şi rescris. Îi va ruga pe funcţionari să nu lase să transpire vreun document. Va sta de strajă el însuşi lângă aparatul de fotocopiat. Ca să păzească notele. Mai mult, va număra copiile făcute. Va circula în sus şi-n jos pe scări. De la cantină la biroul său şi viceversa. Vizitator după vizitator. Lideri de partid. Reprezentanţi. Diplomaţi. Înalţi funcţionari. Va avea impresia că poartă aceeaşi conversaţie de o duzină sau două de ori. Se va opri câte o secundă, întrebându-se dacă nu cumva a spus exact acelaşi lucru şi înainte. Sângele i se va ridica în obraji. De stânjeneală. Va fi în căutarea unor căi noi de a spune acelaşi lucru. Va asculta ştirile care ar putea anunţa o nouă revoltă, un alt asasinat, explozia vreunei bombe. La radio. La televizor. Chiar şi în faţa porţilor. Fără să apară vreuna. Numai ciocănitul constant la uşa sa. Tăvi cu sendvişuri. Ceainice pline. Va auzi sirenele urlând prin dreptul ferestrei. Urale şi huiduieli. Note strecurate pe sub uşă. Rugăciuni spuse în şoaptă. Tăvi cu mâncare neatinse. Claire Curtain. Lottie Tuttle. Sheila Whelan. Toate componentele acestor zile. Dorinţa sa de a dormi, aproape la fel de puternică precum dorinţa de a face pace. Ar trebui s-o sune. Oare a sunat-o? Să-i audă vocea. Respiraţia. Andrew. Somn.

Femeile de la cantină îşi termină treaba la zece seara şi, după aceea, propriii săi asistenţi coboară în goană scările ca să aprindă soba, să

fiarbă apa, să pună frunzele de ceai. Vor ridica ceainicul şi vor turna, vor ridica şi vor turna. Toate aceste amintiri vor avea gustul ceaiului.

Blair are un stil de a devia brusc. Costum de bun gust, cravată. Neorânduială la Ahern. O supărare preocupată. Amândoi năvălesc în interior, ocupând birourile respective. La etajul doi. La etajul trei. Întâlnire după întâlnire. Telefon după telefon. Blair îi mărturiseşte că se simte de parcă ar fi înghesuit într-un cheson. O presiune care se acumulează lent. Începe să fie prea mare. E o senzaţie împărtăşită, dar cu ce cuvinte ar putea fi descrisă? Sigur există un cuvânt sau o expresie care să o definească. Senatorul nu-şi poate aduce aminte. E mort de oboseală acum. O durere înfiptă între umeri. Tot caută cuvântul, dar în zadar.

Ora patru dimineaţa. Biroul lui Blair. Masa de lucru este curată şi meticulos organizată. Un pix în echilibru pe marginea unei ceşti de cafea. Cămaşa prim-ministrului e deschisă la gât. S-au potrivit din nou într-o chestiune legată de limbaj. Britanicii şi nuanţele lor. Irlandezii şi semnificaţiile lor nesfârşite. Cum de-a fost posibil să fie despărţiţi numai de o mare atât de mică?

Îl vede pe Blair trecându-şi mâinile prin păr. I se pare un gest ciudat. Părul prim-ministrului e ud. Şi obrajii îi lucesc. Cumva s-a bărbierit recent? A reuşit să facă un duş? Dacă da, unde şi cum? E sigur că nu-i niciun duş în clădirea aceea? Nu poate fi. În lunile petrecute acolo senatorul n-a văzut niciunul şi nici n-a auzit c-ar exista aşa ceva. Dacă ar fi existat, n-ar mai fi fost nevoie de camere de hotel. Totuşi, un duş? Râvneşte să facă şi el un duş acum. Numai ideea în sine... Apa, cum cade. Pielea curată. Ar trebui să întrebe direct, totuşi e din nou o chestiune de bună-cuviinţă. De etichetă. E probabil nepoliticos să pătrunzi pe un teritoriu atât de personal al prim-ministrului? Acum, trebuie să se concentreze. Să se concentreze. Problema deţinuţilor. Şi a celor reţinuţi de poliţie. Şi limba. Opt sute de ani de istorie. Cum se face că ei pot manipula cuvintele acum? Care-i modul cel mai adecvat de a forţa mâna unioniştilor? Va accepta Adams să ia parte alături de ei? Ar putea Ahern să-i şoptească ceva la ureche lui McGuinness? Cum ar arăta textul final? Unde-i Hume?

Pe sub uşa lui Trimble se zăreşte încă o geană de lumină. Intruziunea lucrurilor obişnuite. E ostenit. Groaznic de ostenit. Încă nu-şi poate scoate din cap ideea că părul lui Blair e ud.

Părăseşte biroul lui Blair la cinci patruzeci şi cinci şi, la şase dimineaţa, îşi expediază asistenţii să cerceteze clădirea. Revin triumfători. Există, într-adevăr, un duş. De care n-au ştiut nimic tot timpul acesta. La etajul trei. Singurul din clădire. Realmente incredibil! Într-o debara atât de mică, încât abia ai loc să intri în ea. Senatorul se duce sus, se dezbracă, intră, îşi reazemă capul de faianţă. E alunecoasă şi murdară. Nu-i pasă. Apa curge şiroaie peste umerii săi. E caldă şi-l loveşte tare peste faţă. Un cheson, într-adevăr. *Stratageme.* Ăsta e. Cuvântul pe care-l caută. *Stratageme.*

Se şterge cu cămaşa şi iese pe coridor cu pasul puţin mai vioi, cu ciorapii lăsând urme ude pe podea.

În Vinerea Mare, după-amiaza devreme, Gerald îi dă un plic. Extrage hârtia din interior. Se reazemă de spătarul scaunului. Uitase complet. Ei bine, acum ştie. Joacă *The Sox.* Au dreptul la ultima lovitură.

Aude un strigăt vesel de jos, aplauze pe coridor, de parcă întreaga ţară ar fi auzit ştirea.

Un ciocănit răzleţ în geam îl face să se întoarcă. Afară plouă uşor. Stropii izbesc geamul diagonal şi rămân nemişcaţi o clipă, de parcă s-ar mira că întâmpină un obstacol în cale. Se rostogolesc în jos. Se unesc şi se scurg mai departe. Traversează camera şi se apleacă să desfacă zăvorul, deschizând fereastra larg. Aerul umed invadează biroul. Zgomotele străzii. Mai multe claxoane. Urale în faţa porţilor. Se aud maşinile rulând la distanţă, apoi tăcere. Ar vrea să păstreze acest moment, să se înfăşoare în această tăcere, să fie mărginit de ea. Întinde mâinile afară. Picăturile de ploaie îi ating uşor încheieturile.

Senatorul aude telefonul sunând şi o bătaie domoală la uşă, din ce în ce mai insistentă.

Uralele de pe coridor se aud tot mai tare.

Se sprijină cu palmele de rama ferestrei. Ca să facă faţă unui asemenea moment fericit, poate c-ar trebui să-i mai diminueze importanţa. Şaizeci şi unu de copii. Ştie acum că îşi va relua viaţa obişnuită,

cu zile plictisitoare şi cu felurite încurcături, şi că vremurile acestea tulburi vor da buzna peste el atunci când se va aştepta cel mai puţin, însă pentru moment – cel mai scurt moment – se poate spune că s-a întâmplat un lucru imposibil.

Senatorul îşi sprijină fruntea de răceala geamului.

– Intră, strigă el.

Pleacă spre aeroport în zorii duminicii de Paşte. O zi luminoasă. De parcă ar fi fost special aleasă pentru această sărbătoare. Iese din hotelul Culloden, coboară treptele, se îndreaptă spre automobil. Simte oboseala din ochi, de pe faţă, de pe umeri. Tot trupul său tânjeşte după un alt loc.

Un elicopter vâjâie pe cer. Pomii se unduie la distanţă. Fragmente de nori albi lunecă pe cerul albastru.

Câţiva jurnalişti îl aşteaptă pe aleea din faţa hotelului. De la *Irish Times. The Independent. Die Zeit. Le Figaro.* Se referă la ele ca la acordurile din Vinerea Mare. Se duce spre ei, cu mâinile în buzunare. Încă poartă costumul albastru şi cămaşa descheiată la gât, dând la iveală o bandă de piele bronzată în contrast cu porţiunea mai palidă de jos. Are la dispoziţie numai zece minute. Ştie ce vor ei: o discuţie între patru ochi. Fintan. Dirk. Lara. Dominique. Întotdeauna prenumele. Merg cot la cot pe aleea acoperită cu pietriş. Praful cenuşiu i se aşterne pe pantofi. E uimit cât de calme îi sunt răspunsurile. Da, trebuie să ne păstrăm calmul. Adevărata treabă abia acum începe. Sunt liniştit şi optimist. De fapt, sunt plin de speranţă. Ne-am dat seama în timpul negocierilor că putem realiza ceva. Acum, e rândul oamenilor din nord şi din sud. Adevărata natură a democraţiei este capacitatea sa de a spune *Da* chiar şi atunci când cei de la putere spun *Nu*. Au fost momente când aveam impresia că ne clătinăm pe buza prăpastiei.

O clipă e tentat să-i spună unuia dintre jurnalişti că pe holurile din Stormont a fost un vârtej de bucurie, că putea auzi dopurile sticlelor de şampanie pocnind jos, în cantină, că şi-a sprijinit capul de cabina de duş şi a plâns de bucurie. Totuşi, trebuia să păstreze buna-cuviinţă. Să păstreze aparenţele. Să dea dovadă de cumpătare. De paşi atenţi. Cu toţii am fost prinşi pe picior greşit anterior.

Adevăratul verdict, le spune el, va fi dat de istorie. El le aparţine oamenilor obişnuiţi acum. N-am fi putut realiza pacea dacă n-ar fi

existat dorința de a o avea. Nimic n-ar fi fost posibil dacă n-ar fi existat mai întâi dorința. Toată lumea a colaborat. Nu, nu e nevoie de curaj ca să împuști un polițist în ceafă. Curajul înseamnă să te întreci în arena democrației. Dar să nu pretindem că am ajuns la final. Și iar să nu credem că abia am început. N-a fost o așteptare, nu. A fost o convingere. Generații de mame vor înțelege asta. Nu găsesc deloc că e ceva sentimental, nu, niciodată. E ușor să fii cinic. Un optimist e un cinic plin de curaj.

Vocea îi tremură puțin. Gândiți-vă la asta, le mai spune el. E suficient de simplu. Suntem forțați să ne schimbăm pentru că suntem forțați să ne aducem aminte. Și suntem forțați să ne amintim atunci când suntem forțați să ne confruntăm. Șaizeci și unu de copii.

Ridică ochii spre elicopterul care se rotește pe deasupra. Face un viraj ușor și dispare în spatele șirului de pomi. Simte ca o lovitură surdă-n piept, dar zgomotul rotorului se estompează și elicopterul dispare la orizont.

Jurnaliștii îi adresează mulțumiri. Îi strâng mâna. El se îndreaptă spre Gerald, care-l așteaptă rezemat de automobil, cu un zâmbet schițat pe față. Șoferul are o hârtie în mână. Senatorul o ia și o vâră în buzunar. Se va uita pe ea în avion.

Automobilul rulează pe șosea. Imaginea ștearsă a gardurilor vii trecând prin fața sa. Depozite la distanță. Șiruri de acoperișuri. Drapele. Cântul fluierelor, eșarfe strălucitoare. Ecoul tobelor *lambeg*. De ajuns acum – armele de foc, cântecele triste, beretele negre. S-a terminat, toate sunt duse acum. Oricine m-a adus aici va trebui să mă ducă înapoi, acasă.

Acum e dimineață la New York. Va lua avionul spre Londra, pe urmă spre casă. Va ajunge la amiază. Va coborî primul din avion. Va uita pe moment de toate aparențele. Va trece prin vamă și o va zări acolo, sprijinită de barieră, așteptându-l. Cu părul ei negru, cu pale de nuanțe de gri pe alocuri. Cu ochelarii de soare sus, pe cap. Cea mai elocventă dintre primiri. Îl va lua pe Andrew în brațe. Se va apleca spre el. Îi va prinde pe amândoi în îmbrățișarea sa.

Sau va suna înainte și va vorbi cu ea. Ea îl va aștepta în holul de marmură de la intrare. Cu mâinile proptite-n geam. Cu fiul său în hamul

agăţat pe piept. Îşi va ridica călcâiul în spate, în aer. La fel ca femeile prinse în alte războaie. Va ţâşni prin uşile batante – patru trimestre pline de dorinţă.

Sau o va surprinde total. Va sosi fără să-i trimită nici măcar un cuvânt. Va străbate drumul de la aeroport, va merge repede de-a lungul culoarului, va trece de uşă, în lumina scăzută, şi-l va zări pe Ramon aşteptându-l cu şapca turtită pe cap. Autostrăzi. Poduri. Semaforul pe verde. Traficul nebun ca un şarpe galben. Pe sub arcada sub care se află ghişeul de plată a tarifului pentru autostradă. Peste pod. Ramon va pătrunde adânc în Harlem, va accelera spre vest, apoi va coti spre sud, pe Broadway. Familii întregi plimbându-se prin lumina puternică şi galbenă a soarelui. Femei tinere alături de câinii lor în lesă. Copii cu şepci de baseball. În apropiere de Centrul Lincoln automobilul va încetini, căutând ieşirea de pe autostradă. Ramon va trage elegant la scară. Senatorul îşi va lăsa geanta diplomat pe bancheta din spate. Fără reporteri, vă rog! Fără aparate de fotografiat! Fără carnete de note! Va împinge uşa batantă. O serie de saluturi din cap şi zâmbete. Îi va cere portarului să nu sune sus. Niciun anunţ. Vrea să-i facă o surpriză. Cel puţin, o clipă. Speră ca ea să nu audă clopoţelul liftului. Va băga uşor cheia în broască şi se va strecura prin încăpere, călcând uşor pe covor, ducându-se spre dormitor, unde îi va vedea dormind, un pui de somn la amiază. Se va opri puţin ca să-i privească. Părul ei ciufulit. Trupul ei lung şi zvelt întins pe ceaşaf. Bebeluşul sprijinit de ea. Îşi va scoate pantofii, haina, vesta. Va ridica cuvertura de pe pat. Duminica de Paşte. Se va strecura alături de ei. Răceala feţei de pernă. Un mănunchi de raze de soare plutind prin încăpere. Se vor trezi şi vor izbucni în râs. Va simţi o pişcătură. A ei. Curba uşoară a şoldului ei.

Se vor duce apoi la plimbare în rezervaţia Sheep Meadow. Iarba răcoroasă. Zgârie-norii imenşi şi cenuşii profilaţi dincolo de copaci. Să se poată simţi din nou mic şi neînsemnat. Soarele apunând pe partea de vest a Manhattanului. Întunericul împins înapoi, la loc.

Automobilul îşi continuă drumul. Iese acum din Belfast şi pătrunde în zonele rurale. Lumina cade pe câmpurile în pantă. Unele sunt îngrădite, altele nu.

Există întotdeauna loc pentru cel puţin două adevăruri.

Cartea a Doua

Dar asta nu e povestea unei vieți.
E povestea tuturor vieților împletite la un loc,
Suprapuse în succesiune, înălțându-se
Din nou, din mormânt după mormânt.

Wendell Berry, din *Înălțare*

1863–89

Casa de gheață

Stătea la fereastră. Era cea de-a o sută douăzeci și opta zi de când îi vedea pe oameni murind. Veneau în jos, pe drum, în căruțe trase de cai. Nu mai văzuse niciodată până atunci o asemenea baie de sânge. Până și caii păreau că nu pot crede ce se întâmplă. Praful stârnit de copitele lor, bătând pământul. Ochii lor imenși și triști. Roțile scrâșnind. Linia de căruțe întinsă departe, pe drum, printre copaci. La rândul lor, copacii păreau că se întind până în plin război.

Coborî scările prin ușile deschise, ieșind în căldura sufocantă de afară. Căruțele erau aliniate pe drum. O liniște ciudată. Oamenii erau atât de epuizați, încât nici nu mai puteau să țipe. Gemeau ușor, mici spasme de durere încrețindu-le fețele. Cei care stăteau proptiți în sus păreau adormiți. Cei lungiți erau atât de înghesuiți, respirând la unison, încât arătau ca un singur trup. Sânge și membre contorsionate. Pantaloni de piele putreziți. Cămăși de flanelă împuțite. Carne despicată: obraji, brațe, globul ochilor, testicule, piepturi. Scândurile căruțelor erau negre de sânge. Picura și pe roți, de parcă vieților lor mergeau în cerc, tot rotindu-se sub ei.

Un soldat avea pe mânecă trese de sergent și o mică harfa aurie cusută pe rever. Un irlandez. Ea îngrijise atât de mulți dintre ei... Era rănit la gât. Rana îi era acoperită cu o bucată murdară de pânză. Fața îi era mânjită în diferite grade de negreală de la praful de pușcă. Dinții, negri și ei, de la mușcatul cartușelor. Gemea și capul i se legăna într-o parte. Îi curăță rana cât de bine putu. Din gâtul lui ieșea un

hârâit trist. Ştia că urma să moară în câteva minute. Mici umbre negre treceau peste faţa lui. Îşi ridică privirea. Vulturii zburau pe deasupra capului. Planau fără nicio bătaie din aripi. Ridicaţi de curenţii calzi de aer. În aşteptare. Îi trecu prin minte că ar fi fost mai bine să-l sugrume pe omul grav rănit.

Îi atinse pleoapele. Putea simţi cum viaţa i se scurgea pe sub degetele ei. Nicio nevoie să-i mai oprească respiraţia. Era ca şi cum o mică cortină roşie cădea asupra lui. Atât de mulţi aşteptau să le vină rândul, să beneficieze de ajutorul ei.

Cineva o prinse de cot. Doctorul era mic de statură şi rotofei. Trebuiau să-i ridice pe oameni din căruţă, îi spuse el, şi să-i întindă pe iarbă. Avea la gât un papion stropit cu sânge. Un şorţ de cauciuc peste tunică. Mai erau încă doisprezece infirmieri care îngrijeau răniţii, printre care patru femei.

Îi ridicau pe soldaţi cât de blând puteau şi îi aşezau pe iarbă, pe urmele lăsate de alţii întinşi acolo cu numai câteva ore în urmă. Peste tot iarba purta urmele războiului.

Doctorii îi cercetau pe muribunzi. Îi alegeau pe cei care mai puteau fi salvaţi. Soldaţii gemeau, întinzând rugător braţele. Tot ce-şi dorea ea era să-i vadă spălaţi, curaţi. Celelalte ajutoare aduseseră mai multe hârdaie de lemn pline cu apă şi bureţi. Ea băgă un prosop într-unul dintre ele.

Lily traversase ea însăşi o întindere de apă mai mare decât ar fi vrut să-şi aducă aminte. Îi trecea adesea prin minte că ar fi putut folosi toată apa din Atlantic ca să-i spele pe răniţi.

Îi cărau pe cei vii pe brancarde. Devenite alunecoase de atâta sânge. Răniţii zăceau absenţi în paturile lor. Spitalul era improvizat într-o fostă fabrică de sticlă. Unii dintre ei salvaseră nişte obiecte şi le înşiraseră în jurul paturilor. Vaze frumos lucrate, pocaluri colorate. Găsiseră acolo şi o mică cantitate de vitralii, realizate pentru bisericile din Missouri, însă multe fuseseră deja vândute.

Uneori se auzea un zgomot de sticlă spartă, când vreun soldat cădea din pat sau îşi pierdea minţile sau se zvârcolea printre cearşafuri sau răsturna măsuţa de lângă pat. Dedesubt, mari foi de sticlă erau încă

depozitate în subsol. Fuseseră acolo şi câteva duzini de oglinzi, însă le ascunseseră, pentru ca oamenii să nu se poată vedea în ce hal arătau.

Lily plecase din St. Louis odată cu fiul ei. Să fie aproape de regimentul său. El avea şaptesprezece ani. Un păr des, de culoare castanie. Odinioară un băiat timid, se înrolase entuziasmat de perspectiva unui război.

Ea mersese pe jos mai multe zile şi găsise spitalul într-un grup de mici clădiri, nu departe de câmpul de bătaie. La început, lucrase la spălătorie. Ridicaseră în spate o mică colibă, construită din buşteni, cu o prelată în picaj servind drept acoperiş. Sub prelata umflată de vânt văzuse un şir de şase butoaie de lemn, patru ce urmau să fie umplute cu apă caldă, două cu apă rece. Purta mănuşi lungi şi ghete groase. Rochia îi era stropită de noroi la spate. Poala era neagră şi îngroşată de sânge. Spăla cearşafuri, prosoape, bandaje, uniforme medicale, bluze rupte, bonete militare. Un tambur de lemn agita lucrurile prin apă. Alte două erau folosite pentru a stoarce murdăria din fibre. Mânerul se rotea fără încetare. Mâinile ei erau pline de băşici.

După ce răsturna apa, stropea butoaiele cu apă de var. Se spunea că poate elimina mirosul de sânge. Atârna lucrurile sus, pe sârmă, la uscat. Noaptea, veneau coioţii din pădurea apropiată. Uneori săreau şi rupeau hainele de pe sârmă. Zărea apoi fâşii de pânză albă risipite printre pomi.

După optzeci şi şase de zile, o femeie neagră preluase spălătoria. Lily fusese adusă în spital să le ajute pe infirmiere. Primise o jachetă neagră, brodată, şi o rochie subţire de bumbac. Purta părul strâns într-un coc la ceafă şi o bonetă deasupra, pe care era prinsă emblema Uniunii.

Curăţa ploştile, schimba cearşafurile, umplea saltelele cu paie curate, înmuia vată în camfor. Freca cu nisip sângele de pe mesele de operaţie. Însă duhoarea continua să fie de nesuportat. Duhoare de excremente şi de sânge. Tânjea după vechea ei slujbă, când înşira pe sârmă hainele spălate, însă era apreciată ca o asistentă bună şi chirurgii o preferau. Făcea şi cusături de bază şi trata oamenii de febră. Le aducea apă la pat şi le golea oalele de noapte. Îi prindea de subsuori şi-i ajuta să-şi schimbe poziţia. Îi bătea pe spate când se luptau să

expectoreze flegma neagră. Curăţa după crize groaznice de diaree. Le ducea la gură paharele cu apă rece. Îi hrănea cu fulgi de ovăz, fasole, supă, grăsime galbenă de cal. Le dădea rubarbă contra febrei. Le ignora dorinţele, fluierăturile. Pentru soldaţii care-şi pierdeau minţile, erau pregătite căzi cu gheaţă. Erau băgaţi în ele şi ţinuţi acolo până când îşi pierdeau cunoştinţa. Le ţinea capul sub apă şi simţea cum îi îngheaţă încheieturile mâinilor.

Unii soldaţi îi şopteau obscenităţi atunci când se apropia de ei. Aveau un limbaj abject. Erecţiile le stârneau furia. Ca să-i liniştească, le spunea că e o quakeră, deşi n-avea nimic de-a face cu asta. O implorau să-i ierte. Le atingea fruntea, apoi trecea mai departe. Strigau după ea: *Soro!* Ea nu întorcea capul.

Lily îi ajuta pe chirurgi în timpul operaţiilor urgente: trebuia să ascută marginea fierăstraielor cu care retezau membrele. Era nevoită să facă asta de două ori pe zi. Le băga soldaţilor câte o bucată de cauciuc în gură. Trebuia să le apese umerii. Ei scuipau cauciucul şi ea îl vâra din nou. Le ţinea pungi pline cu cloroform în dreptul nasului şi gurii. Totuşi, continuau să urle. Sub mese erau căzi mari de lemn, în care se scurgea sângele. Membrele erau puse în găleţi: braţe alături de bucăţi de şold, degete lângă glezne. Curăţa podeaua şi o dezinfecta cu săpun carbolic şi cu apă. Ştergea mopul prin iarbă. Vedea pământul devenind roşu. Spre seară, se ducea în spatele clădirii şi vomita.

Puţini soldaţi stăteau acolo mai mult de o zi sau două. Erau trimişi apoi la un alt spital, mai departe de câmpul de luptă. N-avea idee cum ar mai fi putut oamenii aceia să lupte din nou, când abia se târau înapoi, acasă. Fuseseră mecanici, maiştri, chelneri, bucătari, tâmplari, fierari. Acum erau pe jumătate morţi.

Uneori, erau aduşi câteva zile mai târziu şi aruncaţi într-un şanţ lung, săpat în pădure. Îşi punea la nas o batistă înmuiată în camfor, ca să poată suporta duhoarea.

Lily încerca să-şi găsească fiul, deşi timid, de parcă ar fi curăţat o rană. Ştia că, dacă îl vedea, era foarte probabil să nu-l mai vadă mult timp. Thaddeus Fitzpatrick. Cu trupul său scund şi voinic. Cu faţa plină de pistrui. Cu ochii lui foarte albaştri. Astfel îl descria străinilor: ca şi cum tot trupul i-ar fi fost clădit în jurul ochilor. Tatăl lui,

John Fitzpatrick, dispăruse cu multă vreme în urmă. Fusese nevoită să-i preia numele de familie. Oricum, un nume nu însemna mare lucru. El aparţinea celui care-l purta. În St. Louis, unde lucrase ca menajeră, era cunoscută ca Bridie. *Bridie, schimbă lenjeria. Bridie, mătură cenuşa. Bridie, dragă, vino să mă piepteni.* Numele unei femei se poate schimba. Acum, era cunoscută ca Lily Fitzpatrick. Uneori, ca Bridie Fitzpatrick. Totuşi, în mintea ei, era Lily Duggan: dacă avea vreo amintire, asta era. Sunând a Dublin. Un nume ce aparţinea unei vieţi pline de libertăţi. De cenuşiu şi de pietre. În America, poţi uita absolut totul, excepând numele tău originar.

Thaddeus primise numele tatălui ei, Tad. Îl crescuse singură, mai întâi la New York şi apoi la St. Louis. Un băiat micuţ şi chipeş. Învăţase să citească şi să scrie la şcoală. Avea talent la aritmetică. La doisprezece ani, intrase ca ucenic la un constructor de garduri. Propriul ei fiu, bătând în pământ stâlpi de gard. Visa ca ei doi să se mute în prerii. Să meargă spre vest. Spre locuri unde să ningă mult. Cu cedri înalţi. Cu păşuni nesfârşite. Dar războiul îi ţinuse pe loc. Se va duce să lupte împotriva tiraniei, îi spusese el. De patru ori minţise că este mai mare ca să fie încorporat. De patru ori fusese trimis acasă, în uniforma lui cusută de mână. De fiecare dată mai sigur pe el decât înainte. Era ceva vitriolic în cavalerismul lui. Părea că nu e conştient de asta. Odată, o lovise. Cu pumnul. Se repezise spre ea şi-i crăpase pielea de deasupra ochiului. Fiul tatălui său. Se aşezase apoi posomorât la masa din bucătărie. Nu spunea niciodată că-i pare rău, dar atunci rămăsese mut o săptămână-două, până când furia îl scosese din nou din casă. Umerii îi erau încordaţi sub uniformă. Pantalonii erau atât de lungi, încât îi târa prin noroi.

Pe străzile din St. Louis se auzea muzică. Trompete. Mandoline. Tube. Fluiere. Oameni cu papion la gât se perindau pe malul fluviului Mississippi, momindu-i pe băieţi să meargă la război. Alţii purtau săbii şi eşarfe de ceremonie. Glorie. Bărbăţie. Datorie. *Să sfărâmăm acest jug. Să trezim această naţiune, să fie conştientă de propriul său destin. Băieţii să se ducă la barăcile din Benton!*[1] Le ofereau băieţilor

[1] Benton Barracks, tabără militară din St. Louis, înfiinţată de generalul-maior John C. Fremont după preluarea conducerii Departamentului pentru Teritoriile de Vest,

câte şaptezeci şi cinci de dolari la înrolare. El avea cumva impresia că războiul va dura numai două săptămâni, o adevărată distracţie pentru un tânăr. Îşi pusese lucrurile în raniţă şi intrase în rândul soldaţilor uniunii. Cu faţa serioasă. Spre stânga. Spre dreapta, pe latură şi marş.

Toboşarii le imprimau ritmul. Flamura regimentului flutura semeţ în aer. Primul regiment din Minnesota. Regimentul douăzeci şi nouă de infanterie din Iowa, format din voluntari. Regimentul zece de voluntari din Minnesota. Frânturi de imn se auzeau pe deasupra trupelor. *Soarele coboară jos pe cer, Lorena, contează prea puţin acum, Lorena, valul vieţii se sparge atât de repede şi dispare, Lorena.*

Deşi nu îşi prea punea speranţele în Dumnezeu, Lily se ruga pentru siguranţa fiului ei şi, mai ales, să nu-l vadă în vreuna dintre căruţe. Şi, atunci când se ruga să nu-l vadă niciodată astfel, se-ntreba dacă nu cumva îl sortea să zacă pentru totdeauna pe câmpul de bătaie. Şi, când se ruga să vină înapoi acasă, se întreba ce grozăvii ar fi putut aduce odată cu el, dacă venea într-adevăr. Cercuri în alte cercuri. Modele săpate pe o cruce.

Ieşi din salon şi coborî scara până afară, în noapte. Nu-i plăcea imensitatea întunericului. Îi reamintea prea mult de ocean. Asculta ţârâitul monoton al lăcustelor. Stilul lor repetitiv părea o altă formă de rugăciune.

Venise la începutul anului 1846, străbătând tot drumul de la Cove. La şaptesprezece ani. Opt săptămâni pe apă. Oceanul se învolbura şi gemea. Lily îşi petrecuse o mare parte a timpului ghemuită pe priciul ei. Alături de alte femei şi copii. Priciurile erau înghesuite unele în altele. Noaptea auzea şobolanii de apă scurmând pe sub paturi. Mâncarea era raţionalizată, dar – datorită grijii lui Isabel Jennings – ea nu suferise de foame. Graţie celor douăzeci de lire sterline primite de la ea. Orez, zahăr, melasă, ceai. Pâine din făină de porumb şi peşte uscat. Îşi păstra banii bine cusuţi în manşeta bonetei.

în anul 1861. John Charles Fremont sau Fremont (21 ianuarie 1813 – 13 iulie 1890) a fost un general, explorator şi politician american, primul candidat propus de Partidul Republican pentru funcţia de preşedinte al Statelor Unite care s-a pronunţat împotriva sclaviei. (n.tr.)

Purta un şal şi o rochie de stambă, avea o pereche de pantofi, mai multe batiste şi aţă, un degetar şi ace. Precum şi broşa cu ametist albastru pe care i-o strecurase Isabel în mâini în acea după-amiază târzie, când fusese rebegită de ploaie. Prinsă bine sub centură ca să nu poată fi văzută. Se ghemuia şi mai tare pe priciul ei.

Vântul era înnebunitor. Rafalele puternice izbeau tot timpul vaporul. O îngrozea când acesta urca mugind pe creasta valului. Avea răni la cap din cauză că se tot lovea de muchiile de lemn. Febră şi foamete. Uneori, se ducea pe punte. Un coşciug lansat la apă de pe marginea unei bărci. La impactul cu apa se sfărâmase, lăsând vederii un picior. O apucase greaţa. Coborâse din nou dedesubt, în întunericul ca smoala. Zilele se topeau în nopţi, nopţile în zile. La un moment dat, auzise un strigăt. Cineva zărise pământul. Un suspin de uşurare. Dar fusese o alarmă falsă.

New Yorkul îşi facuse apariţia ca o pată de sânge. Soarele apunea în spatele depozitelor şi al clădirilor sale înalte. Zărise nişte bărbaţi pe chei printre pasagerii dărâmaţi. Unul le adresase răstit câteva întrebări. Numele. Vârsta. Locul de naştere. Haide, vorbeşte naibii odată, striga el. O împroşcaseră cu o pulbere contra păduchilor şi o lăsaseră să plece. Lily îşi croise drum pe mal printre hamali, ofiţeri de poliţie, cerşetori. O duhoare se ridica din apa uleioasă a portului. Tot felul de cioburi. De resturi crude. Murdărie. Întâlnise numai câţiva americani în toată viaţa ei – pe toţi în casa lui Webb, din Dublin, oameni plini de demnitate, precum Frederick Douglass –, dar la New York arătau mai mult ca nişte umbre. Negri ghemuiţi stăteau înghesuiţi unii în alţii. Ce libertate mai era şi asta? Unii purtau încă semne făcute cu fierul roşu. Cicatrice. Cârje. Bandaje. Trecu pe lângă ei. Femeile din docuri – femei albe, negrese, mulatre – arătau vulgar, cu buzele vopsite strident. Aveau rochiile săltate deasupra gleznelor. Oraşul nu se potrivea deloc cu ce-şi imaginase Lily. Niciun fel de trăsuri elegante sau de camioane de bere. Niciun bărbat cu papion la gât. Nicio cuvântare la marginea apei. Numai câţiva irlandezi jegoşi, strigând după ea tot felul de lucruri jignitoare. Şi germani tăcuţi. Italieni care stăteau la pândă. Mersese prin mulţime ameţită. Copii în zdrenţe din bumbac cenuşiu. Câini la colţuri. Un stol de

porumbei coborât din cer. Se îndepărtase de strigătele căruţaşilor şi de bocetul cadenţat al cerşetorilor. Îşi trăsese mai bine şalul în jurul umerilor. Inima îi bătea tare pe sub rochia subţire. Mersese pe străzi, îngrozită de tâlhari. Pantofii îi erau murdari de excremente de om. Îşi legase mai bine boneta. Ploua. O usturau băşicile de la picioare. Străzile păreau pline de febră. Cărămidă peste cărămidă. Voce peste voce. Trecuse prin faţa unor clădiri abia luminate, unde se vedeau femei cosând. În dreptul uşii prăvăliilor se aflau bărbaţi cu joben pe cap. Băieţi stând în genunchi aşezau dale de piatră. Un grăsan rotea maneta unei flaşnete. O fetiţă tăia bucăţele de hârtie. Mersese grăbită mai departe. Un şobolan ţâşnise în faţa ei. Dormise la un hotel de pe Fourth Avenue, unde ploşniţele se ascundeau sub tapetul jerpelit. Se sculase, prima ei dimineaţă în America, în zbieretele unui cal bătut cu o măciucă de lemn chiar sub fereastra ei.

La subsol încă mai erau foi de geam, fabricate din cel mai fin şi mai clar nisip. Îşi zări faţa în ele: în vârstă de treizeci şi şase de ani acum, era slabă, încă blondă, cu şuviţe albe pe la tâmple. Avea cearcăne negre sub ochi şi gâtul cu vene proeminente.

Într-o seară văzu un soldat brunet la subsol: spărsese lacătul uşii şi rearanjase foile de geam, formând un fel de cutie în jurul său. Stătea aşezat în acel coşciug din sticlă, râzând ca un nebun. Ea ştia că era intoxicat cu laudanum.

A doua zi dimineaţă, foile de geam erau perfect rearanjate, puse cu grijă într-un colţ, iar soldatul era în linie, gata să se întoarcă pe câmpul de bătaie. Se gândi că era unul dintre cei care aveau să supravieţuiască.

– Caută-mi fiul, îi zise ea.

Soldatul se holbă la ea.

– Numele lui e Fitzpatrick. Thaddeus. E cunoscut ca Tad. Are o harpă cusută pe gulerul uniformei.

Soldatul încuviinţă din cap în final, dar privirea lui se opri într-un punct de dincolo de ea. Era sigură că n-auzise nici măcar un cuvânt din ce-i spusese. O comandă răcnită şi el porni la drum printre ceilalţi oameni chinuiţi. Îşi ridicaseră poalele pelerinelor, îşi

frecaseră cănile de cositor, mormăindu-şi rugăciunile. Acum, erau din nou la drum.

Se obişnuise de-acum cu ei, cu felul în care aceşti soldaţi dispăreau printre pomi într-o muţenie deplină, de parcă erau nişte accesorii ale muschetelor lor.

Ridică mâna spre lampa atârnată, aprinse un băţ de chibrit şi dădu foc fitilului. Lampa răspândea o lumină albăstrie-gălbuie. Puse apărătoarea cu oglindă şi ieşi afară din salon, cu o pată de lumină dansând în faţa sa. Se opri pe scări, afară. Noaptea se deschidea larg în faţa ei. O briză uşoară în căldura sufocantă. Copacii mai negri decât însuşi întunericul. Se auzeau ţipetele bufniţelor venind dinspre coroanele copacilor şi liliecii care treceau în zbor pe sub streşinile fostei fabrici. La distanţă, lătratul coioţilor. Câte un sunet din spitalul aflat în spatele ei: un ţipăt, ronţăitorul unei măsuţe pe role care era împinsă la etajul de sus.

Lily scoase o pipă din buzunarul jachetei şi o scutură, folosind o crenguţă. Trase cu lăcomie fumul în plămâni. O mică alinare. Prinse pipa între dinţi şi îşi îmbrăţişă genunchii cu braţele, aşteptând.

Recunoscu trosnetul roţilor căruţei lui Jon Ehrlich. El trase de hăţurile cailor în dreptul spitalului. O salută şi îi aruncă frânghia legată de ham, ca să o lege de inelul de fier de lângă uşa ce ducea spre subsol. Devenise o rutină. Jon Ehrlich, în vârstă de cincizeci de ani, poate chiar mai mult. Purta un chipiu cu cozoroc de piele, o haină şi o cămaşă ca de tăietor de lemne, chiar şi în miez de vară. Firele albe le înlocuiau pe alocuri pe cele blonde. Era gârbovit de atâta muncă, deşi păstra încă o forţă ascunsă. Era taciturn şi, când vorbea, avea un accent scandinav cadenţat.

Adusese în căruţă opt lăzi cu gheaţă. Avea un contract cu unul dintre doctorii spitalului şi aducea gheaţă de la depozitele ridicate departe, în nord. Gheaţa era împachetată cu grijă.

– Doamnă, spuse el, atingându-şi cozorocul cu două degete. Ce se mai aude?

– Anume?

– Veşti. Despre băiatul tău.

– O, răspunse ea, niciuna.

El dădu din cap şi se duse în spatele căruţei, apoi desfăcu frânghiile şi le lăsă să se târască prin noroi. Sub scânduri se formase o mică băltoacă.

Scoase cuiul din balama şi lăsă să cadă uşiţa de lemn din spate. Cu ajutorul unui cârlig lung, de fier, trase lăzile în jos. Se propti bine şi săltă pe rând lăzile cu gheaţă în spinare. Genunchii i se îndoiră sub greutate şi gemu abia auzit. Povara îi accentuă mersul şchiopătat.

Îi lumină calea, ca un loch galben de lumină. În jos, pe scări, dincolo de foile de geam. Străbătură subsolul, în timp ce umbrele se multiplicau pe pereţi în jurul lor. El se luptă să ţină lada în spate. Avea mărimea unui cufar de vapor. Îl putea auzi respirând greu şi sacadat. Împinse uşa pivniţei unde era stocată gheaţa. În interior, bucăţi de carne erau atârnate de cârlige. Şiruri de materiale medicale aliniate pe rafturi. Borcane cu fructe. Răceala o izbi ca un val. El intră în pivniţă şi aşeză blocurile de gheaţă unele peste altele, într-un colţ. Cele vechi se mai topiseră pe la colţuri şi nu mai erau atât de drepte. Era greu să le proptească unele deasupra celorlalte. Curând, aveau să dispară.

Împinse noua ladă spre perete. Repetă aceleaşi mişcări de opt ori. Tăcerea se aşternu între ei. Haina de tăietor de lemne era udă din cauza gheţii şi a sudorii.

Jon Ehrlich scoase o pereche de cleşti din buzunar şi deschise lăzile una după alta. Rumeguşul şi paiele căzură pe podea. Extrase bucăţi mari de gheaţă, una după alta, apoi le curăţă cu mâinile înmănuşate. Bucăţile abia aduse erau tăiate perfect. O tentă uşoară de bleu pe la margini şi apoi un alb solid în interior. Le aranjă una peste alta. Cu cât erau mai bine lipite unele de altele, cu atât aveau să dureze mai mult, spunea el. Ea rămase într-un colţ privindu-l cum trudeşte, apoi urcă în bucătăria salonului, ca să-i aducă ceva de băut. Când reveni, el era deja aşezat afară, pe scară, în aşteptare. Avea deschisă o carte jerpelită. Dinspre el venea un miros de sudoare. Ea se uită la carte. Literele pe care le vedea nu însemnau nimic pentru ea.

– E o Biblie?

– Da, doamnă.

În timp, Lily căpătase o neîncredere faţă de bărbaţii care purtau cu ei o Biblie. Avea impresia că aceştia credeau că se regăsesc cumva

în acele scrieri. Îi văzuse în biserici din New York şi din St. Louis tunând şi fulgerând acele învăţăminte în faţa celorlalţi enoriaşi.

– Nu spun că sunt de acord cu fiecare cuvânt scris acolo, zise Jon Ehrlich, dar pe unele le pot înţelege.

Închise cartea, atinse cozorocul, apoi se duse la căruţă şi dădu bice cailor. Căruţa scârţâi zgomotos, acum că era goală.

– Noapte bună, doamnă.

– Lily, zise ea.

– Da, doamnă.

Ea se întoarse în pivniţă şi ridică unul dintre blocurile mai vechi de gheaţă, pe trei sferturi topit. Acum avea lăţimea unei tăvi de ceai şi era lunecos la atingere. Îl duse sus, în salon, unde o aşteptau două infirmiere de serviciu pe timpul nopţii. Ele puseră gheaţa în mijlocul mesei şi o tăiară cu un cuţit bine ascuţit, în mici bucăţi şi aşchii pe care le puteau da răniţilor să le mestece.

În unele după-amiezi, o urmărea cu privirea pe negresa bătrână care spăla sângele de pe uniforme în colibă. Prelata se umfla şi pocnea în vânt, în timp ce ea muncea în tăcere, fără niciun cântec religios sau de pe plantaţiile de trestie de zahăr, numai cu pocnetul prelatei punctând arşiţa. Femeia ridica numai ochii din când în când, spre şirurile de oameni care formau un du-te-vino, cărând cadavre.

Îl recunoscu după picioare. Fu adus împreună cu alţi soldaţi. Erau lungiţi pe spate în căruţe, cu braţele şi cu picioarele încolăcite, ca o hidoasă broderie. Era aşezat aproape în vârful maldărului, dar faţa nu i se vedea clar. N-avea nevoie să-i întoarcă faţa. Ştiu imediat. Îşi rupsese glezna pe când era copil. Degetele mari de la picioare erau noduroase. Scobitura gleznei. Masase acel picior. Îl spălase de murdărie. Îi dăduse cu unguent pe tăieturi.

Broderick, infirmierul, îl scoase pe Thaddeus în braţe din căruţă şi îl întinse pe iarbă. Îi acoperiră faţa cu o batistă. Muştele începuseră să se adune deja.

– Îl vom înmormânta acum, doamnă.

Ea scutură din cap şi îi ajută să care un soldat sus, pe scări. Broderick îşi scoase chipiul şi i se alătură. Se trudiră apoi cu un altul

şi un altul. Lily îi aranja în pat şi le tăia uniformele cu foarfeca. Îi întreba cum îi cheamă. Le curăţa rănile teribile. Ei îi povesteau despre bătălie, despre cum fuseseră seceraţi de liniile de uniforme gri. Cum dăduseră cu caii peste ei. Despre ceaţa care se ridicase. Bufnetul copitelor. O trompetă redusă la tăcere la jumătatea notei. Loviturile surde ale gloanţelor în trunchiurile copacilor.

Ea răspundea la toate cererile lor. Băga şi scotea mâna tot timpul din ligheanul cu apă.

Mult mai târziu, după ce toţi cei în viaţă fuseseră pansaţi, aruncă o privire pe fereastră spre şirul de cadavre, în aşteptare pe iarbă. Movile de carne. Numai hainele aveau să mărşăluiască din nou. Jachete, cizme, nasturi. Rămase mult timp tăcută pe scară, apoi îşi întipări pe faţă o expresie dură. Ieşi afară pe iarbă şi îngenunche alături de el; îi luă batista de pe faţă şi-i atinse obrazul şi bărbia, simţind cum inima i se strânge la răceala de sub mâna ei. Îl dezbrăcă. „Sper că spiritul tău ascultă ce spun acum. Când te vei ridica la cer, alături de Dumnezeu, sau când vei coborî alături de diavol, poţi să-i blestemi pe amândoi din partea mea. Această teribilă industrie de sânge şi de oase. Acest război nebun, care lasă mamele singure." Îi descheie nasturii de la cămaşă. Îi puse palma deasupra inimii. Fusese împuşcat puţin mai jos, sub braţ. De parcă mâinile sale fuseseră ridicate ca să se predea, dar glonţul reuşise oricum să se strecoare. O rană mică. Însă suficient de mare ca să i-l răpească.

Lily îi curăţă rana cu săpun şi apă rece dintr-un lighean. O bandajă la fel ca la răniţi şi apoi îi trase trupul pe iarbă.

Fără lună. Întuneric deplin. Bufnetul copitelor cailor. Jon Ehrlich coborî din căruţă. Purta o pălărie cu boruri mici şi ghete. Ea îl aştepta ca întotdeauna pe treapta de jos a scării. Când îl văzu că se apropie, aprinse lampa. Vremea începuse să se schimbe, iar în aer se simţea un suflu îngheţat.

– Lily, spuse el, atingând borul pălăriei.

Ea se întoarse să-l ajute să scoată din căruţă prima ladă. O împinse înainte şi o ţinu dreaptă, astfel ca el s-o poată sălta în spate. Omul îşi încordă genunchii şi preluă greutatea pe umeri. Aplecat sub povară, ca de obicei. Ea merse în faţa lui, spre pivniţă, cu lumina

răspândită în jur, într-un semicerc mișcător prin fosta fabrică de geamuri. Câțiva șoareci scurmau într-un colț, dincolo de foile de geam. Lily se opri în fața pivniței cu gheață. Își întoarse fața.

Când el apăsă mânerul rece de metal și deschise ușa, zări băiatul întins pe bucățile de gheață rămase. Uniforma curată, spălată și cârpită, șireturile încheiate, emblema cu harpa prinsă la piept. Părul spălat și pieptănat.

– Doamne sfinte, exclamă Jon Ehrlich.

Dădu drumul blocului de gheață pe podea și își atinse cartea din buzunarul jachetei. O auzi pe Lily gemând ca un animal rănit, de parcă ar fi fost tăiată, sfârtecată de-o săgeată sau de-un cuțit. Veni spre el cu capul aplecat, cu o privire sălbatică. El se feri. Ea se întoarse. Își făcu vânt cu brațul și-l lovi puternic în piept, plină de durere. Jon Ehrlich se trase în spate, oftând din greu. Își propti bine picioarele în pământ. Nu se mai mișcă. Ea îl lovi din nou, cu toată puterea pumnului. Plânse și țipă și continuă să-l lovească cu pumnii-n piept până când, epuizată, își lăsă fruntea pe umărul lui.

Mai târziu, aproape spre dimineață, îl îngropară pe Thaddeus la o distanță de două sute de iarzi de spital, în prezența unui preot militar. Era ca o urmă de ebrietate în rugăciunile sale. Câțiva oameni se adunară la ferestrele spitalului, privindu-i. La est se ivea un mănunchi slab de raze de lumină.

Ea știa că avea să plece cu Jon Ehrlich. El nu îi puse nicio întrebare când o văzu urcându-se în căruță, îndreptându-și faldurile rochiei. Rămase dreaptă, cu privirea ațintită înainte. Auzea foșnetul ierbii în boturile cailor: mestecând-o și strivind-o în dinți.

Lily îl însoți pe Jon Ehrlich acasă la el, la nord de marele fluviu. Primi botezul în credința protestantă, care nu i se părea prea diferită de alegerea ei de a nu mai crede în nimic. Nu mai fusese la biserică, la niciun fel de biserică, încă de pe vremea când se afla la Dublin. Chiar și atunci, o făcuse din obligație. Acum stătea în rândul al doilea al stranei din față. Primise o Biblie și o bucată de dantelă comemorativă. Serviciul religios era concis, cu unele cuvinte rostite în norvegiană, însă majoritatea în engleză. Pastorul îi întrebă dacă, printre cei prezenți, era cineva dornic să renunțe la rău și să-l accepte

pe Domnul ca salvator divin. Jon Ehrlich o bătu pe mână. Da, reacţionă ea şi se duse în faţă. Cu capul plecat. În aşteptare. Auzi una sau două *aleluia* rostite prin biserică. Fu condusă spre uşa din spate, afară, spre un mic pârâu cu păstrăvi, locul de adunare al congregaţiei. Toţi începură să intoneze în cor: *Scoate-mă din această vale întunecată, fă-mă un spic prins în acest snop de pace.* Fu condusă apoi printre trestii, în apa puţin adâncă a unui râu. O barză îşi luă zborul, izbind speriată apa cu aripile şi lăsând mici vârtejuri în urmă. Pastorul îi spuse să-şi prindă nările cu degetele. O apucă de ceafă. Când o scufundă, nu simţi nimic în afară de răceala apei.

N-avea idee ce însemna să fii protestant – era ceva ce lipsea din educaţia ei, deşi îşi aducea aminte clar de întrunirile quakerilor din casa de pe Great Brunswick Street, cu Webb în camera din faţă, cu mâinile unite în rugăciune şi cu discursul său lung şi dezlânat despre soartă, pace şi frăţie. Nu-i povestise lui Jon Ehrlich despre cele întâmplate atunci. Se temea că el ar fi putut să-i întoarcă spatele. Omul avea un suflet bun. Nu merita să-l facă gelos. Viaţa ei în Irlanda era acum la foarte mare distanţă: nu mai avea nevoie de ea, se desprinsese de tot ce fusese atunci.

După botez se căsătoriseră şi plecaseră împreună spre cabana pe care Jon o avea pe malul lochului. Lily Ehrlich. Coborâse din căruţă pe pământul tare şi se uitase în jur.

– Traiul meu e foarte modest, îi spusese el.

Un teren plat. Un loch cu ape liniştite. Mai multe lochuri mici înşiruite la distanţă. Mai multe magazii din lemn înghesuite la margine de drum. Roiuri imense de ţânţari. Caii îşi scuturau nervoşi coamele ca să-i alunge.

– Cel mai bine ar fi să intri-n casă, o îndemnase el.

Ea avea un zâmbet liniştit. Adunându-şi fustele, arăta ca un boboc de floare. Se înclină în faţa lui.

– Să te întinzi puţin!

– Era şi timpul, răspunse ea.

Pentru prima dată în mult timp, izbucnise în râs.

El împinsese uşa de perete ca ea să poată intra. Mici particule de praf dansau strălucind prin aer. Un pat în colţ, cu patru stâlpi din lemn

de pin, bine legați cu bucăți de frânghie răsucită. O privise în timp ce-și scotea rochia în fața lui, dându-și jos apoi ghetele și desfăcându-și bretelele. Hainele îi căzuseră apoi grămadă la pământ.

Deși era un bărbat mai în vârstă, se gândise ea, Jon se comporta vioi și entuziast. Rămăseseră lungiți alături, gâfâind, ea proptindu-și obrazul de umărul lui. Îl trezise când afară era încă întuneric. El se întorsese spre ea și îi zâmbise.

– Chiar și Cartea Sfântă zice că nu-i nimic greșit în asta.

Lily avea treizeci și șapte de ani când îl născu pe primul dintre cei șase copii pe care îi concepu cu Ehrlich: Adam, Benjamin, Lawrence, Nathaniel, Tomas și singura lor fată, Emily, cea mai mică, născută în 1872, la șapte ani după terminarea războiului.

Imediat după răcirea vremii, lochul începu să înghețe. Jon Ehrlich se ridică din pat și se îmbrăcă în căldura slabă ce venea încă dinspre sobă, ieși din cabană și, așa cum facea în fiecare zi, testă gheața. Când aceasta avea o grosime de zece centimetri, putea să mențină greutatea unui om. Mergea pe gheață de la un capăt al lochului la altul, stând cât putea de aproape de mal. Lily îi vedea silueta din ce în ce mai mică, îndepărtându-se de ea, înalt și slab cum era, cu șchiopătatul mult diminuat.

Vântul bătea cu putere, răscolind zăpada de pe mal și formând vârtejuri mici prin aer. Copacii se conturau la distanță ca o linie întunecată. Îi luase cu el și pe fiii săi mai mari.

Tatăl și fiii mergeau în cercuri, încercând duritatea gheții. Ca niște ulii, cum spunea el. Cercurile lor se apropiau tot mai tare de centrul lochului. De fiecare dată după ce termina o spirală, Jon Ehrlich ridica piciorul și bătea tare cu călcâiul, ca să vadă cât de groasă era gheața. Lily îi vedea pe cei doi băieți mai mari ai săi, Adam și Benjamin, procedând la fel. Tăcerea era curmată de pocnetul înfundat al bocancilor. Ea se gândea temătoare că i-ar putea vedea dispărând sub apă, că lochul i-ar putea înghiți cu tot cu fularele și căciulile lor, iar gheața s-ar reface imediat deasupra lor. Dar ei continuau să meargă meticulos în cerc. Știau cât de groasă era gheața după felul cum suna sub bocancii lor.

A doua zi de dimineaţă, plecară să facă copci. Jon Ehrlich folosea în acest scop un burghiu spiralat. Din oţel, cu vârful ascuţit. Când sucea mânerul, lui Lily i se părea că bate untul. Mici aşchii de gheaţă săreau în toate părţile. Merse pe gheaţă cu băieţii, sfredelind o copcă după alta, la circa opt metri distanţă. Suprafaţa lochului arăta ca o tablă de şah. Aplecaţi deasupra fiecărei copci, vârau în apă un băţ subţire, ca să controleze dacă era suficient de adâncă. Apa gâlgâia inundând în jur. Strat după strat. Apa din jurul fiecărei copci se unea cu cea din jurul următoarei, ca o foaie subţire, după care îngheţa imediat.

În timp ce zilele treceau, ei îşi refăceau drumul peste gheaţă, călcând pe propriile urme, şi spărgeau din nou pojghiţa aşternută deasupra copcilor. Apa se ridica din nou. Lily le aducea mâncarea la marginea lochului: bucăţi de pâine cu şuncă şi sticle cu lapte înfăşurate în şervete legate cu sfoară. John Ehrlich obişnuia să bea şi să îşi şteargă apoi gura cu mâneca. Adam şi Benjamin, cu ochii la tatăl lor, procedau la fel. Curând, Lawrence, Nathaniel şi Tomas se duseră şi ei pe loch.

Se înapoiau apoi la cabană şi se strângeau în jurul focului facut de Lily. Jon Ehrlich se spăla în lighean, apoi se aşeza sub lumina unui felinar. Un om cu două vieţi. Îşi punea ochelarii şi citea tare din Cartea Sfântă. Seara târziu, el şi Lily se duceau împreună să vadă cât de mult se îngroşase gheaţa. Nu purtau patine. Nu doreau să lase urme pe gheaţă, deşi Jon Ehrlich ştia că o vor face mai târziu.

Sfredeleau gheaţa şi aceasta se îngroşa tot mai tare, zi după zi, sezon după sezon. Când ningea, procesul era mai rapid şi erau nopţi în care gheaţa creştea cu până la opt centimetri.

Siluetele lor întunecate se mişcau prin imensitatea albă. Când gheaţa de pe loch ajunse suficient de groasă, aduseră cu ei un cadru greu de lemn. Cadrul era prevăzut cu o muchie de fier. Zăpada se depunea în şanţurile săpate de ei. Şir după şir, acestea îşi făceau apariţia la marginea de vest a lochului. Lui Lily i se părea că cineva o priveşte pe sub tot atât de multe sprâncene albe.

După ce curăţară zăpada, Jon Ehrlich şi fiii săi neteziră asperităţile, apoi marcară nişte dreptunghiuri mari, fiecare de mărimea unei

jumătăți de ușă. Începură să le taie apoi cu un plug pentru gheață. Lamele erau fixate în șanțuri și plugul era tras de un cal puternic. Așchii de gheață erau spulberate prin aer. Când terminară, începură să taie blocurile cu fierăstraie, până la capăt. Cea mai bună gheață trebuia să fie tare și pură și să arate ca un cristal.

Podeaua depozitelor era acoperită cu farâme de coji de copac. N-aveau ferestre. Pereții erau dubli. Spațiul dintre peretele interior și cel exterior era umplut cu rumeguș, care asigura o bună izolare. Blocurile de gheață erau puse unele peste altele, atât de bine încât cu greu puteai strecura o lamă între ele.

Acesta era unul dintre marile mistere pentru Lily: cum de putea gheața să țină atât de mult timp, chiar să și treacă primăvara.

Veni înghețul. Ei continuară să cultive lochul. După un timp, până și fata cea mai mică, Emily, venea să-i ajute să ridice calupurile de gheață. Foloseau cârligele de la capătul unor prăjini lungi ca să le tragă afară de pe loch, unde calul aștepta liniștit să-și facă partea sa de treabă. O mică mișcare a încheieturii putea expedia bucata de gheață la zeci de metri distanță de-a lungul lochului. Lily o urmărea cu plăcere pe Emily ghidând bucățile de gheață peste loch, cu mișcările ei complicate.

Când afluenții se dezghețară, duseră gheața la St. Louis, la bordul unei barje care scârțâia din toate încheieturile sub greutatea sa. Calupurile erau împachetate în lăzi și acoperite cu paie, ca să nu se topească. Elanii bocăneau pe malurile râului. Șoimii migratori se înălțau în albastrul cerului.

Jon Ehrlich conduse barja dincolo de bancurile de nisip, spre port, depozitând gheața într-o pivniță de pe mal. Un vânzător de gheață din Carondelet Avenue se afla acolo ca să inspecteze marfa. Mai multe bancnote noi fură numărate. Era o afacere bună, de parcă însăși reconstrucția punea lucrurile în mișcare. Hoteluri. Restaurante. Prăvălii în care se vindeau stridii. Oameni bogați în case elegante. Chiar și sculptori care doreau să-și vadă operele fasonate din mari blocuri de gheață.

El mai închirie un perimetru pe un mic loch din fundul provinciei. Experimentă noi metode de izolație. Dezvoltă un sistem de

tobogan. Dădu drumul blocurilor să plutească printr-o reţea întortocheată de canale. Desenă mai multe tipuri de pârghii şi de macarale pentru locurile de înmagazinare. Primi o cerere de a furniza gheaţă în jos, pe Mississippi, în oraşe aflate la mare distanţă, cum era New Orleans. Construiră o casă nouă pe malul celălalt al lochului, cu ferestre mari spre răsărit, pentru ca soarele să pătrundă dimineaţa. Şi o afumătoare. Bucăţi de şuncă şi jamboane erau atârnate în cârlige. Plante medicinale: nard, cimicifugă, siminichie, anason. Lăzi pline cu cartofi dulci. Butoaie adânci cu unt. Jeleu de mere. Compot de piersici.

Lily nu mai văzuse niciodată cantităţi atât de mari de alimente. Trecea prin dreptul rafturilor pline, cuprinsă parcă de ameţeală.

Duminica, încărcau cu provizii căruţa trasă de cai şi se duceau la biserică devreme, astfel încât să le poată distribui membrilor congregaţiei. Jon Ehrlich o conducea, bătând uşor cu hamurile spatele cailor. Respira cu greutate. Vârsta îşi spunea deja cuvântul. Ca şi cum trupul începea să simtă răceala gheţii. Totuşi, continua să descarce alimentele. Lily nu se simţea deloc atrasă de ideea de a merge la biserică, cu excepţia faptului că acest lucru o mai scutea de treburile zilnice, însă era bucuroasă să distribuie alimentele. Cu mult timp în urmă, fusese martora unei teribile perioade de foamete. Nu mai dorea să vadă aşa ceva. Familii de irlandezi, germani şi norvegieni se aliniau în dreptul uşii din spate. Cu un aer de mândrie, ca şi cum nu aveau să mai necesite prea multă vreme acest ajutor.

Jon Ehrlich veni acasă într-o seară caldă de primăvară a anului 1876 şi opri caii în faţa depozitelor. Fusese o călătorie lungă. O săptămână pe drum. Trecu prin curtea acoperită cu dale noi, cărând o pânză mare, înrămată. O strigă pe Lily. Ea nu răspunse. El se duse la uşă şi o deschise cu piciorul, strigând-o din nou. Ea ieşi din bucătăria din spatele casei, târşâindu-şi papucii pe podea.

– Ce-i cu gălăgia asta, în numele Domnului?

El ridică tabloul ca să i-l arate. Iniţial, i se păruse că aduce cu el un pachet obişnuit. Ea se apropie. Îl privi încă o dată, apoi privi tabloul. Malul unui râu din Irlanda. Un pod arcuit. Un şir de pomi stufoşi. O căsuţă la distanţă.

Lily nu ştiu ce să spună. Întinse mâna şi atinse rama tabloului. În timp ce îl privea, i se părea că se uită afară, pe fereastră. Nori. Apa învolburată. Gâşte în zbor, profilate pe cer.

– E pentru tine.

– De ce?

– L-am cumpărat de la St. Louis.

– De ce?

– E ţara ta, îi răspunse el.

Îl cumpărase de la un artist despre care se spunea că e faimos. Asta auzise la piaţă.

– Cei de-un neam cu tine, adăugă el.

Lily se dădu un pas înapoi. Mâinile îi tremurau. Îi întoarse spatele.

– Lily!

Se uită după ea cum iese pe uşă şi se duce spre loch. Primele insecte de primăvară roiau ca un nor în jurul ei. Se aşeză pe malul lochului cu capul în mâini. El n-o putea înţelege. Sprijini tabloul de masă, lângă uşă. Îl lăsase fără cuvinte. Se gândea că va trebui să se scape de el a doua zi.

Noaptea târziu, stăteau întinşi în pat unul lângă celălalt, cu cei doi copii mai mici, Emily şi Tomas, dormind la picioarele lor. Tremurând, ea se întoarse mai întâi cu spatele, apoi se răsuci din nou spre el. Nu mai spusese asta nimănui: era copilul unor beţivi din Dublin. Încercase să uite. Nu se aştepta s-o judece şi nici nu dorea milă. Tatăl ei fusese un beţiv. Maică-sa obişnuia şi ea să bea. Uneori, avea impresia că până şi şoarecii din casă erau dedaţi băuturii, că până şi uşile beau, la fel şi pragurile uşii şi acoperişul. Crescuse dormind între ei doi, mama şi tatăl ei. O casă de închiriat. Capul patului zgâlţâindu-se. Pe urmă pierduse un copil. Avea numai paisprezece ani. Fusese expediată să muncească într-o casă ca servitoare. Viaţa ei însemnase un adăpost prin subsoluri, printre excremente de şoareci, sau în casa scării şi polonice de supă. Avea liberă o jumătate de zi pe săptămână. Când înota prin noroi, pe străzile întunecate, ca să cumpere tutun. Era singura ei alinare.

Nicio parte a Irlandei nu semăna, nici măcar pe departe, cu tabloul adus acasă de Jon Ehrlich. Ţara pe care i-o cumpărase el era de

nerecunoscut, poate cu excepţia unei călătorii de la Dublin la Cork, cu mult timp în urmă. Fugise din casa de pe Great Brunswick Street. Mersese şi tot mersese pe jos. Cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece zile, spre sud, prin Wicklow, Waterford, peste munţi, până la Cork. Era o fată simplă pe atunci. Asta fusese tot. Urmase o dorinţă. Îşi amintea coroanele copacilor, lumina schimbătoare de pe câmp, văile, malurile râurilor, vântul aruncându-i stropi grei de ploaie peste faţă, foametea tot mai mare, peste tot pe acel pământ, mirosul greu ce plutea pe deasupra oamenilor, bărbaţi, femei, copii.

Acum, un tablou. Dintre toate lucrurile. O pictură. I se părea că-i transmite ceva care-i scăpase până atunci. Clopotul catedralei din Dublin. Ţipătul unui cal. Sackville Street. Un pescăruş care zbura deasupra râului Liffey. Totuşi, nu-şi putea aminti sunetele auzite pe când era copil: se tot răsuceau şi îşi pierdeau forma în mintea ei. De ce numai anumite momente o revizitau? Ce le făcea să dea buzna? Îşi apăsa acum faţa de pieptul lui Jon Ehrlich. Nu ştia ce să facă cu astfel de gânduri. Se simţea de parcă o despicase ceva. Fosta fată Duggan – partea ce pierise din ea – nu concepuse niciodată că ar fi putut avea ceva numai al ei, ca să nu mai vorbim de-un astfel de tablou. Vechi de patruzeci şi opt de ani. Se afla acolo de peste treizeci de ani. Devenise americancă. În ce moment de cotitură se oprise şi apucase pe o altă cale, fără să ştie? În ce moment căpătase viaţa ei un sens? Nu putea spune. Da, fusese o fată simplă. O servitoare. Într-o casă cu lucruri care nu erau simple deloc. Ascultând discuţii ciudate. Idei de democraţie, credinţă, sclavie, benevolenţă, imperiu. Erau lucruri pe care nu le putea înţelege pe deplin, dar îi sugerau altfel de locuri. Aşa că plecase. N-avea idee unde avea să se ducă. N-am avut niciun plan, Jon Ehrlich. Pur şi simplu, am pornit-o la drum. Uite-te la mine acum. Un tablou. Tu îmi aduci un tablou. Îmi pui în braţe un tablou.

Îşi îndesă din nou faţa în pieptul lui. El nu prea ştia ce ar fi putut să-i spună, văzând-o cum plânge. Dar ea se încolăci pe lângă el şi, epuizată, căzu într-un somn profund.

Tabloul fu aşezat pe poliţa căminului. Uneori, i se părea că o vede pe Isabel Jennings plimbându-se pe malul râului, cu rochia lungă fluturând elegant în jurul ei. Mai era şi Richard Webb, în picioare pe

podul arcuit, uitându-se în jos, la apa râului, la curgerea ei avântată, adâncit în toate frustrările sale. Mai erau și zile în care își lăsa mintea să se îndrepte spre Frederick Douglass: el nu prea pătrundea în tablou, mai degrabă se mișca în afara lui, așteptându-și rândul, poate venind spre ea de pe dealul ce se contura departe sau de pe drumul din spatele casei. Amintirea lui, în timp ce trăgea de greutăți, o uimea. Fața lui în ploaie, în ziua în care ea plecase. Palmele lui albe. Își amintea cum îl văzuse dispărând în trăsură pe Great Brunswick Street și apoi sus, în camera lui, cu prosopul aruncat nepăsător peste chiuvetă. Aplecat deasupra mesei de scris, purtând cămăși albe, înfoiate.

Auzise că Douglass era acum membru al partidului fostului președinte Abraham Lincoln. Ținând cuvântări despre acordarea dreptului de vot oamenilor de culoare. Era un om foarte admirat, dar și hulit în egală măsură. Căpătaseră libertate, dar cu ce costuri? În Irlanda, se gândea la el ca la un gentleman înalt și autoritar, aflat la comandă, dar aici era dominată de nesiguranță. Nu c-ar fi fost împotriva negrilor. De ce-ar fi trebuit să fie? Nu era nevoie de așa ceva. Erau și ei bărbați și femei. Și ei se luptaseră, muriseră de foame, fuseseră uciși, apoi plantaseră, culeseseră, semănaseră. Totuși, exista o comoție prea mare în legătură cu ei. Lily auzise că irlandezii se revoltaseră la New York. Oameni legați de stâlpi de telegraf. Copii arși într-un orfelinat. Bătăi sălbatice pe străzi. Nimic nu era simplu. Și atât de multe posibilități. Anii ei petrecuți în umbră. Propriul ei fiu, care luptase de partea unioniștilor. Murise pe câmpul de luptă, exact pentru cuvintele pe care Douglass le rostea în fața irlandezilor cu toți acei ani în urmă. Și totuși, Thaddeus nu menționase niciodată cuvântul *sclavie* sau *negri* sau *libertate*. Dorise numai să lupte. Asta fusese tot. Orgoliul lui de-a avea parte de o moarte glorioasă.

Erau momente în care se ducea spre sud, la St. Louis, sau spre nord, tot drumul spre Des Moines, când vedea negri pe străzi și simțea o senzație de neplăcere. Încerca să-și înăbușe pornirea. Totuși, o simțea cum stăruie, vagă, la distanță.

La biserică, își pleca de fiecare dată capul și se ruga să fie iertată. Rugăciuni vechi. Își amintea incantațiile. Deschidea Biblia în fața ei. Se gândea c-ar fi trebuit să învețe să citească, însă tăcerea i se părea

încărcată de puritate. Încerca să-şi amintească cuvintele lui Douglass din salonul de pe Great Brunswick Street, dar, în loc de asta, mintea ei aluneca spre acei oameni peste care trăsese cearşafurile pentru ultima oară: căldura albastrului de sub pleoapele lor, în timp ce trupul lor căpăta nuanţe de cenuşiu.

O privea pe Emily sorbind cuvintele tatălui ei. La şapte ani, atentă la degetul lui bătătorit alunecând pe pagină. Cartea lui Iov. Apocalipsa. Cartea lui Daniel. Era fericită să-i vadă astfel. Spaţiul liber de lângă patul lui Emily începea să se umple cu tot felul de cărţi aduse de la şcoală. I se părea ciudat să vadă acest copil, atât de diferit de ea însăşi, din carnea şi sângele ei.

Deseori, Lily o găsea pe fetiţă adormită, cu şuviţele de păr lung risipite printre pagini, ca un fel de semn de carte.

Auzi un ţipăt reverberând afară. Lily nu se gândi la nimic grav. Se ducea spre bucătărie dinspre afumătoare. Desfăcu un borcan cu mălai, presără puţin pe masa de lemn, apoi se sprijini de sobă. Simţea căldura radiind dinspre ea. Împinse cu genunchiul una dintre uşile sobei. Întinse mâna spre un borcan cu lapte bătut. Un alt ţipăt sfâşie aerul.

Ţipetele veneau din apropierea magaziilor, unde era depozitată gheaţa. Rămase nemişcată. O altă serie de bufnituri surde, apoi tăcere. Se duse spre fereastră. Cerul era de un albastru foarte pal. Un alt zgomot, spart şi continuu, un geamăt, ca o capitulare lentă. Vocea lui Adam plutind peste nămeţi.

Lily ieşi în fugă. Aerul rece o înţepa. Zăpada îi izbea picioarele. Dinspre magazii nu se mai auzea nimic. O linişte îngheţată.

Dincolo de grajduri şi tobogan. Strigându-i pe nume, în timp ce mergea. La magazii, zări rumeguş plutind prin aer. Depăşi colţul. Scândurile erau sfărâmate. Cuiele sărite din butuci. O balama mare de fier zăcea pe pământ. În nămete era înfipt un singur cârlig pentru gheaţă. Frânghia de la scripeţi zăcea aruncată pe pământ.

Un mic şiroi de sânge curgea printre bucăţile de gheaţă căzute şi peretele de lemn. Se duse mai întâi la Benjamin, apoi la Adam, şi din nou la Benjamin. Trupul mic al băiatului, complet strivit de-un

singur bloc. Împinse greutatea de pe pieptul lui, îi atinse obrazul cu buzele. Nu mai respira deloc. Îi îndepărtă rumegușul de pe frunte. Făcu același lucru și cu Adam. Nu strigă. Putea auzi celelalte blocuri de gheață continuând să se miște și să alunece deasupra ei, dar mai încet acum, ca și cum și-ar fi exprimat cumva respectul. Își făcu loc printre scândurile prăbușite și se aplecă deasupra soțului ei.

Jon Ehrlich încercă să dea din cap, dar un clăbuc de sânge i se ridică la gură. Ea împinse blocul de gheață sfărâmat de pe picioarele lui. Nu te duce. Să nu îndrăznești. El își mișcă puțin capul. Ochii i se roteau disperați. Să nu mori din cauza mea.

Ea era sigură că-l văzuse dând din cap și apoi auzi un gâlgâit în gât. Lily putea simți viața scurgându-se din el, cumva ca o ușurare, de parcă se topea. Se ridică din genunchi, își puse mâinile în cap și slobozi un bocet ascuțit.

Pe trei laturi, magazia era încă în picioare. Lemnele jucau și gemeau. Lochul din toată acea gheață. Apa gata să se miște. Trecu peste scândurile căzute și se aplecă din nou deasupra lui Benjamin.

Își petrecu brațele pe sub umerii fiului ei cel mic și încercă să tragă băiatul mort de sub sfărâmături. Bocancul lui era prins de o bucată de stâlp. Putea simți bocancul rupându-se, în timp ce trăgea de el ca să-l scoată afară. Trase din nou. Gheața se mișcă și ea.

Parcă-l auzea râzând. Se aplecă deasupra lui. Din nou, un râs. Of, Benjamin! Of! Îi prinse capul, dar acesta cădea într-o parte. Îl scutură. Ridică-te, ridică-te, ești viu! Ochii lui erau imenși și surprinși și nemișcați. Ea se propti pe călcâie, târându-se pe pământul dur. Ajunse la Adam. Își lipi fața de buzele lui. Nicio suflare. Nicio urmă de căldură. Încă un hohot de râs, era sigură de asta. Dar de unde, de la cine? Îl auzi din nou, de data asta de la distanță. Respirația i se opri. Din casă. Ceilalți copii ieșind din cabană. Vocile lor înalte, cristaline. Lily se ridică și trecu dincolo de colțul magaziei. Apucă o furcă. Duceți-vă înapoi în casă, le strigă ea. Nathaniel, pune un lemn pe foc! Fato, curăță porumbul! Să nu mai ieșiți afară! Vin și eu acum! Vin imediat! Mă auziți? Tomas? Lawrence? Acum, continuă ea. Hristos cel sfânt. Acum. Vă rog!

Emily o privea cu ochii mari. Înțepenită.

– Du-te, țipă Lily la ea. Du-te!

Ea se întoarse să tragă trupurile dintre sfărâmături. Trei sferturi din magazie, deși încă în picioare, trepida ușor, amenințând să se prăbușească peste ea.

Întinse trupurile afară, pe pământ, pe soțul ei și pe cei doi fii ai lor, apoi se duse înapoi în casă. Avea nevoie de bucăți de pânză ca să le acopere ochii. Lily împinse ușa cabanei. Băieții îngroziți stăteau înghesuiți în cămară. Emily la fereastră, privind afară. Lily o strigă pe fiica ei. Niciun răspuns. O strigă din nou. Emily, repetă ea. Nicio mișcare. Se duse spre ea și o întoarse cu spatele la fereastră. Ochii copilului parcă n-o vedeau, erau goliți de viață.

Lily o plesni cu putere peste față și îi spuse să se îmbrace, că are treabă cu ea. Copilul nu se mișcă la început, apoi se ridică și își lipi fruntea de gâtul lui Lily. Mamă, rosti Emily.

Două seri mai târziu, Lily Ehrlich aduse un tâmplar ca să repare partea dărâmată a magaziei și să fixeze blocurile de gheață. Vremea era foarte urâtă. Vântul bătea înghețat și cu putere. Loviturile ciocanelor se auziră toată noaptea.

Curând, veni un dezgheț. Era nevoită să învețe să miște singură blocurile de gheață. Să le ducă spre barje care să le transporte în jos, pe râu.

Stătea lungită pe pat, înconjurată de cei patru copii rămași. Băieții erau suficient de mari acum, se gândi ea. Emily o putea ajuta la contabilitate. Era posibil să supraviețuiască. Se uită afară spre loch. Lumina lunii parcă suspina deasupra lui. Îl trezi mai întâi pe Tomas, apoi și pe ceilalți doi. Ieșiră afară în noapte și coborâră spre hambar, în timp ce nori de aburi se formau în întuneric în jurul gurii lor. Mai întâi, vom pregăti căruțele, le spuse ea. Aveți grijă să hrăniți caii.

Broșurile sosite fuseseră expediate de o companie din Cincinnati. *Schema de alfabetizare McGuffey. O ocazie extraordinară. Poți învăța singur în doar 29 de zile. Garantat va merita banii.* N-avea nici cea mai mică idee ce să facă cu ea. Cuvintele arătau pentru ea ca o serie de mici bucle. Cum putea învăța să citească dacă din capul locului nu știa să citească? Cum se așteptau ca ea să învețe ce nu

învăţase de la început? Ochii îi înotau în lacrimi. Se simţea gâtuită. Ascunse broşurile în fundul unui raft.

Închirie o şaretă şi se duse în sud pentru două zile, tot drumul spre St. Louis. Clădirile i se păreau extrem de înalte. La ferestre fluturau rufele puse la uscat. Bărbaţi cu pălării Stetson îşi legau caii de stâlpi. Auzi un fluierat dinspre staţia de cale ferată. Lily întrebă unde se află librăria. Un băiat îi arătă direcţia. Trase de clopoţelul de la uşă. Răsfoi cărţi printre rafturi, speriată c-ar putea fi văzută. Cuvintele de pe cotoarele cărţilor nu-i spuneau nimic.

Un vânzător găsi ce căuta, undeva sus, pe rafturi accesibile numai cu ajutorul scării. Ştiu că era ce căuta după desenul de pe copertă. El îi împachetă cartea într-o hârtie maro şi o legă cu o sforicică.

Acasă, Emily îşi trecu degetul mic pe sub semnele de pe pagină. Acesta e un *I*. Acesta e un *W*. Acesta e un *A*. Acesta e un *S*. Acesta e un *B*.

La trei ani după moartea lui Jon Ehrlich, Lily avea un grup de câţiva bărbaţi care lucrau – doi norvegieni, doi irlandezi şi un breton, ca şef de echipă. Lucrau acum şi fiii ei. Lily arăta ca o siluetă subţire şi mică pe gheaţă, puţin povârnită de vârstă, răvăşită de durere, dar vocea ei încă putea fi auzită foarte clar. Cumpărase cele mai noi unelte: topoare late, cuţite de tot felul, pluguri de gheaţă, harnaşamente. Fierăstraiele lăsau în urmă o dâră de scântei albe. Caii se încordau în nori de aburi. Magaziile fuseseră reconstruite şi bine ancorate.

După şcoală, Emily îi ajuta şi ea să tragă blocurile mari de gheaţă peste suprafaţa lochului.

Lily se ducea în oraş o dată pe lună. Era o călătorie foarte obositoare. Uneori, un singur drum dura chiar şi trei zile. Lily se tocmea permanent în biroul de deasupra prăvăliei din Carondelet Avenue. Ştia ce preţ voia şi mai ştia şi la ce preţ vindea negustorul gheaţa. Şi o scotea din minţi prăpastia dintre cele două preţuri.

Scoase stiloul lui Jon Ehrlich din micul portofel argintiu şi îşi puse semnătura pe document. Învăţase să mişte stiloul astfel încât urma lui să semene cu un nume. Negustorul de gheaţă se scărpina cu degetul mare la baza nasului. Era slab şi ager, de parcă fusese croit cu un fierăstrău nou.

– Ştii să scrii?

– Sigur că ştiu. Drept cine mă iei?

– N-am vrut să spun nimic cu asta, doamnă Ehrlich.

– Ei bine, sper că nu!

Ieşi afară şi merse de-a lungul fluviului Mississippi. Văzu femei mai tinere plimbându-se în haine elegante: purtau pălării cu boruri mari şi rochii înfoiate. Vapoare cu aburi şi ambarcaţiuni cu zbaturi. Comerţul era intens pe tot fluviul. Băieţii care distribuiau ziare strigau ceva în legătură cu aurul şi căile ferate. Un balon cu aer cald plutea pe deasupra fluviului, alunecând spre vest. Un bărbat călărea o maşinărie, înainte şi înapoi, în apropiere de clădirea operei. Cu o roată enormă în faţă. Privitorii îi spuneau *velociped.* Mai mulţi tineri cu pălării largi de cowboy îşi legau caii în faţa birturilor. Ei nu se mai uitau aproape deloc după ea, dar lui Lily nu-i păsa. Avea spatele înţepenit de durere după anii petrecuţi pe gheaţă. Căpătase un mers târşâit. Păstra trei rochii elegante pentru întâlnirile de afaceri. În restul timpului, hainele ei erau simple, întunecate la culoare, cu o urmă de doliu permanent în ele.

În cel de-al patrulea an fără soţul ei, negocie un preţ cu şeful de echipă din Brittany. Îi vându cabana, contractul de concesiune şi tot echipamentul. Primul lucru pe care îl împachetă fu tabloul pe care i-l dăruise Jon Ehrlich. Luă apoi toate cutiile, mobila, scaunele, farfuriile, cărţile. Încărcară patru căruţe. Puse tabloul în faţă. Traseră apoi în faţa noii lor case de pe Florissant Avenue. Aleea curbată din faţă era acoperită cu pietriş din piatră de calcar. Casa avea două etaje, era construită din cărămidă roşie şi avea tavane înalte şi scări late. Un covor albastru-deschis, festonat cu o ghirlandă de trandafiri. Agăţă tabloul în capul scării, apoi se apucă imediat să facă negoţ cu gheaţă. Firma *Middle Lake Ice.* Gheaţa din mijlocul lochului. Un pictor englez îi desenă un logo pe uşile depozitului. Ea se simţea măgulită de accentul lui. El se înclina în faţa ei şi ea se înroşea toată, stânjenită. Un englez, dintre toţi. Care se apleca în faţa ei. Lily Duggan. Bridie Fitzpatrick. Odinioară, căruţele cu morţi se rostogoleau prin faţa ei. Sub fulgii de zăpadă.

O uimea faptul că acum nu mai avea nevoie nici măcar să atingă gheaţa. Asta o făceau alţii, care o scoteau din lochuri mai departe,

în nord, în Missouri, Illinois, Iowa. Ea cântărise foarte bine costurile. Salariile, transportul, partea care se topea. Logica uimitoare a banilor. Uşurinţa cu care puteau să-şi facă apariţia şi viteza cu care puteau fi pierduţi. La St. Louis aranjă să obţină o linie de credit de la Wells Fargo Bank, de pe Fillmore. Se ducea la funcţionarii băncii, care o cunoşteau personal. Ce mai faceţi, doamnă Ehrlich? Ce plăcere să vă revedem. Pe stradă, bărbaţi şi femei o salutau politicos, înclinând din cap. Asta o speria puţin. Îşi ţinea poala largă a rochiei cu mâna şi bâlbâia un timid bună ziua. În prăvăliile cu alimente îi erau prezentate cele mai bune bucăţi de carne. Pe Market Street se afla o prăvălie cu pălării. Lily cumpără una cu un desen flamboaiant şi cu o pană de struţ, dar când o aduse acasă şi se zări în oglinda lungă şi ovală, îşi dădu seama că nu suporta să fie văzută cu aşa ceva pe cap. O puse înapoi în cutie şi nu se mai uită la ea a doua oară.

Cererile veneau cu toptanul. Din partea spitalelor. De pe vapoarele cu aburi. De la restaurante. De la negustorii de peşte. De la cofetării. Existau chiar şi din partea unor hoteluri, care începuseră să pună gheaţă în băuturi.

După şase ani, Lily Ehrlich fu în stare să-l trimită pe cel mai mare băiat al său în viaţă, Lawrence, la universitate, în Chicago. Apoi, pe Nathaniel şi pe Tomas. În iarna anului 1886, Emily împlini paisprezece ani. Îşi petrecea cea mai mare parte a timpului sus în dormitorul ei, devotată cărţilor. Lily crezuse mai întâi că fiica ei era copleşită de singurătate, însă apoi descoperise că fetei nu-i plăcea nimic mai mult decât să tragă draperiile, să aprindă o lumânare şi să citească o carte. Piesele lui Shakespeare. Scrierile lui Emerson. Poezii de Harte, Sargent, Wordsworth. Camera era atât de plină de cărţi, încât Lily nu mai vedea tapetul de pe pereţi.

Experienţa proprie cu cărţile nu durase prea mult: însă era mama lui Emily. Asta însemna suficient de mult.

Lily împărţi afacerea cu gheaţă în iarna lui 1887. În trei părţi egale pentru fiii ei. Lawrence se înapoie acasă de la universitate, purtând un costum gri şi papion şi cu un accent specific estului. Cei doi băieţi mai mici erau mai interesaţi de aburii care se înălţau deasupra şantierelor de cale ferată: vindeau părţi din ea, îşi ridicau

degetul la borul pălăriei, apoi îşi luau la revedere. Nathaniel se duse spre vest, la San Francisco, iar Tomas spre est, la Toronto. Emily nu primi nimic: nu din cauză că era dispreţuită, ci dintr-o simplă convenţie. Acest gând nici măcar nu-i trecuse prin cap lui Lily. Mama şi fiica cumpărară o casă mai mică pe Gravois Road. În faţă, cultivau plante într-o grădină. Preferau să stea singure mult timp. Duminica, se îmbrăcau să meargă la biserică: mănuşi lungi, pălării cu boruri largi, văluri albe trase peste ochi. Uneori, erau văzute plimbându-se împreună pe promenadă. Emily nu avea prea mulţi admiratori. De fapt, nici măcar ea nu se aştepta la vreunul. Cu greu putea fi considerată o fată drăguţă. Cărţile îi acaparau tot timpul. Erau nopţi în care Lily o chema pe Emily să vină să doarmă cu ea, apoi dădea cuvertura de o parte, se propteau bine în perne şi citeau împreună. *M-am născut la Tuckahoe, lângă Hillsborough şi la circa douăsprezece mile de Easton, în districtul Talbot, Maryland.*

Acea casă de pe Great Brunswick Street părea acum foarte departe de Lily, pierdută în tumultul atmosferei şi al obiceiurilor ei zilnice. Înşişi anii păreau că dăduseră uitării ce fusese ea odată. Umbrele a patruzeci de ani.

Nu era expertă în haine fine, însă pentru acea ocazie îmbrăcase o rochie poloneză[1] lungă, purpurie, cu o mantie bine croită. Broşa de ametist era prinsă sus, la gât. Părul ei încărunţit era vârât pe sub borul rotunjit al unei bonete mov.

Coborî încet din trăsură şi o luă şovăitor de braţ pe Emily, care purta o rochie simplă de alpaca. Era o seară rece. Tocmai se lăsase întunericul. Era derutată de mişcarea luminilor şi de lumea din jurul ei. Intrară în hotel. Dincolo de coloanele de granit. Portarul le aruncă o privire scurtă. În interior se auzea un pian, ale cărui sunete pluteau prin hol. Simţea acum o durere surdă peste tot în trup. În mâini, genunchi şi glezne.

Lily aruncă o privire spre marele ceas înrămat în lemn, de lângă ferestrele boltite. Mult prea devreme. Peste tot, în jur, femei purtând

[1] Rochie cu un corsaj strâns pe corp şi o fustă lungă, despicată într-o parte, mărginită de un volan, lăsând să se vadă dedesubt un jupon brodat (n.tr.)

şaluri şi rochii lungi, scumpe. Câţiva bărbaţi în smoking. Mult zgomot şi agitaţie. Mici grupuri de negri discutau prin colţuri. Mai ales bărbaţi. Toţi foarte bine îmbrăcaţi.

Înaintă puţin. Era o provocare pentru ea. Era sigură că o studiau. Ocoli un perete acoperit cu zăbrele din lemn şi descoperi o suită de tablouri înfaţişând peisaje, pe care pretinse că le admiră. O trase pe Emily mai aproape.

– Să taci din gură acum, îi zise ea.

– Dar, mamă, n-am scos un cuvânt!

– Să taci oricum!

Pe câteva panouri mari din lemn din holul hotelului figura numele lui. Sub el scria: *Asociaţia naţională a femeilor sufragete.*

Mici grupuri de femei se plimbau pe sub candelabre, discutând cu o mină serioasă. Lângă bar pluteau în aer nori de fum de ţigară. Sunetul îndepărtat al paharelor ciocnite.

Pianistul începu să cânte o altă melodie. Lily se întoarse spre Emily şi-i îndesă după ureche o şuviţă de păr rebelă.

– Mamă!

– Linişte!

– Uite-l acolo! exclamă Emily.

Lily îl văzu în partea opusă a holului. Douglass avea acum şaptezeci şi unu de ani. Părul încărunţit era încă ţepos şi abundent. Purta o jachetă neagră şi o cămaşă albă, cu guler scrobit. În buzunarul de la piept – o batistă albă. Haina stătea bine întinsă pe el, deşi se gârbovise uşor. Continua să fie atrăgător: era mai solid, cu umerii mai laţi, părea mai în largul său. Era înconjurat de un grup de opt-zece femei. Aplecate puţin în faţă, sorbindu-i cuvintele. Părea că păstrează distanţa, însă la un moment dat îşi făcu mâinile căuş şi spuse ceva, iar femeile izbucniră în râs, ca şi cum formau cu toţii un mecanism care mergea ca pe roate.

Douglass îşi roti privirea peste hol. Lily nu putea fi absolut sigură, dar parcă ochii lui întârziaseră o secundă mai mult asupra ei. Poate şi din cauza unor persoane ceva mai agitate aflate în spatele ei. Când se întoarse să-l vadă din nou, el traversa deja holul, îndreptându-se spre sala de conferinţe a hotelului.

Holul se golea în urma lui. Ca un curent. Ca o undă de lumină. Ca şi cum toţi se zoreau să-l urmeze cumva. Simţi că ezită. Din nou, ca la şaptesprezece ani. Stând în faţa casei lui Webb. Luându-şi rămas-bun de la el, în lumina zorilor din Dublin. Tremuratul mâinilor. Atât de neobişnuit. Scârţâitul roţilor trăsurii. Mai apoi, majordomul, Charles, îi certase pe servitori. Cum îndrăzniseră?! Cele mai mici momente: revin, durează, nu dispar şterse de timp. Bufnetul copitelor pe dalele de piatră. Modul în care o privise el pe când pleca. Felul în care se purtase dimineaţa devreme. Jocul posibilităţilor. Am puţine lucruri sau nimic de făcut aici. O încăpere mică la mansarda casei. O serie de scări în spate. Eu, numai bună să le fiu servitoare. La fel ca oricare altă posesiune a lor. Plecase pe întuneric. Ruşinea simţită la Cork, la masa de seară a familiei Jennings. El n-o recunoscuse. La fel şi în docuri. Rămăsese călare pe cal. Nu însemnase pentru el nimic mai mult decât ştersul de praf al cărţilor, spălatul covoarelor, o mătură peste scândurile podelei, un metru de stambă. Dar ce dorise ea de fapt? La ce se aşteptase? Auzea caii mestecând paie. Pescăruşii care se năpusteau. Ploaia căzând. Nu îndrăznise să-l privească drept în ochi. Ploaia torenţială scăldându-i faţa. Un destin. Se urcase pe vapor şi plecase. Totul părea o învălmăşeală. Era atât de tânără. Simţise o uşurare auzind sirena vaporului.

Lily o luă pe Emily de braţ şi traversară împreună încăperea. Doi poliţişti erau postaţi în dreptul uşii sălii de conferinţă, agitându-şi bastoanele. Le aruncară o privire, fără să spună însă vreun cuvânt. Sala era aproape plină. Şiruri de femei erau aşezate pe scaune pliante, cu rochiile învolburate în jurul lor.

Rămaseră undeva în spatele sălii. Lily îşi scoase mănuşile şi îşi lăsă palma peste mâna lui Emily, cu degetul mare strângându-i încheietura.

O femeie palidă, într-o tunică simplă, neagră, îl prezentă pe Douglass publicului. Un ropot de aplauze ţâşni prin aer. El se ridică de pe un scaun din faţă şi urcă scările scenei. Se mişca greoi, dar masca bine acest lucru. Păşi spre pupitru. Se propti cu palmele de el, se uită spre public. Era recunoscător că i se oferise această ocazie, începu el, bucuros să se afle într-un oraş care însemna atât de mult

pentru o democraţie adevărată, ale cărei obiective le promovase adesea şi el. Vocea îi tremura puţin.

Se opri un moment, apoi se trase din spatele pupitrului, ca şi cum ar fi vrut ca lumea să-l vadă în întregime. Pantofii bine lustruiţi, pantalonii negri, jacheta curbată pe talie. Avea pielea mai deschisă decât ţinuse ea minte. Îşi întindea larg braţele în lături, făcând câte o pauză. *Când va fi scrisă adevărata istorie a luptei împotriva sclaviei, femeile vor ocupa un spaţiu larg în paginile sale.* Vorbea de parcă spunea acele lucruri pentru prima dată, de parcă le descoperise exact când păşise pe scena aceea, împărtăşindu-le acum publicului ca pe un secret. *Lupta împotriva sclaviei ocupă o parte specială în lupta pentru propăşirea femeii.* Un murmur străbătu mulţimea. O doamnă înaltă se ridică şi aplaudă. Mai multe femei o urmară. Se auzi apoi un strigăt. Un om de pe un rând din faţă agita o carte prin aer. *Trimiteţi negrul acasă!* Izbucni o încăierare. Lovituri cu mâinile şi cu picioarele. Poliţiştii escortară protestatarul afară. Patru femei ieşiră odată cu el. Douglass îşi ridică mâinile, cu palmele albe întinse. Se aşternu tăcerea. *Când un mare adevăr se răspândeşte în lume, nicio putere de pe pământ nu-l poate reţine, nu-l poate circumscrie în nişte limite, nu-l poate înăbuşi.* Ea avea impresia că vede în el o întreagă orchestră, o gamă întreagă de instrumente şi de sunete. Vocea lui era puternică şi penetrantă. *Este menit să se răspândească până când devine al întregii lumi.*

Continua să se plimbe pe scenă, înăuntru şi în afara unui con de lumină. Pantofii săi băteau podeaua din lemn. *Un astfel de adevăr este şi dreptul femeii de a beneficia de o libertate egală cu cea a bărbatului. Ea s-a născut astfel. A beneficiat de asta încă dinainte de a înţelege ce înseamnă. Baza raţională pentru o guvernare adecvată se află în sufletul feminin.* Lily o simţea pe fata ei strângând-o de mână, tot mai tare cu fiecare secundă. Fire de praf pluteau prin aer în jurul lui Douglass, circulând animate în sus şi-n jos: i se părea că până şi praful are o anume semnificaţie.

El îşi ridică mâna spre frunte, de parcă ar fi încercat să-şi amintească o idee nouă. Închise ochii, ca şi cum s-ar fi rugat.

Lily se gândi că el ar fi putut rămâne astfel, că ea, la rândul ei, ar fi putut rămâne fixată pentru totdeauna în indiferent ce descoperise mintea lui. Se duse spre scară. El o atinse când coborî. Ea îşi simţi

inima ușoară. Peste tot în jurul ei femeile erau în picioare, iar aplauzele răsunau în hol însoțite de strigăte entuziaste; dar Lily rămase pe loc, iar ceea ce simțea era ceva incomparabil, singular, deși ceva normal – toate momentele de viață strânse ca un mănunchi într-unul singur, în momentul acela, ușa închisă a camerei lui, o mică geană de lumină pe sub ea, tot mai strălucitoare în întuneric. Acum înțelegea că ea era cea care străbătuse toată acea distanță, călătorise tot acel drum și deschisese o ușă, iar în încăperea respectivă se afla propria ei fiică, propria ei istorie în carne și oase, în întuneric, aplecată sub lumina unei lămpi vechi, citind.

Când termină, Douglass fu condus rapid afară din hotel. O trăsură îl aștepta, calul bătând nerăbdător cu copitele în dalele de piatră. Noaptea devenise sufocantă. Semiluna trona cerul de deasupra orașului St. Louis. Lămpile cu gaz sfâșiau întunericul în fâșii inegale.

Un grup de protestatari format din bărbați în cămăși traversate de bretele late se adunase la capătul străzii. Polițiștii erau postați în linie în fața lor, la braț, nepăsători.

Lily îl văzu pe Douglass ridicând capul și uitându-se spre ei, de parcă l-ar fi amuzat ceva. Ținea de mână o doamnă albă, conducând-o cu gentilețe spre trăsură. Cea de-a doua soție. Strigătele de pe stradă deveniră tot mai asurzitoare, în timp ce Douglass orchestra spectacolul manierelor sale elegante.

Se înclină în fața consoartei și se duse pe partea cealaltă a trăsurii, apoi își arcui umerii și se urcă și el. Calul era înalt și elegant. Își ridică copitele și fornăi pe nas.

Lui Lily îi trecu prin cap pentru o clipă că ar fi trebuit să se ducă spre el, să se aplece în dreptul ferestrei, să-l salute, să-i spună cum o cheamă, să-i ceară să-și amintească de ea – însă rămase în umbră. Ce-ar fi putut să-i spună? Ce-ar fi putut să însemne pentru el numele ei? Poate că ar fi simulat că o recunoaște sau poate că nu și-ar fi amintit deloc. O avea pe fiica ei. Pe fiii ei. Gheață de ridicat.

Auzi sunetul dogit al harnașamentului și scârțâitul roților în noapte. Își prinse rochia cu o mână și cu cealaltă o luă pe Emily de braț.

– E timpul să mergem acasă, îi spuse ea. Haide!

1929

Rugăciune de seară

La început, când se punea pe scris, simţea un nod în gât, astfel că uneori nici nu putea să vorbească. Adevărata înţelegere a lucrurilor se afla undeva imediat sub suprafaţă. O cuprindea un dor teribil de casă ori de câte ori se aşeza cu o foaie de hârtie albă în faţă. Imaginaţia era dată deoparte pe fondul presiunii vieţii de zi cu zi. Emily Ehrlich nu supravieţuise bazându-se pe o teorie sau pe o formulă, ci datorită unor momente de pace interioară, când simţea că-şi ia avânt, ca un alergător sărind cu bucurie gardurile. Absorbită în cel mai înalt grad.

Cele mai bune momente erau acelea în care mintea ei parcă făcea implozie. Timpul dispărea. La fel şi lumina. Infinitul conţinut în călimara ei. Un semn negru, tremurat, picurat din capătul peniţei.

Ore de pierdere şi de evadare. De nebunie şi de eşec. Mâzgălind câte un cuvânt, mânjind mijlocul paginii cu cerneală până când nu se mai putea citi nimic, rupând pe urmă foaia în fâşii lungi şi subţiri.

Căutarea înfrigurată a unui cuvânt adecvat, de parcă ar fi răsucit mânerul unui lanţ într-o fântână. Aruncând găleata-n jos, în galeriile minţii. Scoţând apoi o găleată goală după alta, până când, în final, într-un moment neaşteptat, se prindea de ceva tare şi căpăta greutate, iar ea sălta cuvântul, apoi arunca din nou găleata, pescuind mai departe în golul acela.

Cabina de clasa întâi era mică şi albă. Cu două paturi. Vedere spre port. Flori proaspăt tăiate într-o vază de cristal. O notă de bun

venit din partea căpitanului. O lustră proiectată astfel încât să nu se zgâlţâie.

La megafon se auzeau tot felul de anunţuri, rostite de vocea monotonă şi nazală a stewardului: orele de masă, avertismente cu privire la statul prea mult la plajă, evenimente organizate la club.

Nu se sinchisiseră niciodată prea mult de aparenţe, dar în prima seară mama şi fiica îşi conjugară forţele când se îmbrăcară.

Apa era calmă, dar – chiar şi aşa – mica legănare făcea dificilă sarcina de a se coafa reciproc. Emily proptise de hublou o mică oglindă rotundă. Părul ei încărunţise. Cel al lui Lottie era tuns scurt, după cum era la modă. Dincolo de imaginea lor, puteau zări mişcarea luminilor de pe vas reflectate în mare.

Greutatea pe care o căra Emily o trăgea mult în jos. Avea cincizeci şi şase de ani, dar erau momente în care, privindu-se în oglindă, i se părea că ar trebui să adauge cel puţin un deceniu. Gleznele îi erau tot timpul umflate, la fel încheieturile mâinilor şi gâtul. Purta pantofi cu două mărimi mai mari. Se sprijinea într-un baston din lemn negru de porumbar, cu un mic mâner de argint şi un manşon de cauciuc în vârf. Fusese confecţionat pentru ea de un artizan din Quidi Vidi. Înainta timid, conştientă de spaţiul pe care-l avea de străbătut, ca şi cum trupul ei abia aştepta să confirme disconfortul, spaţiul pe care-l traversa.

Lottie – înaltă, cu părul roşu, plină de încredere – purta o rochie lungă de tafta şi un colier la baza gâtului, o podoabă nu prea scumpă. Avea douăzeci şi şapte de ani şi era o apariţie timpurie: părea că e deja prezentă dinainte de a ajunge într-un loc. Mama şi fiica erau rareori despărţite una de alta. Ca prinse pe o orbită. Opuse, dar bine legate între ele.

Înaintară timid spre sufragerie, în timp ce Emily se sprijinea de braţul fiicei sale. Se opriră puţin la intrare, surprinse de vederea unei balustrade curbate înfăşurate în ghirlande de flori. Un spectacol opulent peste tot în jur. Bărbaţi tineri, în costume închise la culoare şi cămăşi cu gulere scrobite. Femei zvelte, cu pene în păr, cu gâtul încordat, cu braţele întinse elocvent. Oameni de afaceri strânşi în grupuri, fum de trabuc încolăcindu-se deasupra lor.

Se auzi sunetul unui clopot, urmat de aclamaţii. Vaporul se afla destul de departe de mal. Un val de toasturi antiprohibiţioniste era în plină desfăşurare. Chiar şi aerul părea deja îmbibat, după mai multe pahare cu gin.

Fură conduse spre o masă la care stătea doctorul vasului – un canadian chipeş, cu un cârlionţ de păr negru exact în mijlocul frunţii, cu o faţă îngustă şi brăzdată. Purta o cămaşă bine croită, cu mânecile prinse în jartiere. Se înclină în faţa lor. Abordă pe rând subiecte ca Lomer Gouin[1] şi Henry George Carroll[2], micile oscilaţii ale bursei de valori, preţul porumbului, anarhiştii din Chicago, Calvin Coolidge[3] şi afecţiunea sa faţă de baronii tâlhari, Pauline Sabin[4] şi cererea ei de abrogare.

Masa era servită pe farfurii elegante de porţelan. După câteva pahare cu tărie, doctorul începu să se bâlbâie. De pe scenă se auzea muzică de jazz. Sunetul legănat al unei trompete. Clapele ca nişte valuri lunecând ale unui pian. *Wolverine Blues. Muskrat Ramble. Stack O'Lee Blues.*

În timp ce Emily scria ceva repede în carnetul ei de note, Lottie se duse din nou în cameră, în căutarea noului său aparat de fotografiat, un Leica argintiu. Emily spera ca fiica ei să poată fotografia vasul, cu luminile sale strălucitoare prin micile galaxii de fum.

Era prima lor vizită în străinătate. O călătorie de cel puţin şase luni. Emily avea să trimită articolele, pentru publicare, unei reviste

---

[1] Sir Jean Lomer Gouin (19 martie 1861 – 28 martie 1929), politician canadian, cel de-al 13-lea premier al provinciei canadiene Quebec, ministru al cabinetului în guvernul federal al Canadei şi cel de-al 15-lea locotenent guvernator al Quebecului (n.tr.)

[2] George Carroll (31 ianuarie 1865 – 20 august 1939), politician canadian, jurist şi cel de-al 16-lea locotenent guvernator al Quebecului, din 1929 până în 1934 (n.tr.)

[3] John Calvin Coolidge, Jr. (4 iulie 1872 – 5 ianuarie 1933), cel de-al 30-lea preşedinte al Statelor Unite ale Americii (1923–1929), fost avocat republican din Vermont, Coolidge, care a făcut carieră în politică în statul Massachusetts, devenind guvernator al acestui stat (n.tr.)

[4] Pauline Sabin (23 aprilie 1887 – 28 decembrie 1955), lidera mişcării de abrogare a prohibiţiei din partidul republican. A pus la New York bazele Organizaţiei Femeilor pentru Reforma pe Plan Naţional a Prohibiţiei (WONPR). (n.tr.)

din Toronto, iar Lottie să facă fotografiile. Europa clocotea de tot felul de idei noi. Picturi expuse la Barcelona. Bauhaus la Dessau. Freud la Viena. Cea de-a zece aniversare a traversării oceanului de către Alcock şi Brown. Big Bill Tilden, marele campion de tenis de la Wimbledon.

Aduseseră cu ele puţine lucruri în cufărul de lemn, în speranţa că se vor putea mişca mai uşor din loc în loc. Câteva schimburi de haine, ceva echipament de vreme rea, două copii ale aceluiaşi roman de Virginia Woolf, carnete de note, role de film, medicamente pentru artrita lui Emily.

Zilele erau lungi. Orele treceau greu. Oceanul se întindea în jur, maiestuos şi cenuşiu. La distanţă, linia curbată a orizontului. Mama şi fiica stăteau pe punte şi priveau cum soarele apune roşu în spatele lor.

Citeau romanul de Woolf în tandem, înaintând prin el aproape pagină cu pagină. *Vocea sa avea o tristeţe extraordinară. Pe de-a-ntregul pură, pură şi pasionată, ţâşnind afară în lume, solitară, fără răspuns, zdrobindu-se de stânci – aşa suna ea.* Ce îi plăcea cel mai mult lui Emily era uşurinţa cu care părea că e scris textul lui Woolf. Cuvintele lunecau atât de uşor unele după altele. Sensul unei întregi vieţi era transmis prin intermediul lor. Şi totuşi, în mâinile lui Woolf, era o manifestare plină de modestie.

Uneori, Emily se întreba dacă nu cumva îi lipsea adevăratul har. Scrisese tot felul de articole timp de trei decenii. Două cărţi cu poezii, publicate de un editor din Noua Scoţie şi apoi uitate. Articolele sale stârniseră un mare interes, însă se întreba adeseori dacă nu cumva avea doar o idee foarte vagă despre o mulţime de lucruri şi o idee de neclintit despre doar câteva. Ca şi cum ar fi dezvoltat o imunitate faţă de lucrurile profunde. Faptul că acum scurma numai la suprafaţă. Că patina pe un ciob de sticlă. Poate că răsturnase câteva canoane meschine – o mamă necăsătorită, jurnalist la un ziar –, dar nu i se părea deloc suficient. Îşi petrecuse mulţi ani încercând să-şi făurească un loc al ei, însă acum era mult prea bătrână şi destul de obosită ca să se mai întrebe de ce ar fi contat. O senzaţie de greutate o apăsa tot timpul.

Era ceva ce şi-ar fi dorit, ce părea de neatins. Dar n-ar fi putut spune ce anume era. Avea sentimentul că exista ceva mai mult, o pagină de

dat, un capăt de linie, avântul unui cuvânt, o ruptură în obiceiurile sale. O invidia pe tânăra Woolf. Măiestria englezoaicei şi promisiunile de viitor ce se desfăşurau în faţa sa. Abundenţa de voci. Capacitatea de a trăi diferite vieţi.

Poate că motivul călătoriei lor era să scape de rutină. Să adauge un ritm nou zilelor ei. Ea şi Lottie trăiseră, una alături de alta, o mulţime de ani în hotelul Cochrane. Camera lor era mică, dar amândouă puteau circula în voie, fără să se deranjeze una pe alta, chiar şi legate la ochi.

Pe punte, meciuri de badminton în plină desfăşurare. Emily remarcă arcul facut de fluturaş, felul în care înţepenise în zbor, răsucindu-se apoi rapid ca propulsat de o forţă magnetică din interiorul vasului, pentru ca pe urmă, lovit în direcţia opusă, să lenevească puţin, să se anime, purtat de-o pală de vânt, şi să fugă din nou înainte.

Lottie ieşi din cabină îmbrăcată într-o fustă lungă, agitând prin aer o rachetă de împrumut. Părea străbătută de un curent viu. Aşa fusese mereu. Fără aere, fără mofturi, dar energică aidoma unui piston. Nu era drăguţă, dar asta nu conta. Era tipul de femeie tânără al cărei râs putea fi auzit până departe. Găsi repede un partener pentru un meci dublu mixt.

Un chelner patrula pe punte cu o tavă cu băuturi pe care o ţinea sus, deasupra capului. Doi sârbi, soţ şi soţie, se plimbau ţinându-se de mână; după cum spuneau, se întorceau după o experienţă de ceva timp în America. Doi mexicani, frumos îmbrăcaţi, băteau puntea, fiecare sub un desiş de păr lucios. O fanfară exersa la probă. Emily urmărea umbra coşului mişcându-se de-a curmezişul punţii, călătorind lent dinspre o margine spre alta.

Se gândea cu uimire la faptul că, în urmă cu optzeci de ani, mama ei călătorise la bordul unui adevărat coşciug, în care oamenii mureau pe capete din cauza febrei, şi iat-o acum pe ea alături de propria fiică, mergând spre Europa la clasa întâi, pe un vapor pe care gheaţa era produsă de un generator electric.

Ieşi din restaurant, cu bastonul lovind sonor podeaua de scânduri. Peste apă pluteau perdele variabile de întuneric. Luna nu se vedea.

Sclipirea stelelor luneca pe vârful valurilor înalte. Luminile păreau că se ridică din ocean. La distanţă, apa părea cu mult mai închisă la culoare decât cerul. Puntea era udă de spumă. Din când în când, motoarele se mai calmau şi vaporul înainta rapid într-o linişte profundă.

Urcă cu greu scara spre cabina ei. Un steward o ajută. Îşi luă rămas-bun de la el şi îşi strecură în pat trupul încolţit de dureri. Mai târziu, în noapte, auzi voci pe culoar. Parcă pluteau, apoi se împleteau, dispăreau şi reapăreau. Auzi râsete şi din nou tăcere pentru un moment, apoi pocnetul unor uşi închise, o bufnitură la distanţă ce părea că vine de undeva de sus, dinspre punte, de parcă cineva dansa, un pahar spărgându-se şi mai multe voci aduse de curent. Îşi răsuci perna, încercând să găsească partea răcoroasă.

În final, auzi uşa deschizându-se. Îşi ţinu respiraţia. Lottie băuse. Emily o auzi cum îşi lasă rochia să cadă pe podea. Cum deschide cufărul. Un picior gol străduindu-se să-şi menţină echilibrul. Un chicotit uşor.

Apoi o văzu pe fiica ei strecurându-se în pat.

Nu avusese parte niciodată de prea multă dragoste. Nici măcar de un soţ. Numai de un bărbat apărut în viaţa ei şi dispărut la fel de repede. Vincent Driscoll. Un editor de ziar din St. Louis. O frunte înaltă şi lucioasă. Degete pătate de cerneală. În vârstă de patruzeci şi doi de ani. Cu o fotografie a soţiei în portmoneu. Emily era secretara secţiei de publicitate. Cu bluzele încheiate bine, până sus, şi o broşă de ametist. Douăzeci şi cinci de ani. Nutrea ambiţii. Trimisese un articol despre mişcarea femeilor creştine în favoarea temperanţei. După care bătuse la uşa redactorului-şef. Driscoll îi spusese că are un stil feminin. Cu multe înfloriturişi plin de amănunte. El obişnuia să folosească propoziţii scurte, clare şi dur formulate. Îşi petrecuse braţul pe după talia ei. Păruse cuprins de o mândrie cinică când constatase că ea nu-i îndepărtează mâna.

O dusese la Planters House. Comandase stridii la grătar, cotlet de căprioară şi un vin Chateau Gruaud Larose. Sus, în cameră, bretelele îi căzuseră uşor de pe umeri. Trupul lui alb şi grăsuliu se cutremurase.

Ea scrisese încă un articol, apoi altul. El i le corectase. Îi spusese că o învaţă să crească. Inundaţiile de primăvară de pe Mississippi.

Explozia unui boiler pe Franklin Avenue. Un urs împuşcat la grădina zoologică Forest Park. Tom Turpin şi melodia sa *Harlem Rag*, muzică cântată de negrii de pe Targee Street. Îi editase articolele cuvânt cu cuvânt. Într-o zi, în 1898, deschisese ziarul ca să-şi vadă primul articol publicat acolo: un comentariu pe tema moştenirii lăsate de Frederick Douglass, mort în urmă cu trei ani. Scris de ea cuvânt cu cuvânt. Sub el, numele autorului: V. Driscoll. Se simţise ca lovită cu leuca. Se clătinase. La hotel, Driscoll îşi trăgea pe el un costum alb, scump. Nu putea încheia nasturii decât cu un efort evident. Buza de jos îi tresălta. Publicarea articolului în ziar ar fi trebuit s-o încânte. Cum de îndrăznea?! Ar fi trebuit să-i mulţumească! Îi oferea acces la propriul său nume. Chiar şi numai colaborarea cu el ar fi trebuit să fie suficientă pentru ea. Ea mersese pe malul râului sub un cer roşu. Îi auzea pe puştii care vindeau ziare strigând numele lui. Articolul scris de ea. Se dusese spre pensiunea în care locuia, pe Locust Street. O cameră mică, cu o chiuvetă emailată şi un portprosop din lemn. Cele câteva haine pe care le avea zăceau fără viaţă într-un garderob sculptat din lemn. Un mic birou rabatabil putea fi coborât de pe perete. Masa o ţinea numai pentru cărţi. Lovi hârtia cu vârful peniţei. Avea suficient timp.

Apoi urcase scările redacţiei ziarului. Împinsese hârtia pe biroul lui. El ridicase ochii spre ea şi strânsese din umeri. V. E. Driscoll, îi zisese din nou. O concesie. *E* pentru Emily. Secretul lor.

Focuri de artificii scânteiau deasupra oraşului St. Louis. Secolul XX însemna o explozie de culoare. În camera de hotel, ea îşi lăsase gleznele să alunece în adâncitura din spatele genunchilor lui Driscoll. El ridicase cearşaful de pe pat ca pe un steag alb. Rămăsese de atunci cu un cuvânt întipărit în minte pe veci: *lat* – fruntea lui lată, talia lată, silueta sa lată. Aştepta. Nu era sigură ce. Îi venea să vomite. Felul în care îşi exercita controlul asupra ei. Felul în care o domina. Felul în care ea îi permitea acest lucru. Pe stradă, numele lui Driscoll era strigat în gura mare de toţi distribuitorii de ziare. Emily îl părăsise. Începuse apoi să simtă în ea o agitaţie. Greaţă, dimineaţa. Luase în greutate. Era uluită. Se gândise să meargă la un doctor, apoi decisese să n-o facă. Nu va exista un tată, iar ea era o femeie cu mult înaintea vremurilor, suferise pentru asta, dar nu-i păsa, convenţiile n-o subjugau.

Ciocnirea ei cu dragostea făcuse mai multă lumină cu privire la natura sa decât orice altă experienţă reală. Tot ce-şi dorea, îşi spunea ea, era să-şi folosească propriul nume. Numele ei adevărat. Conform spuselor lui, o femeie jurnalist nu-şi găsea loc într-o redacţie de ziar decât dacă se ocupa de rubrica mondenă. Niciodată nu avusese însă loc. Ea îşi atinsese pântecul. Menţionase o sarcină. El se albise. Copilul ar putea avea o voce puternică în această lume, îi spusese ea. El îşi sprijinise uşor palma pe uriaşul birou de lemn, dar încheieturile îi erau albe de încordare. O acuzase: ăsta era şantaj. Ea aşteptase cu o sfială prefăcută. Îşi încleştase degetele în poala rochiei. O fotografie cu copiii lui pe birou. El bătuse cu creionul în ramă. Numai iniţialele, precizase veninos. Avea să continue să scrie sub supravegherea lui şi să primească o a doua rubrică, semnată E. L. Ehrlich. Suna suficient de masculin. Ea trebuia să se împace cu ideea. Avea să fie rubrica ei. *L* de la Lily.

Născuse copilul la începutul iernii în 1902. Noaptea, când bebeluşul dormea, scria din nou, meticulos, frază după frază. Dorea ca articolele ei să fie succinte şi să aibă ritmul unor poeme. Împingea cu râvnă cuvintele în josul paginii. Scria şi rescria. Competiţiile acerbe din Rosebud Cafe, unde muzicienii loveau cu putere clapele pianului. O întrunire a anarhiştilor în subsolul unei clădiri cu apartamente de închiriat din Carr Square. Luptele cu pumnii din apropiere de casa vânzătorilor de ziare de pe Thirteenth Street. Avea obiceiul să facă diverse digresiuni, astfel că, uneori, se avânta într-o analiză a rutelor păsărilor migratoare de-a lungul râului Missouri sau a excelentei prăjituri cu brânză pe care o servea un restaurant german de pe Olive Street.

Îi plăcea singurătatea. Uneori, de-a lungul anilor, mai întâlnise bărbaţi interesaţi de persoana ei. Un vânzător de covoare persane. Un căpitan de remorcher. Un supravieţuitor în vârstă al Războiului Civil. Un tâmplar englez care construia un sat eschimos pentru Expoziţia Mondială. Dar, în general, gravita în jurul singurătăţii. Le privea spatele hainei în timp ce plecau, creţurile făcute între omoplaţi. Rămânea să se plimbe singură, cu fiica ei, pe malul râului. Respiraţiile li se împleteau. Rochiile lor se mişcau în armonie. Îşi găsise un apartament pe Cherokee. Îşi cumpărase o maşină de scris. Tasta la ea întreaga seară. Scria rubrica pentru Driscoll. Nu-i păsa. Începuse chiar să-i

placă să populeze mintea lui îngustă. Pentru propria ei rubrică se simţea gata să-şi întindă toate cartilajele. Se simţea copleşită de fericire. Pieptăna părul ca o flacără al fiicei sale. Erau zile de mare uşurare, de parcă ar fi ieşit la suprafaţă de pe fundul unei fântâni.

În 1904, Driscoll fusese găsit prăbuşit peste birou. Un masiv atac de cord. Al treilea la rând. Şi-l amintea cum se cutremura în vestonul său alb, care plesnea pe el. Funeraliile fuseseră organizate în soarele strălucitor din St. Louis. Ea sosise purtând o pălărie neagră cu boruri late şi mănuşi lungi. În spatele celorlalţi participanţi, ţinând-o pe Lottie de mână. Spre sfârşitul aceleiaşi săptămâni, fusese chemată în birourile conducerii. Inima îi bătea puternic. Va primi înapoi dreptul de a semna cu numele propriu rândurile scrise de ea însăşi, dreptul ei. Aşteptase destul. Avea treizeci şi unu de ani. Aceasta era şansa ei. Atât de multe articole de scris. Expoziţia Mondială facuse oraşul să strălucească. Clădirile erau tot mai înalte. Atât de multe lucruri noi pe străzi. Va prinde toate acestea. Urcase scările. Proprietarii ziarului o aşteptau cu mâinile împreunate. Unul dintre ei se juca absent cu braţul ochelarilor, mângâindu-şi lobul urechii. Făcuse o grimasă când ea se aşezase. Începuse să vorbească, dar ei o opriseră. Driscoll lăsase o scrisoare pentru ei în sertarul biroului său. Ea simţea cum încep să-i tremure buzele. Îi citiseră cu glas tare scrisoarea. Driscoll pretindea că toate articolele semnate de ea erau de fapt scrise de el. Cuvânt cu cuvânt. Fiecare virgulă. Cadoul lui de despărţire. O palmă peste faţă.

Era uluită de cât de amănunţit îşi planificase răzbunarea. Nu i se va mai permite niciodată, îi spuseseră şefii, să lucreze din nou. Ea încercase să scoată un cuvânt. Ei închiseseră dosarele pe care le aveau în faţă. Unul se ridicase şi îi deschisese uşa. O privise ca şi cum nu era nimic altceva decât un cal care trecea.

Se dusese pe malul râului, cu faţa ascunsă sub pălăria mare. Şi mama ei se plimbase pe acolo cu mulţi ani în urmă. Lily Duggan. Apa purtată de apă. Emily se înapoiase apoi acasă, în apartamentul său de pe Cherokee. Îşi smulsese pălăria de pe cap, aruncase lucrurile lor într-un geamantan, lăsând acolo maşina de scris. Se mutase din St. Louis la Toronto, unde locuia fratele ei, Tomas, inginer de mine. O cameră pentru două luni. Soţia lui nu era de acord. Nu dorea să

aibă prin preajmă o mamă nemăritată. Emily şi Lottie luaseră trenul spre Newfoundland: oceanul nu îngheţa acolo.

Închiriaseră o cameră la etajul patru al hotelului Cochrane. După două zile ciocănise la uşa ziarului *Evening Telegram*. Primul articol pe care îl scrisese era, de fapt, un portret al lui Mary Forward, proprietăreasa hotelului. Mary Forward se plimba prin jur cu claia ei de păr grizonant, cu brăţările care îi alunecau spre coate atunci când îşi ridica părul de pe ceafă. Hotelul era descris în imagini pline de culoare. Noii căsătoriţi – băieţi şi fete, muncitori la ferme, cu mâini groase şi agile –, aşezaţi în sufrageria unde se servea micul dejun. Pianul la care se cânta indiferent de oră. Balustradele arcuite ca nişte semne de întrebare. Mary Forward fusese atât de impresionată de articol, încât îl înrămase, agăţându-l deasupra barului. Emily mai scrisese apoi încă unul. Despre o goeletă eşuată pe stânci. Un altul despre un director de port, care nu fusese niciodată pe mare. O lăsau să le semneze în plin. Se strecurase pe sub pielea oraşului. Se simţea confortabil acolo. Bărcile de pescuit. Micile clopote ce sunau deasupra apei. Pericol de furtună. Prindea întreaga paletă de culori de pe lungul cheiului. Nuanţe de roşu, de ocru şi de galben. Vâna constant cele mai adecvate cuvinte. Tăcerile, blasfemiile, certurile. Localnicilor nu le prea plăceau nou-veniţii, dar Emily le amintea de vremuri vechi şi se integrase perfect în mijlocul lor. La fel şi Lottie.

De-a lungul anilor, Emily publicase versuri, colaborând cu o editură din Halifax. Cărţile se răriseră tot mai mult, dar nu mai avea nicio importanţă pentru ea; existaseră o vreme, îşi găsiseră un raft pe care să stea. La fel şi rubricile săptămânale: poate că nu avusese parte de dragoste, însă avea un număr de volume care să-i umple viaţa.

Dimineaţă, Emily îşi dădu jos picioarele din pat. Lottie încă dormea. O şuviţă de păr îi căzuse peste faţă. Se ridica şi cobora uşor în ritmul respiraţiei ei. Un miros vag de gin în cameră.

Emily îşi trase ciorapii în sus, deasupra gleznelor, şi cu greu îşi băgă picioarele în pantofi. Întinse mâna să-şi ia bastonul, apoi se aplecă deasupra lui Lottie, sărutând-o pe fruntea caldă. Fiica ei se foi puţin, fără să se trezească însă.

Culoarul era liniştit. Merse pe lângă peretele alb. Se opri şi se sprijini de el ca să-şi recapete răsuflarea. Nu putea să precizeze cauza golului pe care-l simţea în interior. Vaporul se ridica deasupra valurilor gemând. Se gândi că poate o încerca o durere de cap.

Un tânăr steward o ajută să urce scările. Aerul proaspăt o calmă pentru moment. Apa cenuşie se întindea nemărginită, luând forme precum desenul unui copil.

Vaporul era prins în ape foarte agitate. Un fluierat se auzi prin aer. Umbrelele erau închise şi depozitate, scaunele de pe punte – stivuite cu măiestrie.

Cumva, o chitară de lemn de arţar rămăsese uitată pe puntea superioară. O pată de ploaie pe gâtul ei întunecat. Ea o ridică şi se îndreptă spre scări. Ar fi vrut s-o returneze proprietarului. O durere ascuţită şi fierbinte îi fulgeră fruntea. Se simţi epuizată. Scăpă bastonul, care alunecă pe scări. Se prinse de balustradă. Se lăsă în jos, încet. Avu grijă să nu lovească chitara de scări în timp ce vaporul valsa.

De pe culoar veni miros de vomă. Un anunţ trunchiat se auzi la megafon. Ultimul lucru pe care şi-l aminti fu vibraţia corzilor chitarei şi un alt val care lovi vasul în plin.

Emily se trezi când doctorul vasului se aplecă deasupra ei. O consultă cu un stetoscop. Îi luă apoi pulsul. O mică oglindă era prinsă de fruntea lui. Când dădu să se ridice, îşi zări faţa plutind în ea. Se strădui să se ridice şi să vorbească. Vedea lumea ca prin ceaţă.

Lottie se agita în spate, rozându-şi unghiile. Silueta ei înaltă, ochii de un albastru pal, părul tuns scurt.

Doctorul îşi plimbă palma pe braţul lui Emily, căutând umflături mai ales în zona gâtului. Un atac cerebral, se gândi ea. Murmură ceva. Doctorul o linişti, punându-i o mână pe umăr. Purta o verighetă pe mâna stângă.

– Vă veţi face bine, doamnă Ehrlich!

Simţi cum trupul i se încordează. O văzu pe Lottie aplecându-se şi spunându-i ceva doctorului. El dădu din umeri, fără să zică nimic, apoi îşi scoase stetoscopul de după gât. Se întoarse spre şirul de dulapuri din spatele său, luă o sticluţă cu pilule, numără câteva într-o mică farfurie argintie, apoi le răsturnă într-un borcănel de sticlă.

Rămase la infirmerie timp de trei zile. O deshidratare severă, îi spusese doctorul. O posibilă presiune prea mare asupra inimii. Când aveau să sosească la Southampton, ar fi trebuit să facă mai multe investigații. Lottie rămase lângă ea toată ziua.

Îi puse o compresă rece pe frunte. Se întrebă dacă nu cumva o parte din ea se îmbolnăvise tocmai pentru că dorea să petreacă cât mai mult timp în prezența fiicei sale. Dorința de a nu o pierde. De a o ține alături de ea. De a trăi în interiorul acelei piei alternative.

Pe când se aflau la o zi depărtare de Anglia, o duseră sus pe punte. O pată maronie prin ceață. O formă neclară mai întunecată. Lottie îi spuse că era coasta Irlandei. Promontoriul Corkului dispăru în spatele lor – vaporul lăsă o urmă fosforescentă.

La Southampton îi dădu câțiva șilingi unui hamal ca să care mai repede cufărul. Nu se va duce la spital. Făcuseră deja aranjamente ca să meargă cu un automobil la Swansea. Nu avea să schimbe nimic acum.

O văzu pe Lottie pe schela de acces la bord, dând mâna cu doctorul vasului. Deci asta a fost. Asta a fost tot. Simți o tristețe vagă.

O luă de braț pe Lottie și coborâră amândouă de pe vas. Parcă călca în gol. Se opri un moment ca să-și recapete răsuflarea, apoi își aranjă pălăria și se îndreptară amândouă către șoferii care așteptau pe chei. Un Ford vechi. Un Rover. Un Austin.

Un tânăr solid cu o față bine rasă se îndreptă spre ele. Le întinse o mână și se recomandă. Ambrose Tuttle. Purta uniforma RAF albastră, o cămașă albastră și pantaloni evazați la glezne. Creștetul lui ajungea la umărul lui Lottie. Se uita în sus la ea, ca și cum o vedea mergând pe picioroange.

Le făcu semn spre un Rover maroniu, cu roți spițate și cu un ornament înalt, de argint, pe capotă.

– Vă așteaptă Sir Arthur, le spuse el.

– E mult de mers?

– Mă tem că da. Nu vom ajunge înainte de căderea nopții. Vă rog să vă așezați cât mai confortabil. Drumurile sunt pline de hârtoape.

Când se aplecă să ridice cufărul de călătorie, lăsă vederii o fâșie de piele de la mijloc. Emily se așeză pe scaunul din față. Lottie – pe

bancheta din spate. Automobilul acceleră şi părăsi zona docurilor. Ieşiră din oraş în lumina strălucitoare a soarelui şi înaintară pe sub coroanele stufoase ale castanilor.

Drumul le zgâlţâi din toate încheieturile. Din când în când, treceau prin umbra câte unui tunel format din coroanele arborilor. Gardurile vii erau înalte şi verzi şi fasonate. Păreau că ademenesc automobilul să treacă printre ele.

Circulau cu aproape patruzeci de mile pe oră. Emily se uită la fiica ei, în spate, cu vântul fluturându-i marginea bluzei. Albastrul cerului se schimbase prea puţin de la prânz. Şoseaua era mai mult goală. Se gândi că regiunile rurale din Anglia arătau cât se poate de ordonat. Nu semănau deloc cu Newfoundland. Câmpurile aveau forme geometrice ascuţite. Puteai vedea departe, la mare distanţă, vechile autostrăzi îngustându-se spre orizont. Aveau parcă o calitate imperială – arătau înregimentate, manierate. Diferite faţă de cum se aşteptase ea. Nicio mină de cărbuni, niciun morman de zgură, nimic veştejit.

Era greu să vorbească în zgomotul făcut de motor. La marginea Bristolului, se opriră să bea un ceai. Ambrose îşi scoase bereta de pe cap, dând la iveală un ciuf de păr blond şi creţ. Vorbea cu un accent curios. De Belfast, le spuse el, dar Emily se gândi că, după felul în care o spusese, trebuie să fi fost un copil privilegiat. Accentul lui era mai mult englez decât irlandez. Avea un fel de pedanterie muzicală.

Făcea parte de câţiva ani din RAF, divizia de comunicaţii, dar nu reuşise să treacă la zbor. Se bătu cu palma peste stomac, de parcă asta i-ar fi oferit o scuză.

Cerul se întunecă. Lottie citi cu voce tare instrucţiunile de pe o hartă imensă bătută de vânt. Ambrose se uită în spate la ea, de parcă Lottie ar fi putut să-şi ia zborul subit sub o paraşută de intrigi.

Când se lăsă întunericul, Ambrose reduse viteza Roverului, negociind cu grijă virajele şi îndreptându-se spre un alt drum lung, mărginit de tufe. Se apropiară de Wales. O serie de dealuri scunde, ca o femeie culcată pe o parte.

Spre căderea serii se rătăciră. Opriră la marginea unui câmp şi urmăriră un dresor de şoimi exersându-şi talentele: pasărea antrenată

la capătul unei sfori, bucla din ce în ce mai lungă, astfel ca ea să își poată învăța limitele. Plană puțin, apoi ateriză superb pe mănușa dresorului.

Fură forțați să rămână la Cardiff peste noapte. Un hotel ponosit. Aerul avea miros de mare și de furtună. Emily se simțea din nou cuprinsă de febră, cu capul ușor. Lottie o ajută să urce scările și se strecură în pat alături de ea.

A doua zi dimineață, merseră pe șoseaua care urma coasta. Soarele se ridica în urma lor, risipind ceața. Copiii le făceau cu mâna de pe malul șanțurilor, băieți cu pantaloni scurți, gri, fete cu șorțulețe albastre. Unii erau desculți. Câțiva bicicliști rulau pe lângă ei, stropiți cu noroi și arătând rahitici. O bătrână flutură un baston prin aer și strigă ceva într-o limbă pe care n-o înțelegeau. Căpițe aurii aliniate pe un câmp.

Cei trei se opriră apoi lângă un pârâu îngust și împărțiră un termos cu ceai fierbinte, bând pe rând din capac și scuturând ultimele picături în iarbă. Emily merse încet pe malul apei. Auzi râsul puternic al lui Lottie plutind prin aer. Dincolo de un cot, lângă un pâlc de arbori, Emily zări un om în vârstă, cu cizme lungi de pescar. Avea o undiță, dar nu făcea nicio mișcare, ci doar stătea în apă până la șold, așteptând. De parcă i-ar fi crescut rădăcini în acel pârâu. Ea ridică mâna să-l salute, însă privirea lui parcă trecea dincolo de ea. Era mulțumită să fie o anonimă. Știa acum că avea să discute singură cu Brown.

Omul din pârâu se întoarse, dar încă nu-și aruncă undița. Ca și cum s-ar fi aflat acolo ca să pescuiască lumina. Ea ridică din nou mâna și el dădu din cap. Mai mult din obligație decât din prietenie, se gândi ea.

Când se întoarse, îi văzu pe Ambrose și pe Lottie îngrămădiți unul în altul, împărțind o țigară.

Casa se afla în suburbiile de vest ale orașului Swansea. La marginea apei. Se putea ajunge la ea pe o alee lungă, mărginită de garduri vopsite în alb. Mare, din cărămidă roșie, cu mansardă. Emily numără trei coșuri. Pietrișul scârțâi sub roți. Automobilul se opri. Niște corbi își luau zborul de pe streșini. Ramurile lungi ale unui castan băteau în acoperișul casei.

Soţia lui Brown, Kathleen, apăru în uşă ca s-o întâmpine. Avea părul negru şi o mină serioasă. Drăguţă, într-un stil conservator. O conduse pe Emily într-un salon cu pereţii din panel. Casa era mobilată cu bun-gust. Perdele lungi, cafenii mărgineau cele două ferestre franţuzeşti[1] care permiteau accesul spre grădina bine îngrijită din spate. Vântul părea interesat de tot ce se afla în interiorul casei: intra prin geamurile deschise şi flutura perdelele, parcă adulmecând prin cameră. Fotografii pe rafturi. Una cu Alcock şi cu Brown împreună cu regele Angliei. O alta alături de Churchill. Cărţi pe teme de aviaţie rânduite pe rafturi. Volume mari legate în piele maro şi bej. Câteva trofee din cristal şi certificate înrămate. O duzină de trandafiri galbeni, uscaţi, cu petale stropite cu roşu, într-o vază mare de pe masă.

Emily se lăsă greoi pe un scaun de lângă fereastră. O singură ceaşcă şi o farfurioară lăsate pe covor la marginea canapelei, uitate acolo. Pe marginea farfurioarei nişte firimituri. Se uită cu interes prin jur – camera, pajiştea verde de afară, marea argintie. Fusese necesar să trimită o groază de scrisori la RAF ca să-l poată găsi pe Brown. Circulau zvonuri despre consum de whisky, fracturi, eşecuri. Că era invidios pe celebritatea lui Lindbergh[2]. Că se pierduse cu firea. Uitându-se la fotografii, o izbi ideea că el s-ar fi putut afla în pragul dezintegrării.

Sus, la etaj, auzea scârţâitul podelelor şi bocănitul unor paşi grei. Un zgomot de parcă cineva împingea mobila în lături. Uşi închizându-se.

Kathleen băgă capul pe uşă. Soţul ei avea să coboare într-o secundă, căuta ceva, le transmitea scuzele sale. Părul ei neted şi ondulat, ca suprafaţa unei ape.

După câteva minute, Kathleen se ivi din nou şi o servi pe Emily cu ceai şi biscuiţi pe o tavă neagră de lac. Un desen pe farfurioară. Circular. Fără început, fără sfârşit. Îi amintea de mersul său energic

---

[1] Ferestre lungi până la podea cu mai multe ochiuri de geam, care se deschid în părţi la fel ca uşile (n.tr.)

[2] Charles Augustus Lindbergh, Jr. (4 februarie 1902 – 26 august 1974), cunoscut şi ca „Lucky Lindy" (*Norocosul Lindy*) sau „The Lone Eagle" (*Vulturul solitar*), a fost un pilot american de origine suedeză, unul dintre pionierii zborurilor de lungă durată, devenit faimos pentru primul zbor solo transatlantic, efectuat non-stop, în 1927. (n.tr.)

pe câmpurile din St. John, din urmă cu zece ani. Firele de iarbă încastrate în manşete de gheaţă.

Urmărindu-i pe aviatori pregătindu-se noaptea. Zgomotul motoarelor ambalate ale lui Vimy. Urletul lor. Aerul dislocat care culca iarba. Mici stropi de noroi risipiţi în aer.

De undeva se auzi vocea unui copil. Emily îşi trase scaunul mai aproape de geam, uitându-se la coama dealului pierzându-se în mare, cenuşie, vălurită.

O tuse joasă o trezi din reverie. Uşa era deschisă. Silueta lui Brown se profila pe fundalul luminat. Ca o umbră. Un puşti stătea în faţa lui, purtând un costum scrobit de marinar. Părul lui era pieptănat cu grijă. Pantalonii scurţi – bine călcaţi. Şosete lungi cu elastic la capete. Brown închise uşa. Îl vedea acum mai bine în penumbră. Purta un costum din tweed, cu o cravată bine strânsă sus, la gât. Îşi lăsă mâinile pe umerii băiatului şi-l împinse înainte. Băiatul, bine crescut, îi întinse mâna.

– Îmi face plăcere să vă văd.

– Şi mie. Cum te cheamă?

– Buster.

– Oh, e un nume minunat! Eu sunt Emily.

– Am şapte ani.

– Şi eu am avut odată, dacă poţi să crezi asta.

Puştiul aruncă o privire în spate, spre tatăl său. Mâinile lui Brown strânseră umerii băiatului, apoi bărbatul îl bătu uşor pe spate şi copilul fugi spre fereastra franţuzească. O împinse larg şi un miros puternic de mare dădu buzna în încăpere.

Se uitară după băiat, cum trece în fugă prin grădină spre un teren de tenis, unde sări peste fileul atârnat şi dispăru în spatele unui şir de garduri vii.

– Un băiat foarte drăguţ, domnule Brown.

– Ar alerga toată ziua, dac-ar fi lăsat. Teddy.

– Mă scuzaţi?

– Teddy e în regulă.

– E o plăcere să te revăd, Teddy, îi zise ea.

– Fiica ta?

– Vine puţin mai târziu.

– O fată remarcabilă, din câte îmi aduc aminte.

– A făcut nişte fotografii de-a lungul coastei.

– Presupun că a mai crescut de atunci.

Brown îmbătrânise considerabil în deceniul care trecuse de la zborul său peste ocean. Nu era numai părul rărit sau greutatea adăugată. Avea un aer de epuizare, pe care se străduia să-l ascundă. Pungi sub ochi. Pielea gâtului atârnând. Se bărbierise atent – obrajii lui erau de un roz aprins –, dar se tăiase pe gât şi mici stropi de sânge se scurseseră spre guler. Îşi pusese un costum elegant, însă trupul său nu părea să se simtă prea bine în el.

Cumva, părea că se dezintegrează, dar – desigur – nu mai mult decât ea, se gândi Emily.

O prinse uşor de cot şi o conduse spre canapea, apoi o ajută să se aşeze şi trase alături un mic scaun de răchită. Se aplecă spre mica masă acoperită cu sticlă şi umplu ceştile cu ceai, apoi făcu un gest spre ceainic de parcă răspunsul s-ar fi aflat acolo.

– Mă tem că sunt destul de neglijent.

– Poftim?

El îşi pipăi buzunarul din interiorul jachetei şi scoase de acolo o scrisoare mototolită şi pătată de apă. Ea o recunoscu imediat. Un plic albastru. *Familiei Jennings, 9 Brown Street, Cork.*

– Am fost atât de prins. După zbor. Şi, nu se ştie de ce, am pus-o foarte bine.

Ea îşi dădu seama că asta căutase el la etaj: mobila împinsă pe podea, sertarele deschise, uşile pocnind. Nu că ea ar fi uitat de scrisoare – pur şi simplu îşi imaginase că-şi găsise drumul spre Brown Street sau că poate se pierduse pe drum: ea şi Lottie nu primiseră niciodată un răspuns.

– Am uitat s-o pun la poştă. Îmi pare teribil de rău!

Plicul era încă lipit. Se uită la propriul ei scris. Cerneala se decolorase puţin. Îl ridică spre buze, de parcă ar fi vrut să-l guste. Apoi îl îndesă în coperta carnetului ei de note.

– Chiar nu-i nicio problemă, zise ea.

Brown îşi studia picioarele, de parcă s-ar fi întrebat nervos unde aveau să aterizeze.

– Este un articol aniversar, zise Emily.

– Nu înţeleg.

– Ce vreau eu să scriu. Este un articol cu ocazia celei de-a zecea aniversări.

– O, da...

Brown îşi acoperi gura cu pumnul şi tuşi.

– Adevărul este că n-am făcut prea mare lucru între timp. Nu mai zbor acum, după cum ştii. Sunt invitat pe la mese. Mă tem că mi-am făcut din asta o carieră.

Brown se bătu peste buzunarul din interior: orice căuta, era clar că nu se afla acolo. Scoase o batistă şi îşi tamponă delicat fruntea. Emily aştepta în tăcere.

– Sunt cel mai grozav invitat la mesele de prânz. Dar la mesele de seară cobor pavilionul. Numai la prânz mai pot traversa oceanul. Deşi pot spune că detest aceste avioane mult prea moderne şi atât de complicate. Aud că plănuiesc să servească şi masa în ele. Poţi crede aşa ceva?

– Am văzut fotografii, răspunse ea.

– Carlinga e închisă. Piloţii spun că parcă ai face dragoste cu pălăria pe cap.

– Mă scuzi?

– Presupun că nu mă vei cita, nu-i aşa, domnişoară Ehrlich? Am fost cam grosolan. Dar sigur, ei bine, da... hai să spunem că există situaţii ideale în care ar trebui să porţi o pălărie în astfel de ocazii.

Îi era cât se poate de caracteristic, îşi dădu ea seama, să-şi scalde faima într-un val de ironii. Ea râse şi se trase puţin înapoi, îndepărtându-se de el. Zilele lui de acum se rezumau la omagii aduse trecutului. Se gândi că probabil îl storsese cu totul pe Vickers Vimy în sutele de interviuri pe care le dăduse de-a lungul anilor. Totuşi, subiectul nu era niciodată epuizat cu totul. Va trebui să evite lucrurile prea evidente, să refacă drumul înapoi.

– Condoleanţele mele, zise ea.

– Scuzaţi-mă?

– Alcock.

– O, Jackie, da...

– O tragedie, adăugă ea.

Ea şi Lottie se aflau în sufrageria hotelului Cochrane când auziseră vestea. La numai şase luni după zbor. Alcock se prăbuşise undeva în Franţa. În timpul unui zbor spre un show aerian de la Paris. Pierdut într-un nor, fără să mai poată ieşi din picaj. Căzuse pe un câmp. Fusese găsit inconştient în carlingă. Un fermier îl trăsese afară, dar Alcock murise câteva ore mai târziu. Purta la mână un ceas cu diamante. Fusese înmormântat cu el după câteva zile.

– Zece ani, zise Brown, de parcă ar fi vorbit undeva pe fereastră, jos pe pajişte, mergând spre mare.

Emily îşi sorbi ceaiul şi se propti mai bine în perna moale a canapelei. Ceasul de pe poliţa de deasupra căminului ticăia. Umbrele întinse prin cameră dispăreau încet. Îi plăcea jocul razelor de lumină la picioarele lui Brown. Dorea să-l poarte înapoi, în timp, să-i ia toată povara de pe umeri, să poată resuscita momentul acelei experienţe de deasupra apei, să îi insufle din nou viaţă acelui zbor.

– Eşti pacifist, zise ea.

– Cred că în felul în care sunt toţi oamenii. Am făcut prea puţine lucruri speciale, iar multe dintre cele întâmplate au fost un pur noroc.

– Admir asta.

– N-am niciun merit, cu adevărat.

– Ai scos războiul din acel avion.

Brown îi aruncă o privire, după care se uită spre grădină. Îşi plimbă mâinile pe deasupra bastonului de lemn şi lovi uşor cu el marginea mesei. Părea că doreşte să cântărească bine ce va spune.

– De ce nu mai zbori acum?

El îi zâmbi mânzeşte.

– Am îmbătrânit.

Ea păstră un moment de tăcere şi îşi cufundă mâinile în poala rochiei.

– Facem compromisuri.

Sunetul unui râset din depărtare, venit de afară, izbucni în cameră, pluti puţin şi dispăru.

– Presupun că sunt încă în aer în marea majoritate a timpului.

Începu apoi să-i povestească: despre sentimentul de mare uşurare atunci când se afla în zbor. Despre nopţile din lagărul de prizonieri, întoarcerea acasă, despre cât de entuziasmat fusese de Vimy, manevrarea vechiului bombardier, vibraţia simţită prin tot trupul, fulgii de nea înţepându-i obrajii, linia fină a orizontului, dorinţa de a o vedea pe Kathleen, felul în care aterizase avionul, felul în care fusese prins între firele de papură, în mlaştină, surprins că este încă viu, mulţimile din Irlanda, revenirea acasă, balconul Aero Club din Londra unde stătuse, înnobilarea, premiul, ziua în care dăduse mâna ultima oară cu Alcock. Scrisese destul de mult, îi spuse el, şi încă participa la evenimente, însă viaţa lui era, în mare, foarte liniştită acum, fericit să fie acasă alături de Kathleen şi de Buster. Nu prea mai avea ce să ceară pentru că avea deja suficient.

Observă că el se simţea în largul său. Iniţial, crezuse că e trist – mai devreme, când apăruse în uşă, parcă apărat de fiul său –, dar acum detecta în el o vibraţie, o revenire la vechea sa personalitate. Acest lucru o bucura. Pe faţa lui plutea un mic zâmbet, care pornea din ochi şi-i trăgea uşor de buze în sus, până când faţa i se încreţea, devenind familiară.

Ceaiul se răcise, dar îl turnă oricum în ceşti. Umbrele se lungeau în încăpere. El îşi atinse din nou absent buzunarul jachetei.

– Încă ceva, zise Brown. Dacă se poate.

Îşi înlănţui degetele de parcă ar fi dorit să rostească o mică rugăciune şi se uită la ea. Întinse mâna după un biscuit şi îl înmuie în ceai. Îl ţinu un moment, până când acesta se rupse şi căzu. Se aplecă apoi şi-l culese cu o linguriţă. Câteva clipe păstrară tăcerea.

– Mă ierţi.

– Cum?

– N-a fost o tragedie.

– Nu înţeleg.

– Jackie, spuse el. Jackie era în avionul său. Exact acolo unde îşi dorea să fie. N-ar fi văzut deloc o tragedie în asta.

Brown îndepărtă linguriţa de gură şi rămase pe gânduri cu ea sprijinită de bărbie. Ea şi-ar fi dorit să fie şi Lottie acolo, ca să imortalizeze acel instantaneu.

– Acolo sus... Altceva îţi dirijează mişcările. Înţelegi ce vreau să spun?

Îl auzi cum trage cu putere aer în piept.

– Poate un copil, zise el. Poate că acesta e un echivalent. Poate că acesta e singurul lucru egal.

Avea privirea pierdută, undeva pe deasupra umărului ei. Când se întoarse, îl văzu pe băiat, pe Buster, în grădină. Apărea în cadrul ferestrei discutând cu cineva. Se răsuci şi mai mult şi-l văzu apoi pe Ambrose. Cu chipiul pus strengăreşte într-o parte pe cap. Ridica de jos fileul de pe terenul de tenis. Îl scutură de parcă ar fi fost plin de apă, apoi trase tare de el. Căzu din nou la pământ. Cei doi râdeau, bărbat şi copil, deşi – din cauza distanţei – ei abia dacă auzeau ce spuneau.

Lottie stătea la marginea terenului, cu aparatul de fotografiat atârnat de umăr. Trase de plasă ca s-o întindă pe cealaltă parte, apoi se aplecă şi culese de pe jos o rachetă de tenis.

– Fiica ta, zise Brown. Am uitat cum o cheamă.

– Lottie.

– Ah, da...

– Dacă îţi faci puţin timp mai târziu ca să-i pozezi, ţi-am fi amândouă recunoscătoare.

– Şi tânărul cine e?

– Şoferul nostru. Angajat la RAF, la Londra. A condus o noapte întreagă ca să vină să ne ia din Southampton. Şi ne-a adus aici.

– În acest caz, va trebui să-l invităm să ia masa de prânz cu noi.

Ceaşca de porţelan zăngăni pe farfurioară când Brown le aşeză pe masă.

– E pilot?

– Şi-ar dori să fie. Lucrează în comunicaţii. De ce?

– Când te urci în avion, ştii uneori că nu toţi vor mai ajunge jos.

Ceaşca lovi zgomotos suprafaţa de sticlă a mesei şi el îşi băgă mâna în buzunar. Chiar şi prin stofă, degetele îi tremurau. Se ridică să iasă din încăpere.

– Mă scuzi, te rog? o întrebă Brown, apoi se duse spre uşă.

Se opri un moment, cu spatele încă întors spre ea.

– Am ceva de făcut.

Coborî din nou după cincisprezece minute. Avea cravata bine înnodată la gât şi obrajii rumeni. Se duse direct spre Lottie şi-i strânse mâna.

– Îmi face plăcere să te văd, tânără doamnă.

– Şi mie, domnule. Vă deranjează să începem? E o lumină bună.

– O, da!

Lottie îşi trase aparatul jos de pe umăr. Îl conduse pe Brown afară, pe verandă, şi îi ceru să se aşeze pe un perete scund de piatră, în faţa tufelor de trandafiri cu vedere spre mare. El îşi puse bastonul deasupra zidului, îşi miji puţin ochii, uitându-se spre aparat, apoi scoase o batistă, o umezi şi îşi lustrui vârful pantofului.

Cerul din spatele lui era un adevărat spectacol al norilor de ploaie cenuşii, printre care se iveau bucăţi de cer albastru. Un trandafir alb stătea aplecat deasupra umărului său.

– Aşa, domnule Brown. O întrebare.

– Aha, cine ştie câştigă!

– Vă amintiţi ce culoare avea covorul de la hotelul Cochrane?

– Covorul? se miră el.

– De pe scări.

Brown îşi feri ochii de lumină cu mâna. Pe moment, gestul lui îi aminti lui Emily de bărbatul văzut în Newfoundland în urmă cu zece ani.

– Roşu, se aventură el.

– Şi în sufragerie?

– E corect, roşu era?

Lottie schimbă unghiul, ca să prindă mai bine partea din penumbră a feţei lui, mişcându-se încet pe lângă zid.

– Şi numele drumului pe care mergeaţi? Ca să ajungeţi la câmpul lui Lester?

– Înţeleg. O şmecherie a fotografului. Drumul portului, dacă nu mă înşel. Mai există acolo acele bărci pescăreşti?

– Oamenii încă vorbesc despre dumneavoastră în locul acela, domnule Brown.

– Teddy.

– Vorbesc cu multă apreciere despre dumneavoastră.

Emily o văzu pe fiica ei încărcând o altă rolă. Filmul terminat se rostogoli în buzunarul rochiei. De-a lungul anilor, ajunsese să fie foarte îndemânatică şi extrem de talentată: putea să încarce aparatul în doar câteva secunde.

– Am o fotografie cu dumneavoastră pe când vă bărbiereaţi, îi spuse ea. Vă amintiţi de ligheanul de la capătul câmpului?

– Încălzeam apa cu un arzător Bunsen.

– Vă aplecaţi deasupra lui.

– Ca să fiu pregătit, în caz că ne luam zborul în seara aceea.

În timp ce vorbea, ea trase un scaun pe verandă, mai aproape de el. Fără să-l întrebe, îl conduse spre scaun. El o ascultă fără să se plângă. Formele norilor din spatele lui se schimbau tot timpul.

– Tu ne-ai făcut sendvişurile, zise el. În dimineaţa aceea.

Zâmbi larg. Ea schimbă obiectivul, apoi se ghemui jos, aproape de pământ, ca să aibă o perspectivă largă.

– Îmi pare teribil de rău în legătură cu scrisoarea!

– Mi-a spus mama.

– Am fost groaznic de neglijent.

– A trecut oceanul, domnule Brown.

– Chiar aşa a făcut.

Ea îşi pregăti un alt unghi şi îl rugă să-şi schimbe puţin poziţia pe scaun.

– Apropo, era verde.

– Nu înţeleg.

– Covorul. Era verde. La Cochrane.

El îşi dădu capul pe spate şi râse.

– Aş fi putut jura că era roşu.

După câteva secunde, o minge de tenis lovită cu putere în aer ateriză în tufele de trandafiri din spatele lui Brown.

– Fii atent! îi strigă el lui Buster.

Brown traversă veranda şi se căţără pe zidul jos. Încercă să găsească mingea cu ajutorul bastonului, lovind printre trandafiri. Fu necesar să încerce de mai multe ori. O mică frunză era lipită de minge.

Sări apoi de pe zid, se arcui în spate şi aruncă mingea în sus cu o surprinzătoare agilitate. Ea îl fotografie în plină mişcare, cu frunza desprinsă de minge zburând în spatele lui.

– Asta e! exclamă Lottie satisfăcută.

La începutul după-amiezii, luară masa de prânz pe verandă: Brown, Emily, Lottie, Ambrose, Kathleen şi Buster. O abundenţă de sendvişuri frumos tăiate. O prăjitură cu fructe, bine rumenită. Un ceainic ţinut cald sub învelitoarea brodată.

Emily nu fu surprinsă când detectă un miros slab de whisky venind dinspre Brown. Deci din acest motiv ieşise din încăpere. Motivul pentru care fusese atât de în largul său în timp ce Lottie îl fotografiase. Dar de ce nu? Omul merita să simtă senzaţii noi.

Îl văzu că se apleacă spre Ambrose, atingând braţul tânărului cu mâna.

– Şi ce se mai întâmplă dincolo? îl întrebă Brown. La Londra...

– Totul e perfect, domnule, zise Ambrose.

– Ai avut o misiune foarte importantă. Să le aduci pe aceste doamne drăguţe.

– Întocmai, domnule.

– Eşti irlandez?

– Din Irlanda de Nord, domnule.

– Foarte bine. Îmi plac irlandezii.

Ambrose avu un moment de ezitare, apoi tăcu. Brown se lăsă pe spătarul scaunului, dând din cap, şi îşi lăsă privirea să rătăcească în depărtare. Pulpana jachetei sale se desfacu. Ea zări recipientul argintiu. Kathleen atinse antebraţul lui Brown ca pentru a-l ţine acolo, lipit de sol, de parcă din cauza alcoolului ar fi putut să decoleze. El dădu din cap spre ea de parcă i-ar fi spus: „Da, dragă, lasă-mă numai de data asta!"

Veranda era scăldată în lumina puternică a după-amiezii. La sfârşitul mesei, Buster fugi spre terenul de tenis. Se înapoie cu trei rachete şi cu o minge albă de tenis.

– Jucaţi tenis cu mine, vă rog, vă rog, vă rog!

Lottie şi Ambrose se uitară unul la altul, se ridicară de la masă şi, prinzându-l fiecare de câte o mână pe băiat, traversară împreună pajiştea.

– O! exclamă Brown.

Emily le urmărea mişcările aşezată în fotoliul ei. Fixară mai bine fileul. Fiica ei bătu mingea cu racheta în sus şi-n jos de mai multe ori, apoi o lovi peste plasă spre Ambrose. Stropi fini săreau din minge în lumina puternică a soarelui.

Brown dormea când ei plecară. Cuibărit în şezlong, cu o pătură trasă până la gât. O omidă sălta verde pe zidul de piatră. Pleoapele lui Brown se zbăteau. Emily îi atinse mâna, prinzându-i degetele în palma ei. Trupul lui tresări şi păru că ar vrea să se trezească, însă pe urmă se răsuci pe o parte şi expiră cu putere aerul printre buze.

Emily plecă de lângă el. Nu avea să scrie nimic despre alcool, era sigură de asta. Nu era nevoie. Ceva fără rost. Ar fi vrut în schimb să-i păstreze imaginea în care se arcuise prin aer, cu norii de ploaie în fundal. Să-i redea vechea demnitate. Să audă şuierul elicei, de când el zbura pe deasupra pomilor.

Îi aranjă mai bine pătura în jurul bărbiei. Suflarea lui uşoară pe degetele ei. Mici fire de păr care scăpaseră bărbieritului. Apoi se întoarse şi îi strânse mâna lui Kathleen.

– Vă mulţumim pentru ospitalitate!

– Sunteţi bine-veniţi oricând!

– Soţul dumitale e un om deosebit.

– E obosit, asta-i tot, răspunse Kathleen.

Ambrose întoarse automobilul şi apăsă acceleraţia. Coborî spre şosea pe sub castanii înalţi. Avea să fie un drum lung până la Londra, le spuse el.

Emily privi în spate şi îi văzu pe Kathleen şi pe Buster stând pe treptele din faţa casei. Kathleen avea braţele strânse în jurul fiului ei, bărbia sprijinită de capul lui. Pietrişul scârţâia sub roţi.

Copacii se îndoiau pe deasupra drumului. Ramurile fluturau. O mică pală de vânt făcea frunzele să foşnească. Buster o luă la fugă şi Kathleen se întoarse, apoi dispăru şi ea în casă.

Când Emily se trezi peste câteva ore – în automobil, în întunericul tot mai dens –, nu fu surprinsă s-o vadă pe fiica ei dormind cu capul pe umărul lui Ambrose. Arăta de parcă își găsise deja locul în ceva croit anume pentru ea. Părul lui Lottie era răspândit pe reverul hainei lui.

Ambrose ținea volanul drept, conducând cât de atent putea ca să n-o deranjeze.

După patru luni erau căsătoriți. Ceremonia avu loc la Belfast, într-o biserică protestantă din apropiere de Antrim Road. Era septembrie, dar ziua semăna mai mult cu una de vară. Frunzele fremătau verzi în pomi. Un cârd de grauri se vântura prin aer.

Emily și Lottie sosiră într-un automobil alb, cu panglicile fluturând drept în vânt. Intrară prin porțile negre din fier forjat. Emily coborî ținând trena brodată a fiicei sale. Pentru moment, aproape că uită de baston. Numai o artrită ușoară. Traversă și intră în umbra din interiorul bisericii. Stranele erau pline până la refuz. Costume închise la culoare și pălării elegante. Tineri în uniforme RAF. Fete în rochii lungi, vaporoase. Femei în vârstă, cu câte o batistă băgată strategic în mânecă. Familia lui Ambrose avea o fabrică specializată în confecționarea pânzei pentru aparatele de zbor. Mulți dintre angajați veniseră și ei. Bărbați cu aspect dur, în costume gri, cu pălăriile mici înghesuite în buzunare. Buchete de flori trimise de Short Brothers, de Vickers, unul sub forma unui planor Wellington. Emily fu așezată în strana din față, sărind în ochi din cauza singurătății sale; dar nu-i păsa. Tânărul pastor începu serviciul divin cu mâinile ridicate în aer, ca un om gata să ghideze un avion spre aterizare. Emily nu mai fusese de mulți ani la biserică. Urmări cu atenție tot ce se întâmpla. Îi plăcea ritmul vioi al accentului nordic.

Formară apoi un arc de flori, pentru ca tânărul cuplu să treacă pe sub el venind dinspre strană. Ambrose părea stânjenit de atâta atenție. Avea obrajii roșii sub jobenul său gri. Lottie purta pantofi fără tocuri, ca să nu pară prea înaltă. Un nor de confetti se ridică deasupra lor. Cei doi se sărutară pe treptele bisericii.

După aceea, la hotel, Emily fu condusă spre o grădină mică. Tatăl lui Ambrose îi aduse un scaun. Stătea încadrată într-un pătrat de lumină, cu bastonul așezat în poală. Pe pajiște se aflau mai multe

sculpturi în gheață. După-amiaza se topea încet în jurul ei. Nechezatul puternic al cailor înhămați în zori de zi, în Missouri. Paltonul mamei ei, bătut de vânt. Genele presărate cu promoroacă ale tatălui. Aşchii de gheață. Furtuni în prerie. Lui Emily i se părea ciudat că viața putea să fie atât de bogată şi totuşi mintea ei revenea mereu la întâmplările din copilărie. Lottie pe culoarele hotelului Cochrane. Mergând pe Paton Street, în prima ei zi la Prince of Wales. Ziua în care Lottie descoperise pentru prima dată aparatul de fotografiat. Un Graflex zgomotos. La Wimbledon, unde – cu numai patru luni în urmă – urmăriseră împreună sferturile de finală, mamă şi fiică, pe terenul central, iar Lottie se tot întorcea să-i spună ceea ce ea ştia deja. Simțul ei fin de preîntâmpinare a unei crize. Circumferința lumii lui Lottie se schimbase. Acum avea să se stabilească undeva. Se îndrăgostise. Emily simți pe moment o bucurie transformată în gelozie, urmată din nou de fascinația față de schimbările rapide din lume. Şi, oricum, ce era o viață? O acumulare de mici incidente, fiecare aterizând apoi pe raftul său. Rafturi aşezate în cele mai ciudate unghiuri. Lamele lungi ale unui fierăstrău de gheață, scoțând scântei dintr-un bloc de răceală. Ascuțitul lamelor, aşezatul lor, amplasarea în mânere. Te apleci şi faci o tăietură. Un salt scurt de cenuşă fierbinte prin aer.

Dintr-odată, se simți recunoscătoare. Te trezeşti într-o dimineață în urletul viscolului, în nordul statului Missouri, şi – puțin mai târziu – pe puntea unui vapor transatlantic de croazieră. Pe urmă eşti singură la Roma şi peste o săptămână eşti la Barcelona sau în trenul care străbate Franța, sau înapoi la hotelul din St. John, urmărind un avion luându-şi zborul, sau într-un magazin din St. Louis, privind cum cade ploaia, şi după aceea, tot atât de subit, te afli într-un hotel din Irlanda, uitându-te la fiica ta cum traversează pajiştea, cum trece printre sculpturile în gheață şi serveşte cu şampanie o sută de invitați veniți la nunta ei. Emily simțea saltul din viața ei aproape ca pe cel al unui stilou pe hârtie. Cerneala aşternută pe o pagină. Marea surpriză când va fi lovită de următoarea congestie. Nemărginirea a toate acestea. E ceva în toate lucrurile asemenea unei călătorii de-a curmezişul cerului – şocul subit atunci când se schimbă vremea, apariția unui zid de raze de soare sau o ploaie cu grindină, sau starea de necesitate impusă de o masă imensă de nori.

Simţi deodată nevoia de a-i scrie lui Teddy Brown şi de a-i spune că acum înţelege pe deplin de ce n-a mai vrut să zboare.

Emily se ridică de pe scaun şi merse pe pajişte. Vârful bastonului se scufunda în iarba moale. Se trezi înconjurată de câţiva văduvi din Belfast care îi oferiră ajutorul. Se aplecau înspre ea. Era surprinsă să-i vadă flirtând. Erau dornici să întâlnească o americancă, îi spuseră ei. Bărbaţi scunzi, cinstiţi, care nu beau niciodată alcool. Şi-i putea imagina cu eşarfele lor portocalii şi cu pălăriile rotunde cu borul mic. Ce va face acum? o întrebară ei. Înspre ce colţ al lumii se va îndrepta? Se zvonea că locuise într-un hotel din Newfoundland şi, fără să o ofenseze, doreau s-o întrebe dacă aşa ceva era potrivit pentru o femeie. N-ar vrea să găsească un loc unde să se aşeze? Ar fi fericiţi s-o ajute să-şi găsească o locuinţă, dacă se hotăra să rămână în Irlanda de Nord. Era un loc frumos în Portaferry. Ar trebui să vadă micile văi din Antrim. Şi plajele bătute de vânt din Portrush.

Se auzi apoi clopoţelul care anunţa dineul. Emily se alătură părinţilor lui Ambrose, aşezându-se la masa lor. El era un bărbat mic de statură, cu un râs generos, ea – o femeie voinică, cu părul bine strâns într-o plasă. Erau bucuroşi că o fată din Newfoundland intrase în familia lor. Multe rude le plecaseră în vest de-a lungul anilor: nu erau prea mulţi cei care veneau în direcţia opusă. O ascultară curioşi când le spuse povestea lui Lily Duggan. O menajeră? Din Dublin? Spui că o chema Duggan? Se gândi pe moment că erau interesaţi să afle cât mai multe amănunte. Ele reveneau în mintea ei cu mare acuitate – hainele îngheţate puse la uscat deasupra sobei, scrâşnetul gheţii când blocurile erau trase pe deasupra lochului, o mănuşă înroşită de sânge, privirea mamei sale după ce-l găsise pe tatăl ei mort. Apoi, domnul Tuttle se aplecă peste masă şi o bătu cu blândeţe pe mână, întrebând-o dacă Lily Duggan obişnuia să meargă la biserică; ea se lansă din nou în aceeaşi poveste, până când, în final, el o întrebă exasperat: „Era Lily Duggan protestantă sau nu?" Suna de parcă ar fi fost singura întrebare care merita pusă. Emily se gândi că ar putea lăsa întrebarea fără răspuns, că nu merita să adresezi această întrebare, dar se afla acum pe terenul lor şi mai era şi nunta fiicei sale, aşa că le spuse că Lily se convertise ca să se poată mărita şi văzu o undă de uşurare

trecându-le peste feţe, ceea ce însemna că acum puteau discuta din nou cu sinceritate diferite lucruri. Mai târziu îl văzu pe tatăl lui Ambrose la bar, cântând *Soldaţii reginei.* Se ridică şi merse ostenită spre hotel, ca să se ducă la culcare. Lottie şi Ambrose o opriră pe scări. Era greu de crezut: domnul Ambrose Tuttle şi doamna Lottie Tuttle. Cât de ciudat era să-şi aducă aminte că ea şi Lottie îşi petrecuseră fiecare zi din viaţa lor împreună! Atunci, acela era un moment de eliberare. Şi era cu mult mai simplu decât şi-l imaginase. O sărută pe fiica ei şi se duse spre scară, urcând-o cu greu. Se înnoptase. Se lăsă în voia somnului, cu părul argintiu răspândit pe pernă.

A doua zi se duseră să vadă Strangford Lough. Un mic convoi de vehicule. Afară din oraş. În anii care trecuseră, familia Tuttle cumpărase mai multe insule de-a lungul lochului. În mijlocul zonei băltoase, nişte mici insule numite de ei *pladdies*[1]. Copacii îndoiţi de vânt. Drumurile sinuoase de ţară. Ambrose şi Lottie primiseră cadou de nuntă cinci acri de pământ, cu o căsuţă de vacanţă. Frumoasă, cu acoperiş de trestie şi cu o uşă din două părţi, vopsită în albastru, deşi cam dărăpănată. Pajiştea era acoperită de iarbă înaltă şi avea ieşire pe malul lochului. La marginea apei, o colibă mică pescărească. Mai multe coţofene se legănau pe ramurile din vârful copacilor.

Se aşezară la picnic în iarba sălbatică. Vântul bătea rece – îl simţea cum îi pătrunde prin haine.

Acum putea să plece, se gândi Emily. Să se întoarcă singură în Newfoundland. Va trebui, tot singură, să facă faţă zilelor ce aveau să vină. Va scrie. Va găsi o temă interesantă. Va levita cu graţie.

Lochul avea maree. Părea că se întinde la nesfârşit spre est, iar apele sale creşteau şi dădeau înapoi de parcă respira. O pereche de gâşte trecu în zbor pe deasupra lor, cu gâtul bine întins. Deasupra căsuţei se ridicară mult în sus, apoi dispărură. Păreau că trag după ele toată culoarea cerului. Mişcarea norilor bătuţi de vânt. Valurile se rostogoleau şi loveau ritmic malul. Algele se legănau apatice în sus şi-n jos pe vârful lor. I s-ar fi putut ierta gândul că se îndepărta deja de ei, păşind peste ocean.

---

[1] Insuliţe mici şi joase de pe lochul Strangford (n.tr.)

1978

Întuneric acolo jos

Este un jucător bun în toate privinţele. Foarte puternic. Poate lansa o lovitură de dreapta din partea din spate a terenului. Dacă doreşte, poate acoperi linia de fund din două sau trei salturi. Deşi e mai mult decât un bun alergător. E foarte înalt. Capul îi e acoperit de o masă de cârlionţi blonzi. Are un aer foarte degajat. Cămaşa şi şorţul atârnă pe el şi are o expresie de câine bătut. Chiar şi şosetele parcă stau pleoştite. O ruşine pentru producători, firma Slazenger. Doamne, ce n-ar da ea acum să-l poată mâna cu blândeţe pe nepotul ei, hăis-cea, ca pe bovine, să-l poată scutura bine, să-l vadă cum învie de cealaltă parte a fileului?! Când respinge mingea, o face destul de corect. Poate să dea o lovitură incisivă dacă vrea. Nici reverul lui nu-i prea rău. Lottie îl văzuse cum respinge cu multă artă o minge tăiată. Are un talent natural pentru joc, dar o predispoziţie de a visa cu ochii deschişi. Încercase odată să-l facă să înţeleagă arta tenisului, vorbindu-i despre unghiuri, vectori, traiectorii, procentaje, un fel de aritmetică care-i venise atunci în minte, însă el nu apucase momeala. Are nouăsprezece ani şi este un bun matematician, totuşi nu va lua niciodată cu asalt terenurile de la Wimbledon.

Nu poate spune nici ea că ar fi Billie Jean King, totuşi poate să ţină piept la fileu, lovind cu putere mingea înainte şi înapoi. Mai ales într-o după-amiază de vară, cu lumină bună dinspre nord. Nouă seara. Soarele va apune peste o jumătate de oră.

Simte cum i se zgâlțâie tot corpul când respinge un voleu trimis de el. Îi simte toată traiectoria – de la degete, prin încheietură, cot și umăr. Nu e un fan al acestor noi rachete de metal. Pe vremea ei erau în formă de coadă de pește, de evantai, cu partea de sus plată. Din lemn presat. Lucrate artizanal, imaculate. Acum sunt numai fire subțiri și cadre de metal. În una dintre aceste zile va reveni la vechea și credincioasa ei rachetă Bancroft. Se apleacă în spate și extrage o altă minge din găleată, apoi o expediază pe linia de mijloc, spre Tomas, un pic la stânga lui. O privește voios cum trece în zbor pe lângă el. Ar trebui să-i spună să se mai trezească, deși e suficient că a venit acolo împreună cu bătrâna lui bunică, cu fusta ei albă, lungă până la genunchi, ca să lovească mingea. Numai și simplul fapt că-l vede e o plăcere pentru ochi. E un lungan chipeș, cu fața dulce a lui Hannah și cu privirea ageră a tatălui său olandez, plecat dintre cei vii de mult. Are un pic și din Ambrose. Cârlionții. Obrazul puțin bucălat. Ochii de un verde-închis. E cu atât mai important cu cât el nici măcar nu-și dă seama: dacă i-ar spune că poate frânge inimi, ar fi uluit. Mai degrabă ar inventa o teoremă a dorinței. Nu-i nicio tânără în jur care nu și-ar da sufletul pentru el, totuși îl poți găsi mai degrabă în biblioteca universității, răsfoind cărți sau răsucind cifre prin minte. Ar vrea să transpună toate lucrurile în statistici, o creatură a predicțiilor și a posibilităților, dar în seara aceea, ea nu vrea decât să afle dacă el poate da lovitura de dreapta.

– Prinde-o bine! îi strigă ea. Numai șase au mai rămas. Ține-te bine pe piciorul stâng! Nu-ți stresa șoldul.

– În regulă, Nana!

– Gândește-te că e o știință a rachetei.

Lottie se apleacă să prindă o altă minge. Un mic junghi în spate. O șoaptă a geneticii. Stropi de transpirație i se strâng deasupra buzelor. Se îndreaptă. E uimită să-l vadă pe Tomas în spatele terenului, aplecându-se să-și tragă șosetele în sus, înalt de un metru optzeci și opt, și începând apoi să se salte pe vârfuri ca Bjorn Borg. Nu se poate stăpâni și izbucnește în râs. Rotește mingea albă între degete, o aruncă în aer și o lovește ușor spre el, cu un pocnet al filamentului, asigurându-se că e suficient de înaltă pentru ca el să se bage dedesubt,

iar el chiar aşa face, cu mult elan. Se aşteaptă s-o rateze, să lovească în gol sau s-o arunce peste gard, dar el face conjuncţia cu mingea şi, mai mult decât atât, îşi răsuceşte încheietura deasupra ei, mişcare ce se transmite în umăr, apoi întinde piciorul în faţă, îşi mobilizează fiecare centimetru de lungime ca să execute mişcarea, iar mingea şuieră dincolo de ea la o înălţime perfectă şi cu o viteză adecvată şi ea se întoarce s-o vadă aterizând. Deşi amândoi ştiu că s-a rostogolit câţiva centimetri dincolo de linia terenului, ea strigă un pic cam tare: „În teren!"

Pe drumul de întoarcere spre Belfast, sunt opriţi la un punct de control de pe Milltown Road. Şase soldaţi tineri, cu feţele proaspăt rase, în haine de camuflaj. Simte întotdeauna un fior de teamă în ceafă. Tomas coboară geamul de pe partea sa. Soldaţii spun că vor să controleze permisele auto. Nu e ceea ce ar trebui să facă un soldat, dar Lottie nu spune nimic. Sunt cam de-o vârstă cu Tomas. Au cămăşile descheiate la gât şi cam murdare. Pe vremuri obişnuiau să se îmbrace mai îngrijit: aveau insigne strălucitoare de alamă şi centuri bine curăţate.

Unul dintre ei se apleacă şi o studiază prin geam. Simte un miros de tutun. Ştie că nu-i o frumuseţe cu fusta ei albă şi largă şi cu puloverul descheiat, dar îi zâmbeşte şi-l întreabă: „Joacă cineva tenis aici?"

Soldatului nu-i place să glumească – nici punct lovit, nici egal –, aşa că dă roată încet automobilului, controlează eticheta gomată cu R din spate, apoi atinge capota motorului ca să vadă cât e de încinsă, să-şi dea seama de la ce distanţă vin. De când pot stârni bănuieli o bunică cu nepotul ei? Unde ar putea fi ascunse lansatoarele de rachete? Cât de posibil ar fi ca ei să se ducă spre cascade sau la Shankill, unde să omoare pe cineva în bătaie?

Toţi tac şi soldatul le face semn cu capul să plece. Tomas bagă încet în viteză, ca să nu demareze în trombă, şi se îndreaptă spre casa de lângă Malone Road.

De-a lungul anilor se cam dărăpănase, deşi păstra încă un aspect frumos, reamintind de epoca victoriană. Din cărămidă roşie. Cu ferestre arcuite. Cu trei etaje. Perdele din dantelă cu un desen complicat.

Merg pe poteca îngustă printre ciorchinii de trandafiri, cu sacii de tenis agăţaţi de umăr. Se opresc în dreptul treptelor crăpate şi el se apleacă şi o sărută pe obraz.

– Noapte bună, Nana, îi spune el şi buzele lui îi ating urechea.

În aceste câteva luni preferase să locuiască în apartamentul de la subsol. Suficient de aproape de universitate şi suficient de departe de tatăl lui vitreg. Îl urmăreşte cu privirea cum coboară cu pas vioi, părul lui blond şi creţ devenind tot mai întunecat în umbră.

– Hei, nu atât de repede!

Adoptase în mare accentul nordic, deşi – fundamental – limbajul folosit de ea aminteşte de zilele petrecute în Newfoundland, aşa că sunt perioade în care cele două se împletesc şi nu mai e sigură care predomină. Tomas se caţără înapoi pe scară, ştiind ce urma să vină. Ritualul de miercuri. Ea îi strecoară în mână o bancnotă de douăzeci de lire şi îl povăţuieşte să nu-şi cheltuiască toţi banii într-o singură librărie.

– Mulţumesc, Nana!

Întotdeauna, un băiat liniştit. Preferă modelismul. Cărţile de aventuri. Benzile desenate. Pe când era copil, uniforma lui de şcoală era imaculată: cămaşă, pantaloni, pantofi lustruiţi. Chiar şi acum, la universitate, hainele sale au chiar şi atârnate o undă de eleganţă în ele. I-ar plăcea ca într-o zi Tomas să apară acasă într-unul dintre acele tricouri jerpelite, prinse cu tot felul de ace de siguranţă, sau cu un inel în ureche, ca să demonstreze că-i un rebel, dar ştie prea bine că băiatul îşi va cheltui banii cu mult cap, fie cumpărându-şi un telescop sau o hartă a cerului, fie alte lucruri practice. S-ar putea chiar să-i economisească, o idee nu prea bună în acel oraş abrutizat.

– Să nu uiţi să le telefonezi mamei şi tatălui tău!

– Tatălui meu vitreg.

– Spune-le că voi fi plecată în weekend.

– Ah, Nana, te rog!

Bietul băiat iubeşte căsuţa de la Strangford Lough, dar urăşte din tot sufletul faptul că e nevoit să petreacă un weekend la vânătoare alături de tatăl lui vitreg. Soţul lui Hannah este un boier de la ţară şi a instituit, de mai mulţi ani, regula ca primul weekend din septembrie

să fie dedicat deschiderii vânătorii de rațe. Mai Tuttle decât înșișiși membrii familiei Tuttle.

Tomas își ridică ochii exasperat, zâmbește, apoi coboară în salturi treptele spre apartamentul cu intrare din grădină. E sigură că-i mulțumit acum să poată pleca.

– Of! Și Tomas...?!

– Da, Nana.

– Găsește-ți o prietenă, ca să ai pe umărul cui să plângi.

– Cine spune că n-am găsit-o deja?

Zâmbește din nou și dispare. Ea aude cum se închide ușa de la subsol și urcă treptele ca să intre în casă. O floare de oraș. Una cățărătoare. Galbenă, cu un mijloc mic și roșu. Fiecare boboc conținând doza lui mică de violență.

Lottie se oprește în dreptul ușii cu vitraliu. Bagă cheia în broască. Vopseaua se desprinde de jur împrejurul cutiei de scrisori, iar baza ușii a început să se crape. Îi e greu să-și închipuie, dar s-au scurs aproape cincizeci de ani de când a trecut pentru prima dată acest prag. Pe vremea aceea, casa era plină de argintărie fină și avea rafturi doldora de cărți și de obiecte delicate de porțelan marca Belleek. Acum, pereții sunt plini de funingine în lumina aprinsă a becului. Pătați cu apă. Tapetul se desprinde. Îl salută pe Ambrose cu glas tare, dar el nu-i răspunde. Ușa de la salon e întredeschisă. El e la birou, sub claia sa de păr alb, strălucitor. Ghemuit deasupra carnetului de cecuri și a mormanelor de hârtii răspândite prin jur. Surd ca un stâlp de telegraf. Îl lasă în pace și pășește pe podeaua care scârție, trece de câteva acuarele recent realizate de ea și de unele dintre vechile fotografii, apoi intră în bucătărie, unde dă drumul la chei pe masă, deschide robinetul, umple ceainicul, aprinde soba și așteaptă șuieratul aburilor. De ce nu câțiva biscuiți înveliți în ciocolată? Patru bucăți pe o farfurie, zahăr, cănița cu lapte, două linguriță.

Împinge ușor ușa cu cotul și pășește fără zgomot pe covorul uzat. Pe un raft din vecinătatea căminului sunt înșirate câteva trofee obținute la tenis. Toate la dublu mixt. Nu jucase niciodată la individual. Întotdeauna îi plăcuse să aibă un bărbat ca partener, deși era înaltă și puternică, dând uneori lovituri năucitoare din spatele terenului.

Putea trimite un rever exact pe linie. Îi plăcea să meargă după meciuri la dineurile organizate la restaurantul clubului. Toasturi cu şampanie, hohote de râs, automobile înşirate la intrare ca o linie de licurici.

Ambrose pare uimit când ea lasă tava să alunece pe marginea biroului. Scapă din mână stiloul, care se duce de-a dura în poala lui. Mârâie nemulţumit, dar prinde stiloul în zbor. Ea îl sărută pe tâmpla răcoroasă, cu pielea bronzată. Va trebui să-l ducă la un dermatolog în una dintre zile. Are scalpul presărat de aluniţe.

Biroul lui e o zonă vastă de îndatorare. Scrisori bancare. Cecuri anulate. Somaţii de la creditori.

Îşi sprijină bărbia pe capul lui şi-i masează uşor umerii, până când el se mai destinde un pic şi se lasă pe spate, sprijinindu-se de ea. Îi simte mâna aşezată pe fund şi e mulţumită să-l ştie încă dornic şi capabil de o aventură.

– Ce-i cu Stranmillis?

– E gata pentru terenul central. În orice zi de acum înainte.

– Un băiat bun.

– Am dat de un punct de control în drum spre casă. Ne-au urmărit cu viteză mare.

– Chiar aşa?

– I-am pierdut la Crazy Prices. Pe poteca dintre tarabele cu fructe.

– Te mai pot prinde încă, îi spune el. Nu poţi scăpa aşa de uşor.

O bate pe şold, ca şi cum ar vrea să-şi marcheze punctul de vedere, apoi se întoarce la carnetul de cecuri. Lottie toarnă ceaiul, cea mai grozavă artă irlandeză dintre toate. A învăţat de-a lungul anilor să extragă cea mai plăcută aromă din frunze, să le lase să se înmoaie, să le aburească, pe urmă să toarne licoarea. Nici când trăia în Anglia turnatul ceaiului nu însemna atâta agitaţie. Se aşază pe un scaun alături de el şi trage cu ochiul peste umăr. Afacerile cu pânză erau falimentare de o bună bucată de timp. Acum nimic altceva decât hale goale şi găleţi sparte şi fantomele unor războaie de ţesut vechi. Ei moşteniseră totul. Blestemul privilegiului. Paznicii unor ambiţii aparţinând morţilor.

Totuşi, mai au suficient de mult în vistierie cât să se descurce. Pensia lui de la RAF. Căsuţa de la Strangford Lough. Investiţiile, economiile. Şi-ar dori ca Ambrose să nu mai fie atât de îngrijorat, să

poată să-l facă să râdă mai mult, să se ridice din faţa biroului şi să uite de el măcar o secundă-două, însă el nu-şi poate alunga gândurile negre. Marele crah din '29. Abia îşi scoseseră hainele de nuntă. Marea criză. Plecarea de la RAF, întoarcerea la Belfast. Pânză pentru harnaşamentul paraşutelor şi aripile avioanelor. Planoare militare, avioane uşoare de recunoaştere. În scurt timp comenzile dispăruseră. Afacerea intrase în picaj. Apăruseră după aceea comenzi de pânză în cadrul efortului de război. La un sfat greşit, se aventuraseră în afaceri cu batiste de dantelă. Meseria ei de fotograf suferise şi ea rău după război, parcă dizolvându-se în substanţele chimice ale timpului, un copil, o afacere, o căsătorie. Lottie lucrase pentru administraţia fabricii în anii '50 şi la începutul anilor '60, pliindu-se după o viaţă extrem de tristă, petrecută printre războaie de ţesut şi în sunetul singuratic al sirenei de după-amiază.

Soarbe şi ultimele picături de ceai şi îşi lasă braţul pe spătarul scaunului soţului ei. O pendulă bate ora în hol.

– Tomas al nostru s-ar putea să aibă o prietenă.

– Chiar aşa?

– Poate că da, poate că nu.

– E o sugestie?

Ea râde, îl ia de braţ şi el se ridică. Puloverul lui, cămaşa lui deschisă la gât, pantalonii atârnând pe el. În fiecare buzunar cară pixuri şi vrafuri de hârtie, firimituri de ieri şi de mâine. Smocul mic de păr cărunt de pe pieptul lui. Totuşi, mai are o scânteie de drăcuşor în el. O capacitate de a se simţi mereu tânăr. Îşi înşurubează stiloul şi închide registrele contabile, apoi ies împreună în întunecimea coridorului şi se întreaptă spre scară.

De două ori la bordul unui vas, o dată cu avionul. Călătoriseră împreună. Prima dată, ca s-o vadă pe mama ei, la hotelul Cochrane. Un vânt puternic bătea peste Atlantic. Stătuseră pe punte, înveliţi în pături. Lottie se rezemase de balustradă, cu Ambrose în spatele ei. Nu îi păsase niciodată că ea era mai înaltă cu un cap decât el. Uneori, se temea că Ambrose ar fi putut nutri o părere de rău ascunsă de fiecare dată când îşi rezema capul de umărul ei, că erau blocaţi într-o

interdependenţă care, cândva, putea degenera în amărăciune. Coborâseră la Boston şi pe urmă luaseră trenul de-a lungul coastei de est. Mama ei deja nu se mai putea mişca: trăia aşezată pe un scaun în camera ei, dar încă scria – mai mult piese de teatru. Mici piese scurte, nostime şi ager concepute, interpretate de o trupă de pe Gilbert Street. Un teatru de emigranţi. Macedoneni, irlandezi, turci. Mama ei stătea pe un rând din spate, cu căciuliţa ei tricotată pe cap, urmărind spectacolul cu palmele albe încleştate pe rochia închisă la culoare. Teatrul era o nouă formă de exprimare pentru Emily. Îi plăcea extrem de mult, deşi scaunele erau mai mult goale. Într-o după-amiază se duseseră cu automobilul la Lester s Field şi se plimbaseră prin iarba înaltă. Pista era folosită acum numai de oi care păşteau.

Cea de-a doua vizită fusese în 1934, la două luni după decesul mamei sale, ca să rezolve moştenirea. Lottie nu se simţise în stare să arunce cutiile cu hârtiile lui Emily. Le pusese într-un automobil şi le dusese tot drumul spre nordul statului Missouri. Nu mai existau fermieri care să taie gheaţa. Ea şi Ambrose dormiseră într-un mic motel de la marginea drumului. Lăsaseră cutiile pe treptele bibliotecii locale. Se întreba mereu ce se întâmplase cu ele. Probabil că fuseseră arse sau aruncate la gunoi. Când se întorsese la Belfast, îşi adusese cu ea negativele, privindu-l pe Alcock cum răsare din baia de substanţe chimice. Îi plăcea să-l vadă cum se ridică prin întuneric.

Ultima lor călătorie fusese în 1959, cu ocazia celei de-a treizecea aniversări a căsătoriei. Luaseră un avion de la Londra la Paris, apoi de la Paris la Toronto şi de la Toronto la New York, unde Ambrose făcea ceva afaceri cu negustorii de pânză de pe White Street. Îşi cheltuiseră o mare parte a economiilor pe bilete de clasa întâi. Îşi îndesaseră şervetele albe sub guler şi priviseră pe hublou norii agitându-se în jur. Lottie era uimită că putea fi servită cu gin şi tonic la douăzeci de mii de picioare deasupra pământului, în aer. Îşi aprinsese o ţigară, se cuibărise alături de Ambrose şi adormise cu capul pe umărul lui. Nu făcuse nicio fotografie în timpul acelei călătorii. Dorea să vadă cât de bine îi putea rămâne întipărită exclusiv în memorie.

Cerul parcă îşi ridică poalele pe deasupra Belfastului. De la fereastră vede acoperişurile până departe. Nesfârşitul peisaj de plăci

de ardezie şi de coşuri. Deşi e un oraş trist, e ceva în el care o face să i se încarce bateriile dimineaţa devreme.

Îşi leagă cordonul de la halat. O ia în jos, pe scări, spre bucătărie. Simte răceala pardoselii acoperite cu linoleum. Îşi găseşte papucii lângă sobă. Doamne, şi papucii sunt la fel de reci! Ce-a mai rămas din vara trecută?! Deschide uşa sobei, râcâie printre cărbuni, se aşază lângă o masă lungă şi îngustă de lemn şi priveşte grădina din spate, frecându-şi picioarele unul de altul ca să le mai încălzească. Trandafirii sunt înfloriţi şi iarba e presărată cu picături de rouă. Există o legendă străveche care spune că, dacă te speli cu rouă pe faţă dimineaţa, vei rămâne veşnic tânăr.

Scoate două felii de pâine din cutie, le aruncă în noul prăjitor argintiu şi umple ceainicul ca să prepare cafeaua. Toarnă mai întâi laptele şi-l bate bine. Un amestec fin, spumos. Îi e teamă să deschidă radioul. Deşi e tentată mereu să afle ce spume a mai făcut lumea în timpul nopţii: ce revolte au fost prin oraş, ce alegeri au fost măsluite, ce amărât de barman a trebuit să cureţe urmele asasinatelor. Nu trece nicio săptămână fără o calamitate sau alta. Asta este viaţa aici, începând cu zilele războiului. Un lucru remarcat de ea la femeile din Belfast, chiar din timpul războiului încă, este faptul că obişnuiau să poarte o batistă din dantelă în manşeta rochiei. O modă şi o declaraţie ciudată, dacă asta era. O privire aruncată spre încheietura mâinii, o mică şi tristă capsulă a timpului. Începuse şi ea să poarte una, dar moda dispăruse de-a lungul anilor. Mai puţine manşete, mai puţină durere. Pe cerul acelor zile, parcă atârna un candelabru al violenţelor. Ea şi Ambrose se retrăgeau la Strangford, de unde urmăreau avioanele transformând cerul noaptea într-o uriaşă floare portocalie.

Pocnetul prăjitorului o trezeşte: de ce sar atât de insistent? Feliile de pâine saltă precum săritorii cu prăjina sau ca deţinuţii evadaţi. Una dintre ele aterizează exact pe masă, lângă ea. Scotoceşte prin frigider, unge ambele felii cu unt, îndreaptă mâna spre borcanul cu gem şi întinde un strat gros deasupra. Amestecă în cafea cu linguriţa şi o duce la masă.

Momentul ei preferat. Cocoţată pe un taburet de lemn, privind afară. O mică fereastră de linişte. Cerul luminându-se. Trandafirii

care se deschid. Roua sclipind în iarbă. Casa încă suficient de rece, astfel încât ea să știe că are ceva de facut. În ultimii ani, lucrează la acuarele – o activitate plăcută; se scoală dimineața, câteva mișcări cu pensula și, destul de rapid, se face seară. Peisaje vaste cu oceanul, cu lochul, pasarela de peste apă, podul de frânghii de la Carrick-a-Rede. Și-a luat cu ea aparatul de fotografiat pe insula Rathlin, lucrând toată după-amiaza. Uneori pictează imagini din St. Johns, micul promontoriu prin care orașul are acces la ocean, Water Street, Duckworth Harbour Drive, toate acele case mici proptite sus, pe stânci, de parcă ar face o ultimă încercare de a-și aminti de unde vin.

Pocnetul bastonului lui pe podea. Huruitul țevilor de apă. Are grijă să nu exagereze. Nu vrea să-l stânjenească, dar – cu siguranță – el se deplasează tot mai greu în acest anotimp. Cel mai tare se teme de un bufnet pe podea sau să nu cumva să cadă peste balustradă sau, mai rău chiar, să se rostogolească în jos, pe scări. Urcă scara înainte ca Ambrose să iasă din baie. Un fior de teamă când se așterne tăcerea, dar el iese cu un aer ușor uimit întipărit pe față. I-a rămas puțină spumă de ras pe o parte a bărbiei, iar cămașa îi e încheiată aiurea.

Ea dispare în dormitor. Agitația unei persoane care-și face prea multe griji. Își scoate repede cămașa de noapte. Își trage o pereche de pantaloni și un pulover. O privire spre oglindă. Are părul grizonant și pieptul mare. Plus un colăcel de grăsime în jurul cefei.

Scoate capul pe ușa dormitorului, ca să se asigure că Ambrose a coborât scara cu bine. Țeasta lui lucioasă saltă departe de ea, trece de balustrada de jos și se îndreaptă spre bucătărie. Vechile zile de la Grand Opera House, hipodrom, Curzon, Albert Memorial Clock. Ei doi călătoreau fantastic de mult pe atunci. Erau atât de tineri. Mirosul stofei lui de tweed. Tutunul turcesc pe care-l folosea. Balurile de caritate din Belfast, rochia ei fâșâind pe scări, Ambrose în spate, cu papion la gât, cu părul rebel, strălucitor, dat cu briantină. Ambii însuflețiți de muzica orchestrei. Zile bune. Când stelele erau agățate de tavan sau tavanul era format din stele. Din când în când, o tratau cu melodii canadiene. Irlandezii au un mare talent la muzică și pot intona câte o melodie pe orice temă. Unii dintre ei știau chiar cuvintele baladei preferate de

Primul Regiment din Newfoundland, ai cărui membri fuseseră sortiți pieirii în bătălia de la Bulge, la Beaumont Hamel.

Bătrâni soldați din alte războaie. Căpitani și colonei. Piloți și navigatori. Vâslași și paraşutişti. Toți bărbați eleganți. Uneori, se adunau să galopeze în timpul câte unei vânători de vulpi prin munții Mourne. Pajiştile, vara. Scaune pliante. Turnee de tenis. Obişnuiau s-o strige *americanca*, spre marele ei necaz. Încercase chiar să se debaraseze de accentul ei, dar nu reuşise niciodată. Îşi cususe pe poala fustei emblema roşie din Newfoundland. Campionatele durau până la lăsarea serii. Dineele seara, organizate în marile reşedinţe din Belfast. Ore de pregătire în faţa toaletei. Înclinată spre mica oglindă ovală, ca să-şi fixeze o şuviţă de păr. Să se machieze. Nu prea mult roşu pe obraji. Puţin rimel, însă un ruj roşu pe buze. Cum arăt, iubitule? Ca să fiu sincer, draga mea, arăţi întârziată. Răspunsul lui obişnuit, însoţit de un semn ştrengăresc cu ochiul şi de braţul înfăşurat pe talia ei. Când se întorceau acasă, stătea goală în faţa oglinzii, desfăcându-şi părul, în timp ce el arunca gulerul alb, tare, pe pat, iar noaptea era bună cu ei, întotdeauna bună.

Coboară scările cu pas sprinten. El e aşezat în dreptul ferestrei, cu ceaiul şi cu pâinea prăjită în faţă. Se apleacă să-i încheie din nou cămaşa şi reuşeşte să şteargă şi spuma de ras rămasă pe gât fără ca el să-şi dea seama. Ambrose strânge ziarul de ieri şi, cu un oftat, îl aşază împăturit pe masă. Un atentat cu bombă în centrul oraşului. Şaptesprezece oameni reţinuţi în urma unui val de arestări. Un băiat împuşcat în genunchi, în zona Peter's Hill. Un dispozitiv incendiar găsit ascuns pe fundul unui cărucior de copil.

– Măreţii şi credincioşii eroi ai Irlandei îşi dau din nou în petic, zice Ambrose.

Pe drumul spre loch, pare că şi automobilul se relaxează. O biserică veche, un stol de mierle pe streşini, notiţe privind organizarea de licitaţii lipite pe stâlpii de piatră, hambare pline cu nutreţ, canistre de lapte la porţi, ţinut mlăştinos.

Trec de situl arheologic, peste micul pod care duce pe insulă, apoi de poarta înroşită de razele soarelui de dimineaţă.

Casa e așezată pe malul lochului, ascunsă printre copaci. Acoperișul de trestie a fost de multă vreme înlocuit cu unul de ardezie, dar restul aparține încă trecutului. Pereții albi văruiți, ușa mică albastră din două părți, vechile ghivece de flori din cupru atârnate la ferestre, șezlongurile decolorate, un clopoțel care anunță masa, agățat de un par, în spatele casei. Cât de multe zile își petrecuse ea aici, bătând cuie și vopsind pereții și chituind ramele ferestrelor? Un nou sistem de încălzire, care n-a funcționat din capul locului. Pompe și conducte. Role de material izolator. Sârme și fântâni săpate după apă. Inițial, fusese o căsuță cu două camere, extinsă treptat până pe malul lochului. Ea și Ambrose munciseră aici împreună în anii de după război. Zile pline de liniște și de calm. Vânt și ploaie. Aveau fețele bătute de vânt, bronzate. Sus, pe scară, ca să fixeze plăcile de ardezie. Să curețe burlanele de scurgere. Casa de vacanță, folosită înainte numai vara, intra apoi în iarnă. Toate acele nopți uimitor de simple, când stătea lungită alături de el în dormitorul din spate. Cu vedere spre est, peste apă. Urmărind cum cad picăturile de ploaie.

Tomas trage de volan și oprește în fața casei. Puțin prea brusc. Ambrose se sucește pe bancheta din spate fără să se trezească. Cauciucurile alunecă pe pământul moale. În iarba înaltă de lângă hambar sunt parcate mai multe vehicule. Ginerele ei, Lawrence, a invitat mult prea mulți oaspeți. Așa să fie. E weekendul lui. Ritualul lui.

– Lasă-l pe bunicul tău să mai moțăie un pic!

Lottie se apleacă în spate și îndeasă mai bine pătura în jurul lui Ambrose. El îi răspunde cu un sforăit ușor. Pământul e frământat în jur. Băltoace și urme de cauciucuri. A uitat să-și ia cizmele și pantofii îi plescăie prin mocirlă când se duce în spatele automobilului.

– Tomas, băiete, dă-mi o mână de ajutor!

El se sprijină de marginea vehiculului și-i întinde mâna. Șuviță de păr risipite pe frunte.

– Să-ți cumperi niște ștergătoare pentru ochi.

El o privește perplex, dumirindu-se numai atunci când ea îi îndepărtează buclele de pe frunte. Râde. Lottie îl încarcă cu bagaje, cărți, pături, făcându-i semn să intre în casă. Îl urmărește cu privirea cum merge prin iarba deasă și înaltă, spicele ei ude scuturându-i-se pe

blugi. Poartă nişte pantaloni largi, ca de elefant. Cămaşa îi atârnă la spate. Niciodată nu încercase să fie în pas cu moda. Se luptă să care toate lucrurile şi aproape că alunecă la un moment dat, dar îşi sprijină piciorul de pietrişul din faţa uşii de la intrare şi se-ndreaptă.

Se duce spre uşă – partea de sus e deschisă, cea de jos închisă – şi se apleacă în interior. Pe jumătate înăuntru, pe jumătate afară. Cu bagajele proptite de marginea uşii. Chiar şi de la distanţă, Lottie o poate auzi pe fiica ei întâmpinându-l voioasă. Un val de fericire se revarsă afară, prin uşă. Un şorţ. Câteva şuviţe de păr atârnate peste ochii albaştri ai lui Hannah. Miros de tutun, când se îmbrăţişează.

– Unde e tata?

– Sforăie. Mai lasă-l câteva minute!

– I-ai lăsat fereastra în jos?

– Sigur. Au început vânătoarea?

– Au plasat momeala la cinci dimineaţa.

– Ce-au facut?

– Au început pe întuneric.

Şi, ca la un semnal, Lottie aude primul foc din acel weekend. Urmat rapid de cel de-al doilea. Se-ntoarce şi vede un stol de păsări izbucnind speriate pe deasupra casei.

În tinereţe, şi Ambrose fusese un trăgător bun. Câţiva amici din domeniul textilelor erau invitaţi în weekendurile de toamnă. Lumina farurilor înşirate pe drum, abia vizibilă prin ceaţa alburie. Cizme. Pălării purtate de vânătorii de raţe. Stofe din tweed. Impermeabile verzi. Arme de vânătoare Browning vârâte în învelitori, aruncate pe umeri. Mergeau pe potecile de pe insulă, cu câinii alergând în spatele lor – labradori, aurii şi negri. Putea auzi bufnetul paşilor pe prundiş, atunci când plecau. Reveneau târziu, după-amiaza, cu hainele îmbibate de un miros slab de praf de puşcă. Raţe sălbatice, raţe moţate, raţe cufundar cu ochii galbeni. Spuneau că trebuie să toarne coniac în apa fierbinte ca să extragă mai uşor alicele din carne. Când gusta din mâncare, nu se putea abţine să nu-şi amintească raţele în zbor.

Arthur Brown. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Mai păstrează încă scrisoarea nedesfăcută primită de la el. Fiul lui, Buster,

fusese doborât într-o misiune de zbor din timpul războiului. Cel de-al doilea măcel al secolului. Experimentul de pace eşuat. Îşi aminteşte de Brown acasă la el, în Swansea, aşezat pe zidul scund, cu trupul arcuit spre spate, mingea în zbor şi satisfacţia întipărită de pe faţa lui.

Micul dejun e punctat de împuşcături ce se aud la intervale neregulate. Ea stă jos, în bucătărie, alături de Hannah, la masa acoperită cu o învelitoare în pătrăţele albe şi roşii. Tomas citeşte cocoţat pe un scăunel de lângă foc, în timp ce Ambrose se plimbă pe mal între două moţăieli.

E fericită că-şi poate petrece ceva timp în compania fiicei sale: e ceva ce se întâmplă din ce în ce mai rar acum. Inevitabilul ceainic, unt, biscuiţi. Crini aplecaţi într-o vază de pe masă. Un miros greu de tutun: Lottie nu-i dă atenţie când se strecoară pe sub nasul ei.

Pe pervazul ferestrei se află un maldăr de plicuri nedesfăcute şi un carnet de cecuri. Destinul i-a dăruit fetei sale două calităţi – o minte ageră şi darul sau blestemul de a-şi risipi banii. Aşa a fost de când o ştie: pe când era copil şi locuiau pe Malone Street, venea acasă fără pantofi în picioare. Chiar şi acum bagă întotdeauna câte un cec într-un plic pentru Crucea Roşie, Oxfam sau casa de copii din Shaftesbury.

– Ce naiba mai e şi Amnesty International?

– Doar o altă gaşcă de canadieni, mamă.

– Nu te urăşte poştaşul?

– Sunt pe lista celor puşi sub urmărire.

Lottie saltă mănunchiul de plicuri în aer, răsfirându-le ca pe nişte cărţi de joc: bancnote ce dispar dincolo de deal.

– Tot ce ştiu am învăţat de la tine, mami.

Nu-i nicio minciună. Nici ea nu era o zgârcită în tinereţe. Însă grija ei de mamă are prioritate. E imposibil să scape de ea. Prinde cecurile într-un elastic şi încearcă să le ascundă în spatele unui ghiveci cu flori.

Petrec mai multe ore împreună, mişcându-se natural prin bucătărie, făcând schimb de linguri şi de boluri, folosind prosopul de bucătărie de pe celălalt umăr. Situaţia de la fermă. Pulsul satului. Hannah, care îşi făcuse o afacere din creşterea câinilor de rasă.

Mâinile ei parcă îmbătrâniseră puţin. Are acum treizeci şi opt de ani, o jumătate de viaţă, şi e mamă la rândul ei. Pielea îi e brăzdată de vene în relief, mai ales la încheietura mâinii. Ce lucru curios, s-o vadă pe fiica ei îmbătrânind! Acea moştenire ciudată.

– Sper că Tomas se poartă cum trebuie.

– Joacă tenis miercurea.

– E foarte bine pentru el.

O notă meditativă în vocea fiicei sale:

– Sper că nu te înnebuneşte cu acel nou aparat stereo al lui!

– Oricum, noi suntem surzi amândoi.

Hannah se întoarce şi ia pâinea de pe sobă. Cu mâinile goale. Se frige la degete. Se duce la chiuveta din bucătărie şi dă drumul apei reci să curgă peste arsuri.

– Mami, mă gândesc. Poate c-ar trebui să vorbeşti tu cu el... Poate va accepta să iasă, măcar de data asta... Lawrence m-a bătut la cap toată săptămâna.

– Dar tu eşti mama lui.

– Îhî. Doar că el te-ascultă numai pe tine.

– Poate că ar putea să vâslească atunci când vor pune momeala.

– Da, ar putea face asta.

Îl spionează pe fereastră pe Ambrose, care rătăceşte pe malul lochului cu pălăria lui maro îndesată pe cap. Iubise întotdeauna lochul. Apa se întinde dincolo de el, vastă şi cenuşie. Ea ştie că Ambrose va intra în curând în casă, frecându-şi palmele în căutarea căldurii sobei, luându-şi în faţă un mic pahar cu coniac şi un ziar, plăcerile obişnuite ale unui început de septembrie.

Vânătorii revin la masa de prânz călcând greoi pe alee, cu puştile legănându-li-se pe şolduri. Ea nu-i cunoaşte pe mulţi dintre ei. Sunt amici ai lui Lawrence. Un avocat, un consilier local, un artizan care face bărci.

– Unde e Tomas? întreabă Lawrence.

– În camera lui.

Lawrence are cămaşa încheiată până sus, la gât. E un tip ciolănos. Are atârnaţi după gât doi cufundari. Aruncă păsările pe masă, apoi

se duce şi îşi umple pipa cu tutun, pe care îl îndeasă bătând muştiucul cu palma.

– Va veni cu noi mâine?

– Of, lasă-l în pace! exclamă exasperată Hannah.

– I-ar face tot binele din lume.

– Lawrence, te rog!

El îşi scoate puloverul şi îl atârnă la marginea căminului, mormăind. Un om solid, cu o voce subţire. Se mai înveseleşte atunci când li se alătură amicilor săi aflaţi în salon.

După-amiaza târziu, Lottie şi Hannah se luptă să porţioneze fripturile de pasăre. Hannah îşi mişcă mâinile ca o expertă, rupând bucăţile şi aşezându-le pe un platou, garnisite cu felii de măr şi afine. Un adaos extravagant de culoare.

Bărbaţii sunt aşezaţi cu toţii la masă, cu excepţia lui Tomas. Şi-au scos jachetele, pe care le-au pus pe spătarul scaunelor. Pălăriile sunt aruncate pe marginea ferestrei. Se aud hohote de râs puternice. O zi plăcută. Zeflemele. O evadare.

E bucuroasă când îl vede pe Tomas ieşind din camera lui, la căderea întunericului, după ce oaspeţii au plecat. Şi-a tras pe el un pulover de pescar bătrân, mult prea mare, purtat cândva de Ambrose. Se plimbă prin jur cu un aer încă somnoros. Îl salută pe Lawrence, dând din cap când îl vede în celălalt capăt al salonului. O prăpastie între ei, tată vitreg şi fiu. Întotdeauna, un strat de nori.

După masa de seară se duce să vâslească pe loch, să consulte stelele. Purtând cizmele lui lungi. Binoclul îi e agăţat la gât. Îl văd cum îşi vede de treabă pe loch, cu smocul mic de raze de lumină al lanternei plimbându-se pe mal. E o lună mare şi joasă şi o adiere de vânt trece peste loch.

Când loveşte apa cu vâsla, lumina ţopăie în sus şi-n jos, apoi devine nemişcată din nou.

Sâmbătă dimineaţa devreme, ea îl scoală pe Ambrose ca să meargă la vânătoare. Afară e încă întuneric beznă. Aerul rece îi înţeapă pielea obrajilor. I-a pregătit deja hainele. O cămaşă călduroasă de

corp şi izmene lungi. O jachetă groasă din tweed. Două perechi de ciorapi. Împăturiţi pe micul scaun de lemn. Periuţa sa de dinţi e alături, dar niciun aparat de ras. Este singura zi din an în care Ambrose nu se bărbiereşte imediat ce se scoală.

Pe tavan joacă lumini ale mai multor lanterne. Ceilalţi oaspeţi se apropie pe alee. Trei, patru, cinci dintre ei în dimineaţa aceasta. Lipăitul cauciucurilor prin noroi. Vocea lui Lawrence printre ei. O şoaptă şi o comandă pentru câini, ca să tacă. Fumul de ţigară ridicat deasupra lor.

La bucătărie, ea şi Hannah pregătesc micul dejun: numai pâine prăjită şi ceai, nu e timp pentru vreo prăjeală. Bărbaţii au cearcăne negre, sunt morocănoşi, obosiţi. Se uită afară pe fereastră, sperând că se va lumina în curând. Îşi pun bateriile în lanterne. Îşi controlează alicele. Îşi strâng bine şireturile.

Silueta lui apare brusc în hol. Iniţial, e aproape sigură că Tomas n-a dormit toată noaptea. Se mai întâmplase asta şi înainte. Adesea stă afară toată noaptea, pe apă, cu hărţile cerului întocmite de el. Trece stângaci prin bucătărie, îi salută pe cei aşezaţi la masă şi îşi trage un scaun lângă Ambrose. Un ritual al recunoaşterii. Mănâncă micul dejun cu toţii, apoi Tomas se ridică odată cu Lawrence – fără să-şi spună un cuvânt – şi se duc în cămară, unde se află un seif cenuşiu bine ferecat.

Lottie îi urmăreşte cu privirea în timp ce se mişcă în lumina crudă a unui bec fără abajur. Lawrence suceşte rotiţa seifului, deschide, bagă mâna şi se întoarce apoi spre Tomas. Ea îl vede pe nepotul ei ţinând în mână o greutate neobişnuită. Aude tot felul de expresii: calibrul doisprezece, cinci gloanţe, încărcătură de 36 de grame de alice.

– Asta înseamnă că te duci cu ei? îl întreabă Hannah.

Vocea ei e uimitor de calmă, dar trupul o trădează: umerii prea drepţi, muşchii gâtului încordaţi, ochii – o premoniţie de lucruri rele. Aruncă o privire spre Lawrence. Acesta dă din umeri şi îşi vâră pipa în buzunarul de la piept, de parcă de acolo va monitoriza totul.

– Cred c-ar trebui să-ncerc! spune Tomas.

– Atunci, trage pe tine hainele de lână.

Bucătăria pare cuprinsă de un vârtej. Se ivesc zorii. Oaspeţii ies din casă. Tomas se apleacă să-şi lege şireturile de la bocanci. Hannah îl

prinde pe Lawrence de guler şi îi şopteşte aprig ceva. Apoi, ea şi Lottie îl iau pe Ambrose deoparte, implorându-l să aibă grijă de băiat.

– Ne înapoiem la prânz.

E încă în halatul de casă şi se uită după ei cum se îndepărtează. Un adevărat regiment. Urmele bocancilor în noroi. Câinii săltând răbdători în urma lor. Dispar după ce ies pe poarta roşie şi, în timp ce siluetele lor se pierd în depărtare, soarele urcă pe cer.

Întreaga dimineaţă se aud bubuiturile puştilor. Cu ecou. Simte fiecare bubuit ca pe o lovitură în interiorul ei. Lottie îşi dă seama că-şi pierde complet controlul. Are nevoie de multă voinţă numai ca să se plimbe agitată prin bucătărie. Ar vrea să-şi cureţe mâinile de făină şi să iasă pe uşa din faţă, să alerge în jos, pe alee, spre malul lochului, să-i vadă ce fac, să le ducă sendvişuri, lapte, un termos. Nu-şi poate fixa privirea pe nimic. Fiecare lovitură o determină să se uite afară pe fereastră. Un val de ceaţă cenuşie.

Deasupra lochului cad perdele dese de ploaie. Vântul şuieră printre ramurile împletite. Sigur că acum furtuna îi va mâna spre casă. Închide radioul ca să audă mai bine. Bombele fac ce sunt menite să facă. Răsuceşte butonul şi rămâne pe o staţie cu muzică clasică. La ora fixă, chiar şi asta se întrerupe. O bombă incendiară în Newry. Trei morţi, doisprezece răniţi. Niciun avertisment.

O urmăreşte cu privirea pe fiica ei, cum se mişcă de la masă spre sobă, de acolo la cămară şi apoi la frigider. Hannah reuşeşte să îşi ascundă îngrijorarea. Frământă aluatul şi-l pune la dospit. Ca şi cum căldura din cuptor ar putea împinge mai repede acele ceasului de deasupra sa. Discută puţin între ele. Şi-a pus Ambrose o curea ca lumea? I-au dat lui Tomas cei mai groşi ciorapi? Va sta Lawrence aproape de cei doi? Şi-au luat cu ei vreo haină de ploaie? Când a fost ultima dată când au vânat o raţă? Şi-a luat cu el ochelarii? Oare a mai tras vreodată înainte?

E trecut de prânz când aud lătratul unui câine. Oamenii se apropie pe drum în ordinea în care au plecat. Ambrose şi Tomas sunt departe, în coadă, separaţi de ceilalţi de un val de iarbă verde median. Jachetele lor sunt negre de apă. Puştile atârnate de umeri. Calcă puţin obosiţi.

Ea îi întâmpină în faţa casei, trage zăvorul uşii, îi îndeamnă să intre.

Tomas îşi scoate jacheta şi o atârnă pe vătraiul de fier de lângă foc, îşi bate călcâiele până când bocancii îi ies din picioare, apoi îşi scoate ciorapii groşi, trăgându-i de pe degete, şi-i pune lângă foc. Se aşază, înalt şi fără vlagă, pe scaun, ascunzându-se sub un prosop aruncat pe cap. Din bocancii şi ciorapii lui se ridică un abur fierbinte.

– Tu ce-ai facut, Nana?

Ea stă în picioare lângă foc, cu spatele sprijinit de poliţa de deasupra căminului. Va păstra mult timp în amintire acest moment – el aşezat pe scaun, cu o mică flacără jucând pe bombeurile întunecate de apă ale bocanilor.

– Ei, ce zici, ţi-a plăcut?

– Îhî, cred că da.

– Ai vânat ceva?

– Bunicul a doborât două bucăţi.

Sunt unele clipe – peste luni şi peste ani, poate chiar şi peste un deceniu – în care Lottie îşi dă seama cât de ciudat e să nu-ţi găseşti cuvintele la timpul potrivit, cum viitorul îţi arată ce întrebări ar fi trebuit să pui în trecut, cum şi cât de uşor ar fi putut fi salvaţi de ele, în timp ce lucrurile şi-ar fi putut urma calea normală. De câte ori nu se întrebase după aceea de ce nu se aşezase atunci alături de Tomas, pentru a afla de la el ce anume îl facuse să plece la drum în acea dimineaţă, ce anume îl ghidase să meargă pe mal, ce instinct îl determinase să meargă la vânătoare. De ce simţise nevoia să se ducă pe malul lochului, să se aşeze pe vine în iarbă şi să aştepte ca păsările şi câinii să perturbe cenuşiul şi albastrul de acolo? Ce vorbise el cu Ambrose, ce tăceri se aşternuseră între ei? Ce sunete auzise venind de peste apă? Care dintre câini preferase să rămână lângă el, în aşteptare? Cum de-şi schimbase atât de uşor părerea? Şi-ar mai fi dorit să poată înţelege ce idei îi trecuseră lui prin cap în primele ore ale acelei dimineţi de septembrie. Fusese doar ceva la întâmplare, nesolicitat de nimeni, un alt element din marea dezordine a lucrurilor? Poate că, pur şi simplu, nu dorise să-l vadă pe bunicul lui cum se duce singur la vânătoare. Sau o auzise pe maică-sa vorbind cu tatăl său vitreg despre el. Sau poate din cauză că tatăl lui vitreg voia cu

atâta încrâncenare să participe şi el. Sau poate că fusese numai din pură plictiseală.

Era permanent măcinată de aceste întrebări, fie că era oprită la un stop de pe Malone Road sau într-o măcelărie de pe Ormeau Road, fie în timp ce participa la o demonstraţie pentru pace de pe Andersonstown Road sau stătea în penumbră, pe Sandy Row, sau în unul dintre marşurile în care oamenii purtau fotografii ale celor dragi, sau în zilele în care stătea în faţa clădirii parlamentului, aşteptând nişte veşti decente din interior, sau în timp ce se plimba pe marginea insulei sau pe terenul din spate al clubului de tenis din Stranmillis, sau cobora scările alături de Ambrose, adăugând zi după zi, oră după oră, câte ceva la întrebarea crucială: ce anume îl făcuse pe Tomas să accepte să meargă la vânătoare, cum devenise el parte a unei istorii în plină desfăşurare, ce-l făcuse să-şi schimbe poziţia?

Nu-l întrebase niciodată. În schimb, îl văzuse atunci pe Tomas cum ridică prosopul – frecându-şi părul cu el – şi se întorsese fericită în bucătărie, unde aprinsese focul în sobă.

Frunze galbene sunt presărate pe pajiştea încă verde. Casa avusese de suferit după ce fusese lovită de coada unei furtuni puternice. Acestea sunt weekendurile care-i plac cel mai mult: vin cu automobilul de la Belfast, coboară pe alee, se opresc o secundă la poartă şi aud zbârnâitul stâlpilor de înaltă tensiune de la capătul drumului de ţară.

Parchează lângă hambar, pe partea ridicată a aleii, unde terenul e mai ferm, şi calcă atent pe covorul de frunze, ca să nu alunece în timp ce se îndreaptă spre cele două jumătăţi de uşă de la intrare.

Tomas e împuşcat şi moare la şapte săptămâni de la deschiderea sezonului de vânătoare. Dis-de-dimineaţă, când afară e încă întuneric. În mica sa barcă albastră, cu vâsle. În timpul noului său ritual de a lansa pe apă raţe de lemn drept momeală.

E trezită din somn de o primă împuşcătură. Ambrose e alături de ea. Pieptul lui se ridică şi coboară. Respiraţia lui neregulată în camera din spate a casei. Se mişcă puţin printre cearşafuri, apoi se întoarce spre ea. Bluza pijamalei îi e deschisă. Pe acolo se vede un mic triunghi

de piele de lângă gât. Respirația îi miroase urât. Lottie se îndepărtează de el. Camera parcă e plină de praf. Sigur, inițial crede că i s-a părut. Nu fusese un zgomot care să se audă în timpul nopții. Poate că se desprinsese o cărămidă din horn: se mai întâmplase și înainte. Sau poate o placă de ardezie de pe acoperiș. Bâjbâie pe măsuța de lângă pat, să vadă cât e ceasul. Îl ridică în dreptul ochilor. Trebuie să-l sucească să-l vadă mai bine. Ora cinci dimineața. N-a fost o împușcătură. Prea devreme pentru asta. Poate a căzut ceva în hambarul de afară sau prin salon. Aruncă o privire pe fereastră. Ploaia cade șiroaie. Rama e rece când o atinge.

Pe urmă, aude o a doua împușcătură. Întinde mâna spre umărul lui Ambrose și rămâne așa preț de o secundă. Poate că a dormit prea mult. La urma urmei, draperiile sunt trase. Poate că s-a luminat afară. Se ridică din pat în cămașa de noapte. Găsește papucii pe podeaua rece. Se duce la fereastră. Trage draperiile. Afară e întuneric beznă. Sigur că își imaginează. Încearcă să vadă vreo mișcare pe loch. Nu e nimic. Numai forma întunecată a unui copac îndoit de vânt. Nu e nici lună, nici lumina stelelor. Nu e nicio barcă. Nicio mică lumină roșie. Nicio urmă că ar fi cineva acolo. Numai tăcere.

Trage draperiile și traversează camera. Lasă papucii din picioare lângă pat. Ridică marginea păturii și aproape că s-a strecurat din nou în pat când aude o a treia împușcătură.

Asta, se gândește ea, nu e nicio placă de ardezie. Nicio cărămidă căzută pe jos.

Cartea a Treia

2011

Grădina amintirilor

De mai mulţi ani mă aflu în posesia unei scrisori nedeschise. A călătorit peste Atlantic, la bordul lui Vickers Vimy, cu aproape o sută de ani în urmă, cel mai subţire plic, o scrisoare nu mai mare de două pagini, posibil chiar numai de una. Plicul are cincisprezece centimetri lungime şi unsprezece lăţime. Odată era albastru-deschis, însă acum e decolorat, plin de pete de fum şi de altele, galbene şi maro. Scrisul de pe plic aproape că a dispărut şi abia mai e lizibil. Niciun timbru. E boţit pe margini şi a fost împăturit de mai multe ori. Timp de foarte mulţi ani, a fost băgat şi scos din buzunare şi din sertarele dulapurilor. La un moment dat, a fost netezit cu fierul de călcat, care a lăsat o urmă de arsură în colţul de sus, din dreapta, lângă ştampila indicând plata taxei poştale, şi mai sunt şi mici pete lăsate de apă, ca şi cum ar fi fost purtat prin ploaie. Altfel nu apare niciun sigiliu, niciun semn, nicio formă care să te lase să ghiceşti ce ar putea fi în interior.

Scrisoarea a fost lăsată moştenire, trecând de la mamă la fiică şi mai departe, într-o succesiune de vieţi. Eu am aproape jumătate din vârsta scrisorii şi n-am nicio fată căreia să i-o las şi pot să spun că, de multe ori, am stat la masa din bucătărie studiind plicul îndelung, i-am pipăit marginile şi l-am cântărit în palmă, încercând să ghicesc ce-ar putea conţine, dar – la fel cum ne unesc războaiele – şi misterul ne ţine la un loc.

Îmi e ruşine să spun că am trăit mult timp fără niciun scop deosebit şi nu mi-am respectat promisiunile pe care mi le făcusem mie însămi – câţiva ani ca asistentă medicală, un deceniu în Coaliţia Femeilor, ceva agricultură pe insulă, câteva luni vânzând cosmetice, alţi câţiva ani crescând câini de rasă. Am avut un copil la vârsta de nouăsprezece ani, pe care l-am pierdut când aveam treizeci şi opt. Adevărul adevărat e că nu-mi doresc nimic mai mult pe lume decât să-mi ţin din nou în braţe băiatul, acum mort – dacă aş şti că-l pot vedea pe Tomas cum vâsleşte, venind cu barca la mal, sau cum trece prin bucătărie cu bocancii în picioarele sale lungi, sau cum merge pe mal cu binoclul atârnat la gât, aş face bucăţi scrisoarea şi aş risipi toate vieţile legate de ea peste Strangford şi dincolo de el. Dar fiindcă lucrurile stau altfel, o preţuiesc. Dintre toate locurile, o păstrez în cămară. Pe raftul de mijloc, unde stă singură. Vârâtă într-o învelitoare veche de plastic. Constat că sunt adepta unei imaginaţii debordante. Căile vieţilor noastre se interconectează, ieşind la lumină în cele mai ciudate momente, pentru ca apoi să ne arunce din nou în bezna neagră. Retrăim vieţile celor care au plecat înaintea noastră, ca pe o bandă Mobius[1] care te lasă perplex, până când ne întoarcem eventual acasă, în pielea noastră. N-am niciun fel de mustrări de conştiinţă pentru că scot uneori scrisoarea afară şi o examinez cu grijă, poate-poate voi descoperi cea mai mică cheie de înţelegere a ei. *Familiei Jennings, 9 Brown Street, Cork, Irlanda.* Scrisul e cu înfloriturі, cu talent pentru curbe şi forme, un adevărat viraj stilistic. Bunica mea, Emily Ehrlich, a fost cea care a scris această scrisoare, propria mea mamă a negociat trecerea oceanului, dar totul a început cu străbunica mea, Lily Duggan, dacă se poate spune că există într-adevăr un început. Străbunica a fost o servitoare care a emigrat din Dublin şi care s-a mutut în nordul statului Missouri, unde s-a căsătorit cu un negustor de gheaţă.

[1] Banda lui Mobius, model al unei suprafeţe cu o singură faţă, care se obţine în practică prin lipirea capetelor unei benzi dreptunghiulare, astfel încât vârfurile de pe aceeaşi diagonală să se suprapună. A fost studiată iniţial de Ferdinand Mobius şi de Johann Benedict Listing, în 1858. (n.tr.)

Deseori mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă scrisoarea ar fi fost livrată la destinaţia sa din Cork, ce turnură ar fi luat evenimentele, ce şanse, ce accidente, ce curiozităţi ar fi generat. Poate că, după ce ar fi fost citită, ar fi fost pusă pe foc. Sau ignorată. Sau apreciată. Sau aruncată la gunoi. Sau lăsată să mucegăiască într-o veche mansardă, teritoriul unei veveriţe sau al unui liliac.

Nedeschisă, scrisoarea este, desigur, cu mult mai puţin eficientă, cu excepţia existenţei unui evantai de posibilităţi şi a micii şanse că ar putea conţine ceva uimitor sau că ar putea da la iveală ceva de mult uitat şi extrem de frumos.

Dar toate aceste lucruri nu sunt noutăţi şi nici vreo revelaţie. Pur şi simplu n-ai cum să ştii ce ar fi putut schimba sau cum s-ar fi interconectat sau îndepărtat viţele sau ce formă ar fi putut lua ele după ce plicul ar fi fost tăiat cu un cuţit. Atât de multe vieţi sunt proiectate pe orbite lungi, schimbătoare. Esenţial este faptul că, odinioară, îmi ţineam fiul strâns la piept, simţindu-i suflarea pe urechea mea, iar el a fost ucis într-o dimineaţă ploioasă de octombrie, în întunericul teribil dinaintea zorilor, şi trebuie să mărturisesc că sunt momente în care aş vrea să ştiu ce s-ar fi întâmplat dacă acest lucru nu ar fi avut loc niciodată şi motivul pentru care s-a întâmplat în acel fel, şi ce-ar fi trebuit să fac ca să-l împiedic să se întâmple. Şi, mai presus de orice, aş vrea ca el să fie din nou aici, viu şi înalt şi caustic şi dornic să mă protejeze în timpul ultimei furtuni.

Dimineaţă, după ce am primit veşti de la bancă, un cârd de gâşte din specia branta au aterizat în picaj pe loch, aducând cu ele jos, deasupra apei, propriul lor mister. Vin în fiecare an. Cu o regularitate de ceasornic. În număr foarte mare. În ultimii ani am văzut douăzeci sau treizeci de mii pe parcursul câtorva zile. Pe moment, cerul se întunecă din cauza lor, ca nişte nori imenşi în mişcare, pe urmă îşi strâng aripile şi se aştern ca un covor pe apă şi pe iarbă. Nu din motive decorative, ci pur şi simplu de foame. Îşi fac cuiburi în mlaştini şi pe insuliţe şi morene.

Am ieşit pe uşa din spate şi m-am dus spre loch cu o haină aruncată peste halatul de casă şi cu cizme în picioare. Cu o cană de cafea în mână. Cu părul prins într-o plasă. Fără să-mi fac baia de dimineaţă. Foarte atrăgătoare, ce să zic! Mareea se retrăsese şi stâncile de

la marginea apei erau alunecoase din cauza algelor. Georgie s-a luat după mine până la malul apei, după care s-a întors în grădină şi şi-a lăsat capul pe labe, bătrână şi obosită. Am simţit compasiune. Mi-am îndesat haina bine sub mine când m-am aşezat pe o stâncă rece, la douăzeci de picioare de mal. Niciun suflet pe mai multe mile în jur. Păsările zburau sus, pe cerul vast. Coborau şi se ridicau, apoi veneau ca o masă compactă spre mal, peste acoperişul nostru, dispărând în spatele meu, numai pentru a fi urmate la scurt timp de un alt cârd, dinspre Insula Păsărilor.

Se pare că gâştele au o memorie perfectă. Ele se întorc mereu, an după an, pe aceleaşi stânci. Îşi învaţă puii arta de a supravieţui pe loch. Tomas obişnuia să plece pe loch în barca albastră a bunicului său, când venea mareea. Urmărea zborul gâştelor pe cer timp de mai multe ore, chiar şi atunci când ploua. Mi se părea că-i văd numai barca sau mantaua de ploaie verde plutind. Uneori se ridica să sucească o vâslă sau să-şi fixeze binoclul spre un anume punct şi corpul lui părea că se ridică direct din apă. Serile trebuia să ne ducem pe mal şi să scuturăm clopoţelul care anunţa masa ca să-l aducem acasă. Venea prin grădină cu vâsla pe umăr.

Apa se ridicase până la jumătatea cizmelor mele Wellington. Era prea rece ca să înoţi în ea, deşi – la şaptezeci şi doi de ani – încă îmi place uneori să-mi trag pe mine un costum de baie jerpelit şi să alunec în ea. Am mai stat încă o oră, urmărind gâştele cu privirea, până când stânca a fost aproape înghiţită de apă şi fundul meu mare a început să îngheţe chiar şi învelit în haină. L-am strigat pe fiul meu mort şi i-am promis că nu voi permite ca banca să intre nici măcar în posesia unui fir de iarbă sau a unei picături de apă sau a unei plăci sfărâmate de ardezie de pe acoperiş. M-am ridicat înverşunată în hotărârea mea şi m-am dus înapoi în casă, unde Georgie mă aştepta. I-am dat să mănânce nişte bucăţele de carne de vacă, am adus turbă şi butuci ca să fac un foc, apoi am citit o selecţie de poezii de Longley.

După-amiază, am pregătit un mic pahar cu brandy fierbinte în care am pus cuişoare, dar – cum ştiam că era cam devreme – l-am aruncat în foc şi cuişoarele au început să sfârâie acolo. Am adus scrisoarea din cămară şi am pus-o pe raftul de deasupra căminului,

alături de alte mărturii ale acelui zbor: fotografii, somaţii ale băncii şi un ceas ticăind.

O poveste veche: ei vor pământul meu. Cinci acri de insulă într-un arhipelag de o sută altele. O casă mare, un adăpost pentru bărci, o colibă de pescar şi un adăpost pentru câini construit de fostul meu soţ, Lawrence. Pe insulă funcţiona în trecut o fermă; creşteam câini de vânătoare de păsări şi ogari şi, un timp, a fost folosită pentru vânatul raţelor. Dar, după ce Tomas al nostru a murit, nicio împuşcătură nu a mai bubuit în acel loc.

Când mă plimb, încă mai pot găsi cartuşe vechi şi pachete cu alice şi cranii de păsări doborâte în zbor. Traiectoria unei păsări împuşcate e un lucru incredibil. În timp ce e lovită dur în aer, cerul îşi continuă netulburat mişcările în spatele ei, dar pasărea se prăbuşeşte fulgerată-n jos, ca un fir cu plumb. O bufnitură pe pământ, o împroşcare cu noroi sau cu apă atunci când cade în valuri. Iar câinii sunt încântaţi, adulmecând prin iarbă sau aruncându-se în apă.

În cele mai bune timpuri, aveam opt câini. Acum a rămas numai Georgie, o căţea labrador bătrână şi credincioasă. Şi ea e cam greoaie, dar e capabilă încă să facă mare zarvă atunci când vede o raţă sălbatică.

Imediat dincolo de pod se află ruinele unei mănăstiri extrem de vechi în comparaţie cu preţioasa mea scrisoare. Un sit de patrimoniu. Plăci de alamă şi garduri scunde de piatră, şi muşchi, căţărat peste tot. Cărţi sfinte au fost scrise aici în urmă cu o mie cinci sute de ani. Cu cerneală extrasă din sol. Pergamente din piele de viţel.

Nu vin prea mulţi vizitatori aici, pe aceste drumuri lăturalnice şi înguste, până la marginea lochului, iar eu mă port suficient de ursuz, rotind un băţ în caz că ei se abat din drum şi vor să treacă podul, ca să vină spre casa mea traversând limba de pământ noroioasă acoperită de flux.

Trei dormitoare, o bucătărie mare, un salon, o cămară şi o verandă nouă, închisă, construită în anii '80 sub supravegherea mamei mele, de parcă puteam uita complet de război stând acolo şi admirând apa. Veranda e înaltă şi lată, şi plină de lumină. O bancă de lemn

de-a lungul ferestrelor. Perne învelite în feţe imprimate cu hărţi ale amiralităţii. În rest, casa e scundă, ca să nu uităm să rămânem umili. Scaune cu perne bătucite şi tapiţerie decolorată. Un şemineu afumat. Un dulap de cărţi elegant, din mahon şi sticlă. Fiul meu trebuia să se aplece ca să treacă prin cadrul uşii. Pereţii sunt groşi, dar un aer rece se strecoară pe la colţuri şi insistă să rămână în interior. Uşile trebuie să rămână bine închise ca să se păstreze căldura focului din camera mare. Daţi-mi orice sursă de lumină: de preferinţă lămpi tilley[1], felinare de furtună, abajurul înnegrit al lămpilor victoriene.

Tot timpul cad pe acoperiş scoici, lansate de păsările care zboară pe deasupra capului. Uneori am senzaţia că locuiesc într-un instrument de percuţie.

Când se iveşte prima geană de lumină, în zori, îmi arunc o haină lungă pe umeri, o apuc pe Georgie de lesă şi o duc la marginea lochului, de-a lungul malului, prin pădurea umedă din spatele ruinelor. Ramuri verzi de fiecare parte şi muşchi moale sub picioare. Un pârleaz de piatră în zid.

Căţeaua se înţepeneşte pe picioare la vederea zidului de verdeaţă şi începe să latre la umbrele copacilor îndoiţi de vânt printre ruine. Cu urechile ciulite-n sus şi spatele arcuit. Vechii monahi foloseau trestie ca să picteze cărţile sfinte. Piele de viţel, piele de lup şi piele de elan, ca să se ferească de frig. Măcinau os, pe care îl amestecau cu iarbă, şi pământ, şi boabe, şi plante. Pene de scris. Legături din piele. Colibe de piatră. Clopote de bronz. O serie de ziduri pentru apărare. Turnuri de veghe rotunde. Focurile pe care le făceau erau mici. Cărţile pe care le scriau erau transportate peste loch şi peste mare, până în Scoţia.

O corlă[2] vine să inspecteze aceste locuri uneori, zburând pe deasupra casei. Penajul ei este pestriţ, gri şi maro. Ciocul lung şi subţire arată ca o foarfecă în mişcare sus, pe cer. Parcă îşi urmează destinul, clevetind despre necazurile ei solitare. Îmi place s-o urmăresc cu

[1] Lampă portabilă sau cu parafină, în care presiunea aerului e folosită ca să alimenteze fitilul cu combustibil (n.tr.)

[2] Pasăre de mlaştină cu ciocul lung şi îndoit în jos (cu penajul brun-închis sau brun-ruginiu) (n.tr.)

binoclul în timp ce ciuguleşte râme de jos, din noroi, deşi n-am mai auzit-o de ceva timp.

Am mers printre ruinele capelei de la baza dealului, adunând doze de cidru goale lăsate de tinerii din sat. Cred că ei numesc astea *distracţii*. Ar putea fi, ce pot spune? Mai bine aici decât în cine ştie ce dormitor sordid şi meschin dintr-o casă cu chirie. Mai sunt resturi de ţigară aruncate peste tot prin jur, manşoane din plastic, capace de sticle, cutii ude. Am lăsat prezervativele pentru o altă zi. Două mici bucăţi de hârtie răsucite pe prundiş. *Mă iubeşte, nu mă iubeşte.*

Lângă ruinele capelei, un înveliş de ciocolată bătut de vânt şi o sticlă goală de vin completează tabloul poveştii de dragoste.

O imensă linişte şi nemişcare, până când un alt cârd de gâşte vine în zbor dinspre loch, pe vechiul lor drum. Fac un tărăboi asemănător unor împuşcături şi Georgie se saltă pe labele din spate, de parcă ar vrea să le prindă prin aer.

Am aruncat gunoiul în pubelele din apropierea plăcuţelor care anunţă situl, am traversat înapoi podul, am înconjurat insula. O plimbare de o oră. O femeie bătrână şi câinele ei. Georgie făcea salturi în faţă, izgonind păsările ascunse prin iarba înaltă. Pe plaja acoperită de nisip de lângă apă, am văzut mai multe oale sparte de prins homari. Marginile lochului nu sunt niciodată clar definite, nici spre uscat, nici spre mare. Mareea înaintează şi se retrage tot timpul de la ţărm. La fel, bărcile şi amintirile.

Când am intrat în casă, telefonul suna. Am împins partea de jos a uşii, am aruncat lesa, am trecut prin camerele joase şi m-am oprit în dreptul robotului de mesaje din bucătărie. Clipitul infernal al micului ochi roşu, în timp ce-l ascultam vorbind. Din nou, Simon Leogue, managerul băncii din Bangor. Atât de politicos şi de manierat, cu un accent sudic, cu nuanţe amintind de Londra – toate problemele noastre adunate într-o singură voce. *Bună dimineaţa, doamnă Carson.* Un tânăr drăguţ dacă n-ar fi fost ceea ce este, dar din păcate aşa stau lucrurile.

Singurul mod de a şterge mesajul era să-l ascult mai întâi. Gândul c-aş putea să-l ascult de două ori era cu mult prea mult pentru mine, aşa că am ridicat aparatul şi i-am dat drumul jos în mijlocul frazei,

apoi am smuls priza din perete. O tăcere scurtă şi cât se poate de oportună. Gestul meu ar fi putut fi calificat cu greu drept cel mai isteţ, dar aveam încă mobilul BlackBerry în caz de urgenţă.

Am adus-o pe Georgie pe verandă. Gâştele se profilau pe cerul în schimbare. Mareea poate cără foarte rapid un corp pe dedesubt, în mare. Ucis în floarea tinereţii, masacru, apă sfinţită.

L-au împuşcat pe Tomas în timp ce îşi trăgea barca la mal, în octombrie 1978. La nouăsprezece ani. Era încă student la universitate, în al doilea an. Nu sunt încă sigură dacă au fost cei din UVF, sau IRA, sau UFF, sau INLA[1], sau indiferent ce alte specii de idioţi erau prin jur la vremea aceea. Ca să spun adevărul, aş cam avea idee, dar nu prea mai contează acum. Vechile noastre adversităţi nu merită să fie scrise cu majuscule.

L-au omorât ca să-i ia puşca de vânătoare. Într-un loc de unde puteau fi auziţi din casă, în întunericul de dimineaţa devreme. Mama mea s-a năpustit la mine în dormitor, strigând: „Dragă Hannah, e atât de ciudat, ai auzit asta?" Lawrence alerga deja peste pajişte, cu gheaţa pârâindu-i sub picioare, exclamând: „O, Doamne, Tomas, o, Doamne Dumnezeule!" La început am crezut că se împuşcase singur, dar fuseseră trei gloanţe. Ieşise din casă devreme, lansând raţe de momeală pe loch.

Curentul l-a purtat departe până când am reuşit să-l prindem, undeva în apropiere de Narrows, unde se învârtea în cercuri din ce în ce mai mici. Nu e cine ştie ce mare înţelepciune, dar – cu cât îmbătrânesc mai mult – cu atât mai tare cred că vieţile noastre n-au la bază timpul, ci lumina. Problema e că imaginile care-mi revin atât de des în minte sunt, rareori, cele pe care le-aş dori. Apa sclipea neagră şi argintie. Sufla un vânt îngheţat. Am mers prin apa mai puţin adâncă până la el. Barca continua să se rotească. O lumină argintie reverbera în jurul nostru. Jacheta lui scurtă şi groasă. Bocancii înalţi. Binoclul în jurul gâtului. Atât de tânăr... Nu se vedea nicio rană, doar

[1] Grupuri paramilitare din Irlanda de Nord: Forţa Voluntară din Ulster (UVF), Armata Republicană Irlandeză (IRA), Luptătorii pentru Libertate din Ulster (UFF) şi Armata Naţională Irlandeză de Eliberare (INLA) (n.tr.)

că zăcea cumva îndoit. Cu sprâncenele înghețate. Nu voi uita niciodată asta. Un pic de brumă albă adunată acolo. O mână încleștată, ca și cum ar fi fost plină de mânie, cealaltă palmă deschisă și fără viață. Lawrence s-a dus spre barcă și l-a luat în brațe. L-a cărat pe mal, unde au venit în goană uniformele. Înjurând, în timp ce înaintau prin apa mică. Lasă-l jos, a strigat o voce. Acum! Dă-i drumul! Pe mal se agitau proiectoare mobile, deși era deja dimineață deplină. Se auzeau sirenele sunând. Mama mea, împietrită pe mal, cu mâna la gură. În halatul de casă. Cineva i-a pus o pătură pe umeri. Tăcerea ei teribilă. Lawrence l-a așezat pe fiul meu jos, lângă trestii. Ziarele au publicat o știre cât se poate de simplă: un tânăr cu o pușcă, asediat de oameni cu mai multe arme de foc. Cât de departe de adevărul real! Aș fi vrut atunci să-i iau pe toți ticăloșii de asasini din Irlanda de Nord și să-i oblig să doarmă o noapte în barca albastră a băiatului meu, afară pe loch, în întuneric, printre trestii, să se reîntoarcă la primordialele modele celtice.

Mi-am tras pe mine costumul de scufundător și am ieșit din casă pe ușa din spate. Afară era încă întuneric. Apa ajunsese sus, la marginea pajiștei. Zidul scund de piatră era verde de alge. Mi-am tras bine fermoarul la ghetele costumului și am luat-o în jos, pe panta alunecoasă scăldată de mareea înaltă. Georgie lătra după mine pe mal și, când m-am întors, se aruncase deja în apă. Nu era prea dornică să înoate Georgie a noastră, așa că mi se părea cu atât mai drăgălașă în timp ce bătea apa cu picioarele, cu ochișorii ei maro strălucitori și un pic panicați. Probabil că eram un fel de arătare pentru ea: costumul lucios, lipit pe mine, având vizibilă numai fața rotundă, încadrată de câteva șuvițe de păr înspicat scăpate pe sub marginile glugii. Mi-am dat drumul în apă. Un mic șoc din cauza răcelii, urmat de-un val de căldură.

Ca s-o fac pe Georgie să se teamă mai puțin, am rămas în apropiere de mal, plutind pe spate și privind stelele care lăsau pe cer urme de gheare. Pe când era copil, Tomas era teribil de încântat de ideea că lumina pe care o vedeam putea proveni de la o stea deja dispărută. Un timp, studiase cerul și toate configurațiile sale complexe. Auzise de povestea despre Alcock și Brown de la bunică-sa și dorea să știe ce

cunoştinţe avusese Brown de reuşise să traverseze Atlanticul cu atât de mult timp în urmă. Un zbor bazat pe instinct şi frumuseţe şi teamă. Era uluit de faptul că Brown nu avusese un giroscop. Tomas ieşise pe urmă cu barca pe loch şi alcătuise o hartă a stelelor pe hârtie milimetrică. Luase cu el un sextant, binoclul, o nivelă cu bulă de aer, o lanternă infraroşie. Patrulele care treceau ocazional pe malul lochului îşi îndreptau reflectoarele spre el: Garda de Coastă cunoştea foarte bine obiceiurile familiei noastre, dar unităţile militare se purtau mizerabil. Aveau reflectoare montate pe bărcile lor şi apăreau rapid, ca din senin. Cu megafoane date la maximum. Cu facle de semnalizare a paraşutelor. El devenea irascibil în prezenţa lor şi le răspundea cu aceeaşi monedă, până când ei îşi dăduseră seama că nu prezenta niciun pericol, că era doar un băiat cu o pasiune ciudată. Totuşi, odată îi răsturnaseră barca şi toate hărţile lui, desenate cu grijă, fuseseră distruse. Mai târziu, la universitate, obişnuia să stea cu draperiile trase – vopsise pereţii în negru şi tăiase în bucăţi câteva etichete luminoase, gomate, pe care le lipise pe tavan, navigând astfel printre ele. O viaţă solitară.

După ce a fost luat dintre noi – e încă greu să spun că a fost *asasinat* –, am fost copleşită de un gând obsesiv: dacă Tomas sărutase sau nu o fată. Asta până când am întâlnit-o pe una cu care se pare că fusese prieten o vreme, o fată scundă, obraznică şi vulgară, care lucra într-o agenţie de asigurări de pe Ormeau Road. Ea m-a vindecat de toate iluziile privind acest aspect al vieţii lui.

Sunt momente în care trecutul capătă o rezonanţă specială şi devenim sensibili la sunetele care, în mod normal, sunt în afara câmpului nostru auditiv. Tomas al nostru îşi trăgea foarte mult hrana spirituală din ghemul nostru încurcat de conexiuni. Stătea lângă bunică-sa, în casa noastră din Malone Road, şi asculta istorisirile ei; şi, la un moment dat, a vrut chiar să creeze un model matematic al rădăcinilor familiei: Newfoundland, Olanda, Norvegia, Belfast, Londra, St. Louis, Dublin. O linie în zigzag care se întindea mult înapoi, până la Lily Duggan. L-am întrebat cum ar arăta o astfel de diagramă şi el a cugetat un pic, după care mi-a răspuns că ar putea fi asemenea unui cuib dintr-un copac văzut de pe sol, pe un fundal pe care goneşte o avalanşă rapidă de imagini, ca într-o proiecţie cinematografică. N-am prea înţeles atunci ce dorise să-mi spună, dar acum mi se pare un lucru

deosebit de frumos şi de complex – rămurele aduse de peste tot, tot felul de frânturi, frunze şi ramuri mari intersectându-se la intervale de timp, catolici, britanici, protestanţi, irlandezi, atei, americani, quakeri şi mereu norii, dispersându-se pe cerul desenat de el.

Doamne Dumnezeule, cât de dor îmi este de băiatul meu! Şi, pe măsură ce trec anii, dorul creşte şi mai mult. Când sunt ursuză, trebuie să accept că raţiunea pentru care pun stiloul pe hârtie este exact faptul că n-am pe nimeni căruia să-i spun această poveste. După ce Tomas a murit, Lawrence şi-a luat toate tweedurile şi s-a mutat la o altă fermă din Fermanagh, lăsându-mi mie casa. S-a lepădat de vinovăţie în loch; mi-a spus că, într-un fel, voi reuşi şi eu să-mi găsesc calea. Adevărul gol-goluţ e că lumina de la capătul tunelului e în general cea a companiilor farmaceutice. Eu una nu prea am mai avut nicio speranţă. Două generaţii de mame încă în viaţă când Tomas dispăruse dintre noi. Cel mai fericit fusese în preajma bunicii sale. Nana, cum îi spunea el. Stăteau uneori aşezaţi unul lângă altul pe şezlonguri, la marginea lochului. Ea obişnuia să-i spună că era mai tânără decât el şi poate chiar aşa era în unele privinţe. Sună banal când lovesc uşor peniţa de hârtie, dar sunt momente în care cred că, pentru mine, pendulul a ajuns la capăt.

Am înotat aproape o oră, până când fiecare părticică din mine, înţepenită de frig, a început să mă doară, şi am mers clătinându-mă prin grădină, cu Georgie la călcâiele mele. Mi-am tras pe mine cred că toate puloverele pe care le aveam şi m-am dus încă tremurând în bucătărie. Georgie se ghemuise foarte aproape de sobă şi m-am aşezat şi eu lângă ea, apoi am pregătit ceva de mâncare – cârnaţi cu ouă şi fasole. Stătea colac la picioarele mele, în timp ce eu aşezam masa şi mă mişcam printre fasciculele de lumină desenate de lună pe podea.

Ca să-mi mai revin după o noapte nedormită, agitată, am luat-o pe Georgie la plimbare în jurul insulei, în aerul rece al zorilor. Sau, mai degrabă, pot spune că ea m-a tras s-o urmez. Corla mea se auzea cântând pe plaurii din est. Am fost bucuroasă s-o aud după atâta vreme. Mă simţisem ca lăsată-n părăsire şi revenirea ei însemna mult mai mult decât un simplu cântat.

Georgie mergea încet alături de mine, printre vechi frânghii încolăcite, vâsle rupte şi colaci portocalii de salvare, totul cărat de apă la mal. Mareea era în creştere din nou şi am scurtat drumul – am traversat limba de pământ noroios şi m-am tras în sus, pe mal, apucându-mă de nişte trestii lungi şi stârnind noroiul de pe fundul apei. M-am aşezat câteva minute ca să absorb peisajul sau mai curând să fiu eu cea absorbită de el.

Când am cotit pe drumul spre casă, am auzit telefonul sunând. Cumva, banca făcuse rost de numărul micului meu BlackBerry. Erau alte două mesaje noi pe aparat. Foarte politicoase. Pretendenţi la sărăcia mea sclivisită. Mica lumină roşie pulsa în buzunarul meu. Le-am şters fără să le ascult.

Dincolo de copaci am văzut casa scundă, cu lochul în fundal. M-a izbit atunci ideea, acolo şi atunci, că – dacă nu acţionez rapid – nu voi mai putea face absolut nimic.

Land Roverul a pornit-o din prima, ca un cal bătrân. Georgie a sărit pe bancheta din spate, cu botul proptit în geam. Avea nevoie de o baie. Am lăsat puţin fereastra. Ambreiajul era înţepenit şi mi-a luat ceva timp până să-l urnesc şi să ies pe alee, pe lângă plauri, dincolo de ruine, şi să străbat apoi cele patru mile până-n sat.

Un tânăr chipeş mi-a umplat rezervorul cu motorină şi apoi a revenit cu cartea mea de credit, ridicând uşor stânjenit din umeri. Mi-a controlat cauciucurile şi a turnat un litru de ulei în motor, apoi şi-a ridicat degetul în semn de salut spre şapca de baseball întoarsă.

– Nu-i nimic de plată, doamnă Carson, mi-a spus el. Din partea casei.

Şi-a îndesat o cârpă în buzunarul salopetei şi a plecat. L-am chemat înapoi – a prins cu degetele moneda de o liră şi s-a înroşit.

– Aveţi grijă la drum!

Am demarat prin burniţă, cu ochii înceţoşaţi de recunoştinţă.

Vehicule cu luminile aprinse, deşi dimineaţă, erau vizibile în urma mea. Le-am facut un semn politicos cu mâna ca să mă depăşească, pe urmă am ridicat două degete, făcând semnul victoriei, în timp ce tot mai multe treceau pe lângă mine. Unii şoferi chiar au avut buna dispoziţie de a izbucni în râs. Mi-a luat aproape douăzeci

de minute ca să intru pe şosea, evitând la mustaţă o coliziune, ceea ce mi-ar fi rezolvat foarte simplu toate problemele.

M-am trezit chicotind atunci când, în apropiere de Comber, chiar şi o remorcă cu o barcă pe ea m-a depăşit, şoferul făcându-mi semn cu farurile.

În Bangor se circula bară la bară. Oraşul fremăta tot. Automobile, camioane, camionete ale furnizorilor, biciclete. Am parcat Land Roverul pe un loc pe care n-aveam voie, destinat persoanelor cu handicap. Permisul pe care îl foloseam ca s-o duc pe mama de colo-colo expirase în urmă cu cinci ani, dar l-am lipit oricum de parbriz.

M-am aşezat pe bara de protecţie din spate, mi-am scos cizmele de cauciuc şi mi-am tras o pereche bună de pantofi. Mă simţeam ca în chingi în vechea mea jachetă verde, de vânătoare, aşa c-am scos-o, am împăturit-o cu căptuşeala în afară şi am pus-o pe braţ. Aveam un pulover şi o rochie veche, albastră, pe care mi-o cumpărase Lawrence cu câteva decenii în urmă: spatele rochiei cedase de câteva ori, aşa că acum era peticită, dar din faţă arăta destul de bine, mai ales că aveam şi puloverul deasupra. Am plimbat-o pe Georgie în jos, pe strada mare, cu părul ei ciufulit şi aerul sălbăticit.

Uşile băncii erau echipate cu o serie de alarme complicate. Eram iritată de parcă tocmai mă prinsesem într-o capcană. Când am intrat, în final, mi-au spus că trebuie s-o las pe Georgie afară, că nu era permis cu animale în interior. I-am spus bietului funcţionar că nu eram numai surdă, ci şi oarbă, şi că Georgie, care avea un doctorat în inginerie civilă, era singura modalitate ca să mă pot mişca prin ridicolul lor Alcatraz.

– Voi vedea ce pot face, doamnă Carson!

I-am zărit discutând într-un colţ. Micuţa cabală a ochelariştilor. Capetele le săltau în sus şi-n jos, ca nişte mere de Halloween. Însuşi managerul a venit până în spatele ghişeului ca să mă examineze, destul de îngrijorat. I-am făcut entuziastă cu mâna. M-a surprins când a răspuns în acelaşi fel şi atunci m-am gândit că poate vom avea o bătălie decentă, el şi cu mine, deşi mi-am dat imediat seama că nimic nu era în siguranţă când toată moştenirea mea se afla în joc.

M-au lăsat să aştept patruzeci şi cinci de minute, timp în care mă lovea, val după val, claustrofobia. Iluzia nesănătoasă că puteam negocia

cu ei era combinată cu teama c-ar fi putut să mă scoată de acolo cu cătuşe la mâini. Georgie avea nevoile ei, aşa că după un timp a dat drumul unui pârâiaş printre ghivecele cu plante de plastic. Eram mândră de ea ca o adolescentă, aşa că i-am dat o mână de lucruri bune de mâncat. S-a lungit pe jos, frecându-şi botul de picioarele mele. Afară, lumina după-amiezii se micşora treptat. Priveam neîntreruptul du-te-vino al clienţilor. Mama mea n-ar fi suportat aşa ceva. S-ar fi ridicat teribil de ofensată, numai şi pentru simplul fapt că fusese chemată la bancă, ca să nu mai vorbesc de întrebările lor legate de conturi şi de ameninţarea că-mi vor lua casa. Fusese total dedicată reconstruirii casei de-a lungul anilor: ferestre noi, strat izolator, veranda. Chiar şi în ultimii ei ani, când trebuia să-şi împingă singură scaunul cu rotile, era obsedată ca pereţii să fie bine spălaţi, clanţele uşilor bine unse, ramele geamurilor bine izolate, ca să nu pătrundă ploaia.

Simon Leogue s-a îndreptat, în final, spre mine. Purta un costum gri. Părul nisipiu. Faţa ageră. Treizeci şi şapte sau treizeci şi opt de ani – îmi e tot mai greu să ghicesc vârsta cuiva. A aruncat o privire spre locul în care Georgie stătea lungită şi mi-a spus că i-ar face mare plăcere să-l cheme pe unul dintre angajaţii săi ca să ducă câinele afară la o *plimbare pentru pipi*. I-am răspuns că Georgie era în regulă şi că-i mulţumeam foarte mult, fiind grozav de tentată să-i ridiculizez încercarea de a folosi un accent nordic – dar am decis să n-o fac.

– Aş vrea să vă invit în biroul meu, doamnă Carson!

– Mulţumesc, dar prefer să discutăm aici. N-am nimic de care să-mi fie ruşine. Poţi să-mi spui Hannah. Nu sunt o piatră de mormânt.

– Sigur că nu, replică el.

Avea ochi ageri. Aruncă încă o privire spre Georgie, apoi scoase un elastic din jurul unui dosar. Unghiile de la mâini nu erau prea bine îngrijite. La capătul degetelor mari avea umflături roşii. Am uitat însă subit de mâinile lui când s-a pornit să-mi desfiinţeze finanţele. Ipoteca mea. Contul descoperit. O suliţă e o suliţă – poate fi aruncată de la distanţă sau poate fi înfiptă lent, plasată la perfecţie între coaste. El a procedat în ambele feluri, într-o manieră remarcabil de abilă. Aproape că îl plăceam pentru răceala şi aplombul lui. Mi-a spus că erau obligaţi să-mi îngheţe contul până când aveam să vând casa.

Altfel, aveau să prescrie ipoteca şi să îmi preia proprietatea. A rămas tot timpul calm, evitând cu mult talent să-mi ofere mai multe informaţii; mi-a spus inclusiv că erau de închiriat multe apartamente mici şi minunate prin oraş, chiar şi pe malul *mării*, pentru momentul în care conturile mele aveau să fie puse în ordine. *E un loch, nu e marea*, i-am răspuns, dar a dat din umeri de parcă n-ar fi fost nicio diferenţă. N-a menţionat o locuinţă asistată sau un cămin de bătrâni, ceea ce m-ar fi trimis de-a berbeleacul din vârful stâncii. I-am spus ceva caraghios despre Maiakovsky şi despre cum ar putea fi amortizat sufletul, dar până şi eu eram pe deplin conştientă că totul era fără speranţă. Nu mă puteam abţine să nu-i admir talentul şi politeţea infailibile, pe care le folosea ca să-mi dejoace toate planurile. Stătea acolo ca un ogar tânăr, mulţumit de sine, iar eu mă simţeam mai grea de cap decât de obicei. Vechea iconografie din mintea irlandezilor: evacuarea.

I-am spus că aş vrea să iau cu mine situaţia mea financiară, pentru a i-o da contabilului meu s-o studieze în amănunţime.

A oftat din greu şi mi-a dat cartea lui de vizită. *Contabil?* Mi-a spus că-mi va oferi cât de mult timp va putea, dar – ca să fie sincer – nu mai aveam foarte mult. *Numărul meu de acasă figurează aici, dacă vă pot fi de vreun ajutor.*

Eram mult prea disperată ca să reacţionez. Straniu, avea o undă de părere de rău în ochi. A clipit şi a întors capul. M-am temut pentru o clipă că ar putea fi afectat de situaţia mea.

– Simon, ar trebui să te speli mai bine pe mâini, i-am spus.

Georgie se lungise cam mult pe podea, aşa că am smucit lesa – o sălbăticie din partea mea, dar furia pe care o simţeam începea să se transforme în lacrimi şi nu trebuia să las să se întâmple acest lucru în clădirea băncii.

Afară, lumina din Bangor îmi înţepa ochii. Pieptul îmi era apăsat de o profundă părere de rău pentru soarta mea. Dintre toate lucrurile, pe Queens Parade se târa un tractor de fermă, dintre cele care nu prea mai pot fi văzute în prezent, iar acesta era condus de un adolescent; un câine de rasă collie era aşezat lângă schimbătorul de viteză. Mi-a zâmbit şi a ridicat degetul arătător de pe volan când eu am dat din cap. Tomas nu fusese niciodată genul de băiat gata să muncească la fermă. O evita din toate puterile. Prefera barca. N-am idee de ce

luase Tomas puşca cu el în acea dimineaţă. Nici măcar nu-i plăcea să tragă în păsări: era un lucru de care se ocupa tatăl lui vitreg. În adolescenţă nu mersese niciodată la vânătoare. Prefera binoclul. Să alunece pe apă. Totul se reducea pentru el la vectori şi la unghiuri. Obişnuia să se întrebe dacă putea să întocmească o hartă a lumii naturale. Avea şi o anumită lene în el Tomas al nostru – cu siguranţă nu urma să incendieze lumea, dar pentru mine era suficient aşa cum era. Puşca furată n-a mai reapărut niciodată. Cine poate şti la ce a fost folosită sau dacă n-a fost pur şi simplu aruncată, zăcând undeva pe fundul mlaştinii alături de oase străvechi de elan?

Privind după tractor, am încercat să revin la realitate. Land Roverul se afla la celălalt capăt al străzii, blocat cu o încuietoare drăguţă, galbenă. Nici măcar n-am încercat să discut cu lucrătorii din parcare. Aşteptau morocănoşi şi răuvoitori în capătul străzii. M-am înapoiat la bancă şi am scos bani din ATM înainte ca Simon să-mi îngheţe contul.

I-am rugat să mă lase să plec, dar oamenii nu făceau decât să-şi exercite capacitatea nesfârşită de a scutura din umeri. Am plătit amenda, însă tot a durat un secol până când mi-au eliberat roata.

Georgie dormea pe bancheta din spate când am tras maşina pe alee. M-am dus să sap în grădina din spate ca să mai scap de supărare şi de groaza simţită în ziua aceea. Am întors câteva brazde pe parcela unde creşteau tomate. O ploaie fină a început să cadă, portocalie în lumina ambientală a Bangorului. Nu te gândeşti niciodată că vor dispărea stelele. Încercări eşuate privind navigaţia. Mi-am scuturat noroiul de pe ghete şi am intrat în casă. Cât de des sfârşim prin a şterge praful de pe oglindă? Pe culoarul de lângă cămară, unde am aruncat cazmaua, se afla o galerie întreagă de năzdrăvani. Suspecţii de zi cu zi. Mama mea într-o rochie de tenis de culoarea unui vin roşu tare. Tatăl meu în uniforma lui de la RAF. Bunicul la porţile unei fabrici de textile. Tomas al meu, ridicând în sus şase macrouri înşirate pe-un singur fir. Jon Kilroyan, lucrătorul de la ferma noastră, în faţa colibei de pescar. Soţul meu într-o jachetă de tweed şi cu cizme de vânătoare până la genunchi. Vecini şi prieteni vechi din timpul Coaliţiei Femeilor. O fotografie a mea la vânătoare de vulpi, pe când eram foarte tânără, cu un căţel beagle în spate – întreaga

mea viaţă arătând atât de prearanjată, cu privilegiile aliniate de-a lungul coloanei mele vertebrale.

Două zile de furtună. Georgie şi cu mine am rămas în casă. Vremea îşi facea de cap peste loch. Cerul era întunecat. Vântul rupea crengi din copaci. Ploaia cădea fără încetare. M-am pierdut în antifoniile ei.

În cea de-a treia zi, am plecat. Scrisoarea era aşezată pe scaunul pasagerului, alături de mine, învelită în anticul său plic de plastic. Presupun că nu era cea mai bună cale de a o păstra, dar era singura în afara unei pivniţe de bancă umidificate, aşa că trebuia să facă faţă.

Pe drumul spre Belfast era o mare îmbulzeală. Vehiculele din spatele meu îmi făceau semn cu farurile şi şoferii mă claxonau tare în momentul în care mă depăşeau. Am încercat din nou să fac semnul victoriei cu mâna, deşi se pare că degetul mijlociu e salutul preferat în zilele acestea. Claxoanele continuau să se audă. Eram bucuroasă, totuşi, că mă puteam târî înainte.

Sensurile giratorii mi-au creat mereu confuzie. Cu puţin înainte de Comber, am descoperit cumva că mă aflam pe drumul spre Stormont, unde mama şi cu mine petrecusem o mare parte din timp în urmă cu un deceniu. Ea plânsese în Vinerea Mare în care fusese semnat acordul de pace. Cu sughiţuri şi cu lacrimi de fericire. Lunecase ca o focă afară din vechile tristeţi care-i măcinau sufletul. Mai avea să trăiască numai patru luni. Ar fi vrut să atingă sfârşitul secolului, deşi – cu puţin înainte de a se duce – îmi spusese că trăise destul. De ce moartea ne ia mereu prin surprindere? Când Tomas fusese răpit de lângă ea, îmi spusese că se simte ca şi cum o gaură i-a fost săpată în piept, prin care inima i-a fost smulsă afară. Pe urmă, se lăsase fermecată de ceea ce ea numea pacea lui George Mitchell. Îl plăcea de asemenea pe John Hume, cu părul lui creţ. Oameni buni, zicea ea. Au avut curajul să rămână aproape de fileu şi să lovească mingea. Unul dintre cele mai fericite momente a fost acela în care l-a întâlnit pe Mitchell la clubul de tenis. Cu părul lui grizonant şi bluza de trening. Cu politeţea sa fără cusur. Uşoara senzaţie că nu prea avea scrupule. Stătea cu racheta la spate. Înclinat, în timp ce-i vorbea. Ea ştia că mintea lui continua să lucreze. Îl sfătuise să-şi perfecţioneze reverul.

Pentru ea, pacea lui Mitchell a însemnat să-l lase pe Tomas să-şi găsească odihna veşnică. A murit în somn. A fost incinerată şi cenuşa i-a fost aruncată în marea de vest. Întreaga ei viaţă fusese definită de apă, începând cu Newfoundland şi continuând cu toţii anii de după. Sunt momente în care mi-o imaginez zburând la bordul acelui avion, Vickers Vimy, traversând oceanul. Îi plăcea extrem de mult povestea despre Alcock şi Brown şi le scotea foarte des fotografiile, pe care ni le arăta, povestindu-ne totul în cele mai mici detalii. Atât de multe lucruri legate de locul în care îşi începuse ea viaţa...

În ceea ce priveşte viaţa mea, o simţeam de parcă se legăna ameţită şi cobora tot mai mult pe limba pendulei. Nu mai fusesem la Belfast de trei sau patru ani. Iubitul nostru oraş mohorât, fără nicio formă, mânjit cu funingine. Picturi murale, alei, taxiuri negre, macarale înalte, galbene. Avusese mereu un aer posomorât şi agresiv. Dar zona universităţii a fost o surpriză pentru mine – era mai luminoasă, mai verde, mai plină de spirit. Am parcat şi m-am plimbat o vreme cu Georgie, atrasă de tot ce vedea nou în jur şi trăgând tare de lesă. Ce nume minunate poţi găsi în acest oraş! Poate tocmai cu scopul de a ne face să mai uităm de durerile noastre. Ţara Sfântă. Cairo Street. Damasc. Ierusalim. Palestina.

Am găsit destul de uşor biroul, aflat deasupra unui restaurant spaniol de pe Botanic Avenue. Sus, pe scări. Prin lumina în care dansa praful. Filatelistul era scund, slab, chel, cu ochelari atârnaţi la gât şi ceva ce sugera dezintegrarea. Belfastul e plin de oameni ciudaţi, care au fugit din calea turbulenţelor; locuiesc în spaţii mici şi au o imaginaţie uriaşă. Şi-a pus ochelarii pe nas şi m-a privit pătrunzător, cu ochii mari. Avea în el ceva asemenea unui raton. N-a părut deloc deranjat de prezenţa lui Georgie, care îl tot adulmeca în sus pe pantaloni.

A şters un scaun cu batista, înainte să mă aşez pe el, apoi s-a dus în spatele biroului, a încleştat mâinile şi mi-a pronunţat numele de parcă ar fi fost singurul cuvânt ce merita subliniat în ziua aceea.

Luminile din bibliotecă aruncau umbre ciudate. Un raft întreg era plin de romane ale lui Graham Greene, ediţii legate în piele perfect aranjate. Până şi cel mai mic indiciu ne poate da în vileag. A desfăcut plasticul şi a ţâţâit puţin, nu sunt sigură dacă uimit sau în bătaie de joc. Mi-a aruncat o privire şi s-a întors la scrisoare. Şi-a pus o pereche de

mănuşi subţiri şi a aşezat plicul pe o bucată de postav albastru, apoi l-a răsucit cu o pensetă. Am încercat să-i spun povestea, dar a ridicat un deget în sus, să mă oprească. M-a surprins să-l văd bătând ceva la tastatura unui computer nou-nouţ şi derulând abil fişierele. A ridicat ochii şi mi-a spus că existaseră zeci de situaţii în care scrisori legate de Alcock şi Brown fuseseră oferite la vânzare; fusese el însuşi la o mulţime de licitaţii din Marea Britanie, unde văzuse acele scrisori – valorau sume considerabile, mai ales dacă erau într-o stare bună. Mi-a spus că scrisoarea venea cu siguranţă din Newfoundland, că plicul era corect, indicativul corect, dar că nu era un timbru transatlantic, ci un Cabot obişnuit. Nu exista nicio ştampilă a poştei, aşa că plicul ar fi putut fi expediat în orice an, şi nu existau niciun fel de înregistrări în care să fi fost menţionat, deci nu putea fi autentificat cu absolută certitudine.

Numele de Jennings nu însemna nimic pentru el. Nici Frederick Douglass. A dat apoi deoparte ochelarii prevăzuţi cu lupe magnetice şi i-a lăsat să cadă pe pieptul său scofâlcit.

– Ca să fiu sincer cu dumneavoastră, va trebui să-l deschideţi, doamnă Carson.

I-am spus că ratase o întâlnire cu mama mea în urmă cu circa un deceniu şi că ea ar fi putut confirma autenticitatea foarte uşor, aflându-se în hotelul Cochrane atunci când avionul decolase. Avea pe atunci şaptesprezece ani. Văzuse avionul – şi scrisoarea – luându-şi zborul şi micşorându-se tot mai mult pe cer. Plicul nu ajunsese niciodată la Cork. Peste ani, mama urmase traseul scrisorii până în Anglia şi îl întâlnise pe Arthur Brown la Swansea. El uitase de scrisoarea vârâtă în buzunarul interior al tunicii sale. Le-o dăduse ei şi lui Emily şi ea o pusese bine, fără să ştie ce-ar fi putut să facă cu ea. I-am povestit totul pe scurt şi la obiect, şi totuşi el părea că se afundă tot mai tare în scaun, până când, în final, mi-a spus că nu se poate decide dacă să evalueze ceva ce, în mod clar, era un suvenir de familie, deşi valora o sumă considerabilă, poate chiar două sute de lire, şi – dacă ar fi purtat o ştampilă a poştei – suma ar fi putut fi depăşită de mai multe ori.

S-a ridicat de pe scaun şi mi-a deschis uşa, oprindu-se s-o scarpine pe Georgie după urechi. Oricum, la ce m-aş fi putut aştepta? Pe Botanic Avenue lumina îmi scotea ochii în asemena hal, încât m-am hotărât să intru în restaurantul spaniol; proprietăresei, o tânără drăguţă,

i s-a făcut milă de mine şi mi-a adus un pahar de vin Rioja alături de câteva gustări, în timp ce soţul ei cânta la pian jaz şi compoziţii de Hoagy Carmichael. Propria-mi vârstă nu încetează niciodată să-mi stârnească uimirea. Sunt destul de sigură că şi Lily Duggan simţise ceva similar, la fel şi Emily Ehrlich şi Lottie Tuttle, o succesiune de femei ale căror vieţi fuseseră legate de scrisoarea pe care o ţineam în mână.

Nu sunt de părere că devenim nişte scaune goale, ci cu certitudine sfârşim prin a le face loc altora pe ele.

Două pahare de vin m-au făcut să mă simt mult mai bine. Deşi ameţită, am reuşit până la urmă să-mi găsesc maşina şi, după ce am condus puţin, am oprit pe Newtownards Road. Trebuie c-am aţipit câteva secunde, pentru că Georgie a început să mârâie şi am auzit apoi un ciocănit nerăbdător în geam. O femeie în uniformă. Am lăsat geamul în jos. Se făcuse întuneric.

– Ai parcat aiurea, mi-a spus ea.

Adevărul e că nici măcar nu-mi dădeam seama că parcasem în vreun fel. Aproape că puteam să-mi văd propriile gânduri înotând prin minte ca nişte peşti într-un bazin, mişcându-se lent.

– Scuzaţi-mă, doamnă ofiţer!

Am pornit motorul, dar ea s-a aplecat peste volan şi a scos cheile din contact.

– Ai băut?

Am întins mâna şi am mângâiat-o pe Georgie pe gât.

– Ai vreo rudă prin apropiere?

I-am spus că nu cunosc pe nimeni, însă m-a ameninţat că mă pune să suflu în fiolă, adăugând că s-ar putea să-mi petrec noaptea la secţia de poliţie – pe care ea a numit-o baracă –, aşa că m-am străduit să-mi amintesc cine ar fi putut să mă găzduiască.

Mi-au revenit subit în minte zilele pline de veselie şi de râsete. În anii '60, Lawrence era membru al unui grup de fermieri care se întâlneau în fiecare sâmbătă dimineaţa. Toţi purtau jachete din tweed. Centurile lor cu alice zdrăngăneau în timp ce mergeau de-a lungul lochului. Noi, *soţiile* – cum eram cunoscute pe atunci –, obişnuiam să jucăm tenis. N-am moştenit pasiunea mamei mele pentru acest joc, însă participam şi eu. Ne reîntâlneam cu soţii seara devreme, beam

cocteiluri şi, în drum spre casă, aterizam cu automobilele în şanţ. Sunt convinsă că încă mai există urmele roţilor noastre pe fâşia de lângă loch, precum urmele lăsate de bâtlani.

Cu greu pot spune că e o amintire extraordinară, dar trebuie să admit că eram destul de generoasă cu sentimentele mele. De-a lungul anilor am trăit mai multe poveşti de dragoste, majoritatea în mare grabă şi pe ascuns, într-un cuvânt jalnice. O întâlnire într-o parcare, câteva momente furate în sala de baie a clubului de golf, spaţiul îngust de la bordul unui yacht. Bărbaţii păreau că vor cu tot dinadinsul să aibă de-a face cu poliţiştii. M-am dus acasă la Lawrence plină de vinovăţie şi melancolică, promiţându-mi că nu voi mai comite nicio abatere. Sunt sigură că şi el proceda la fel, dar nu eram deloc interesată să aflu mai multe. M-am concentrat asupra datoriei mele de mamă. Totuşi, erau momente ocazionale când uitam de toate. Cel mai memorabil a fost o după-amiază petrecută cu Jack Craddogh, profesor de istorie la Queens University, care avea o mică casă de vacanţă la marginea localităţii Portaferry, toată numai geamuri, şampanie şi izolare. Soţia lui era designer de mobilă şi se ducea cu regularitate la Londra. La început ne-am apropiat unul de altul cu titlu de încercare, însă pe urmă mi-a rupt nasturii rochiei şi după-amiaza s-a dizolvat în extaz. Cât de ciudat e să-mi amintesc gimnastica de care eram capabili pe atunci: parcă aş fi fotografiat momentul în care mâna mea tânără era aşezată pe pieptul lui, simţindu-i inima bătând sacadat.

M-am bâlbâit puţin, după care i-am spus poliţistei că am nişte cunoştinţe care locuiesc în apropiere, în direcţia pieţii Donegall.

– Sună-i! mi-a zis ea, întinzându-mi un telefon mobil.

Am surprins-o însă când am scos din buzunar micul meu BlackBerry. Jack a răspuns chiar după primul ţârâit. Şi el vorbea de parcă ar fi avut puţin vermut pe limbă. L-am întrebat dacă puteam rămâne la el peste noapte. Era confuz şi atunci am ţipat în telefon că altfel urma să-mi petrec noaptea cu Georgie la închisoare.

– Georgie? s-a mirat el, apoi – după o clipă – şi-a adus aminte. Of, Hannah!

Nişte scuze mormăite în fundal, urmate de un suspin complicat.

Poliţista a ezitat un moment, apoi mi-a spus că va merge în urma mea, ca să fie sigură că am ajuns unde trebuie. Probabil că

m-am clătinat puţin, pentru că m-a împins deoparte şi a condus maşina ea însăşi, în timp ce colegul ei venea în urma noastră. Mi-a spus că era ceva patetic ca, la vârsta mea, să beau şi să conduc şi că, dacă n-ar fi fost câinele, m-ar fi arestat pe loc. Arăta ca tipul de femeie care, cândva, cu mult timp în urmă, avusese parte de-un băţ vârât în fund. Cu greu mai putea fi scos de acolo. Mă tenta să-i spun povestea mea cu Jack Craddogh numai ca să văd dacă aş putea să-i extrag un zâmbet – cum Jack smulsese cu dinţii ultimul nasture al rochiei mele, pretinzând că-l înghiţise, după care mă sărutase –, dar am stat liniştită în scaun, cu o faţă amărâtă, aşa cum se presupunea că ar fi cazul, fără să scot un cuvânt. Toţi am fost tineri odată: mama mea obişnuia să spună că trebuie să fim siguri că ne vom bea tot vinul, altfel se trezeşte.

Am oprit în faţa marii case în stil victorian a lui Jack. Ne aştepta în pragul uşii, sub vitraliu, încă un bărbat înalt şi elegant. Soţia lui, Paula, se agita în spatele lui într-un halat de casă.

Jack a venit în jos pe potecă, mişcându-se încă bine, şi a deschis mica poartă de fier forjat. Apoi a dat mâna cu poliţista şi a asigurat-o că va avea el grijă de toate, că voi dormi cum trebuie toată noaptea. Părea puţin derutat de ideea că va trebui să aibă grijă şi de Georgie, dar am condus-o eu prin casa renovată – tavane înalte şi traverse de lemn, tapet scump şi tablouri vechi – şi am plasat-o într-o mică curte interioară, unde şi-a lăsat botul pe labe, resemnată cu propria soartă.

Noi trei ne-am aşezat la masa din bucătărie, înconjuraţi de aparate moderne şi scumpe, bând ceai şi lăsând trecutul să dea buzna peste prezent. În ultimii ani, Jack devenise un entuziast în observarea păsărilor, o descriere care m-a facut aproape să mă înec de râs cu ceaiul. Scoicarul, raţa fluierătoare, sitarul de mal. El şi soţia lui desenau speciile de păsări sălbatice din zonă. Deseori se gândiseră să treacă pe la mine, dar nu se ştie de ce n-o facuseră – timpul trecea mult prea repede pentru ei. Trebuie să admit că schiţele în acuarelă erau frumoase. M-au întrebat şi ei ce fac: le-am spus că ies afară şi stau, înot, privesc, aştept.

Gândul la casa mea mi-a împăienjenit ochii – nume spălate de decenii de ploi – şi am bâlbâit ceva despre ideea unui zbor.

Jack a rupt sigiliul de pe o sticlă de brandy şi ne-am încălzit, discutând despre celălalt proiect al său: era la pensie, dar încă mai preda un curs despre istoria secolului al XIX-lea la Queen's. Era fascinat de ceea ce numea literatură colonială. Vorbea încet, de parcă îşi rumega cuvintele. Mâinile îi erau presărate cu pete maronii. A turnat coniacul cu o mână uşor tremurândă.

După al doilea pahar, Paula ne-a anunţat că ne va lăsa pe noi, cei juni, să trăim – chiar a pronunţat cuvântul *juni* –, iar Jack s-a ridicat să o însoţească până la uşă şi mâna lui i-a atins uşor fundul, un imens act de bravură în acele circumstanţe. A sărutat-o în plin pe buze, ca şi cum ar fi vrut să-i ofere o reasigurare. Am auzit papucii ei bocănind pe scări şi am respirat uşurată.

– Aşa, deci, a zis el, de parcă ne-am fi întors în timp şi mâna mea i-ar fi mângâiat încă pieptul, simţindu-i inima cum bate tare. Ce te aduce pe aici, Hannah?

Am avut atunci neplăcuta senzaţie că viaţa mea se tot rotea în cerc, numai că eram prea puţin echipată pentru asta – mai puţin decât oricând. El ştia de existenţa scrisorii de mai mulţi ani, dar n-o văzuse niciodată. Era, mi-a spus, prima dată când intra în contact cu o *marotă vie*. Nu prea îmi dădeam seama ce dorise să spună şi am fost tentată să desfac plicul chiar acolo, în faţa ochilor săi, numai ca să-i arunc în aer afirmaţia. Viaţa mea şi casa mea nu mi se păreau a fi o *marotă*, ci un loc viu, unde pescăruşii lăsau să cadă scoicile de la mare înălţime şi unde uşile trebuiau bine închise ca să nu iasă căldura, şi unde fantomele trebuiau să-şi plece capetele atunci când intrau în camerele cu tavane joase. Nu cred că Jack Craddogh a fost prea uimit să afle că eu şi familia mea risipisem cumva cea mai mare parte a banilor lăsaţi de bunicul meu de pe urma fabricii.

Deşi am avut grijă cum să-i dezvălui detaliile, mi-a spus că e o şansă minimă ca universitatea să vrea să rişte în legătură cu o scrisoare nedesfăcută, indiferent ce fel de verificări şi de asigurări am fi putut da.

Totuşi, scrisoarea i-a atras în mod explicit interesul. Ştia de legătura cu Douglass: era la modă în ultima vreme ca ei, irlandezii, să aibă impresia că sunt extrem de toleranţi. A folosit cuvântul *ei* de parcă ar

fi fost o uşă ce putea fi deschisă şi apoi închisă. Întrebarea academică ce se punea era dacă, de fapt, *ei* începeau să se simtă ca nişte albi. O chestiune legată de colonialism şi de pagubele aduse. Studiase figuri politice din Australia, Marea Britanie şi Tammany Hall[1] din vechiul New York, precum şi modul în care această albeaţă pătrunsese în literatura timpului. Se distanţa de cercetătorii aliniaţi prea îndeaproape de ceea ce el numea margini întunecate. Mie mi se părea totul ceva cam prăfuit. Mi-a spus că ştia mai mulţi universitari care studiau perioada petrecută de Douglass în Marea Britanie şi în Irlanda. Putea să mă pună în legătură cu unul dintre ei, David Manyaki, din Kenya, profesor la universitatea din Dublin.

Eram destul de ameţită de toate acele date, de geografie şi de brandy. El a continuat să turuie despre o anume noţiune de colonizare interioară şi a zâmbit puţin când am început să casc. Aveam cu adevărat nevoie să mă odihnesc, i-am spus. Nu mai aveam capacitatea de absorbţie de odinioară. Mi-a zâmbit, şi-a lăsat mâna pe a mea, a ţinut-o aşa o secundă, apoi m-a privit drept în ochi până când eu mi-am mutat privirea. Puteam auzi podeaua scârţâind deasupra noastră sub paşii soţiei lui: fără îndoială aşeza prosoape şi o periuţă de dinţi şi o cămaşă de noapte pe patul din camera de oaspeţi.

El încercă să se aplece spre mine. Trebuie să admit că gestul lui m-a flatat. I-am spus că această filă va ateriza mai degrabă în dosarul numit oboseală decât dorinţă. Şaptezeci şi doi de ani: unele lucruri arată mai bine numai când îţi aminteşti de ele.

Dimineaţa şi-a făcut apariţia luminoasă şi rece. Aerul îngheţat te făcea să clănţăni din dinţi. Turnurile gotice, înalte, ale clădirii Lanyon se profilau perfect pe cerul foarte albastru. Studenţii mergeau grăbiţi şi siguri pe ei pe potecile bine îngrijite.

Propriile mele zile la universitate, spre sfârşitul anilor '50, trecuseră foarte repede şi fără prea mari realizări. Literatura nu mă pregătise deloc pentru o sarcină la nouăsprezece ani. Iubitul meu din

[1] Organizaţie politică a democraţilor din New York, înfiinţată în 1789 ca societate fraternă de binefacere (Tammany Society) şi asociată mai târziu, spre sfârşitul anilor 1800 şi începutul anilor 1900, cu abuz de putere şi corupţie (n.tr.)

Amsterdam se dusese înapoi la canalele lui. Nu-l prea pot învinui. Fusesem prea mult timp fata de religie presbiteriană fără nicio realizare, care-şi rodea capetele cozilor şi-i tot dădea din gură despre revoluţie şi justiţie. Bietul băiat fusese îngrozit.

A continuat să-mi trimită bani de Crăciun în fiecare an, până când plicurile au dispărut cu totul şi Tomas n-a mai avut niciodată şansa să-l vadă.

Şi zilele lui Tomas la universitate au fost retezate. Când l-am dus acolo, în 1976, puteai vedea studenţi cu postere ale lui Martin Luther King şi cu tricouri cu Miriam Makeba[1]. La opt ani după începerea tulburărilor, continuau să cânte *Vom învinge*. Tomas se amesteca printre ei, cu o rază de speranţă în ochi. Avea părul creţ şi lung şi pantaloni cu fundul de pământ. Odată, când a participat la un protest studenţesc, el şi colegii lui au ocupat clădirea artelor şi au fost suficient de prostuţi încât să dea drumul pe fereastră unor porumbei albi. Pe măsură ce timpul trecea, devenea tot mai tăcut. Stătea cu capul băgat în cărţile lui de matematică. Nu reuşea să ţină ambele vâsle în apă, dar spera să ajungă statistician. Cât de lungă e viaţa, cu calculul probabilităţii aplicat la supravieţuire? Nicio formulă însă pentru ironia vieţii noastre. Cum fusese oare acea dimineaţă întunecată în care doi mascaţi se strecuraseră prin tufe? Cum se cutremurase el atunci când îi trimiseseră un glonte în stomac?

Am ieşit din grădina universităţii şi am dus-o pe Georgie înapoi la maşină. Şi-a pus capul în poala mea în timp ce conduceam. Mici lucruri confortabile.

Când am ajuns acasă, pe insulă, am găsit încă o scrisoare de la bancă. Izvorâtă din imaginaţia plictisitoare a lui Simon Leogue. Simon zice: eşti falită. Simon zice: plăteşte. Simon zice: vinde sau vei suporta consecinţele. Simon zice: acum, *acum*.

Cum de-am ipotecat şi am reipotecat astfel încât s-au dus toate de râpă înaintea mea? De pe marginea lochului am întors capul ca să-mi privesc casa, iar bucătăria arăta ca incendiată din cauza unei pulsaţii roşii urmate de beznă, apoi roşie din nou. Mă gândeam

[1] Cântăreaţa sud-africană Miriam Makeba, simbolul muzicii africane şi al luptei antiapartheid, denumită „Mama Africa" (n.tr.)

că aterizasem într-un loc unde nu trăiam cu adevărat, apoi mi-am dat seama că era numai robotul telefonic de pe dulapul din bucătărie. O clipă am fost tentată să acopăr beculeţul cu o bucată de hârtie, pe care să o înlătur numai atunci când voi avea chef. *Vă rog să lăsaţi un mesaj când se aude tonul.* Am înotat o jumătate de oră, m-am mai plimbat prin grădină, am şters-o pe Georgie cu un prosop, m-am îmbrăcat, am pus ceainicul să fiarbă, apoi am aşteptat să-i aud fluieratul. Eram convinsă că mesajul fusese trimis din nou de bancă, totuşi o lumină roşie e o lumină roşie.

Până la urmă s-a dovedit că era amicul lui Jack, profesorul David Manyaki, care-mi spunea că o scrisoare ce i-ar fi putut aparţine lui Douglass îi trezise interesul şi că, atunci când ajungeam la Dublin, îi făcea plăcere să mă invite să luăm masa împreună.

Un accent african. Vocea lui suna ca a unui om mai în vârstă, realizat în viaţă, atent. Avea ceva de Harris Tweed[1] în voce.

Dimineaţa devreme, din nou bombardament cu scoici lansate de sus, din cer, dansând pe acoperişul de ardezie. Stoluri de pescăruşi se roteau ca nişte mici zigurate prin locul acela vast. M-am plimbat prin iarba plină de rouă. Câteva scoici zăceau deschise prin jur. Debussy spunea că muzica este substanţa dintre note. Era o binefacere să mă aflu din nou acasă şi parcă îmi revenise energia, în pofida somnului meu agitat. Am luat maldărul de note de plată şi le-am pus pe foc în cămin.

În camera de zi, lângă foc, erau atârnate câteva dintre acuarelele realizate de mama. În ultimii săi ani începuse să picteze, pe măsură ce interesul faţă de fotografiat îi dispărea. Spunea că noile aparate nu-ţi mai permit să te bucuri de munca ta. Îi plăcea să stea pe verandă şi să picteze: un tablou înfăţişează casa, cu uşa ei albastră din două părţi şi cu lochul întins, nemărginit, în spatele ei.

Am stat în bucătărie ascultând radioul, în timp ce o furtună de gradul zece s-a năpustit asupra noastră. Vântul bătea în rafale peste loch. Într-o oră, valuri imense au început să se spargă de digul dinspre

[1] Harris Tweed, firmă de confecţii pentru bărbaţi şi femei, specializată în stofe de tip tweed, vintage şi Herringbone tweeds (n.tr.)

mare. Ploaia mi-a inundat grădina şi izbea tare în ferestre, în timp ce furtuna îşi făcea de cap pe loch.

David Manyaki. Un nume ciudat. S-ar putea să fie un văduv care să semene cu Achebe[1]. O privire serioasă. Sau poate un alb cu un accent african. Cu ochelari cu rame argintii şi şarmant. Cu petice de piele aplicate pe coatele jachetei.

Mă întrebam dacă să-l sun de pe micul meu BlackBerry sau să-i dau un mesaj pe Google – sau cum se i spune –, dar celularul meu n-avea semnal.

Când îmi cercetez copilăria, îmi răsare tot timpul în minte călătoria spre casă, pe Malone Road, care mi-a plăcut cel mai mult. Stând în automobil cu tatăl şi cu mama mea. Ne aducem aminte de drumurile făcute la fel de mult ca de oameni. Doream acum să refac nişte mile de dragul timpurilor apuse. M-am dus spre nord, la Newtownards, apoi spre est, prin Greyabbey, şi spre sud, pe lângă Kircubbin, ţinând tot timpul malul lochului.

Există o pantă frumoasă spre vechiul feribot din Portaferry. Am stat la coadă pe malul de est, privind cum vine ambarcaţiunea spre noi. O linie fină, albă, înspumată de apă. Circa douăsprezece vehicule pe punte, cu soarele strălucind pe parbrizele lor. Câţiva copii la nivelul de sus, încercând să vadă delfinii sărind prin apă. Călătoria peste Narrows înseamnă numai câteva sute de iarzi, însă ambarcaţiunea trebuie să atace canalul într-un anume unghi, depinzând de puterea şi de direcţia mareei. Timp de patru sute de ani, aceasta a tot înaintat şi s-a retras. La distanţă, munţii se profilează purpurii pe cer. Poate c-au fost denumiţi Mournes[2] sau *Îndoliaţii* dintr-un alt motiv: când văd o asemenea frumuseţe, mă şochează mai ales faptul că am trăit atât de mulţi ani departe unii de alţii.

Feribotul a reuşit să treacă de curent, lunecând în port. Am condus Land Roverul mai departe, am lăsat geamul în jos şi l-am plătit

---

[1] Achebe, născut Chinua, în 1930, romancier nigerian, ale cărui lucrări includ *Lucruri distruse* (1958), *Un om al poporului* (1966) şi *Dealurile furnicilor din Savannah* (1987) (n.tr.)

[2] The Mourne Mountains, denumiţi şi the Mournes (în irlandeză *na Beanna Boirche*), formează un lanţ muntos din districtul Down, aflat în sud-estul Irlandei de Nord. Din el fac parte cele mai înalte vârfuri din ţară şi din provincia Ulster. (n.tr.)

pe tânărul agent. Nu arăta ca un tânăr capabil să priceapă un cuvânt de duh despre Styx. Totuşi, era un om plăcut şi zâmbitor. Pe moment, orice senzaţie legată de uscat şi chiar şi amintirea sa mi s-au şters din cap. Am frânat, am închis uşa maşinii şi am dus-o pe Georgie pe puntea superioară, ca să respire puţin aer curat.

În celălalt capăt, o fată şi un băiat stăteau îmbrăţişaţi, vorbind în rusă. Poate că erau în luna de miere. Am tras-o pe Georgie după mine şi m-am îndreptat spre locul în care o familie din Portavogie se pregătea să mănânce nişte sendvişuri, scoţând şi un termos cu ceai fierbinte. Părinţii şi şase puşti.

I-au oferit lui Georgie câţiva dumicaţi din mâncarea lor, au mângâiat-o pe gât. Mi-au spus că se duc spre sud s-o vadă pe regină, sosită într-o vizită. Eu nu eram deloc la curent, ci foarte departe de tot ceea ce lumea obişnuia să creadă despre ea însăşi. Nu mai citisem un ziar de câteva luni bune. Nu aveam televizor. Radioul meu era fixat permanent pe un post care transmitea muzică clasică.

Însăşi regina, exclamă tânăra mamă, clar radioasă, de parcă ar fi putut exista mai multe copii ale monarhiei. Limba i se dezlegase după un pic de bere blondă. Pufnind, adăugă că urma să vină şi preşedintele Obama, tot în săptămâna aceea. Coliziuni ciudate. Dar nu conta: tot ce aveam eu de făcut era să-mi vând scrisoarea.

Feribotul s-a izbit de malul celălalt. Pescăruşii se roteau pe deasupra noastră. Mi-am luat rămas-bun de la familia aceea şi am dus-o pe Georgie înapoi la maşină.

Am luat-o pe drumul de coastă. La naiba cu preţul motorinei! O coadă mare de vehicule, strânse nerăbdătoare în spatele meu. M-au depăşit, făcându-mi semn cu farurile. Unul dintre şoferi chiar s-a oprit în mijlocul drumului, a ieşit din vehicul şi m-a înjurat: *Te bag în mă-ta, vacă stupidă şi bătrână!* I-am mulţumit pentru momentul de remarcabilă elocvenţă. L-am întrebat dacă şi el se ducea s-o vadă pe regină. Un umor de lacheu. N-a râs.

N-aveam cum să evit şoseaua aglomerată. Camioane mari se înghesuiau în spate. Mergeam atât de repede, încât volanul îmi trepida sub mâini. O durere ce nu se dădea bătută îmi săgeta umerii. Am trecut de graniţă aproape fără să ştiu şi, când am oprit la prima staţie, să mă aprovizionez cu motorină, am descoperit că aveam nevoie de

moneda europeană, euro. Funcționarul, un tânăr gentleman asiatic, m-a direcționat către un ATM. Am înghețat puțin. Ce mesaj va fi afișat pe ecran? Cum poți explica, la șaptezeci și doi de ani, o astfel de existență precară?

Ecranul a licărit puțin, dar aparatul a numărat un mic maldăr de bancnote, mici suluri de bucurie.

I-am cumpărat lui Georgie un pateu cu cârnat ca să sărbătorim. M-am gândit să arunc banii pe un pachet de țigări, un obicei de demult, dar m-am hotărât să n-o fac. Am înaintat ca melcul și am intrat pe vechiul drum cu rezervorul plin de motorină.

Am deschis radioul din mașină. Toți discutau numai despre asigurarea securității și vizita reginei. Nu păreau prea îngrijorați cu privire la un posibil atentat la adresa lui Obama. Istoriile noastre complicate. Într-adevăr, colonialismul de pe plan intern. Am schimbat postul de radio. Traficul era tot mai intens pe măsură ce mergeam spre sud. Făcusem deja patru ore de la Belfast, dar asta și din cauza problemelor lui Georgie, cu vezica ei urinară. Cam la fiecare douăzeci de mile trebuia să trag mașina la marginea drumului, ca s-o las afară să se ușureze. Nu era prea încântată de toată călătoria noastră și tremura întruna pe bancheta din spate, până când am lăsat-o, în final, să stea în față alături de mine, cu capul în dreptul geamului ei deschis.

Spre seară, devreme, am intrat în suburbiile orașului. Am pierdut mult timp admonestându-mă că facusem rezervare la un hotel din centrul orașului. Ar fi fost cu mult mai ușor să găsesc o cameră în suburbii. Dublinul arată cam la fel peste tot. Pasaje rutiere, care coteau brusc. Centre comerciale. Străzi pline de plăcuțe cu *De vânzare. Închidere. Fără lichidități.* Turnuri de sticlă goale. Un laitmotiv a ceea ce am devenit cu toții. Un show în van. Foamea de un statut. Am profitat de culoarele pentru autobuze pentru a ajunge pe Gardiner Street. Un polițist a încercat să mă oprească, dar mi-am continuat drumul, bălăbănindu-mi plăcuța de înmatriculare nordică precum o fată tânără care face paradă. Îmi doream să traversez podul Beckett numai pentru ironia acestei acțiuni – *Nu contează, încearcă din nou, eșuează din nou, eșuează tot mai mult*–, dar m-am împotmolit într-o serie de joncțiuni cu sens unic și baraje rutiere ridicate pentru vizitele de stat.

Era aproape ora opt seara când am tras în sfârşit în faţă la Shelbourne, o tratație costisitoare pentru mine. Valetul, un snob spaniol micuţ şi rău, s-a uitat la maşină şi apoi la mine cu mai mult dispreţ decât aş putea descrie, după care m-a avertizat scurt că nu era permis să aduci animale în hotel. Sigur că nu. Trebuie să admit că ştiusem asta tot timpul. N-avea rost să o fac pe proasta în continuare. Şi atunci, m-am purtat şi eu ca o snoabă. Am simulat mânie şi indignare şi am fost prompt azvârlită înapoi în trafic. Adevărul e că nu-mi mai rămăseseră prea mulţi bani – în mod sigur nu o sumă suficientă pentru un hotel de lux.

Aşa că Georgie şi cu mine am dormit într-o parcare de lângă plajă, la Sandymount. Alte patru vehicule se aflau alături de-al meu. Presupun că erau familii lipsite de un acoperiş deasupra capului. Mi-a trecut prin minte că problemele mele erau cât se poate de normale. Familii întregi dormeau înghesuite ca nişte sardele în propriile vehicule. Cu pături şi căciuli bine trase pe cap. Toate lucrurile lor într-un morman de pe acoperiş, fixate bine cu frânghii. Arătau ca personajele din unele dintre primele fotografii alb-negru ale mamei mele. Se pare că nutrim convingerea naivă că astfel de lucruri nu se vor mai întâmpla niciodată în propria noastră ţară. Ca şi cum nimic din trecut nu se poate repeta în prezent. Fructele mâniei. Unul dintre vehicule avea chiar un abţibild în geam pe care scria: *Tigrul celtic, fundul meu.* Paznicii ne-au făcut o vizită pe la miezul nopţii, îndreptând lanterna spre geam, dar ne-au lăsat în pace. Mi-am tras bine haina în sus şi m-am ghemuit în scaun. Prin gaura din uşă se simţea o adiere îngheţată. Am tras-o pe Georgie în poala mea ca să mă încălzească, dar a trebuit să o scot afară de două ori, biata de ea.

De dimineaţă, copiii din vehiculul alăturat se holbau la mine prin geamul maşinii. Ca să le distrag atenţia, să mă pot schimba, le-am spus s-o ducă pe Georgie la o plimbare pe plajă. Le-am strecurat o monedă de doi euro. În timp ce se îndepărtau, l-am auzit pe unul dintre micii monştri zicând: *Ea pute.* Sincer, nu ştiu dacă se referea la mine sau la câine. Mi s-a strâns stomacul de supărare. Copiii păreau mulţumiţi să ia ceva distanţă de mine. Mă uitam cum dispar urmele lăsate de tălpile lor pe nisipul moale. O întindere uriaşă de cenuşiu dincolo de verdele câmpiilor din faţă.

Mai târziu m-am dus cu Georgie în Irishtown, ca să iau micul dejun, şi am găsit o cafenea unde au lăsat-o să aţipească la picioarele mele. Mi-am curăţat haina la chiuvetă, mi-am scuturat rochia, m-am privit în oglindă. Mi-am pieptănat părul şi m-am rujat puţin. Lucruri mici izvorâte dintr-un vechi orgoliu.

Radioul avertiza că vor fi ambuteiaje imense. Am lăsat maşina lângă plajă şi am luat un taxi, şoferul urmând o cale întortocheată ca să mă ducă până la Smithfield. Era un localnic. *Ţine-ţi câinele jos la picioare, mama mă-sii de treabă!* m-a somat el. Un rulou de grăsime i se revărsa pe ceafă.

Traficul a devenit apoi şi mai intens şi ne-am împotmolit. Şoferul a înjurat-o pe regină cu o dexteritate remarcabilă. A trebuit să cobor şi să merg pe jos ultimul sfert de milă. Taximetristul mi-a cerut un bacşiş. *Bani aruncaţi*, m-am gândit, dar – înainte de a putea să spun ceva – m-a înjurat şi pe mine şi a demarat în trombă.

Smithfield arăta ca o zonă mică şi sărăcăcioasă a oraşului, care nu se prea potrivea cu ce-mi închipuisem, dar nici cu David Manyaki, care mă aştepta la colţul străzii.

Mă aşteptasem să văd un bărbat mai în vârstă, cu maniere formale, cu păr grizonant şi petice de piele pe coatele sacoului. Cu ochelari cu rame argintii şi puţin distant. Poate c-ar fi purtat una dintre acele mici pălării africane – pe viaţa mea că nu-mi puteam aduce aminte cum le spune – ca nişte bonete viu colorate. Sau poate că arăta precum acei oameni de afaceri nigerieni, în costumele lor lucioase şi albastre, cu cămăşi albe strânse pe stomacurile proeminente ce stăteau să plesnească?

Dar Manyaki avea puţin peste treizeci de ani. O combinaţie elegantă. Pieptul lat, musculos, puţin cam gras. Părul împletit în codiţe care i se legănau în jurul feţei – am încercat să-mi amintesc numele acestui stil, dar n-am putut, mintea mea nu mai ţinea pasul. Purta o jachetă sport, boţită, iar dedesubt o dashiki[1] galbenă cu fir argintiu. Mi-a strâns mâna. Mă simţeam grasă şi ponosită, însă ceva în legătură cu persoana lui Manyaki mi-a trimis un fior plăcut de-a lungul spinării. A întins mâna spre Georgie şi a mângâiat-o. Accentul lui era

[1] Cămaşă largă, colorată, purtată de bărbaţii din Africa de Vest (n.tr.)

mai puternic african decât mi se păruse la telefon, deşi cu un ritm vioi, de Oxford, în el.

– Codiţe împletite, i-am spus – o chestie destul de ridicolă.

A râs.

Am intrat într-o cafenea mică. Proprietarul aşezase pe tejghea un mic televizor, unde puteau fi urmărite evenimentele zilei: regina în drum spre Grădina Amintirilor. Grupuri de protestatari din loc în loc pe străzi. Fără arme de control al mulţimilor, fără gloanţe de cauciuc, fără gaze lacrimogene. Comentatorii de la televiziuni păreau interesaţi de faptul că regina purta o rochie verde. N-aş putea spune că am fost vreodată un mare fan al monarhiei şi, deşi crescută oficial ca o protestantă, mă găseam de aceeaşi parte a baricadei cu Lily Duggan.

Am cerut cafea. Televizorul bubuia în fundal.

Când i-am arătat scrisoarea lui Manyaki, a prins de margine plasticul delicat şi l-a răsucit în mâini. I-am explicat că fusese scrisă în numele străbunicii mele, care muncise în tinereţe într-o casă de pe această stradă, Brunswick, dar el m-a corectat imediat, spunându-mi că Douglass stătuse pe Great Brunswick, redenumită acum Pearse Street.

– M-am mirat că ai vrut să ne întâlnim aici, mi-a spus el.

– Nu e Great Brunswick?

– Mă tem că nu.

Am simţit un val de stânjeneală la gândul că el ştia mai multe decât mine despre propria-mi străbunică şi locul în care lucrase ea, deşi – la urma urmei – era un universitar. Şi lui îi părea rău că fusese nevoit să mă corecteze şi mi-a spus că nu se ştiau prea multe despre stradă sau despre casă, pentru că totul se întâmplase cu mult timp în urmă, deşi Richard Webb îi trezise un mare interes. A mai adăugat că va încerca să se ducă la adresa din Pearse Street, dar că vizita reginei sufocase tot oraşul.

Scrisoarea era lipită în vechea ei învelitoare. N-a fost deranjat de ideea că n-o va putea deschide. Mi-a spus că nu ştia ce soartă avusese Isabel Jennings, deşi era foarte posibil ca ea să fi fost cea care îl ajutase pe Frederick Douglass să-şi răscumpere libertatea, prin intermediul unei femei din Newcastle, o anume Ellen Richardson, membră activă în mişcarea quakerilor.

– El s-a înapoiat în America scăpat din robie.

Scăpat din robie. Era o expresie curioasă şi drăguţă şi l-am plăcut şi mai tare pe Manyaki pentru asta. Nu mai exista nicio altă stradă Brown în Cork, mi-a zis el. Fusese dărâmată în anii '60, din câte ştia el, ca să se facă loc unui supermarket. Nu era sigur când plecase familia Jennings, deşi avea o vagă bănuială că în timpul foametei. Vinovăţia era o povară pe care toţi trebuiau s-o poarte, mi-a spus el, englezi sau anglo-americani. I-am povestit despre broşa cu ametist păstrată în familie de-a lungul mai multor decenii, deşi pierdută cu ceva timp în urmă pe undeva prin Canada – la Toronto sau poate la St. John's.

Şi-a ridicat ochelarii, aruncând o privire spre ecranul televizorului. Un elicopter în zbor. Această pace remarcabilă care dura de atât de mult timp.

Manyaki a apucat plicul de margini şi l-a tot răsucit între degete, apoi l-a ridicat în dreptul luminii şi l-a ţinut aşa până când l-am rugat să nu-l expună prea mult, căci scrisul de mână abia se mai vedea, deşi plicul fusese protejat de acel plastic.

Ce mi-a plăcut cel mai mult la Manyaki a fost faptul că nu mi-a cerut să desfac plicul, nici să i-l împrumut în ideea ca la universitate colegii săi să-l poată bombarda cu protoni sau cu neutroni sau cu indiferent ce altceva, pentru a descoperi ce era în interior. Cred că a înţeles că nu eram interesată să ajung la final, dacă era vreunul, şi că perspectiva aflării adevărului nu-mi era deosebit de atractivă: în mod curios pentru un tânăr profesor universitar, şi el părea să prefere ambiguitatea.

Mi-a spus că ştie la Chicago un colecţionar care plătise mai multe mii de dolari pentru lucruri legate de Douglass. Colecţionarul cumpărase deja o Biblie care-i aparţinuse lui Douglass şi licitase la sânge pentru a obţine o pereche de greutăţi. Acestea ajunseseră în final într-un muzeu din Washington.

În timp ce îşi plimba un deget pe tâmplă, zise:

– Ai idee ce-ar putea să conţină scrisoarea?

– Cred că e doar o scrisoare în care sunt adresate mulţumiri...

– Oh...

– ...din câte ştiu eu!

– Ei bine, acesta e secretul nostru.

– Nimeni n-a deschis-o niciodată. Jack Craddogh spune că e o marotă.

– Așa obișnuiește el, spuse Manyaki, și l-am plăcut încă și mai mult pentru candoarea sa remarcabilă.

Pe moment a părut că se gândește la altceva, mestecând absent zahărul în ceașca sa de cafea.

– Tata obișnuia să îmi trimită scrisori pe acea hârtie subțire folosită pentru poșta aeriană, aceea șifonată.

N-a mai adăugat nimic, dar a desfăcut plasticul la un cap și a inhalat mirosul, apoi m-a privit cu sfială. De la ce distanță venise și el? Și cu ce fel de povești?

Și-a scos apoi celularul și a început să fotografieze plicul. Deși era atent, bucățele minuscule de hârtie s-au dezlipit atunci când a tras plasticul: de fapt, nu mai mult decât niște fire de praf. Entropia naturală a lucrurilor. I-am spus o nebunie, faptul că și noi ne dezagregăm în diferite feluri, și atunci a învelit din nou plicul în plastic, după ce o bucățică de hârtie cât o gămălie s-a desprins și a căzut pe masă.

– Chiar crezi că vei putea obține bani pe ea? l-am întrebat.

– De ce sumă ai nevoie?

Am râs mânzește. Și el, dar ceva mai gentil.

Își ținea capul puțin aplecat într-o parte, ca un om a cărui față a fost atinsă de cineva necunoscut. De ce a fost scrisoarea păstrată din capul locului? Lucrurile pe care le punem cu grijă într-un sertar s-ar putea să fie unele pe care nu le vom mai găsi niciodată. A întins mâna de parcă ar fi vrut s-o atingă pe a mea, apoi s-a răzgândit și a ridicat în loc cana de cafea.

– Pot să aflu, mi-a spus el, împingând plicul spre mine peste masă. Voi trimite aceste fotografii pe e-mail ceva mai târziu.

Fărâmele de hârtie zăceau încă pe masă. Sunt sigură că a făcut gestul fără să se gândească: Manyaki și-a lins absent vârful degetului și l-a presat deasupra. Privea undeva uita peste umărul meu. O minusculă bucățică de hârtie. De mărimea unei gămălii. A studiat-o mult timp, deși părea cu gândul în cu totul altă parte. A pus-o apoi pe limbă, a stat așa un moment și a înghițit-o.

Când și-a dat seama ce tocmai facuse, s-a grăbit să se scuze. I-am spus că e totul în regulă – oricum ar fi fost ștearsă de pe masă atunci când veneau să ia ceștile și farfuriile.

Am condus de la Sandymount spre casa lui Manyaki în aceeaşi seară, târziu. Locuia mai departe, undeva pe coastă, în Dun Laoghaire. Georgie se îmbolnăvise. Nu mai putea să-şi mişte picioarele din spate şi nu-şi mai controla vezica. Am încercat s-o iau în braţe. Cât era de grea! M-am clătinat în sus pe scări şi am sunat la uşă.

Soţia lui – o frumuseţe irlandeză palidă, cu un accent sofisticat.

– Aoibheann, s-a recomandat ea.

A luat-o imediat pe Georgie din braţele mele şi a dispărut în umbră.

Era o casă frumoasă, decorată cu tot felul de opere de artă – mici sculpturi pe piedestaluri albe, o linie de picturi abstracte şi ceea ce mie mi s-a părut a fi un tablou de Sean Scully[1] lângă scară.

M-a condus în grabă în bucătărie, unde Manyaki stătea în dreptul unui blat în formă de insulă. Alături de el erau doi băieţei care îşi făceau temele, îmbrăcaţi în pijamale cu mingi imprimate pe ele. Fiii lor.

O combinaţie perfectă. Cândva ar fi fost apelaţi *mulatto*.

– Hannah, exclamă el. Credeam că te înapoiezi în nord.

– Georgie s-a îmbolnăvit.

– Ai nevoie de un veterinar? mă întrebă Aoibheann.

Manyaki întinse pe jos, lângă uşa bucătăriei, câteva ziare şi o aşeză pe Georgie, apoi căută un număr în celular. Fu nevoit să sune de mai multe ori, dar până la urmă găsi un veterinar în apropiere, în Dalkey, care făcea şi vizite acasă. La telefon accentul său era mai mult Oxford decât african, cuvintele mai contrase şi angulare. Mă întrebam cum fusese educat – era posibil ca tatăl lui să fi fost funcţionar public, iar maică-sa profesoară. Sau poate crescuse într-o mică şi prăfuită suburbie din Mombasa. Cu bazine de înot. Cearşafuri albe răcoroase. Sau un mic balcon deasupra unei străzi încinse. Un imam chemând enoriaşii la rugăciune. Mânecile ample ale caftanelor tatălui său. Arestări, torturi, dispariţii. Sau poate crescuse într-o casă bogată, pe un deal, cu radioul fixat pe BBC, un tânăr pe marginea unui bazin de înot din Nairobi. Studii universitare, poate un apartament jalnic la Londra? Cum de ajunsese acolo, la malul mării irlandeze?

[1] Sean Scully, pictor abstract american irlandez, nominalizat de două ori pentru Premiul Turner, în 1989 şi în 1993. (n.tr.)

Ce ne facea să parcurgem asemenea distanţe, pentru ca pe urmă să vâslim înapoi în trecut?

Închise telefonul şi se aşeză din nou alături de copii, ca să-i ajute cu temele lor. Mă simţeam aiurea stând singură acolo – părea că uitase de mine pe moment. I-am fost recunoscătoare soţiei sale când m-a prins de cot, m-a aşezat jos în faţa blatului şi mi-a turnat un pahar de suc de merişoare.

Bucătăria lor nu aspira să fie vedetă în vreo revistă, deşi ar fi putut – dulapuri frumoase, un set de cuţite lucrate cu grijă în stativul lor, o sobă nouă-nouţă facută să pară veche, un espressor roşu, un mic televizor cu control de la distanţă apărut din spatele unui panel. Aoibheann continua să se agite în jurul meu.

– Stai jos, stai jos, mă tot invita ea – dar a avut amabilitatea să-mi permită să curăţ nişte ceapă verde şi să tai cartofii felii pentru un fel gratinat.

Mi-a reumplut paharul cu suc de merişoare fără să-mi dau seama. Dinspre frigider veneau tot felul de ştiri: regina cu preşedintele irlandez, un alt colaps de bancă, un accident de autobuz.

Apoi, în sfârşit, s-a auzit soneria la uşă. Veterinarul era de fapt o tânără, obosită deja de toate problemele cărora trebuia să le facă faţă. Şi-a deschis geanta mică şi neagră de piele şi s-a aplecat deasupra lui Georgie.

– Calmaţi-vă, m-a îndemnat ea fără să se uite la mine.

A examinat-o cu grijă pe Georgie, a mângâiat-o pe burtă, i-a studiat picioarele şi fecalele, s-a uitat cu o lanternă la dinţi şi în gât şi mi-a spus că e un câine bătrân. Ca şi cum ar fi fost o revelaţie. Eram aproape sigură că-mi va spune că va trebui s-o eutanasiez pe Georgie, în schimb a zis că e un câine epuizat şi puţin malnutrit, că avea posibil o infecţie intestinală şi că ar trebui să-i administrez antibiotice ca să mă asigur. Se purta într-un fel care nu-ţi prea dădea voie s-o contrazici. Malnutrită. Am simţit că mi se strânge inima. A scris o reţetă şi a fluturat-o prin aer alături de o notă de plată. Optzeci de euro.

În timp ce scotoceam prin portmoneu, Aoibheann a scuturat din cap, şi-a deschis poşeta şi a scos banii.

– Vei rămâne la noi peste noapte, mi-a spus apoi, aruncându-i o privire lui Manyaki.

Nimic nu se termină vreodată. Aoibheann provenea dintr-o bogată familie irlandeză, Quinlan, care făcuse avere de-a lungul anilor cu afaceri în domeniul procesării de alimente şi cu afaceri bancare. Tatăl ei, Michael Quinlan, apărea cu regularitate în paginile revistelor de afaceri irlandeze. Tatăl şi fiica păreau să nu se prea înţeleagă acum, posibil din cauza mariajului ei cu Manyaki.

Ea şi Manyaki se căsătoriseră la Londra într-o ceremonie civilă şi trecutul lor era cumva învăluit în mister – poate un copil sau un scandal cu autorităţile de imigrare, nu-mi era clar, deşi nu conta aproape deloc. Erau doi oameni buni şi, indiferent de relaţiile din trecut cu tatăl ei, acum părea să meargă totul mai bine în loc să se rupă de tot. Se purtau cu generozitate şi îi simţeam apropiaţi, fără nimic fals sau prefăcut. În timpul mesei copiii au fost gălăgioşi şi nesuferiţi, cum sunt de fapt copiii de pretutindeni. Oisin şi Conor. De cinci şi şapte ani, unul cu pielea închisă şi celălalt cu pielea deschisă la culoare.

Aoibheann a umplut pentru mine o cadă cu picioare de bronz. Mi-am băgat capul sub apa caldă. Lăsase nişte săruri de baie într-o sticluţă legată cu o panglică. Am întins mâna, dar au căzut pe jos. O parte mi s-au dizolvat pe mână. La mare distanţă se auzeau sirenele vaselor, ambarcaţiuni trecând prin Dun Laoghaire. Toţi se grăbeau să ajungă undeva. Dorinţa de a avea altceva. Acelaşi port în care Frederick Douglass debarcase cu toţi acei ani în urmă. Apa plescăia în jurul meu. Călătorind peste marea apă. Tomas. Îl omorâseră ca să-i ia puşca de vânătoare. Pacea lui George Mitchell. Regina îşi înclinase capul în Grădina Amintirilor.

S-a auzit apoi un pocnet puternic şi Manyaki a dat buzna în încăpere. Am sărit goală din apă. Trupul meu, ascultător în faţa forţei gravitaţiei, s-a prăbuşit apoi în ea, stropind totul în jur. El s-a dat înapoi, stânjenit peste măsură, şi a ieşit din baie.

– Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, a strigat el de pe culoar. Am ciocănit mai întâi. M-am gândit că poate ţi-e rău sau că ţi s-a întâmplat ceva.

Apa se răcise. Trebuie că stăteam în cadă de mult timp. Am dat drumul apei calde şi m-am scufundat din nou în ea. Aoibheann mi-a adus puţin mai târziu o ceaşcă de ceai.

– Mă tem că soţul tău a avut parte de o privelişte plăcută.

Ea şi-a lăsat capul pe spate şi a râs: nimic în bătaie de joc.

– Cred că va avea nevoie de un tratament, am zis eu.

– O, ştim totul despre ce înseamnă un tratament în această casă.

Avea în ea ceva pur şi familiar. Poate un mijloc de a se lepăda de notorietatea tatălui ei. A aruncat mai mulţi pumni de apă fierbinte pe mine ca să mă încălzească, a mai turnat nişte săruri de baie, totul fără să mă privească.

– Te las în pace, mi-a spus ea.

– Nu, e în regulă. Poţi să stai aici.

– Of, exclamă ea.

– Sunt sinceră, îmi place să-mi ţină cineva companie. Chiar nu vreau să aţipesc din nou.

Şi-a tras un scaun şi s-a aşezat în mijlocul încăperii – o atmosferă de o stranie intimitate între noi. Am observat pentru prima dată că avea ochiul stâng mai leneş şi de aceea arăta ca şi cum ar fi trecut printr-o perioadă de mare tristeţe.

Baia avea o fereastră îngheţată şi ea se uita în direcţia aceea în timp ce vorbea. O lampă de afară risipea puţin din întuneric. Îl cunoscuse pe Manyaki, mi-a spus ea, la universitate, la Londra. Ea studia designul în modă, el – limba engleză. Venise la o prezentare a ei cu prietena lui – una dintre multele, adăugă ea, nu avea lacune în această direcţie – şi se aşezaseră în primul rând, urmărind proiectul ei de absolvire, o linie de fuste şi de bluze la modă, inspirate de triburile de nomazi.

– A pufnit în râs, mi-a spus ea. Chiar acolo, în sala în care ne aflam. Pur şi simplu a pufnit în râs. Mă simţeam teribil de jignită.

Aoibheann a întins mâna spre robinetul de apă fierbinte, l-a lăsat să curgă şi a împins apa caldă spre picioarele mele.

– L-am urât.

Chicoti, strângând în jurul ei faldurile umilinţei simţite atunci.

Îl revăzuse peste câţiva ani, la o petrecere organizată de un editor din Soho care îi publicase un eseu numit *Politici în romanul african*. Ea încercase să-i ridiculizeze articolul în aşa fel încât el s-o audă, numai că articolul era numai ironie pură, de sus până jos, aşa cum îl concepuse el.

– Stăteam acolo, atacându-l din toate puterile, şi ghiceşte ce a urmat. A izbucnit din nou în râs: Realmente, un mare deştept.

Şi-a şters o lacrimă din colţul ochiului bolnav.

– Aşa că i-am spus în ce loch să se ducă să se înece. Nu-ţi voi spune ce mi-a răspuns. Mă uram pentru că mă simţeam atât de fascinată de el. În săptămâna următoare i-am trimis un caftan de beduin, împreună cu o scrisoare plină de reproşuri, spunându-i cât de stânjenită fusesem din cauza lui, că era un nenorocit respingător, o jigodie de cea mai înaltă clasă şi că speram că va putrezi în iad. Mi-a trimis o scrisoare pe patru pagini despre pretenţiile mele cum că aş fi o mare expertă în modă, adăugând că ar trebui să cunosc bine o cultură înainte de a trânti un model închipuit pe milioane de funduri.

M-am mişcat puţin în cadă – apa se răcise din nou.

– Cu greu pot spune că e o poveste de dragoste, dar suntem căsătoriţi de opt ani şi el încă poartă acel caftan prin casă. Numai ca să îmi crească tensiunea.

Am stat tăcute o vreme. Mi se părea că avea de purtat şi povara propriei familii. Auzisem că tatăl ei fusese arestat cândva sau cel puţin interogat din cauza unor nereguli pe plan financiar, imediat după anii de avânt economic. Nu era deloc treaba mea, aşa că am evitat tentaţia. M-am pregătit apoi să ies din cadă.

– Sunt bucuroasă c-ai venit în vizită, mi-a spus ea. Suntem destul de singuri în prezent.

Mi-am proptit cotul de margine şi ea m-a apucat de braţ şi m-a ajutat să ies. Stăteam cu spatele la ea. E o jenă pe care trebuie s-o suportăm. A luat un prosop încălzit de pe stativ şi mi l-a aruncat pe spate, strângându-mi umerii cu putere.

– Te vom ajuta să dormi toată noaptea, Hannah, mi-a spus ea.

– Sunt chiar atât de dărâmată?

– Pot să-ţi dau jumătate dintr-o pastilă de dormit, dacă vrei.

– Ca să fiu sinceră, aş prefera un brandy.

Când am coborât, ea îmi pregătise deja un brandy fierbinte cu câteva cuişoare într-un frumos pahar de cristal. Conspiraţia femeilor. Suntem în aceeaşi oală, fără nicio îndoială.

Am rămas încă patru zile. Aoibheann mi-a spălat hainele şi m-a ajutat să mă odihnesc cumva. Îmi lipsea casa mea, dar marea îmi ţinea de urât. M-am plimbat pe chei cu Georgie. Putea fi întotdeauna

un ultim emigrant în familia mea. O amică îmi spusese cândva că sinuciderea se potriveşte numai celor tineri. M-am hotărât să uit de proasta dispoziţie şi să mă bucur de zilele petrecute acolo.

În ultima zi a vizitei mele, m-am ridicat din pat şi am coborât în mica grădină din spatele casei. M-am lungit pe un şezlong, admirând glicina înflorită. Am auzit clanţa deschizându-se în spatele meu. O tuse liniştită. Manyaki era acolo desculţ, încă în pijama. Îşi pusese ochelarii cu rame groase. Codiţele îi stăteau vraişte în jurul capului.

A tras un ghiveci mare, l-a întors cu susul în jos şi s-a aşezat alături de mine. Aş fi putut ghici imediat după modul în care îşi arcuise umerii. Colecţionarul îi trimisese un e-mail în legătură cu scrisoarea, mi-a spus el. Şi-a frecat tălpile albe de gresie. E interesat, a continuat, dar vrea să plătească numai o mie de dolari. M-am mişcat puţin în scaun. Ştiusem, dar n-aş fi vrut să aud asta din gura lui. A trebuit să simulez un aer de fericire: sacâzul de pe arcuş la câteva secunde după ce vioara a fost spartă.

Manyaki şi-a unit degetele, trosnindu-le. În opinia lui, era posibil ca acel colecţionar să ridice oferta la două sau trei mii, însă trebuia să-i furnizez o dovadă că scrisoarea avea legătură cu Douglass. Din câte ştiam eu, nu exista posibilitatea să-i ofer aşa ceva, în afară de deschiderea plicului şi cititul conţinutului, ceea ce putea s-o lipsească în final de orice valoare.

– Mă voi gândi la asta, i-am spus, dar el ştia prea bine că nu aveam s-o fac. Mai degrabă aş da scrisoarea. Nu mai însemna decât o picătură într-un ocean.

Manyaki a bătut darabana un moment pe fundul răsturnat al ghiveciului, apoi a întins mâna şi a mângâiat-o pe Georgie pe gât.

– Îmi pare rău, mi-a spus.

– N-are rost să-ţi pară ţie rău.

Lumina cădea oblic în grădina din spate: era o zi frumoasă şi însorită. Aoibheann şi Manyaki m-au însoţit până la şosea, unde ne-am luat rămas-bun. Ea îmi pregătise o mică pungă maro cu sendvişuri, un iaurt şi nişte biscuiţi. Zilele în care luam masa de prânz la şcoală. Mi-au zâmbit politicos. Am demarat pe şosea de-a lungul coastei. Un drum lung spre casă.

Din toate relatările reieşea că Obama avea să sosească la aeroportul Baldonnel chiar în ziua aceea. Ura pentru Irlanda! Cerul îmi va ţine de urât tot drumul spre casă.

Întunericul se lăsa peste ramurile îndoite ale copacilor. Lochul era perfect calm. Am împins uşa şi am aruncat plicurile care mă aşteptau lângă perete. Casa era îngheţată. Uitasem să aduc lemne în interior. Am aprins o lampă de vânt şi am aşezat-o pe raftul de deasupra căminului.

Mă aşteptasem să simt o imensă uşurare odată ajunsă acasă, dar nu simţeam decât un frig pătrunzător în oase. Georgie înainta încet în urma mea. Am găsit câteva vreascuri şi câteva brichete de turbă. Am aprins focul şi am aruncat avizele de plată în el.

Mi-am căutat costumul de scafandru, care mirosea vag a mucegai. L-am încălzit lângă foc. Georgie mă urmărea cu botul pe labe. Nu părea deloc dornică să iasă, totuşi m-a urmat prin iarbă, oprindu-se apoi lângă marginea zidului în timp ce eu intram în apă. O noapte liniştită. Trei stele şi luna şi un avion singuratic pe sus, prin întuneric. Vântul sufla peste apă de parcă at fi căutat ceva companie, viii şi morţii lunecând unii în alţii. Vântul zgâlţâi ferestrele mari, după care făcu o buclă pe deasupra frontonului şi dispăru.

David Manyaki m-a sunat de dimineaţă ca să-mi spună că uitasem scrisoarea. Dar eu ştiam mai bine. O lăsasem la vedere pe noptieră, cu un prespapier de sticlă deasupra ei.

Dumnezeu ştie că nu poţi ajunge până la vârsta asta fără să găseşti oameni cu care să împarţi greutăţile. I-am spus că poate să deschidă plicul. Mă scuzi? a repetat el. Poţi s-o deschizi, David. A zis că e o cacealma din partea mea. Pereţii camerei parcă se strâmtaseră, tavanul aproape că-mi cădea în cap. Respiram greu. Mi-am amintit că avea mâini cu degete scurte, butucănoase. Vârfurile degetelor erau foarte albe. Că îşi ronţăia unghiile. M-a întrebat din nou dacă sunt sigură şi i-am răspuns că da, sunt sigură. Cred c-am auzit cum rupe plicul, dar probabil că era învelitoarea de plastic. O deschidea pe aceea. Am încercat să-mi aduc aminte cum arăta dormitorul lui. Casa lui. Perdelele de la ferestre în camera copiilor. O pilotă cu puf de gâscă, iar

învelitoarea cu un desen cu scoici. Trebuie că avea telefonul prins între umăr şi ureche. A scos plicul din plastic. Abia îl mai auzeam. M-a pus pe speaker. Trebuie că a aruncat telefonul pe pat. Ţinând plicul în mâna dreaptă, desfacând cu stânga colţul împăturit pe centru. Eu stăteam în bucătărie, uitându-mă spre loch. Vremea era perfect banală. Un val jos de nori cenuşii. Ce s-ar întâmpla dacă ar rupe scrisoarea? Cum de-ar îndrăzni?! La celălalt capăt al firului se aşternuse tăcerea. Nu putea s-o facă. Îmi va trimite scrisoarea prin poşta expres. Prin fereastră vedeam cerul luminându-se. Nu, am spus, te rog să mi-o citeşti, în numele Domnului. Sunetul telefonului în mişcare. Tavanul în cădere. Scrisoarea era acum deschisă, aş mai fi vrut ca el s-o despăturească. Simţeam cum îmi pulsează sângele în tâmple. Încercam să mă prefac că nu-mi pasă. E ruptă scrisoarea? Nu, mi-a răspuns el, e deschisă, dar nu e ruptă. Un covor gri pe podea. Hainele copiilor atârnând în dulap. Un pom în faţa ferestrei, o ramură care bate în ramă. A despăturit scrisoarea. Micuţa cafenea din Dublin, unde firimituri minuscule de hârtie căzuseră pe masă din plasticul acela. Două pagini, mi-a spus el. A fost scrisă pe o hârtie cu antetul hotelului Cochrane. De culoare bleu, cu litere argintii în relief. Sunt pagini mici, îndoite la mijloc. Scrisul de mână s-a mai şters, dar e încă lizibil. Un stilou cu cerneală. A mutat telefonul de pe speaker. Ramura poate că a atins deja geamul. E datată, a continuat el. Exact cum mă aşteptam. Iunie 1919. Emily Ehrlich. *Vă trimit această scrisoare cu speranţa că va ajunge în mâinile dumneavoastră. Mama mea, Lily Duggan, nu a putut niciodată să uite cât de frumos s-a purtat cu ea domnişoara Isabel Jennings.* Tăişul ascuţit al accentului său african. A citit încet mai departe. Hârtie bleu. Semnele de pe marginea unghiilor. *Este la fel de posibil ca acest plic să dispară în ocean, dar, dacă ei reuşesc, poate o veţi primi de la doi oameni care au eliminat tot ce era legat de război din acel avion.* L-au abandonat în Clifden. Prins între rădăcini puternice. În rogozul viu. Au dus cu ei scrisoarea peste Marea Irlandei. *Rareori ştim ce ecou vor avea acţiunile noastre, dar poveştile noastre cu certitudine ne vor supravieţui.* Sirenele de ceaţă de-a lungul cheiului. Zgomotul traficului pe apă pe sub fereastra lui. Turnul de piatră de pe mal. *Această scrisoare este numai o simplă confirmare.* Emily Ehrlich cu bluza stropită de cerneală. Bătea cu vârful stiloului

în marginea călimării. Mama mea, Lottie, aplecată peste umărul ei, veghind. Afară, o formă pe cer. *O trimit cu cele mai profunde mulțumiri.* Iarba culcată de vânt. Fiul meu intrând pe ușa din spate. Lumea nu gonește fără momente de clemență în ea. Cui îi pasă cât de mici? Manșetele pantalonilor lui înmuiate de rouă. L-am rugat să mi-o citească încă o dată. Stai puțin, mi-a zis Manyaki. Am auzit pârâitul hârtiei. Suficient de scurt cât să-mi rămână în amintire.

Am pus casa la vânzare prin licitație la începutul verii lui 2011. Mobila a fost mutată, tablourile date jos de pe pereți. Aerul zumzăia de la atâtea mașini de tuns iarba. Iarba verde era cărată repede în jos, spre loch. Giurgiuvelele și ușile au fost revopsite. O briză proaspătă se simțea trecând prin casă. Balamalele ușii de la intrare au fost bine unse. Soba Aga bine curățată. Pernele de pe verandă au fost recusute și hărțile amiralității bătute de praf.

Trecutul s-a săltat în picioare, scuturându-se eliberat. Mi-am împachetat lucrurile în cutii de carton și le-am dus în magazia din spate. Un dulap plin cu rochii vintage. Rachete de tenis din lemn. Suprafețe întregi de fire de undiță și mulinete. Vechi cutii de gloanțe. Lucruri nefolositoare.

Jack Craddogh și soția sa, Paula, au venit de la Belfast ca să mă ajute să împachetez. Cred că ea era curioasă să tragă cu ochiul la ultimele dintre lucrurile mele. Am ridicat o pereche veche de pantaloni de călărie, întrebându-mă cum de mi se potriveau odinioară. Jack a împăturit ultimele haine ale soțului meu în câteva cutii. Erau interesați de schițele făcute de mama mea spre sfârșitul vieții. În final, ea folosise uleiurile ca pe niște acuarele, făcând ca vopseaua să arate crudă, cu straturi din care radiau palete întregi de culoare. Avea un fel anume de a distorsiona sau de a elonga figurile: un fel de foame.

Jack și Paula mi-au oferit o mică sumă pentru schițe. De fapt, ar fi vrut ramele. N-am luat banii. Nu mai aveam nevoie. Banca îmi aprobase extinderea liniei de credit. Le-am păstrat pe cele care-mi plăceau cel mai mult și pe restul le-am dat lor. Au încărcat tablourile în spatele automobilului lor: păsări în zbor.

Simon, managerul băncii, a venit abătut, cu fața lungită de vinovăție. A trecut dintr-o cameră în alta, calculând un eventual comision

pentru sine. O specie ciudată de agent imobiliar a venit odată cu el, cu buzele rujate şi cu o fustă mulată pe corp. Avea un accent sudic. I-am spus că, dacă va folosi încă o dată cuvântul *moştenire* în prezenţa mea, am să-i smulg ficatul. Biata de ea a început să tremure pe tocurile ei înalte. Mi-a spus că doar îşi făcea datoria. Mi se pare corect, am reacţionat eu. I-am arătat locul unde se afla ceainicul. Se tot vântura prin casă, încercând întruna să mă evite.

De câte ori venea câte un cumpărător, părea mai degrabă dornic să pună degetul pe rană, nicidecum să cumpere. Am tot scos-o pe Georgie afară, să dăm roată insulei. Stătea lipită de călcâiele mele de parcă ştia şi ea, la rândul ei, că s-ar putea ca aceste locuri să rămână în curând numai o amintire. O insulă mărginită de hotare. De locul acesta nu mă legau atât de mult amintirile, ci gândul la cum ar fi putut arăta peste mai mulţi ani. Arborii se încăpăţânau să reziste în faţa vântului, cu ramurile răsucite spre uscat.

M-am aşezat pe o stâncă de pe mal. Georgie s-a lăsat şi ea în jos, ca o grămăjoară. Nu prea puteam spune că nu purtam vina pentru toate acestea. Aş fi putut să fac atât de multe lucruri odinioară... Dar, după ce fiul meu fusese ucis – am învăţat în final să pronunţ acest cuvânt –, am lăsat lucrurile să se dezintegreze. Totul din cauza mea. Nechibzuită. Dărâmată. Temătoare.

Vizitatorii doreau să vorbească cu mine, să vadă dacă proprietatea corespundea dorinţelor lor, dar duhneau de la o poştă a lipsă de sinceritate şi eu nu mă puteam abţine să nu mă port bădăran cu ei. Îmi croiam drum prin iarba înaltă cu băţul din lemn de porumbar, înaintând cu greu. După plecarea lor mă duceam înapoi în casă, să termin de împachetat ultimele lăzi.

Cu trei zile înainte de licitaţie, am auzit un ciocănit în rama ferestrei. Georgie s-a ridicat şi a fugit spre uşa din faţă.

Am deschis numai partea de sus a uşii. Aoibheann mi-a împins în braţe o sticlă cu cel mai fin coniac franţuzesc. David Manyaki era în automobil, cu faţa ascunsă în umbră şi parbrizul scăldat de lumină. Aproape că uitasem. Promisese că-mi va aduce scrisoarea intactă. Îşi făcea de lucru în spate, desfăcând centurile de siguranţă pentru ca fiii săi să se poată da jos din maşină.

– I-am adus să alerge puțin prin aer curat, dacă nu te deranjăm, mi-a spus Aoibheann, dar copiii o tuliseră deja. Am încercat să te sunăm. Speram să nu te deranjăm. Iar David trebuie să meargă la Belfast, unde participă mâine la o conferință.

– Mă tem că e un pic ca la mama Hubbard[1] aici.

Ne-am plimbat prin casa goală. Aoibheann purta o rochie de plajă lungă; Manyaki, una dintre coloratele lui cămăși dashiki. Înaintau lent, inventariind goliciunea casei. Pretutindeni tot felul de urme. Locurile mai albe de pe pereți, de unde fuseseră scoase tablourile. Găuri de cuie în tencuială. Urme de mobilă pe podea. O pală de vânt a coborât pe horn, spulberând cenușa.

Au trecut prin camera de zi, dincolo de cămin, dincolo de bucătărie. Erau atenți, în ciuda tăcerii lor. Manyaki a așezat scrisoarea pe masă. Eu am desfăcut plicul și am studiat scrisul de mână. Era mai degrabă neglijent. Ce mistere ne scapă atunci când încercăm să deslușim lucrurile? Dar poate că există mister și în ceea ce este evident. Nimic, doar o simplă notă. Am băgat-o la loc în plic și i-am mulțumit. Era complet a mea și aveam s-o păstrez acum: fără universități, fără filateliști, fără nicio nevoie de arhive.

Ne-am așezat pe verandă, de unde puteam să-i vedem pe băieți fugărindu-se prin jur. Am pregătit un prânz, constând într-o cutie de supă de tomate alături de felii de pâine irlandeză.

De pe loch venea zumzetul ca de insecte sălbatice a două skijeturi. Manyaki mi-a zguduit inima obosită atunci când s-a ridicat politicos de pe scaun, s-a dus la marginea apei, a intrat alături de băieții lui în apa puțin adâncă și i-a alungat pe sportivii amatori cu strigăte și cu semne energice din mâini. Codițele lui scurte dansau în jurul feței sale. El și băieții au mers de-a lungul zidului, au dispărut puțin, apoi au venit prin grădină cu trei stridii. Manyaki le-a desfăcut cu o șurubelniță și le-a pus în frigider, într-o mică tavă cu apă de mare. După o oră – a trebuit să se ducă în sat ca să le cumpere

[1] *Bătrâna mamă Hubbard* este o poezioară amuzantă pentru copii, tipărită pentru prima dată în 1805, și una dintre cele mai populare în secolul al XIX-lea. O versiune a sa, de Sarah Catherine Martin (1768–1826), a fost publicată la Londra sub titlul *Aventurile hazlii ale bătrânei mame Hubbard și ale câinelui ei*, de J. Harris, la 1 iunie 1805. (n.tr.)

lapte băieţilor, după cum mi-a spus -. le-a pregătit într-o tigaie. Cu vin alb, usturoi tăiat şi rozmarin.

I-am rugat să rămână peste noapte. Manyaki şi fiii lui au târât nişte saltele vechi afară din hambar. Norişori de praf s-au ridicat din ele când le-au dat drumul pe podea. Am îmbrăcat pernele şi am adus cearşafuri curate. Cum era de aşteptat, mi-au dat lacrimile. Aoibheann mi-a turnat un deget de coniac într-un pahar, grijulie să n-o iau la vale.

După masa de seară, cel mai mare dintre băieţii lui Manyaki, Oisin, a bătut din picioare, insistând că vrea să hrănească pescăruşii. Mai avea o jumătate de pâine. M-a luat de mână şi, împreună cu fratele său mai mic, Conor, ne-am dus pe pajişte, aruncând bucăţi din pâine. Puţin după lăsarea serii, m-am uitat pe geam şi am văzut un grup de cerbi cu coada roşie, mergând cu picioarele lor lungi prin pietriş. Oisin şi Conor stăteau la geam cu mâinile lipite de sticla rece, privind încântaţi. Nu m-a lăsat inima să le spun că cerbii vor călca în picioare şi cele câteva straturi rămase din grădina mea, aşa că l-am ţinut pe Conor la fereastră până când a adormit, cu toţi cei cinci ani ai lui în braţele mele, după care am ieşit ca să alung cerbii.

Stăteam în curte, în întunericul aproape deplin, ascultând. Cerul arăta ca o scenă lungă pe care se perindau tot felul de imagini. Cei mai apropiaţi copaci păreau de culoare albastră. Pe urmă a apărut luna, plutind jos, tremurătoare deasupra lochului. Apa lipăia, lovindu-se de mal. După aceea n-am mai văzut nimic în noaptea de tăciune.

Când am intrat în casă, Aoibheann îi schimba pe copii în pijamale. Băieţii au făcut ceva scandal, apoi s-au liniştit. Ea s-a aşezat pe marginea saltelei şi le-a citit o poveste de pe ecranul telefonului mobil.

A fost odată ca niciodată, a început ea. Eu am rămas la uşă, ascultând. Nu există poveste pe lume care să nu se adreseze măcar parţial trecutului.

Am aprins lămpile cu petrol, i-am lăsat singuri pe oaspeţi şi am coborât spre loch cu Georgie. Am înotat în larg. Apa era aprigă şi rece. Mi-a pătruns până în măduva oaselor. Am aruncat o privire spre casă. L-am văzut pe Tomas cum apare, silueta lui înaltă şi subţire traversând pajiştea.

După ce am intrat, am şters-o pe Georgie cu prosopul în dreptul uşii. Manyaki şi soţia lui erau pe verandă, conturându-se în lumina felinarului. O scânteie juca pe ramele ochelarilor lui din sârmă. Am prins un pic din conversaţia lor: conferinţa lui, băieţii, licitaţia care se apropia. S-au aplecat unul spre altul, peste masă, cu o bucată de hârtie acoperită cu cifre între ei. Reflecţia lor în geam. Apa din spatele lor întinsă până departe, neagră. Am stat în uşă mult, mult timp, fără să ştiu ce să fac sau ce să spun. Nu doream să le fie milă de mine. Şi nici n-aş sta, dacă ei ar rămâne aici.

Când m-am aşezat alături de ei, tăcerea lor era plină de tandreţe. Trebuie să admirăm lumea, pentru că nu se termină odată cu noi.

Mulţumiri pentru *Transatlantic*

Nu există niciun anonimat real în istorie. Şi nici atunci când povesteşti ceva. Multe mâini au lucrat la această operă, aşa că ar fi greşit să pretind că am scris acest roman de unul singur. Bineînţeles că port întreaga responsabilitate a paşilor greşiţi şi a neajunsurilor, dar aş fi învinuit de neglijenţă dacă n-aş menţiona oamenii care m-au ajutat pe tot parcursul scrierii acestui roman. Mai întâi, ca întotdeauna şi fără de margini, mulţumiri lui Allison, Isabellei, lui John Michael şi lui Christian. De asemenea, colegilor şi studenţilor de la Hunter College, Jennifer Raab, Peter Carey, Tom Sleigh şi Gabriel Packard, în special. Cele mai sincere mulţumiri lui David Blight, John Waters, Patricia Ferrerio, Marc Conner, Brendan Barrington, Colm O'Grada, Fionnghuala Sweeney, Richard Bradbury şi Donal O'Kelly pentru ajutorul lor la capitolul despre Douglass. Învăţaţii specializaţi în biografia lui Douglass trebuie să ştie că uneori am combinat şi ocazional am inventat citate pentru a crea urzeala unor fapte reale. Pentru capitolul despre Alcock/Brown le sunt enorm îndatorat lui Scott Olsen, William Langewiesche, Cullen Murphy, Brendan Lynch şi Andrew Nahum de la Science Museum din Londra. Pentru cel cu privire la George Mitchell, ar trebui să le mulţumesc lui George şi lui Heather Mitchel – ei au avut imensa amabilitate de a-mi permite să-mi imaginez cum aş pătrunde în lumea lor. În plus, trebuie să le mulţumesc lui Liz Kenndey, Tim O'Connor, Mitchell Reiss, Declan Kelly, Maurice Hayes, Tony Blair şi mulţi altora (mai ales lui Seamus şi lui Mairead Brolly), care au încercat să mă ajute să înţeleg procesul de pace. Oamenii din Aspen şi de la Fundaţia

Scriitorilor din Aspen mi-au fost de foarte mare ajutor tot timpul: mulţumiri deosebite Lisei Consiglio pentru tot ce a făcut. Echipei *Transatlanticului*, Loretta Brennan Glucksman, Gabriel Byrne, Niall Burgess şi Eugene Downes, mulţumirile mele permanente. În ultimii ani am avut acces la un acoperiş deasupra capului în vremuri grele – cele mai profunde mulţumiri lui Mary Lee Jackson, Fleur Jackson, Kyron Bourke şi Claira Jackson pentru casa de pe malul lacului Strangford; un cuvânt şi mulţumiri cât casa lui Wendy Aresty pentru adăpostul din Aspen; mulţumiri lui Bruce Berger pentru cea mai frumoasă casă din vest; lui Isa Catto şi lui Daniel Shaw pentru pacea din Woody Creek; şi, desigur, lui Rosemarie şi lui Roger Hawke pentru sprijinul lor şi camera de sus. Pentru cum am fost călăuzit din punct de vedere editorial şi pentru acuitate, le adresez sincere mulţumiri lui Jennifer Hershey şi Alexandrei Pringle. Lui Martin Quinn, o plecăciune adâncă, adâncă. De asemenea, le mulţumesc lui Sarah Chalfant şi lui Andrew Wylie, precum şi tuturor celor de la Wylie Agency. Aprecierile mele lui John Berger, Michael Ondaatje, Jim Harrison şi Wendell Berry, pentru felul în care mă inspiră tot timpul. Sunt încă mulţi alţii care m-au sprijinit tot timpul pe parcursul lecturii şi al consultaţiilor – John şi Anna Cusatis, Joe Lennon, Dr. Jim Marion, Terry Cooper, Chandran Madhun, Maurice Byrne, Sharif Abdunnur, Bob Mooney, Dan Barry, Bill Cheng, Tom Kelly, Danny McDonald, Mike Jewell, Tim şi Kathy Kipp, Kaitlyn Greenidge, Sean şi Sale, dar şi restul familiei mele din Irlanda, şi mai ales fratele meu Ronan McCann, care se ocupă de website-ul meu şi fără de care aş fi fost total pierdut. Mai sunt şi alţii şi sper că n-am dat uitării prea multe persoane. Le voi mulţumi în gând de-a lungul drumului, atunci când vom fi împreună în zbor.